

**T.C.
GAZI ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**YÜKSEK
LİSANS
TEZİ**

**ÇOK OKUNAN ÇOCUK KİTAPLARININ
DEĞERLER YÖNÜYLE İNCELENMESİ**

SEMRA AKTAŞ KUBAL

**TEMEL EĞİTİM ANABİLİM DALI
SINIF EĞİTİMİ BİLİM DALI**

ARALIK 2019

**ÇOK OKUNAN ÇOCUK KİTAPLARININ DEĞERLER YÖNÜYLE
İNCELENMESİ**

Semra Aktaş Kubal

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
TEMEL EĞİTİM ANABİLİM DALI
SINIF EĞİTİMİ BİLİM DALI**

**GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

ARALIK, 2019

TELİF HAKKI VE TEZ FOTOKOPİ İZİN FORMU

Bu tezin tüm hakları saklıdır. Kaynak göstermek koşuluyla tezin teslim tarihinden itibaren on iki (12) ay sonra tezden fotokopi çekilebilir.

YAZARIN

Adı : Semra
Soyadı : AKTAŞ KUBAL
Bölümü : Temel Eğitim
İmza :
Teslim Tarihi :

TEZİN

Türkçe Adı : Çok Okunan Çocuk Kitaplarının Değerler Yönüyle İncelenmesi
İngilizce Adı : The Review Of Frequently Readed Children's Books In Terms Of
Values

ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI

Tez yazım sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyduğumu, yararlandığımı tđm kaynakları kaynak gđsterme ilkelerine uygun olarak kaynakçada belirttiğimi ve bu bđlđmler dışındaki tđm ifadelerin şahsıma ait olduğunu beyan ederim.

Yazar Adı Soyadı : Semra AKTAş KUBAL

İmza :

JÜRİ ONAY SAYFASI

Semra AKTAŞ KUBAL tarafından hazırlanan “Çok Okunan Çocuk Kitaplarının Değerler Yönüyle İncelenmesi” adlı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından oy birliği / ~~oy çokluğu~~ ile Gazi Üniversitesi Temel Eğitim Anabilim Dalı’nda Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Danışman: Doç. Dr. M. Akif SÖZER

Temel Eğitim Anabilim Dalı, Gazi Üniversitesi

Başkan: Doç. Dr. Serkan ÇELİK

Temel Eğitim Anabilim Dalı, Hacettepe Üniversitesi

Üye: Doç. Dr. Mustafa YILDIZ

Temel Eğitim Anabilim Dalı, Gazi Üniversitesi

Tez savunma tarihi: 4/12/2019

Bu tezin Temel Eğitim Anabilim Dalı’nda Yüksek Lisans tezi olması için şartları yerine getirdiğini onaylıyorum.

Prof. Dr. Selma YEL

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürü

.....

TEŞEKKÜR

Teknolojik gelişmelerde yaşanan hızlı ilerleme, dünyanın birçok yerinde aynı anda yankılanan gelişmeler ve bunların oluşturdukları pazar, şüphesiz uzun süreli alıcı olacağı garanti olan çocukları ilk hedef haline getirmektedir. Geleceğin teminatı olan çocuklarımızın karşı karşıya kaldıkları her türlü metin onların kişilik gelişim süreçlerinde oldukça etkilidir. Dolayısıyla ebeveyn ve öğretmenlerin çocukların karşılaştıkları metinlerdeki olumsuz iletilerden kendilerini koruyabilmeleri için onlara öncülük etmeli, bilim insanları ise onlara bu noktada yol gösterici olmalıdır. Bu çalışmada popüler çocuk kitaplarını içerdikleri ve çocuklara sundukları değerler yönüyle incelenmiştir. Bu noktadan hareketle popüler çocuk kitapları konusunda faydalanılabilecek bir çalışma olması dileğiyle ilgili tüm bireylere sunulmuştur.

Bu çalışma süresince bilgi ve deneyimiyle çalışmanın niteliğini artıran; sabır ve şefkatiyle ruhumu; alana hâkimiyetiyle yolumu aydınlatan, kendisine minnettar olduğum değerli danışmanım Doç. Dr. M. Akif SÖZER' e,

Çalışmamın ilk şeklini almasında emeği geçen Prof. Dr. Hayati AKYOL'a,

Çalışmam süresince benden moral desteğini ve bilgeliğini esirgemeyen Doç. Dr. Mustafa YILDIZ'a,

Beraber aşmayı planladığımız yolu benden önce tamamlamasından gurur duyduğum arkadaşım, destekçim, yoldaşım Emine Rabia Gökaslan ZOR'a,

Karakterimin oluşmasındaki en değerli modelim annem Emine ve arkamdaki en büyük güç olan babam Abdullah AKTAŞ'a, soğukkanlı ve güçlü duruşları, teknik konulardaki destekleri ile yanımda olan kardeşlerim Nevra, M. Salim ve Osman Aktaş'a,

İlk andan itibaren bana olan desteğini, inancını ve en önemlisi gülümsemesini hiç esirgemeyen; şefkat ve sevgisiyle beni ayağa kaldıran değerli eşim Anıl KUBAL'a,

Tez dönemimi kapsayan süre boyunca Türkiye'nin çeşitli yerlerinde bana kattıkları her türlü güzellik ve bakış açısı için isimlerini sayamadığım herkese sonsuz teşekkürü bir borç bilirim.

**ÇOK OKUNAN ÇOCUK KİTAPLARININ DEĞERLER YÖNÜYLE
İNCELENMESİ
(Yüksek Lisans Tezi)**

Semra AKTAŞ KUBAL

**GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
Aralık, 2019**

ÖZ

Bu çalışma çok okunan çocuk kitaplarının işledikleri değerleri ortaya koymak ve hedef kitle olan çocuklara bu konudaki uygunluklarını belirlemek amacıyla gerçekleştirilmiştir. Öncelikle çok okunan çocuk kitaplarını belirlemek amacıyla internet üzerinden satış yapan büyük kitap satış siteleri ve Ankara ilinde hizmet veren büyük kitapçılar ve yayınevlerinden popüler olan kitaplara ulaşılmıştır. Konuları, temaları ve kişileri ele alış biçimlerine göre hikâye ve roman sınıflamasına uygun olarak sınıflandırılan kitaplardan her sınıfın en çok okunan kitabı alınmış ve 6 kitaptan oluşan çalışma materyalleri belirlenmiştir. Veri toplama aracı olarak kullanılan kitapların işlediği değerler; ‘değer analiz tablosu’ kullanılarak kodlanmış ve analizi, içerik analizi yöntemiyle yapılmıştır. Araştırma sonucunda en çok okunan çocuk kitabının değerleri olumsuz işlemede %40,64 gibi yüksek bir orana sahip olduğu, “popülerite”yi bir değer gibi yücelttiği belirlenmiştir. İncelenen diğer kitaplarda böyle bir işlenişle karşılaşılmamış ve çok okunan/popüler olan çocuk kitapları aracılığıyla çocuklara değer kazandırılabilceği sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler : Çocuk Kitapları, Değerler, Değerler Eğitimi

Sayfa Adedi : 130

Danışman : Doç. Dr. M. Akif SÖZER

**REVIEW OF THE WIDELY READ CHILDREN’S BOOK IN TERMS
OF VALUES
(Master Thesis)**

Semra AKTAŞ KUBAL

**GAZI UNIVERSITY
GRADUATE SCHOOL OF EDUCATIONAL SCIENCES
December, 2019**

ABSTRACT

This study was carried out in order to reveal the values of children’s books which are widely read and to determine their suitability for the children as a target group. First of all, in order to determine the widely read children’s books, the popular books from the popular books selling sites on the internet, the big bookstores and publishers in Ankara were reached. The most read books of each category were chosen among the books which were classified appropriate to the story and novel classification according to the way they handle subjects, themes and characters, and study materials consisting of 6 books were determined. The values addressed in books, which are used as data collection tools, were coded using the ‘value analysis table’ and it is analyzed with content analysis method. As a result of the study, it was determined that the most widely read children’s book had a high rate of 40.64% in negative processing of values and elevated ‘popularity’ as a value. In the other books, such a treat was not encountered and it is concluded that values can be taught to the children through widely read/popular children books.

Key Words : Children Books, Values, Values Education
Page Nmuber : 130
Supervisor : Assoc. Prof. Dr. M. Akif SÖZER

İÇİNDEKİLER

TELİF HAKKI VE TEZ FOTOKOPİ İZİN FORMU	i
ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI	ii
JÜRİ ONAY SAYFASI.....	iii
TEŞEKKÜR	iv
ÖZ	v
ABSTRACT.....	vi
İÇİNDEKİLER	vii
TABLolar LİSTESİ.....	ix
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	x
BÖLÜM I. GİRİŞ.....	1
1.1. Problem Durumu.....	1
1.1.1. Problem Cümlesi	4
1.1.1.1. Alt Problemler	4
1.2. Araştırmanın Amacı.....	4
1.3. Araştırmanın Önemi	5
1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları	6
1.5. Tanımlar	6
BÖLÜM II. KAVRAMSAL ÇERÇEVE.....	7
2.1. Çocuk Edebiyatı	7
2.2. Değerler.....	15
2.2.1. Değerler Eğitimi	19
BÖLÜM III. İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....	25
3.1. İlgili Araştırmalar	25
BÖLÜM IV. YÖNTEM	33
4.1. Araştırmanın Modeli.....	33
4.2. Çalışma Materyalleri.....	33

4.3. Verilerin Toplanması	34
4.4. Verilerin Analizi	34
BÖLÜM V. BULGULAR VE YORUMLAR.....	37
5.1. Saftirik Greg'in Günlüğü	37
5.2. Kral Şakir- Tek Kişilik Dev Orkestra	61
5.3. Güneşi Bile Tamir Eden Adam	72
5.4. Levent Ankara'da.....	83
5.5. Kitaplardan Korkan Çocuk	90
5.6. Levent- Dilek Kutusu Açılıyor	99
BÖLÜM VI. SONUÇ VE ÖNERİLER	113
6.1. Sonuçlar	113
6.2. Öneriler.....	115
KAYNAKLAR	117
EKLER	125
Ek-1. Çok Okunan Çocuk Kitapları.....	126
Ek-2. İncelenen Kitapların Sınıflanması ve Kitapların Künyeleri.....	127
Ek-3. Değer Analiz Tablosu	128

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1. <i>Hayat Bilgisi (1, 2. ve 3. Sınıflar) ve Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nda kazandırılması hedeflenen değerler</i>	21
Tablo 2. <i>Saftirik Greg'in Günlüğü Kitabındaki Değerlerin Olumlu ve Olumsuz İşlenişlerine Göre Frekans ve Yüzde Tablosu</i>	37
Tablo 3. <i>Kral Şakir- Tek Kişilik Dev Orkestra Kitabında Tespit Edilen Değerler ve Sayısal Veri Tablosu</i>	62
Tablo 4. <i>Güneşi Bile Tamir Eden Adam Kitabında Tespit Edilen Değerler ve Sayısal Veri Tablosu</i>	73
Tablo 5. <i>Levent Ankara'da kitabında Tespit Edilen Değerler ve Sayısal Veri Tablosu</i>	84
Tablo 6. <i>Kitaplardan Korkan Çocuk Kitabında Tespit Edilen Değerler ve Sayısal Veri Tablosu</i>	91
Tablo 7. <i>Levent- Dilek Kutusu Açılıyor Kitabında Tespit Edilen Değerler ve Sayısal Veri Tablosu</i>	99
Tablo 8. <i>Çok Okunan Çocuk Kitaplarında İşlenen Değerlerin Frekans ve Yüzde Tablosu</i>	110

ŞEKİLLER LİSTESİ

- Şekil 1.* Saftirik Greg'in Günlüğü kitabındaki değerlerin olumlu ve olumsuz işlenme oranları 38
- Şekil 2.* Saftirik Greg'in Günlüğü kitabında işlenen değerlerin bulunma yüzdeleri..... 61
- Şekil 3.* Kral Şakir- Tek Kişilik Dev Orkestra kitabında işlenen değerlerin bulunma yüzdeleri..... 72
- Şekil 4.* Güneşi Bile Tamir Eden Adam kitabında işlenen değerlerin bulunma yüzdeleri .. 83
- Şekil 5.* Levent Ankara'da kitabında işlenen değerlerin bulunma yüzdeleri 90
- Şekil 6.* Kitaplardan Korkan Çocuk kitabında işlenen değerlerin bulunma yüzdeleri 99
- Şekil 7.* Levent- Dilek Kutusu Açılıyor kitabında işlenen değerlerin bulunma yüzdeleri. 109
- Şekil 8.* Çok okunan çocuk kitaplarında işlenen değerlerim bulunma yüzdeleri 111

BÖLÜM I

GİRİŞ

1.1. Problem Durumu

Dünya her ne kadar insanların hissetmediği bir hızla dönse de şüphesiz herkes tarafından hissedilen gerçek, yakın geçmişle bugün arasında uzun mesafeler açan hızlı değişimdir. Bu değişimde teknolojik gelişmelerin payı elbette başattır. İstekli/isteksiz, bilinçli/bilinçsiz, zengin/fakir, köylü/şehirli, yaşlı/genç herkesin bir şekilde hayatına katılan ve yaşamı kolaylaştıran bu çağın özellikle iletişim alanındaki gelişmeleri ile mesafeler ortadan kalkmıştır denilebilir.

İnsan tabiatı gereği meraklıdır ve bu merak öğrenme eylemi için vazgeçilmezdir. Bilgiye ulaşmak için sınırsız kaynağın olması, teknolojinin bir nimeti olsa da önemli olan onu doğru şekilde kullanabilme becerisine sahip bireyler yetiştirebilmektir. Yaşanan herhangi bir olayın saniyeler içerisinde dünyanın her yerindeki insanlar tarafından bilinir hale gelmesi, bilginin bu denli denetimsiz ve kolay ulaşılır olması, değerinin ve güvenilirliğinin sorgulanmasına neden olmaktadır. Gündüzöz (2013)'e göre teknolojik gelişmelerdeki hız, bu teknolojilerin kullanım etiğinin oluşumunda görülememektedir. Bu sebeple günümüzde çocuk ve gençlerin medyanın olumsuz etkilerinden korunmasına yönelik çabalar devam etmektedir.

Dünyada yaşanan bu gelişme ve değişimler her alanda olduğu gibi “çocuk” ve “çocuk dünyası” alanlarında da etkisini göstermektedir. Doğduğu andan itibaren ait olduğu toplumun dil ve kültürüyle yoğrulan insan, onun taşıyıcı ve aktarıcısıdır da. Zaten bireyden beklenen; bu değerleri içselleştirmesi ve bireysel ve toplumsal huzurun daim olması için, bu değerleri yaşayarak, yaşatarak ve aktararak toplumuna hizmet etmesidir. Değer; bir şeyin önemini belirlemeye yarayan soyut ölçü, bir şeyin değdiği karşılık, kıymet olarak tanımlanır (TDK, 2018). Yine aynı sözlükte yer alan bir diğer tanım ise bir ulusun sahip olduğu sosyal, kültürel, ekonomik ve bilimsel değerlerini kapsayan maddi ve manevi

ögelerin bütünü şeklindedir (TDK, 2018). Her toplumun değerleri farklıdır. Ancak herkesin üstünde anlaştığı/anlaşabileceği evrensel değerler tüm insanlar için geçerli ve vazgeçilmez olmalıdır. İletişim teknolojisiyle farklı toplumlar arasındaki sınırların kalkması ve mesafelerin azalması doğal olarak farklı kültürlerin etkileşimine sebebiyet verir. Toplumsal/milli değerlerin geçerliğini yitirdiği yönündeki anlayışlara dikkatle yaklaşılmalı ve geleceğin teminatı olan nesillere bu değerleri koruyabilmeleri ve aktarabilmeleri için farkındalık sağlanmalıdır. Çocukların kültürel etkileşimlerden doğru öğrenmeleri sağlayan, farklı kültürlere saygı duyan, kendi kültürünün aşınmasına izin vermeyen ve kültürünü koruyan bireyler olarak yetiştirilmesi gerekmektedir.

Bu noktadan hareketle de elbette çocuk yetiştirme söz konusu olduğunda öncelikle aile sonrasında ise eğitim ve öğretim kurumlarına belli görevler düşmektedir. Okulların iki temel amacı; akademik yönden başarılı ve temel değerleri benimsemiş bireyler yetiştirmektir (Ekşi, 2003). Cihan (2014)'a göre okulların görevi; kültür aktarımında açık/örtük değerleri öğretmek öğrencinin ahlaki gelişimine katkı sağlamak, karakterini ve benlik algısını olumlu şekilde geliştirmektir. Dolayısıyla da değer kazandırma eğitim ve eğitiminin sorumluluğundaki bir süreçtir. Aynı soydan olmanın dışında ortak noktası bulunmayan, ortak değer, kültür, kimlik bilinci olmayan bireylerin yetiştirilmesi niteliksiz nüfus aktarımdan başka anlam ifade edemez.

Aileleriyle geçirdikleri zamanın neredeyse daha fazlasını okulda geçiren çocuklar için okulun bu görevi elbette kaçınılmazdır. Sullivan (2004), Piaget, Kohlberg ve Vygotsky gibi birçok gelişimsel kuramcının ifadesiyle; çocukların okul çağında ahlak kurallarını geliştirmeye devam ettiklerini ve bu yıllarda iyi ya da kötü karakter gelişiminin gerçekleştiğini belirtir. Ayrıca Wynne (1992)'in de öğrencilerin okudukları karakter özelliklerini, sınıfta tartışılmasa ya da ele alınmasa bile, örtük olarak benimseyeceklerini, okulların karakter eğitimi için mevcut müfredatı bilinçli kullanarak bu eğitimi doğru şekillendirmeleri gerektiğini belirttiğini aktarır. Karakter eğitiminde erdem yetiştirmek; bilişsel, duyuşsal, davranışsal boyutlarda kasıtlı bir çabadır (Lickona, 2001). Akbaş (2004) da değerler eğitiminin değerlerin farkına varmayı ve nerede kullanılacağını bilmeyi içeren bilişsel; iyi-kötü, olumlu-olumsuz gibi yargı ya da duygusal tepkiyi içeren duyuşsal; bilişsel ve duyuşsal öğrenmeler sonucu davranışa yön verdiği psikomotor olmak üzere üç boyutu olduğunu açıklamıştır (s. 45). Bu boyutlardan hareketle değerler eğitiminin programlı ve etkin şekilde yapılması hem değerlerin korunup aktarılması hem de değer sahibi bireylerden oluşan sağlıklı toplum yapısı için elzemdir.

Gelişmek ve ilerlemek için hazır bilgiden ziyade okuyarak öğrenen bireylere ihtiyaç duyulur ve bu amacı taşıyan her toplum için kitabın yeri ve önemi tartışılmaz ve vazgeçilemezdir. Sevinç (2006, s.219), bireylerin öğrenmek ya da bilgi edinmek için kitap okuma alışkanlığı yerine günümüzde görsel ve işitsel hazır bilgi kaynaklarını tercih ettiklerini belirtmektedir. Şirin (2007)'e göre teknolojik aletlere bağımlı olan çocuklar, okuma yazma bilmediklerinden görüntüleri anlamlandıramamakta ve bilgiye dönüştürememekte, yüz yüze iletişim ve okuma etkinliklerinden uzaklaşmaktalar (s. 23-25). Okuma alışkanlığı; medya toplumu öncesi ve sonrası olarak iki dönemle ilişkilendirilerek incelenmelidir. Okul bilgi öğrenmenin tek kaynağı olmaktan çıkmış, okuma yerini televizyon ve bilgisayar gibi yeni bilgi kaynaklarına bırakmıştır. Zaten okuma oranı düşük bir toplum olan ülkemizde medya okuryazarlığının da yetersiz olması kitaptan uzaklaşıp hazır bilgiye medya yoluyla ulaşmaya zemin hazırlamıştır (Şirin, 2006).

Çocuk edebiyatı ürünleri konuları ile ilgi çekici olmalıdır, çocuğun seviyesine uygun, düzgün bir ifade ile yazılmalı, çocuğa iyi bir dil modeli sunmalıdır. Çocukça değil, çocuk için olmalıdır. Edebi yönden güçlü, estetik olarak güzeli çağrıştıracak nitelikte olmalıdır (Oktay, 2000, s. 176). İyi bir edebiyat ile çocukların edebi zevki, güzellik duygusu gelişir, çocuk kendisini ve çevresini tanır, güzel konuşur, zevkleri gelişir ve incelik. Mücadele ve yaşama sevincine dair duyarlılıkları gelişir, yetenekleri ortaya çıkarken düşünme ve yorum becerisi gelişir (Şirin, 2000, s. 103).

İpşiroğlu (2006), günümüzde çocuk ve yetişkin arasındaki mesafenin daraldığını, nitelikli bir çocuk kitabının çocuğa olduğu kadar çocuk kitabını değerlendiren, okuyan ve seçen yetişkine de hitap etmesi gerektiğini savunur. Bu iddiasını da klasiklere duyulan ilgiyle destekler. Şirin (2000, s. 28) de nitelikli çocuk kitaplarının her yaşta okura sesleneceğini belirtir ve Selma Lagerlöf'ün "Nils Holgerson'un Maceraları", Johanna Spyri'nin "Heidi", Antoine de Saint-Exupery'nin "Küçük Prenses" isimli eserlerini de bu ifadesine örnek olarak göstererek benzer bir sonuca ulaşır.

Dahrendorf (1999) ve Waldmann (1998)'den aktarıldığı şekliyle teknolojik araçların görsel oluşu çocuğun hayal gücü ve algılamasına ket vurmaktadır. Dolayısıyla çocuğun kitapla kuracağı ilişki bu dönemde çok daha büyük öneme sahiptir (Akt. Arkılıç Songören, 2011).

Batuş (2004) matbaadan önce kitapların yazar merkezli iken, basılı dönemle beraber ekonomik anlayış doğrultusunda metaya dönüştüğünü ve okuyucu beğeni ve talebinin merkeze yerleştiğini iddia eder. İpşiroğlu (2006) da çocuk edebiyatı kapsamında çok satış diye çabuk tüketilme, anlık etkiler uyandırma, gerilim yaratma amaçlı kitapların oldukça

fazla olduğunu belirtir. Ancak edebiyatta anlık duygular değil derinlik vardır ve edebiyat okuyucusuna çok yönlü kazanımlar sunar. Çınaroğlu (2006) ise kitapevlerinde yer alan kitapların reklamı yapılmış, niteliği tartışmalı, “moda” çeviri kitaplar olduğunu, ticari kaygıların kitapçıların kitap seçiminde etkili olduğunu savunur. Şirin (2000, s. 34) de çocuk edebiyatının Batı odaklı, Batı’nın tekelinde bir çizgide evrensel yönelmekte ilerlemekte olduğunu belirtmektedir. Bu açıdan değerlendirildiğinde yeni nesil çocuk kitaplarının edebi niteliğinin sorgulanır olduğu düşüncesi ortaya çıkabilir.

Neydim (2006), çok satan kitapları popüler kitap olarak tanımlamaktadır. Yine Neydim (2004), çocuğa sunulan eserlerin, ona farklı kültürlere dair bilgiler sunan, dil bilinci ve birikimi oluşturmaya yardımcı, onun sorgulama becerisini geliştiren, öğretici ve ona ulusal kültürünü tanıtıcı nitelikte olması gerektiğini savunur. Edebi niteliklerinin bile bu denli sorgulanır olduğu açık iken bu kitapların çocuklara; açık, örtük ya da dolaylı şekilde aktarmayı amaçladıkları değer iletilerinin incelenmesi geleceğin teminatı olan çocuklara karşı büyük bir sorumluluktur. Bu noktadan hareketle çalışmanın problem durumu baz alınarak üzerinde çalışılan problem cümlesi aşağıda verilmiştir.

1.1.1. Problem Cümlesi

Çok okunan/çok çocuk kitaplarında işlenen değerler hangileridir?

1.1.1.1. Alt Problemler

1. “Saftirik Greg’in Günlüğü 1” isimli kitapta işlenen değerler hangileridir?
2. “Kral Şakir 1- Tek Kişilik Dev Orkestra!” isimli kitapta işlenen değerler hangileridir?
3. “Güneşi Bile Tamir Eden Adam” isimli kitapta işlenen değerler hangileridir?
4. “Türkiye’yi Geziyorum- Levent Ankara’da” isimli kitapta işlenen değerler hangileridir?
5. “Kitaplardan Korkan Çocuk” isimli kitapta işlenen değerler hangileridir?
6. “Levent- Dilek Kutusu Açılıyor” isimli kitapta işlenen değerler hangileridir?
7. Çok okunan/popüler çocuk kitaplarında sıklıkla işlenen değerler hangileridir?
8. Çok okunan/popüler çocuk kitaplarında en az işlenen değerler hangileridir?

1.2. Araştırmanın Amacı

Hayatın her alanını kuşatan teknolojik ürünler özellikle de gençler ve çocuklar üzerinde büyük etkiye sahiptir. Milletlerin geleceği olan bu yaş gruplarının ulaştığı her türlü metnin eleştirisi süzgecinden geçirilip sunulmaya çalışılması gerekmektedir.

Tüketim kültürünün neredeyse tüm dünyaca benimsendiği bu düzende hedef kitle olan çocukların anne- baba, öğretmen, yazar, yayıncı tüm etkili çevrelerce doğru örneklerle buluşturulması hem insani bir görev hem de vatandaşlık sorumluluğu olmalıdır. Yine bilim insanlarınca yapılacak kitap analizleri bu noktada ilgili kesimlerce yararlanılabilecek değerlerli kaynaklar olacaklardır.

Bu çalışmanın amacı da çok okunan çocuk kitaplarını içerdiği değerler yönüyle incelemek ve çocuklara uygunluğunu ortaya koymaktır.

1.3. Araştırmanın Önemi

Okulların toplumsal açıdan görevi toplumun varlığını ve kültürünü koruyarak gelecek nesillere aktarılmasını sağlamaktır. Bu sebeple de öğrencilerin bilgi ve beceriye sahip olmalarının yanı sıra, ahlaki değer yargılarının da geliştirilmiş olması gerekmektedir (Cihan, 2014). Bireyin karakterine oturan değerler karakter özelliğine dönüşür yani bireyin karakteri onun kökleşmiş değerlerinin bir bütünü olur (Kaymakcan ve Meydan, 2012). Dolayısıyla sosyal ve ahlaki yönden güçlü, huzurlu ve bölünmez bir toplum olabilmek için çocukların bu değerleri karakterlerinde eritmeleri gerekmektedir. Her gün teknolojik ürünlerin sayısız metin ve iletisine maruz bırakılan çocuklar bilinçsiz tüketim ve birtakım ideolojik yaklaşımların etkisi altına girebilmektedir. Bu noktada geleceğin teminatı olan çocukları bu zararlı ortamın etkilerinden olabildiğince koruyabilmek, kendilerine sunulan metinlere eleştirel yaklaşabilmeleri için farkındalık sağlamak ve bilgi birikimi oluşturmak gerekmektedir.

Neydim (2004), ulus devletlerinin ortaya çıkışıyla önemi tekrar fark edilen çocuk kavramının 19. yy. sonunda edebiyatta özne konumuna gelebildiğini belirtmektedir. İkinci Dünya Savaşı sonrası yeni ekonomik düzenin tüketim odaklı olması çocuğu da direkt hedef kitle konumuna taşımıştır. Popüler kitap ve programlar da çocuğu tüketime çekmek için öncelikli araçlar olarak kullanılmış ve kullanılmaktadır. Kitapların film, oyuncak, kıyafet gibi farklı piyasalarla iş birliği içinde çıkarıldığı da göz önüne alındığında ticari amaçlı edebiyatın çocuk evrenini sarmaladığı söylenebilir.

Bilginin ve öğrenmenin asıl kaynağı okuyarak ve araştırarak öğrenmedir. Bunun için de çocuklara öncelikle kazandırılması gereken alışkanlık düzenli ve eleştirel okumadır. Ancak bu seviyeye ulaşabilmek için öncelikle gerekli olan 'okuyan çocuk'tur. Popüler kitapların çoğunlukla sinema, televizyon, internet ortamlarında rastlanan karakterleri çocuğun okumaya ilgisinin sağlanması, sonrasında ise kolay konu ve ifadelerle sahip olmasıyla da

okuma sürekliliğinin oluşması uzun vadede okuma zevkinin geliştirilmesine en azından bu amaca destek olması bakımından yardımcı olabilir. Çocuklara sunulan yayımların iletileri de yine bu noktada önem taşımaktadır. Çocuk kitapları üzerine yapılan birçok araştırma vardır ancak bu çalışma, çok okunan ve henüz çocuk klasiği olarak adlandırılmayan çocuk kitaplarının işlediği değerlerin incelenmesine yönelik çalışmaların azlığı gerekçesiyle önemli görülmektedir.

1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırma;

- Çok okunan ve çocuk klasiği olarak adlandırılmayan kitaplarla sınırlıdır.
- Oğuzkan (2010, s. 100-108)'ın roman ve hikâyeleri konuları, temaları ve kişileri ele alışlarına göre yapmış olduğu sınıflama ile sınırlıdır.
- Çalışma materyallerinin 8-11 yaş grubuna uygun kitaplardan seçilmesiyle sınırlıdır.
- İnternet ortamında hizmet sunan büyük kitap satış siteleri ve yayınevleri (D&R, Kitapyurdu, İdefix, İmge, HepsiBurada, Kitapseç, Eksik Parça Çocuk, Timaş, Epsilon, Günışığı Kitaplığı, Can Çocuk) ile Ankara ilinde yer alan büyük kitapçılar ve yayınevlerinden (D&R, Dost Kitabevi, Gazi Kitabevi, Akçağ Kitabevi, İmge Kitabevi, Remzi Kitabevi, Evrensel Kitabevi, Turhan Kitabevi, Çağlar Kitabevi, Pelikan Kitabevi, Olgü Kitabevi) elde edilen verilerle sınırlıdır.
- Çalışma materyallerinin Oğuzkan (2010, s. 100-108)'ın yaptığı sınıflamaya göre seçilmesiyle sınırlıdır.
- Çalışma materyallerinin yalnızca değerler yönüyle incelenmesi ile sınırlıdır.
- Millî Eğitim Bakanlığı Hayat Bilgisi (2018, s. 4) ve Sosyal Bilgiler Öğretim Programında (2018, s.9) kazandırılması hedeflenen 21 değer (adalet, aile birliğine önem verme, bağımsızlık, barış, bilimsellik, çalışkanlık, dayanışma, dostluk, duyarlılık, dürüstlük, estetik, eşitlik, öz denetim, özgürlük, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, tasarruf, vatanseverlik, yardımseverlik) ile sınırlıdır.

1.5. Tanımlar

Değer: Bir şeyin önemini belirlemeye yarayan soyut ölçü, bir şeyin değdiği karşılık, kıymet (Türk Dil Kurumu, 2018).

BÖLÜM II

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Bu bölümde çocuk, edebiyat, çocuk edebiyatı, değerler, değerler eğitimi alanlarındaki literatürlerin taranması sonucu oluşturulan kavramsal çerçeve sunulmuştur.

2.1. Çocuk Edebiyatı

Çocuk, bebeklik çağı ile erginlik çağı arasındaki gelişme döneminde bulunan insan (TDK, 2018) olarak tanımlanmaktadır. Oğuzkan, çocukluk döneminin 2-6 yaşlarını kapsayan ilk çocukluk- oyun çağı, 6-10/12 yaşlarını kapsayan ikinci çocukluk- okul çağı ve 10-13 veya 12-14 yaşlarını kapsayan son çocukluk- erinlik çağı olduğunu aktarmaktadır (2010, s.2). Güler, Temizyürek ve Şahbaz (2007, s. 1) ise bireyin doğumu ile 2 yaş arasındaki dönemi bebeklik, 2 yaş ile ergenlik çağı arasındaki dönemi ise çocukluk olarak tanımlar

Postman (1992, s. 8)'dan Rönesans buluşlarının en büyük ve insanca olanının çocukluk olduğunu aktaran Neydim, çocuğun ancak sosyal hayatta değer kazandıktan sonra edebiyatta bir değer kazanabildiğini söyler (2000, s. 22, 27). Şirin, çocukluk tarihinin geleneksel (minyatür adam/hanım, sözel enformasyona dayalı), modern (yazılı iletişime dayalı) ve post modern (farklılıkların öne çıkmasını teşvik eden) çocukluk olarak 3 evreden oluştuğunu ifade eder (2007, s. 16). Günümüzde ise modern, post modern ve kuşatılmış geleneksel çocukluk kavramlarının birbirine geçtiği bir çocukluk kavramı yaşanmaktadır (Şirin, 2007, s.121).

Edebiyat; olay, düşünce, duygu ve hayallerin dil aracılığıyla sözlü ve yazılı olarak biçimlendirilmesi sanatı, yazındır (TDK, 2017). “Destan, tiyatro, şarkı sözü, roman, kısa hikâye ve kaside gibi ana türlere ait eserleri ifade eden bu belirsiz terim, yazılı eserlerin sıradan akışının çok üstündeki çalışmaları ifade eden anlamlar taşır.” (Penguin Dictionary, 1993, 472). Deneyimlerimizi tanımlamamıza ve örneklendirmemize yardımcı olur (Lukens vd, 2013, s.4) ve dille oluşturulur; o dilin en yetkin kullanıldığı alan da yine edebiyattır

(Sever, 2013, s.31). Bu noktadan hareketle edebiyatın yazıldığı dilin zenginliklerini ortaya koymada ve bunu kendi toplumuna yansıtmadaki işlevi çok önemlidir.

Lukens ve arkadaşları (2013, s. 6-9), edebiyatın karmaşık bir dünyada yaşayan, karmaşık bir insan olmanın nasıl bir şey olduğunu araştırdığını ifade ederler. Çocuk edebiyatı için soyut sayılan bu ifadeler; “İnsanlar nelerden hoşlanır?”, “Bunları neden severler?”, “Neye ihtiyaç duyarlar?”, “Yaptıklarına sebep olan şeyler nedir?” gibi sorularla somutlaşabilir. Edebiyatın en önemli noktası anlam ve zevki beraber vermesidir. Çocuk edebiyatının da çocukların içinde bulunduğu gelişim sürecine uygun tanımlanması gerekir.

Çocuk edebiyatı, 2-14 yaş arasını kapsayan çocukluk dönemi bireylerinin hayal, duygu ve düşüncelerine yönelik tüm sözlü ve yazılı eselerdir (Oğuzkan, 2010, s.3). Dilidüzgün (2007, s. 22)’e göre ise 4-12 yaş arası bireylere yönelik, yazınsal ve düşünsel bir tabanı olan kitaplar çocuk yazını/kitabını oluşturur.

Kavcar, edebiyat ve eğitim ilişkisinin sözcüklerin kökeninden başladığını “terbiye=eğitim” anlamına gelen “edeb” in aynı zamanda “edebiyat” sözcüğünün de kökü olduğunu belirtir. Sanatçının da topluma vermek istediği mesaj için sezgi, yaşantı, telkin ve estetik gibi kanallar kullanması sanatın aynı zamanda bir eğitim organı ve aracı olduğunu gösterir (1999, s.2-3). Gönen ve arkadaşları toplumun gelişmesi ve ilerlemesi, bilgi toplumu olabilmesinin okuma alışkanlığı edinmiş bireylerinin sayısı ile ilgili olduğunu buradan hareketle eğitim için ders kitaplarına ek olarak çocuk edebiyatı ürünlerinin de elzem olduğunu savunarak Kavcar ile benzer çıkarımlarda bulunmaktadır (2011, s. 252).

Çocuğun toplumsallaşma ve değer kazanmaya başladığı XVIII. yüzyılın ortalarından itibaren çocuk ve edebiyat ilişkisinin ortaya çıktığı söylenebilir. Çocuk ve çocukluğa dair bilgi ve anlayışın Batı merkezli gelişmesi, çocuk edebiyatının da bu ekseninde gelişmesine neden olmuştur (Şirin, 2007, s.85). Yine benzer bir ifadeyle Güler, Temizyürek ve Şahbaz (2007, s. 19-20), çocuk edebiyatı kavramının ilk olarak Batı’da kullanıldığını söylerken; çocuk ve yetişkin edebiyatı kesin çizgilerle ayrılmamakla beraber en somut farkın dil, anlatım ve tema olduğunu belirtirler.

Çocuk edebiyatının 3 evresi vardır:

1. Çocuklar için yazılmadıkları halde çocuk klasikleri olarak adlandırılan kitaplar evresi,
2. İlk okuru çocuk olan kitaplar evresi (çocuk nesne olarak görülüyor),
3. Öznesi çocuk olan yenilikçi edebiyat evresi (çocuğa göre yazılan eserler) (Şirin, 2007, s. 31-33)

Şirin (2000)'e göre çocuk edebiyatı her şeyden önce edebiyattır ve edebiyatın da en incelikli yazarlık biçimidir. Gerçekçi ya da düşler dünyasını konu alan anlatımıyla çocuğu kitaba katan ve özdeşleşmesini sağlayan edebiyat çocuk edebiyatıdır (s.10-11). Sever de aynı noktadan hareketle çocukta dil bilinci ve duyarlılığı oluşturabilmek için ona sunulan edebiyat ürünlerinin de dilin yetkin kullanıldığı standartlarda olması gerektiğini belirtir. Çocuğun edebiyatla etkileşiminin başladığı nokta ise sanatçının sunduğu iletileri anlamak için çocuğun düşsel ve düşünsel çabaya girmesidir (Sever, 2007, s. 16, 2013, s.40).Çocuğun bilişsel gelişiminde; gözlemlene, karşılaştırma, sınıflandırma, uygulama, eleştirme ve düşünme yeteneğinin gelişmesinde en belirleyici ve etkili araç kitaptır (Şirin, 2007, s. 58). Dil, çocukluk döneminde daha çok geliştiği ve kökleştiği için çocuk edebiyatı ürünleri bu gelişimde de en etkin rollerden birine sahiptir. Çocuğun alıcı dil gelişimi ile ifade edici dil gelişimine de katkı sağlanır, bunların sonucunda da kelime hazinesi güçlendirilmiş olur (Yalçın ve Aytaş, 2012, s. 17).

Çocuğa insan ve yaşam gerçekliğini tanıtmak ya da duyarlılık oluşturmak için kullanılacak en kestirme yol çocuk kitaplarıdır (Akal, 2006, s. 108). Çocuk, edebiyat aracılığıyla diğer insanlarla ve yaşam gerçeklikleriyle –sanatçı duyarlılığı ile sezdirilerek ve duyumsatılarak tanışmış ve iletişim kurmuş olur. Bu sayede de insanların çok çeşitli duyma, düşünme ve hareket etme biçimleri olduğunu kavrar (Sever, 2013, s. 37).

Çocuk edebiyatı ürünleri yetişkin edebiyatından farklı olarak çocuklar tarafından yazılmaz, çocuk dünyasına uygun olduğu düşünülen, okuyucunun zevki için ancak onu hayal eden yetişkin tarafından yazıldığı için bu noktada çocuğa hitap edip etmediği sorunu ortaya çıkabilir (Luckens ve ark. 2013, s.6). Çocuk edebiyatının da edebiyat gibi seçme, yer değiştirme ve yeniden yapma ilkelerine sahip olması bununla beraber çocuk bakışı ve çocuğa göre olma ilkelerini de barındırması gerekir. Çocuk gerçekliği; çocuğun yetişkinden farklı algılamasıdır (Şirin 2007, s.41-42). Çocuğa görelilik ise çocuğun büyüme ve gelişme çağına, psikolojisine, sözcük ve kavram bilgisine, algılama düzeyine uygun duyarlılıkla yazılmasıdır (Şirin, 2000, s.19). Kısaca belirtildiğinde okul öncesi dönemi kitapları eğlendirici, yaşama bağlayan, mutlu eden kurguya sahip demokratik tutum-davranış sağlayıcı nitelikte olmalı; okul dönemiyle de insan ve yaşam gerçekliğini ele alan, daha zengin konu yelpazesi olan yazınsal nitelikli metinler olmalıdır (Sever, 2013, s. 74).

Sever kitabın çocuğun hayatının bir parçası haline gelebilmesi için bilinçli ebeveynler tarafından seçilmiş nitelikli kitapların okul öncesi (2-6 yaş) dönem itibariyle çocuğa sunulması gerektiğini belirtir (2007, s.3). Arkılıç-Songören de benzer bir yorumla kitaba ve

okumaya değer verilen, sanatsal uyaranlarla etkileşimde bulunulan bir aile ortamında yetişen çocukların kitap okumanın ciddi bir aktivite olduğunu algılayabileceklerini belirtir (2011, s.87). Ryan (2000) da okumanın sürekli bir eylem haline gelebilmesi için sevilerek yapılıyor olması gerektiğini, çocuklara okuma alışkanlığı/sevgisi kazandırmakla sadece keyifli zaman etkinliği değil öğrenmenin gerçek anahtarının kazandırılmış olduğunu ifade eder (Akt. Aşılıoğlu, 2006, s. 60).

Çocuk kitaplarının içerik özelliklerine dair bilgilere aşağıda yer verilmiştir:

‘Konu’, “konuşmada, yazıda, eserde ele alınan düşünce, olay veya durum, mevzu, süje.” (TDK, 2016); yazarın ele aldığı, üzerinde söz söylediği düşünce, olay ya da durum (Sever, 2007, s.50), olarak tanımlanmaktadır. Sanatsal niteliklerle çocuğa duygu ya da düşünceleri aktarma aracı konudur. Sanatçının görevi oluşturduğu içeriğin çocuk gerçekliğine ve çocuğun ilgi ve gereksinimlerine uygun olmasıdır. Konu işlenirken çatışmalardan yararlanmak çocuğun ilgi ve merakını aktif tutar (Sever, 2007, s. 50).

19. yüzyılın başlarına kadar çocuk kitaplarında din, ahlak ve karakteri amaç edinen kitaplar yazılmış sonrasında ise çocukların ev ve okul hayatları, coşku, serüven, eğlenme, gülme gereksinimini öne alan konular işlenmiştir (Oğuzkan, 2000, s.69). Konular, çocuğun günlük hayatıyla ilgili, gerçeğe uygun, çocuğun ilgi, beğeni ve okuma eğilimleri harekete geçirecek, onda olumlu duygular geliştirecek nitelikte olmalıdır. Milli değerlere önem vermeli, demokratik ve saygın bir kişiliğe sahip olmasına imkân vermeli, hem eğlendirmeli- dinlendirmeli, hem de yeni duygu- düşünce kazandırmalıdır. Konu ile ana fikir arasında güçlü bir bağ kurulması da en önemli gerekliliklerden biridir (Yalçın ve Aytaş, 2012, s. 46-47).

‘Tema’; “Öğretici veya edebi bir eserde işlenen konu, düşünce, görüş, tem, ana konu.” (TDK, 2016), “Edebi çalışmanın konusuyla ortaya çıkan, göze çarpan soyut fikir ya da edebi eserde tekrarlayan konu.” (Baldick, 2008, s.333-334), yazılı ve sözlü eserlerde iletilmek istenen temel duygu ve düşünce (Yalçın ve Aytaş, 2012, s. 45), sanatçının seçtiği konu ile okurda uyandırmak istediği etki, konunun işlenişiyle ortaya çıkan soyut anlam (Sever, 2013, s. 129) olarak çeşitli tanımlar altında ifade edilmektedir.

Edebiyatta tema; hikâyeyi bir arada tutan birleştirici fikirdir ve toplumla ilgili yorumlar, insan doğası, metinle, okuyucuyla ya da bu bağlamda kesişen insan durumları ile hikâyeyi bir araya getirir. Okuyucunun inşa ettiği bu yazının ana fikri ya da merkez anlamıdır. Tema, okuyucu keyif aldıkça hikâyeyi birleştirir ve aydınlatır. Okuyucu en açık anlamları

keşfederken zevk aldığı gibi zor anlamaları çözerken de zevk alır. Tema bu keşfin, anlamın ve zevkin anlaşılmasını kolaylaştırır (Lukens ve ark. 2013, s. 240-242). Bir eserin teması, konusu değil doğrudan ya da dolaylı olarak ifade edilebilen merkezi fikirdir (Cuddon, 1998, s.913). Temalar çeşitli şekillerde sunulur. Bunlar; kolayca anlaşılan açık\belirgin temalar; dolaylı olarak sunulan örtük temalar, önem derecelerine göre de birincil ve ikincil temalar olarak sınıflandırılır. İyi bir hikâye ilk okunduğunda açık ya da örtük bir veya birden fazla tematik fikir okuyucu tarafından rahatlıkla belirlenebilir. İkinci ya da üçüncü okumalarda daha fazlası da keşfedilebilir. Çocuk kitaplarındaki tematik zenginlik bu sayede diğer bir okumaya kadar çocuk için sürekli bir keşif yaratmış olur. (Lukens ve ark. 2013, s. 240-245). Çocuk kitaplarında işlenmesi uygun görülen temalar şunlardır; kardeş, anne-baba ve arkadaş sevgisi; aile ve değerlerine, inançlarına bağlılık; doğayı sevmek korumak ve geliştirmek, başkalarına karşı nazik, dürüst ve saygılı davranmak; girişimci, atılcı ve yaratıcı olmak; başta evcil hayvanlar olmak üzere canlı varlıkların korunmasına, beslenmesine ve bakımına ilgi göstermek. Ayrıca tema ve ana fikir net olmalı, yanlış anlamalara yol açmamalıdır (Oğuzkan, 2000, s. 211). Çocuğa okuduğu kitapta yer alan şiddet öğesinin olumsuzluğu hissettirilmeli, çocuk metni bitirdiğinde bunun yanlış olduğuna dair çıkarımı yapabilmelidir (Sever, 2013, s. 72).

Ana fikir ile tema çoğunlukla ilişik ya da aynı olarak değerlendirilmektedir ancak bu iki kavramın birbirinden farklı ele alınması gerektiği görüşü de mevcuttur.

İleti, sanatçının yapıtını oluşturma sebebi, paylaşmak istediği duygu ve düşünce, okurda uyandırmak istediği temel duyarlılık, okura iletmek istediği asıl düşüncedir. Öğretici metinlerde (makale, denem, söyleşi) buna ana düşünce de denir ve yardımcı düşüncelerle geliştirilebilir. Yazınsal nitelikli metinlerin (masal, hikâye, şiir, roman) amacı ise öğretmekten ziyade yaşam ve insana dair duyarlılık kazandırmaktır. Bu noktada iletilerin sezdirme gücünden yararlanır. İletiler, çok anlamlıdır, örtük olarak verilir ve okuma ile çocuğun duygu ve düşünce devinimiyle açık hale getirilir, anlamlandırılır. İletiler, çocuğun anlayabileceği/anlamlandırabileceği nitelik ve seviyede olmalıdır (Sever, 2013, s. 133-134, 2007, s. 52).

‘Karakter’, “Bir eserde duygu, tutku ve düşünce yönlerinden ele alınan kimse.” (TDK, 2016), kahraman ise “Roman, hikâye, tiyatro vb. edebiyat türlerinde en önemli kişi” (TDK,2016)’dir. “Bir anlatı veya dramatik çalışmadaki kişi.” (Baldick, 2008, s.52) olarak tanımlanan karakteri Sever (2013), somut / soyut özellikleriyle geliştirilen, başından olaylar geçen kişi(ler) olarak tanımlar (s. 129). Karakter/kahraman okul öncesi dönem

kitaplarında görsellikleriyle, okul dönemi kitaplarında ise karakter yapılarıyla öne çıkar (Zivtci, 2006, s. 245). Çocukların insan doğasını anlamaları amaçlandığı için karakter tasvirinde gerçeğe ihtiyaç duyulur (Lukens, 2013, s.137). Çocuklar 2 yaşları itibariyle gençlik çağlarına kadar kahramanlarla özdeşim kurarlar ve bu karakter yoluyla farkında olmadan öğrenirler. Bu sebeple kahraman benlik duygusunu geliştirecek, hayatta karşılaşacağı kötü ve zor durumlarla mücadele konusunda örnek olabilecek şekilde geliştirilmelidir (Sever, 2007, s. 52, 2013, s. 73).

Karakterler/kahramanlar, özelliklerine göre gruplandırıldıklarında; olayı yönlendiren en önemli kişi *kahraman*, anlatılanlarla dolaylı ilgisi olan kişiler ise *yan kişiler* (Sever, 2013, s. 137)'dir. Konuşma, duygu, düşünce, davranış ve görünüşü ve inandırıcı niteliğiyle okura sunulan *açık (geliştirilmiş) karakter*, yüzeysel olarak tanıtılan ve belli bir özelliğiyle bilinen *kapalı (geliştirilmemiş) karakter*, eser boyunca büyük ya da herhangi bir değişim geçirmeyen *durağan karakter*, eserin başı ile sonu arasındaki süreçte değişim gösteren, inandırıcı ve yeni karakter özelliği edinen *devingen karakter* olarak tanımlanabilirler (Zivtci, 2006,s. 246). Karakter; insan, hayvan, her türlü nesne arasından seçilebilir ve geliştirilebilir. Önemli olan çocuğun gelişim düzeyine uygun, olumlu örnek teşkil eden ve çocuğun özdeşim kurmak isteyeceği nitelikte olmasıdır. Çocuk, karakterde kendi hayatına dair benzerlikler gördüğünde özdeşim kurar ve özeleştiri yapabilir. Burada yazarın dikkatli detay seçimleri etkilidir (Lukens vd 2013, s.3).

Karakterin/kahramanın özellikleri belirlenirken ve karakter geliştirilirken; *davranışlarıyla ve eylemleriyle, konuşmalarıyla, fiziksel özellikleriyle, diğer karakterlerin yorumuyla ve yazarın yorumuyla geliştirilmesi* yöntemlerinden yararlanır (Zivtci, 2006,s. 246).

Oğuzkan (2010,100-108), çocuk roman ve hikâyelerini konuları, temaları ve kişileri ele alışları bakımından sınıflandırmıştır. Bunlar;

1. yakın çevreyle ilgili hikaye ve romanlar,
2. hayvan hikaye ve romanları,
3. mizahi hikaye ve romanlar,
4. serüven (macera) hikaye ve romanları,
5. duygusal hikaye ve romanlar,
6. gezi hikaye ve romanlarıdır.

'Plan', "Bir işin, bir eserin gerçekleştirilmesi için uyulması tasarlanan düzen." (TDK, 2016) olarak tanımlanmaktadır. Plan aracılığı ile eserin yapısı ve iç düzeni tasarlanır, yazma disiplinli hale gelir. Çocuklar için yazılacak eserler planlanırken hedef kitlenin bilgi

seviyesi, anlayış gücü ve ilgileri göz önüne alınmalıdır (Oğuzkan, 2010, s. 377). Çocukların okuma isteğini artıran ve devamlılığını sağlayan en önemli etkenlerden biri de metinde çocuğun inanabileceği kurgularda yer alan ölçülü merak öğelerinin bulunmasıdır. Olayın başlangıç, gelişim ve bitiş aşamaları metnin giriş-gelişme-sonuç bölümleriyle orantılı olarak kurgulanmalı, metin gereksiz ve ilgisiz detaylardan, geri dönüşlerden ve tekrarlardan arındırılmalıdır. Çocuğun okuma isteğini azaltacak etkenlerden, karmaşıklıklardan uzak durulmalıdır (Sever, 2007, s.51).

‘Üslup’, “Bir sanatçıya, bir çağa veya bir ülkeye özgü teknik, renk, biçimlendirme ve söyleyiş özelliği, biçem, stil.” (TDK, 2016) olarak tanımlanır. Oğuzkan (2010)’ a göre yazardan yazara değişen anlatım yolu olan üslup, sahibinin edebiyat anlayışı, eğitim seviyesi ve kişisel zevkleri ile meydana gelir (s. 378).

‘Dil kullanımı’, çocuğun yaş ve gelişim seviyesine uygun olarak; çocuğu metnin oluşturulmasına katabildiği ölçüde başarılıdır denilebilir (Sever, 2013, s. 131). Çocuklar kavram ve düşüncelerin uzun uzun anlatıldığı metinlerden ziyade hareketli olayları anlatan kitaplara ilgi gösterirler. Yine bu kitaplarda kullanılan dil yaşayan dil olmalı, az kullanılan ya da söylenişi zor sözcüklerden kaçınılmalıdır. Çünkü kullanılan bu dil ile çocuk içinde yaşadığı toplumun kültürel değerlerini milli dil bilinci kazanarak tanır ve yaşatır (Temizyürek, 2003, s. 165). Çocuk kitaplarındaki anlatımlar anadilin söz varlıklarının doğru kullanımlarını içermeli, cümleler kısa, içten ve duru söyleyişlerle kurulmalıdır, yazım ve noktalama doğru şekilde uygulanmalıdır. Çocukta dili doğru ve etkili kullanmaya yönelik ilgi uyandıracak kurgulara yer verilmelidir (Sever, 2007, s. 54-55).

Tüm bu özelliklere ek olarak Karatay (2007, s.467) çocuk edebiyatı ve ürünlerinin sahip olması gereken nitelikleri aşağıdaki gibi sıralamıştır:

- Eğitici olmalı,
- Çocuğun bilişsel ve duyuşsal düzeyine uygun olmalı,
- Değişik yaş gruplarındaki çocukları ilgi duydukları konulara yönlendirmeli,
- Çocuğu araştırmaya ve incelemeye yöneltmeli,
- Çocukta duygu ve algıların gelişmesine zemin hazırlamalı,
- Yaşama sevincini ve iyimserliği işlemeli ama günün gerçeklerini de yansıtmalı,
- Çocuğu içinde doğup büyüdüğü toplumun kültür ve bilgi birikiminden haberdar etmeli,
- Yetişkinlerin zihinsel ve duygusal deneyimlerinden yararlandırmalıdır.

Çocuk edebiyatı ürünleri söz konusunda olduğunda yukarıda sayılanlara ek olarak kitapların tüm bu özellikleri aynı anda taşıması en ideal örneği oluşturabilecekken; kitaplar içerikleri yönüyle incelendiğinde farklı sonuçlarla karşılaşılabilir. Özellikle popüler olan kitaplar nicelik olarak daha çok çocuğa ulaştıkları için nitelik olarak da yukarıda sayılan niteliklere belki de en çok sahip olması gereken kitaplardır. Neydim (2004), ‘Pinokyo ve

Heidi'nin yazdıkları dönemlerde en popüler kitaplar olduğunu; günümüzde ise klasikleşmiş eserler arasında sayıldıklarını ifade eder. Bu tespitten hareketle bugünün popüler eserleri arasında klasikleşebilecek kadar nitelikli eserlerin olabilmesi gerekmektedir.

Çocuk kitaplarının biçimsel özelliklerine dair bilgilere aşağıda yer verilmiştir.

'Büyüklik (Boyutlar)', 2-6 yaş dönemi için kitaplar farklı boyutlarda, kolay taşınabilecek hacim ve ağırlıkta, el ve göz yapısına uygun olmalıdır. İlköğretim ile birlikte yine hacim ve ağırlık yönünden rahatlıkla taşınabilir olmalı, boyutları aynı olmalı (16x23cm), düzenli, kitaplık oluşturmalarına elverişli olmalıdır (Sever, 2007 s. 41,42).

'Kâğıt', yapısı mat ve dayanıklı, birinci ya da ikinci hamur kâğıt kullanılmalıdır. Resim, yazı ve renkler kolayca seçilebilmeli ve dağılmamalıdır (Sever, 2007 s. 42).

'Kapak-cilt', kapak; çocuğu kitaba çekebilecek ilk uyarıcı olduğu için, sanatçı/ grafik tasarımcısı tarafından yapılmalı, ön ve arka kapakta kullanılan görseller metnin içeriğine uygun seçilmelidir. Kapakta kullanılan kâğıt, sağlam kalın bristol karton olmalı ve bu malzeme lak ya da selofan ile kaplanmalıdır. Kitabın kimliği sırt kısmında yazılmalıdır. Cilt, sağlam ve özenli olmalı, sırt kısmı tutkalla yapıştırılmış dikişli cilt kullanılmalıdır. Sayfalar düzgün ve çapaksız kesilmelidir. Kitap kolayca çevrilebilmeli ve her iki yanda da durabilmelidir (Sever, 2007 s. 43-45).

'Sayfa düzeni', yazı, resim, rakam, fotoğraf, karikatür öğeleri ve sayfa kenarlarındaki boşluklar arasında uyum olmalı, bu öğelerin sayfaya yerleştirilmesinde estetik duyarlılığı uyandıracak, okuma-izleme rahatlığını artıracak şekilde grafik tasarımcısı tarafından yapılmalıdır (Sever, 2007 s. 45).

'Harfler'; boyut, biçim ve renk seçimleri bakımından çocuğa okuma rahatlığı sağlamalıdır. Harf boyutları okul öncesi kitaplarda 24, 22, 20 punto; ilköğretim dönemi kitaplarında 18, 16, 14 punto büyüklüğünde olmalıdır. Harf biçimleri yalın, renkler ise gözü yormayacak şekilde olmalıdır. Okuma hızını kesecek öğelerden kaçınılmalıdır (Sever, 2007 s. 46).

'Resimler', görme duyusuna hitap etmeli, çocuğun ilgisini çekmeli ancak yalın olmalıdır. Çocuğu da resim çizmeye teşvik etmelidir. İlköğretimin başlamasıyla resim-yazı dengesi olmalı, 8-9 yaşlarında 2/3 resim oranı, yazı ile değişmelidir. 9-10 yaş itibarıyla yazılı metin oranı artırılmalıdır. Yazı ve resim uyumlu ve tamamlayıcı olmalıdır (Sever, 2007 s. 47-48).

2.2.Değerler

Değer; bir şeyin arzu edilebilir ya da edilemez olduğu yönündeki inançtır (Güngör 1998, s.27). Rokeach (1973) değerlerin inanç olduğunu düşünürken, Hofstede (1980) değerleri belirli durumları diğerlerine tercih etme eğilimi olarak tanımlar (Akt. Mehmedoğlu, 2006, s.23). Tarhan (2016, s. 20)'a göre ise değerler, toplumun geneli tarafından kabul edilen, bir anlamda mutluluğa götüren evrensel doğrulardır. Uysal (2003), insanın yapıp etmelerini belirleyen ilke ya da ilkeleri değer olarak nitelerken bir diğer tanımını da “kutsallığı olan, kutsallık atfedilen” olarak ekler.

Aydın (2010)'a göre değer; belli tutum ve davranış tarzı veya varoluşun temel amacına yönelik uzun süreli kişisel inançtır. Toplum ve sosyal grubun çoğunluğunca doğru ve gerekli görülen; kendi varlık, birlik, işleyiş ve devamını sağlamak üzere kabul edilmiş ortak düşünce, amaç, temel ilke ya da inançlardır. Altuntaş (2006)'a göre değerler, toplumsal hayatın her alanında “değer ifade eden” yapı taşlarıdır. Poyraz (2004)'a göre değerler; yaşamda kullandığımız anlam haritaları, davranışlarımız için ise ufuk çizgisidir. Schwartz (1992)'a göre değerler; insanların insanları ve olguları değerlendirmek, eylemlerini belirlemek ve meşrulaştırmak için kullandıkları kriterlerdir (Akt. Özensel, 2003). Akbaş (2004) değeri bireyin çevresiyle etkileşimi neticesinde içselleştirdiği, davranışlarını yönlendiren standartlar olarak tanımlar. Yukarıdaki tanımların niceliksel olarak fazla olması ‘değer’ kavramının alanın çok geniş ve farklı boyutlarda tanımlanmasından kaynaklanmaktadır.

Poyraz (2004), Aristoteles'in ifadelerini temel alarak değerlerin yapı ve kuruluşunun bilgi, ahlak ve sanat etkinliklerinden oluştuğunu ifade eder. Ona göre değerler bu üç ayrı ancak ilişkili ögenin niyet ve sonuç aşamasında eylemle meydana gelir. Değer; eylemi gerçekleştiren -nesnenin değeri onu meydana getiren kişiye bağlı olarak gelişir-, eylemle gerçekleşenle –değer, eylemle ortaya çıkar, süreç ya da sonuç hakkındaki değer yargısı ile ifade edilir (Uygur, 1975, s. 115-116, Akt. Poyraz, 2004) – eylemin gerçekleştiği ortamda – insanın kendini inşa ettiği dünya/kültür dünyası- oluşur (Poyraz, 2004).

Bolat (2013)'a göre bireyler, yaşantılarıyla geliştirdiği duygu, düşünce ve çıkarımları sayesinde bazı kalıp davranışlara sahip olur ve bu kalıplar sonucu oluşan davranış kriteri değerleri meydana getirir. Toplumlar arasındaki etkileşimlerden doğan değer parçaları da zenginleşerek değerler sistemini oluşturur. Burada önemli olan da doğru etkileşimlerin yaşanması ve değerlerin aşınmasına karşı dikkatli olunmasıdır.

Değerler sosyal kontrol mekanizmaları ve ödüllendirme araçlarının kaynağında yer alırlar (Özensel, 2003). Güngör (1998, s. 28-29) değerın tek bir inanca değil, birbiriyle ilişkili ve bağılı birden fazla inanca karşılı geldiğini; yapıcı unsurlarının bilgi, duyu ve hareket olduğunu ve tutumlara rehberlik yaptığını savunur.

İnsan bir yetenekler ve eğilimler varlığı olarak doğar; davranış şeklini de aldığı eğitim ve yetiştiği ortamın etkileri, gözlemleri ve zamanla kazanır. Dolayısıyla farklı coğrafyalarda farklı değer yorumları yapılır (Uysal, 2003). Değerler, çocukluktan itibaren sosyal davranışlar şeklinde algılanmakta, sosyal kurallar veya normlarla yaşanan çatışmalar da bilinçli/bilinçsiz olarak değer yargılarının oluşmasına sebep olmaktadır (Cihan, 2014, s. 433). Değerler; insanların farklı durumlardaki davranış şekillerini belirleyen “değerler sistemi” ni oluşturur ve bu sistem birleştirici bir üst kaynağa dayanır (Mehmedoğlu, 2006, s.290).

Değerler bireylerin kendi değer sıralamaları ile mizaç, kişilik, sosyalleşme deneyimleri, hayat tecrübeleri, çevresel kültürleri, dini inanç ve tutumlarını yansıtır (Mehmedoğlu, 2006, s.290). Değerlere yüklenen anlam kişiden kişiye, toplumdaki topluma değişebilir. Bu konuda eğitim, çevre ve özetle dünya görüşü etkilidir (Uysal, 2008).Toplumsal yapıyı oluşturan kurumların (aile, ekonomi, siyaset, din, eğitim) kendilerine ait değerleri vardır. Toplumda değerlerin ifade edildiği temel mekanizmalar ise sosyal rollerdir (Özensel, 2003).

Sokrates ve Platon değerlerin nesnel, Pascal ise öznel olduğunu düşünürken, bir diğer görüş ise değerli şeyin hem öznel hem de nesnel yanı olduğunu savunur (Uysal, 2003) iken değerlerin nesnel, kişinin onu algılayış tarzının yani değer yargısının öznel olduğunu söyler (Uysal, 2008).

Schwartz ve Bilsky (1987), değerlerin biçimsel özelliklerini aşağıdaki gibi sıralarlar:

1. Kavram ya da inançlardır.
2. Durum ve davranışların arzu edilir sonuçlarıyla ilgilidir.
3. Durum ötesidirler.
4. Değerlendirme ve seçmede kılavuzluk ederler.
5. Önemine göre (göreceli olarak) sıralanırlar. Bunlara ek olarak Kuşdil ve Kağıtçıbaşı (2000);
6. Değişime açık yapıdadırlar.
7. Bağılı oldukları topluma göre değişiklik gösterebilir olduklarını eklerler.

Değerlerin bireysel boyutunda güdü, karar verme, tutum, inanç, ihtiyaç gibi kavramlar ön plana çıkarken toplumsal boyutunda ise sosyalleşme, sosyal bilinç, norm ve grup ruhu gibi kavramlar öne çıkar (Akbaş, 2004).

Değer, bir varlığın ruhsal, toplumsal, ahlaksal ve estetik yönden taşıdığı düşünülen yüksek ya da yararlı niteliktir ve bireyin tutum ve davranışları için temel ölçüttür. Birey olay ve olguları değerlerinden hareketle algılar (Ekşi ve Katılmış, 2011). Değerler; bireysel, kültürel, kurumsal ve toplumsal kaynaklara dayanır. Tutum ve inançları rasyonelleştirip davranışlara yön verir (Tatlidil ve Günder, 2013, s. 260-261).

Schwartz (1994)'a göre değerler tüm birey ve toplumların başa çıkması gereken üç evrensel ihtiyacı karşılar: biyolojik organizmalar olarak bireylerin ihtiyaçları, koordineli sosyal etkileşim gereçleri ve grupların düzgün işleyiş ve hayatta kalmaları. Aydın (2010), değerlerin bireylere dış dünyayı algılama şeması kazandırdığını, kişinin nerede/nasıl davranacağını, kime/nasıl tepki vereceğini, kendisini/başkalarını tanımlama olanağını sağlayan kılavuzlar olarak işlev gördüğünü savunur.

Değerlerin sosyal bilimlerin sürekli ilgi çeken konularından biri olmasının nedeni, sosyal bilimcilerin insan davranışlarının açıklanmasında değerleri temel görmeleridir (Kuşdil ve Kağıtçıbaşı, 2000). Aynı zamanda toplumları anlamada da değerlerin işlevi önemli bir konumdadır (Mehmedoğlu, 2006, s. 290). Psikolojiye göre değerlerin önemi insan davranışlarını yönlendirmedeki rolüdür. Ona göre değer sadece inançtır. Ahlaki davranış konusunda ise değer; bir şeyi değerlendirme kriteridir (Güngör, 1998, s. 28). Sosyolojik açıdan ise; toplumda ideal düşünme ve davranış şekilleri, toplumsal roller ve uygulanmasını belirler. Toplumsal dayanışma ve aksi yönde davrananlara ise baskı aracı olarak kullanılır (Akbaş, 2004, s. 51). Değerler bireyi etki altına alarak, bireyin topluma bağlanmasına ve toplumun kimliğini özümsemesine yardım eder (Bolat, 2013).

Değer Sınıflaması

Spranger (1928), değerleri altı ana başlıkta sıralamış ve herkesin bu değerlerden birine sahip olduğunu ifade etmiştir. 1960'ta yaptıkları çalışmayla Allport, Vernon ve Lindzey bu başlıklardan yararlanarak estetik, teorik (ilmi, bilimsel), iktisadi, siyasi, sosyal ve dini değerler sıralamasını yapmışlardır (Akt. Güngör, 1998, s. 85). Güngör (1998, 85) ahlaki değerlerin tüm değer sınıflarıyla yakından ilişkili olduğunu savunarak bu altı maddeye ahlaki değerleri de eklemiş yedi maddelik yeni bir sıralama yapmıştır. Uysal (2003) da bu

sıralamaya katılır ancak değerlerin kesin çizgilerle birbirinden ayrılamayacağını savunur. Ona göre bir değer aynı anda hem ahlaki, hem sosyal hem de siyasal olabilir.

Schwartz (1994)'ın Türkiye'nin de içinde yer aldığı 44 ülkede yapmış olduğu araştırmalar sonrasında hazırladığı değerler sınıflaması 10 madde ve açıklamalarıyla aşağıda verilmiştir:

- Güç (Power): Sosyal statü ve prestij, insanlar ve kaynaklar üzerinde kontrol ve üstünlük.
- Başarı (Achievement): Toplumsal standartlara yönelik kişisel başarı gösterme yeterliliği.
- Hazcılık (Hedonism): Bireysel zevk ve duygusal haz.
- Uyarım (Stimulation): Yenilik ve heyecan arayışı, hayata meydan okuma.
- Kendine yönelme (Self-direction): Özgür düşünce ve aksiyon seçimi, yaratıcılık, keşfetme.
- Evrenselcilik (Universalism): Tüm insanlar ve doğanın refahı için anlayış, takdir, hoşgörü, koruma.
- Yardımseverlik (Benevolence): Yakın temasta olduğu insanların refahını koruma ve artırma.
- Gelenek (Tradition): Geleneksel kültür ve dinin sağladığı gelenek ve fikirlere saygı, bağlılık ve kabullenme.
- Uyuma (Comformity): Başkalarını üzen ve onlara zarar veren, toplumsal beklenti ve normları ihlal eden eylem, eğilim ve dürtülerin sınırlandırılması.
- Güvenlik (Security): Birey ve toplumun ilişkilerinde uyum, güvenlik ve devamlılık.

Rokeach (1973)'ın yaptığı değer sınıflaması ise 18 amaç değer (aile güvenliği, barış içinde bir dünya, başarılı olma, bilgelik, dini olgunluk, eşitlik, gerçek dostluk, güzellikler dünyası, heyecan verici bir yaşam, iç huzur, kendine saygı, mutluluk, gerçek dostluk, özgürlük, rahat bir yaşam, sosyal kabul, ulusal güvenlik, zevk), 18 araç değer (bağımsız, affedici, cesaretli, dürüst, entelektüel, geniş görüşlü, hırslı, itaatkar, kendini kontrol eden, kibar, kendine hâkim, mantıklı, neşeli, sevecen, sorumluluk sahibi, temiz, yardımsever, yaratıcı olma) içeren iki ana maddeden oluşmaktadır (Akbaş, 2004).

Lickona (1991, s.38) ise değerleri ahlaki ve ahlaki olmayan değerler olarak ikiye ayırmıştır. Ahlaki değerler; dürüstlük, sorumluluk, adalet taşıma yükümlülüğü gibi. Ahlaki değerler insanlara ne yapmaları gerektiğini söyler/öğütler, seçimlerinde onlara uymak zorundadırlar. Ahlaki olmayan değerler böyle bir yükümlülük taşımaz. Ne yapacağını ya da istediğini ifade eder. Ayrıca ahlaki değerler kendi arasında da ikiye ayrılır: evrensel ve evrensel olmayan değerler. Evrensel değerler -tüm insanların özgürlük, eşitlik ve yaşamlarına saygılı ve adilane yaşamak gibi- tüm insanları bağlar çünkü onlar bizim temel insani değer ve haysiyetimizi doğrular. Tüm insanların da buna uygun davranması gerekir.

Değer Aşınması

Atatürk döneminde Türk Dil Kurumu ve Türk Tarih Kurumunun kurulması ve Türkiye Cumhuriyeti'nin temelini yüksek Türk kültürü olduğunun vurgulanması, Tanzimat sonrası görülen Batıcılık hareketlerinin Batı'nın tekniğinin alınmasıyla amaca ulaşacağını önemini vurgulamaktadır (Mahiroğulları, 2005, s. 1281).

Kültürün maddi ve manevi her şeyi işlemek ve geliştirmek olduğunu ifade eden Kaplan (1987, s. 3), canlıların bünyelerine uygun olmayan şeyleri tüketmelerinin onlar için tehlikeli olduğu kadar, milli varlığına uymayan yabancı kültür unsurlarının da milletler için aynı oranda tehlikeli olduğunu savunur. Mahiroğulları (2005), kültürel etkileşimin 1980 sonrası dönemde giderek Batı kültürünün diğer kültürlerle dayatılışı şeklinde kendini gösterdiğini savunmaktadır (s. 1280).

Altuntaş (2006), değerlerin aşınmasındaki temel sebebin madde-mana ilişkisinin mana aleyhinde bozulması/materyalist fikirlerin etkisinin artması olduğunu savunur. Hökelekli (2010) ise kimlik sorununun çözülmediği bireylerde; kimlik kaybı, kişilik parçalanması, güçsüzlük, inanç ve değerleri kaybetme, ahlakı hor görme, kuralsızlık, duyarsızlık gibi yabancılaşma etkilerinin görülmesinin kaçınılmaz olduğunu savunur.

Uysal (2008)'a göre toplumsal sorunların kaynağında değerlerdeki kaymalar vardır. Teknolojik gelişmelerle bilgiye ulaşımın kolaylığı ancak bilginin kontrolsüzlüğü; çalışan anne-babası dolayısıyla yalnızlaşan bireyi olumsuz örneklerle (aile kurmak yerine birlikte yaşamamanın özendirilmesi vb.) karşı açık hale getirmektedir. Özgürlükçü toplum düzeni, bireye kendini gerçekleştirme, kendi başına karar verme gibi fırsatlar sunması yanında; net olmayan sınırları ise toplumsal birlik ve başkalarının haklarını ihlal gibi bencilce davranışları benimseme gibi tehlikeler de barındırmaktadır (Cihan, 2014, s. 430). Tatlıdil ve Esgin Günder (2013) de değerler sistemindeki çözümlerin karmaşa, düzensizlik, bireyler ve toplumsal kurumlar arasındaki güven sorunun nedeni olduğunu ifade ederler (s. 269).

2.2.1. Değerler Eğitimi

Yukarıda verilen bilgilerden hareketle önemi anlaşılan değerler ve değer aşınması durumlarına karşı yapılması gereken şey değerlerini bilen ve dış etkenler aracılığıyla yaşanabilecek yozlaşmaların farkına varabilen bireyler yetiştirmektir. Bu de değerler eğitiminin elzemliğini açıkça gösterir.

Kültür, eğitim ve değerler birbiriyle yakından ilgilidir. Kültür, bir jenerasyondan diğerine eğitim yoluyla aktarılan şeydir. Kalan ise biyolojik soyaçekimdir. Değerler, her ne kadar tamamen kurucu olmasa da eğitimde merkezdedir. Bu nedenle değerler kültürde merkezi bir yer işgal eder. Kültürün uygun nitelikler taşıdığı sürece, eğitim tarafından nesillerce aktarıldığı tartışılmaz (Quinton, 2004, s. 36).

Bireyin topluma uyum sağlaması ve faydalı hale gelebilmesi değer aktarımı sayesinde olur. Değerler eğitimi sürecinde aile bu eğitimin temelini oluşturur, okul da sosyal ortam donanımını sunar. Toplumun ihtiyaç duyduğu bilgi üreten ve kullanabilen bireylerin yetişmesi, o ulusun değerleriyle şekillendirilmiş eğitim sistemiyle mümkün olur (Bolat, 2013). Eğitim her aşamasında olduğu gibi değer eğitiminde de aile, öğretmen ve tüm okul bileşenleri işbirliği içinde hareket etmelidir. Bu bileşenlerin herhangi birinde kazandırılan değer, bir diğerinde de desteklendiğinde karakter özelliği olabilir.

Lickona (1993), karakter eğitimine gösterilen ilginin artmasının başlıca nedenlerinin şunlar olduğunu söyler:

- Ailenin düşüşü (Geleneksel yapıda çocuğun ahlaki eğitimi öncelikle ailenin rolüydü. Ancak bu konuda değişim bir boşluğa yol açtı.
- Genç karakterlerdeki sorunlu eğilimler. Kitle iletişim araçlarıyla sunulan yanlış örnek ve modellerin olumsuz etkileri ve beraberindeki olumsuz durumlar (hırsızlık, saygısızlık, akran zorbalığı, ben merkezliliğin yükselmesi, sosyal sorumluluğun azalması vb.)
- Paylaşılan objektif, önemli etik değerleri kurtarma/aktarılmasını sağlama.

Sevinç (2006, s. 231)' e göre de geniş aile yapısının kaybolması, annelerin çalışması, çocuk sayısının azlığı, boşanmalar ve tek ebeveynli aileler, gelenekleşmiş aile toplantılarını vs. nin önemini yitirmesi yeni nesillere değer kazandırma sürecinde ailenin başat yerini sarsmıştır. Çocuk kendisine model olunmadan sadece yapmasının beklendiği değer davranışlarını dayatma olarak algılamakta ve çatışmalar yaşanmaktadır. Burada sayılan sebeplerin bir kısmı elbette etkili olabilir ancak değerlerin kazanıldığı ilk sosyal ortam olan ailenin başatlığı sorgulanamayacak niteliktedir. Aile ortamında değer kazanan ve okul çağıyla beraber programlı bir değer eğitimiyle yoğrulan çocuk değerleri içselleştirebilir.

Türk Milli Eğitiminin genel amaçlarının belirtildiği aşağıdaki maddeler her fert için bu amaçlara ulaşmada değerler eğitiminin vazgeçilmez önemini vurgulamaktadır.

1. Genel amaçlar: Madde 2 – Türk Milli Eğitiminin genel amacı, Türk Milletinin bütün fertlerini, 1. (Değişik: 16/6/1983 - 2842/1 md.) Atatürk inkılap ve ilkelerine ve Anayasada ifadesini bulan Atatürk milliyetçiliğine bağlı; Türk Milletinin milli, ahlaki, insani, manevi ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren; ailesini, vatanını, milletini seven ve daima yüceltmeye çalışan, insan haklarına ve Anayasanın başlangıcındaki temel ilkelere dayanan demokratik, laik ve sosyal bir hukuk Devleti olan Türkiye Cumhuriyetine karşı görev ve sorumluluklarını bilen ve bunları davranış haline getirmiş yurttaşlar olarak yetiştirmek;
2. Beden, zihin, ahlak, ruh ve duygu bakımlarından dengeli ve sağlıklı şekilde gelişmiş bir kişiliğe ve karaktere, hür ve bilimsel düşünme gücüne, geniş bir dünya görüşüne sahip, insan haklarına saygılı, kişilik ve teşebbüse değer veren, topluma karşı sorumluluk duyan; yapıcı, yaratıcı ve verimli kişiler olarak yetiştirmek;
3. İlgî, istidat ve kabiliyetlerini geliştirerek gerekli bilgi, beceri, davranışlar ve birlikte iş görme alışkanlığı kazandırmak suretiyle hayata hazırlamak ve onların, kendilerini mutlu

kılacak ve toplumun mutluluğuna katkıda bulunacak bir meslek sahibi olmalarını sağlamak; Böylece bir yandan Türk vatandaşlarının ve Türk toplumunun refah ve mutluluğunu artırmak; öte yandan milli birlik ve bütünlük içinde iktisadi, sosyal ve kültürel kalkınmayı desteklemek ve hızlandırmak ve nihayet Türk Milletini çağdaş uygarlığın yapıcı, yaratıcı, seçkin bir ortağı yapmaktır.

Hayat Bilgisi (1, 2. ve 3. Sınıflar) ve Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nda kazandırılması hedeflenen 21 değer bulunmaktadır. Bu değerler aşağıdaki tabloda sunulmuştur ve çalışmada da incelenen değerlerin sınırlılığını oluşturmaktadır.

Tablo 1

Hayat Bilgisi (1, 2. ve 3. Sınıflar) ve Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nda kazandırılması hedeflenen değerler

Adalet	Dostluk	Sabır
Aile birliğine önem verme	Duyarlılık	Saygı
Bağımsızlık	Dürüstlük	Sevgi
Barış	Estetik	Sorumluluk
Bilimsellik	Eşitlik	Tasarruf
Çalışkanlık	Özgürlük	Vatanseverlik
Dayanışma	Öz denetim	Yardımsızlık

Yer verilen değerler eğitimi ile 21 değer yer alan "kök değerler ve Değerler Eğitimi" başlığı altında verilen değerler toplanmış ve

Lickona (1991, s. 6) ahlak eğitiminin tarihinin de en az eğitim kadar eski olduğunu, tüm ülkelerde eğitimin amacının gençlere akıllı ve iyi insan olmaları konusunda yardım etmek olduğunu ifade etmektedir. Ona göre okulda bulunan değerler evde desteklenmezse öğrencinin karakterinde kalıcılığı sağlanamaz. İki biçimlendirici sosyal kurum olan aile ve okul birlikte hareket ederek ahlaklı insan ve maneviyatı yükselmiş ülkeyi meydana getirebilirler (Lickona, 1991, s.35).

Toplumun ahlaki sorunlarının arttığına dair işaretleri (parçalanan aileler, günlük yaşamda nezaketin azalması, her beş çocuktan biri yoksul iken açgözlülüğün tavan yapmış olması, TV ve sinemalardan sunulan cinsellik öğeleri ve bunların etkisinde kalan çocukların erken yaştaki cinsel deneyimleri, cinsel istismara yöneliş vb.) sıralayan Lickona (1993), Ulusal Araştırma Konseyinin 1992 tarihli raporuna göre sanayileşmiş uluslar arasında ABD'nin bu sorunun en şiddetli düzeyde görüldüğü ülke olduğunu, bunun sonucunda da karakter eğitiminin Amerikan okullarına dönüş yaptığını belirtmektedir.

Dünyanın her yerinde çocukların şiddet, büyüyen sosyal problemler, saygı eksikliğinin yükselmesiyle karşı karşıya kaldığını; aile ve eğitimcilerin bu alarına karşı bir çözüm arayışında olduklarını belirtmektedir. Ortak paydaları ise değerler eğitiminin gerekliliğidir (Tillman, 2000, s.IX). Bu sorundan hareketle Yaşayan Değerler: Bir Eğitim Programı

(LVEP)'ni ortaya koymuş, çocuk ve genç yetişkinlere on iki kişisel ve sosyal değeri (işbirliği, özgürlük, mutluluk, dürüstlük, alçakgönüllülük, sevgi, barış, saygı, sorumluluk, sadelik, hoşgörü, birlik ve beraberlik) geliştirme ve keşfetmeleri için deneysel aktiviteler ve pratik metotlar sunmuşlardır. Mart 2000 itibariyle LVEP ile 64 ülkenin 1800 bölgesinde uygulanmış olan program ile kişisel ve sosyal becerilerde olumlu ve yükselen bir gelişme görülmüştür (Tillman, 2000, s. X).

Küreselleşme, birçok alanda olduğu gibi eğitim yaklaşımları sistem ve süreçlerinde de değişme ve gelişmelere sebep olmuştur. Ancak eğitimde meydana gelen değişim de küreselleşmenin hızını artırmakta ve onu yönlendirmektedir. Dolayısıyla küreselleşme ve eğitim sistemlerinin çift yönlü bir ilişki içinde olduğu da göz önünde bulundurulması gereken bir diğer konudur. Buna ek olarak yeni düşünce örgün eğitimin kazanımlarının yaşam boyu geçerli olduğu değil, eğitim ve öğretimin sürekli olması gerektiği yönündedir (Tatlidil, Günder, 2013, s. 264-265). Yine Eryaman ve Genç (2007) de eğitimin hedeflerinin ve okulun işlevlerinin yeniden tanımlanmasının sebebini toplumsal yapıdaki inanç, değer ve tekniklerin değişmesine bağlamaktadır.

Değerlerin farklı boyutlarda tanımlanması (estetik, ekonomik, etik) değerler eğitiminin de farklı boyutlarda değerlendirilmesine yol açmış ve duyuşsal alana ait öğrenmeler için bir çatı kavram olmuştur (Kaymakcan ve Meydan, 2012). Değer eğitiminin yapılması amacıyla bazı yaklaşımlar ortaya konmuş ve bu sayede etkili değer kazandırma yöntemleri zenginleştirilmiştir. Bu yaklaşımlar aşağıda açıklanmıştır:

Değer Eğitimi Yaklaşımları

1. Değer Aktarma/Telkin: Kazandırılmak istenen değerın direkt olarak söylenip bu değere yönelik davranışın çeşitli etkinlikler aracılıyla benimsenmesi ya da model alınması amaçlanmaktadır (Ekşi ve Katılmış, 2011). Bu sürecin bireyi pasif konumda tutması, kopyalanması ve kalıcı olmaması yönüyle eleştirilmektedir.
2. Değer Açıklama: Veli ve öğretmen dışında birey; akran, ünlü kişiler vs. teknolojinin birey hayatına kattığı farklı modellerle etkileşir. Bu sebeple yaptığı yanlış model seçimleri; model sayısının artması ile karmaşa ya da değer çatışması birey için tehlike arz etmektedir. Bu noktadan hareketle bireye değer aşılaktan ziyade onun kendi inanç, değer ve tutumlarının farkına varabilmesi ve yaşantılar yoluyla onları içselleştirmesi için sınıf içi etkinlikler sunmak bu yaklaşımın ana hatlarıdır (Simon ve ark. 1972, Akt. Akbaş, 2008)

3. Değer Analizi: Değer içeren problemlerin objektif, duygudan arınmış, akılcı, mantıklı, sistemli şekilde incelendiği yaklaşım türüdür. Bu yaklaşım ile bireyin kendi değerlerini oluşturması ve yaşam becerilerini geliştirmesi amaçlanır (Naylor ve Diem, 1987, Akt Akbaş, 2008).
4. Ahlaki Muhakeme: Kohlberg'in ahlak eğitimindeki bilişsel gelişimsel görüşü, adil toplum okulları ve demokratik davranışlar çerçevesinde şekillenen bu yaklaşımın amacı akıl yürütme süreçlerini harekete geçirerek öğrencinin değerleri kendi içinde oluşturmasını sağlamaktır. Çocuk etik çalışma ve ahlaki ikilemleri çözümlenmeye çalışarak bulunduğu bir üst evreye geçmeye çalışır (Yüksel, 2005).
5. Eylem/Davranış Öğrenme: Bu yaklaşımda topluluğun ya da sosyal sistemin üyesi olan bireye, kendi değerleri doğrultusunda davranabileceği kişisel ve sosyal fırsatlar sunulur (Superka vd, 1976, Akt. Aladağ, 2009). Bu süreçte de birey kendine sunulan alternatifler arasından seçim yapar ve bunları davranışa dönüştürerek bir çeşit kendini gerçekleştirme deneyimi yaşar (Huitt, 2004, Aladağ, 2009).

Yukarıda bahsedilen bu yaklaşımların uygulamalarında sıklıkla faydalanılan araçlardan biri de çocuk kitaplarıdır. Gürel, Temizyürek ve Şahbaz (2007, s. 24), kültürel değerlerin toplum hayatında varlığını sürdürebilmesi ve nesillerce aktarılabilmesi için çocuk edebiyatı ürünlerinin milli dil bilincini uyandıracak nitelikte olması gerektiğini savunurlar. Popüler kültür ürünü kitaplar okuma zevki vermesi ve okuma sürecinin başlamasında önemli bir konuma sahiptir. İlgi çekici görsel ve imgesel öğelerle donatılmış kitaplar da çocukların imgesel dünyasını zenginleştirir. Ancak burada önemli olan nokta edebi/estetik değeri olan kitapların da süreç içerisinde çocuğun ilgileri göz önüne alınarak sunulmasıdır (Neydim, 2004). Yalçın ve Aytas (2012)'ye göre iyi bir çocuk edebiyatı ürününde sadece ahlaki değer yargılarının aranması, bu ürünün edebi yanını görmezden gelmektir. Dolayısıyla edebi bir değer taşıması, estetik zevk ve düşünce de barındırması gerekir (s. 16,17). Edebiyat temelli ya da aracılığıyla karakter eğitimi yaparken okumanın yanında yazma, dinleme, konuşma etkinliklerine yer vermek vazgeçilmez olmalı, sanatsal çalışmalar, yaratıcı yazma, drama çalışmalarından da yararlanılmalıdır (Özdemir, Karakuş Tayşi, Dedeoğlu Orhan, 2011, s.217).

BÖLÜM III

İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde; çocuk edebiyatı, değerler, değerler eğitimi alanlarında yapılmış çalışmalar tarihlerine göreuzaktan yakına olacak şekilde sıralanarak sunulmuştur.

3.1. İlgili Araştırmalar

Güngör (2000), “Değerler Psikolojisi Üzerine Araştırmalar” isimli profesörlük tezinde “Ahlak Psikolojisi, Ahlaki Değerler ve Ahlaki Gelişme” konuları üzerinde çalışmıştır. Araştırmada üniversite öğrencisi 19-24 yaş aralığından 100 kız, 100 erkek ile 40 yaş üstü ve yüksek öğretim görmüş 100 kadın ve 100 erkek ile çalışılmış ve onlara verilen 14 değer ifadesini kendilerine uygun olan şekilde en yakında en uzağa sıralamaları istenmiştir. Bu değer ifadeleri 7 değer başlığı (estetik, ahlaki, teorik, iktisadi, dini, siyasi ve sosyal değerler) altında sınıflandırılmıştır Genç kızlar ve orta yaşlı erkekler grupları ilk sıraya ahlaki değerleri koyarken, genç erkekler siyasi, orta yaşlı kadınlar ise sosyal değerleri tercih etmişlerdir ve dört grubun tamamı son sırayı dini değerlere vermişlerdir. Genel sıralama ise değer başlıkları “ahlaki>iktisadi>siyasi>teorik>estetik>sosyal>dini” şeklinde sıralanmıştır.

Neydim (2000), “80 Sonrası Paradigma Değişimi Açısından Çeviri Çocuk Edebiyatı” isimli doktora tezinde çocuk ve gençlik edebiyatının tarihsel süreç içinde yaşadığı paradigmatik değişimlerden bahsetmiş, son 20 yılda da çocuğun bir tüketim nesnesi olarak keşfedilmesi ve yaşanan değişimlerle çocuğun ailenin merkezinde konumlandığını diğer alanlarda olduğu gibi edebiyatta da çocuğun yeniden ele alındığını ifade etmiştir. Çocuk anlayışında farklı yaklaşımlara sahip 11 yazara ait 30 kitabı incelemiştir. Ülkemiz özelinde değerlendirdiğinde ise yaşanan gelişim sürecine oranla çocuk edebiyatında yeterli ilerlemenin kaydedilmediğini ifade etmektedir.

Gündüz (2004), “Bir Popüler Kültür Ürünü Olarak Çizgi Romanın Kültürel, Toplumsal ve Siyasal İşlevleri” isimli yüksek lisans tezi için hayatının bir döneminde çizgi roman okumuş ya da bu alanda bilgili kişilerden rastlantısal örnekleme yöntemiyle seçilmiş 351 kişiye (132 internet üzerinden, 219 yüz yüze) “Çizgi Roman Okur Profili Anketi” uygulamıştır. Yaş grubu olarak 26-35, eğitim durumu olarak lisans mezunlarının, meslek grubu olarak öğrencilerin çizgi roman okumada ilk sırayı aldıkları görülmüştür. Ayrıca çizgi roman kavramının zihinsel olarak ilk sırada macera ve devamında hayal kurmak ve bilim kurguyu çağrıştırdığı saptanmıştır. Katılımcıların %63,2’si düzenli olarak çizgi roman okuduklarını belirtmişlerdir. En çok tercih edilen romanlar ise sırasıyla “Martin Mystere (Atlantis), Zagor, Ken Parker (Alaska), Örümcek Adam ve Mister No” iken en az tercih edilen roman ise maalesef milli bir kahraman olan “Karaoğlan” olmuştur.

Arpacı (2006)’nın “Çocuk Kitaplarında İletiler ve İletilerin Aktarım Biçimi (Sevim Ak Örneği)” isimli yüksek lisans tezinde yazara ait 17 kitapta yer alan 6 roman ve 95 hikâye incelemiş ve iletilerin örtük olarak verilmesinin çocukların gelişimi ve çocuk edebiyatı adına uygun olduğu sonucuna varılmıştır. 7-14 yaş çocuklarına yönelik hazırlanan bu kitapların, çocukların ilgi ve ihtiyaçları doğrultusunda bilişsel, kişilik, ahlaki ve toplumsal gelişimleri göz önüne alındığında, içerdiği örtük iletilerin uygunluğuna değinilmiş ve örtük ileti cümleleri dolaysız ve dolaylı ileti cümleleri olarak iki gruba ayrılmıştır. Dolaysız ileti cümleleri de kendi içlerinde; kesin, genellemeye dayalı cümleler, soru ve yanıt cümleleri, somutlamaya veya pekiştirmeye dayalı cümleler olmak üzere üç gruba ayrılmıştır. Dolaylı iletiler ise az miktarda olup yazar tarafından kahramanların tanıtılması ve ruh hallerinin ifade edilmesi gereken durumlarda kullanılmışlardır.

Aksaçlıoğlu ve Yılmaz (2007), “Öğrencilerin Televizyon İzlemeleri ve Bilgisayar Kullanmalarının Okuma Alışkanlıkları Üzerine Etkisi” isimli çalışmalarında Ankara ilinde yer alan bir devlet ve bir özel okulda öğrenim gören 222 5. sınıf öğrencisine uyguladıkları anket sonucunda; öğrencilerin etkin okuyucu ya da orta düzey okuyucu seviyelerinde okuma alışkanlığına sahip olduklarını, öğrencilerin hafta içlerinde ders ve ödev sebebiyle düşük oranda televizyon izlerken/bilgisayar kullanırken bunları hafta sonlarında anlamlı düzeyde artırdıklarını, öğrencilerin boş zaman etkinlikleri sıralamasının ise bilgisayar kullanma-televizyon izleme- kitap okuma şeklinde olduğunu tespit etmişlerdir. Sonucun her ne kadar istenilen düzeyde olmadığı açıksa da öğrencilerin en çok etkilendikleri kahramanların kitaplarda yer alan karakterler olması sevindirici bulgulardan olmuştur.

Karatay (2007), “Değer Aktarımı Açısından Yerli ve Yabancı Çocuk Edebiyatı Ürünleri” isimli çalışmasında Milli Eğitim Bakanlığı tarafından tavsiye edilen 10 adet yerli ve 10 adet yabancı öyküleyici eseri değerleri yönüyle incelemiş ve hem yerli hem yabancı eserlerin her ikisinde de en fazla işlenen değer büyük farkla dini değerler (%35,8-%22,9) olduğunu tespit etmiştir. İncelenen 10 yerli eserin tamamında barış ve temizlik, 10 yabancı eserin tamamında da bağımsızlık, bilimsellik, misafirperverlik değerlerine yer verilmediği saptanmıştır. Araştırmacı çocuklara hikâyeler yoluyla değer aktarımı yaparken yerli ve yabancı eserlerdeki farklılıklar noktasında eleştiride bulunmuş ve toplumuyla barışık ve farklı toplumsal değerlere saygılı bireyler yetiştirmenin önemini vurgulamıştır.

Şen (2007)’in “Milli Eğitim Bakanlığının 2005 Yılında Tavsiye Ettiği 100 Temel Eser Yoluyla Türkçe Eğitiminde Değerler Öğretimi Üzerine Bir Araştırma” isimli yüksek lisans tezinde 100 eser içinden yansızca seçilen 29 yerli ve 29 yabancı eser incelenmiştir. Bu eserlerde %23,8 oranında sevgi, %15,7 oranında duyarlılık, %12,5 oranında yardımseverlik, %10,5 oranında saygı, %5,7 oranında sorumluluk değerleri en çok işlenen değerler olurken; özgürlük %1,3, bilimsellik %0,9, barış %0,7, sağlıklı olmaya önem verme %0,6 ve bağımsızlık %0 oranlarıyla en az işlenen değerler olmuşlardır. 100 Temel Eser serisinin değerlerin öğretiminde büyük oranda kullanılabilir olabileceği sonucuna ulaşılmıştır.

Yığittir’in (2009) “İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi 4 ve 5. Sınıf Değerlerinin Kazanılma Düzeyi” isimli doktora tezinde; ilköğretim 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında yer alan değerler arasından random olarak seçilen 6 değer (sağlıklı olmaya önem verme, temizlik, yardımseverlik, bilimsellik, misafirperverlik, doğa sevgisi) ile 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında yer alan değerlerden random olarak seçilen 6 değer (estetik, tarihsel mirasa duyarlılık, dayanışma, çalışkanlık, doğal çevreye duyarlılık, akademik dürüstlük) belirlenmiş ve bu değerlerin kazanılma düzeyleri ile farklı değişkenlerin bu değerlerin kazanılmasındaki etkisi araştırılmıştır. 2008-2009 Öğretim yılında Ankara Merkez ilçelerindeki okulların 5 ve 6. sınıf öğrencileri evren, random yöntemiyle seçilmiş 8 ilköğretim okulunun 1245 5. sınıf, 1315 6. sınıf öğrencisi ve bu sınıflarda görev alan 34 öğretmen ise örnekleme oluşturmuştur. Değerlerin kazanılma düzeyleri ve bunları etkileyen değişkenlerin etkisini tespit etmek için anket uygulanmış, nitel veriler ise görüşme formları uygulanmış ve 4. sınıf öğrencilerinin seçilen değerleri bilimsellik dışında en iyi düzeyde kazandıkları, bilimselliği ise ikincil düzeyde

kazandıkları sonucuna ulaşılmıştır. 5. sınıf öğrencileri ise estetik dışındaki değerleri en üst düzeyde kazanırken estetik değerini ikincil düzeyde kazandıkları görülmüştür.

Turan (2010), “Bazı Batı ve Türk Çocuk Klasiklerinde Dini ve Ahlaki Değerler” isimli çalışmasında "100 Temel Eser" içinde yer alan çok okunan çocuk klasiklerinden 4 yerli 4 yabancı toplam 8 tanesini anket yoluyla belirleyip bu kitapları içerdiği dini ve ahlaki değerleri yönüyle incelemiştir. Bu klasikler;"Daniel Defoe- Robinson Cruose, Cervantes- Donkişot, Eleanor H. Porter- Pollyanna, Johanna Spyri- Heidi, Ömer Seyfettin- Falaka ve Yalnız Efe, Reşat Nuri Güntekin- Çalıkuşu ve Ahmet Rasim- Falaka" isimli eserlerdir. Araştırma sonucunda ise yabancı eserlerde Batı kültürü ve Hristiyanlıkla ilgili dini ve ahlaki değerlere sıklıkla yer verildiği halde yerli eserlerde ise Türk kültürü ve inancına dair dini ve ahlaki değerlere yer verilmediğini aksine bu değerlerin olumsuz işlendiğini saptamıştır. Ayrıca Batı klasiklerinde din adamlarının olumlu, Türk klasiklerinde ise olumsuz özellikleriyle işlenmelerini de bir başka sonuç olarak sunmuştur. Bunlara ek olarak incelenen klasiklerde sevgi, merhamet, yardımseverlik, nankör olmama gibi evrensel ahlaki değerlere yer verildiği sonucuna ulaştığı da görülmektedir.

Büyükkavas Kuran (2011), “Çocuk Edebiyatı ve Kültür Eğitimi İlişkisi” isimli çalışmasında yerli ve yabancı 8-12 yaş çocuk kitaplarının bir kısmını içerdiği kültürel değerleri yönünden incelemiş ve içerisinde zengin kültürel öğeler barındırdıklarını saptamıştır. Çocuk edebiyatının kültür eğitimi alanında kullanılabilecek çok etkili kaynaklar olduğunu belirtmiş ve benliğin, kimliğin oluşum aşamasında, toplumsallaşma ve kültürel kimliğinin farkına varması noktasında bu edebiyatın eğlenceli üslubunun önemini belirtmiştir.

Fırat (2011), “İlk Eğitici Çocuk Kitabı Şermin’de İşlenen Değerler” isimli çalışmasında 8-12 yaş çocuklarını hedef alan Tevfik Fikret’in bu eserindeki 31 şiir ve La Fontaine’e ait 1 fabl çevirisini değerler yönüyle incelemiştir. Kitabın tümünde 12 değer (2 akıl ve 10 ahlak eğitimi) bulunmuştur ve bunlardan en çok işlenen değer 17 şiirde yer alan “sevgi” olduğu görülmüştür. Bu değeri 7 şiir ile “çalışma/çalışkan olma” ve 5 şiir ile “bilgi/bilimsel düşünce” gibi değerler takip etmiştir. Araştırmacı, akıl eğitimi ile ilgili değerlerin sıklıkla işlenmesinin şairin bu değerleri çocuklara kazandırılması gereken öncelikli değerler olarak görmesiyle ilişkilendirmiştir.

Akdeniz (2011), “Behiç Ak’ın Çocuk Kitaplarında Çevre Duyarlılığı” isimli çalışmasında yazara ait tüm kitaplarda çeşitli çevre sorunlarına değinildiğini; kahramanların çoğunlukla çocuklar, hayvanlar, bitkiler olduğunu ve farklı kitaplarda devamlılık gösterdiklerini tespit

etmiştir. Ayrıca karakterlerin çoğunlukla naif yaradılışlı insanlar olduğunu ve iyi-kötü karşıtlığı kötü bir karakter üzerinden verilmemiş, okuyucunun gözünde kötü karakter oluşturmak yerine kötü olaylar edilgen bir yapıyla sunulmuştur. Bu sayede de çocuklarca, iyilik konusunda umudun her zaman olduğu içselleştirilmek istenmiştir.

Baş (2011), “Çizgi Filmlerdeki İletiler Üzerine Bir Değerlendirme” isimli çalışmasında “Arabalar” ve “Neşeli Ayaklar” isimli animasyon filmlerini verdikleri açık ve örtük iletileri bağlamında incelemiş ve ilk animasyon filmde bencil olmama, yardımlaşma, güven, başarı; ikincisinde ise azim, inanç, hoşgörü, benlik bilimsellik kavramlarına dair iletilere yer verildiğini tespit etmiştir. “Arabalar” filmindeki karakterlerin, üretimden ziyade hizmetin yer aldığı yaşam dünyasında, tipik Amerikan hizmet kadrosunu yansıttığını, “Neşeli Ayaklar” filminde ise izleyici kitlesini genişletmek amacıyla argo sözcüklere yer verildiğini ifade etmiştir. Detaylı incelenmediğinde filmlerin olumlu iletiler içerdiği düşünülse de alt metinlerinde küresel güç odaklarının faaliyetlerinin meşrulaştırılmaya çalışıldığını savunmaktadır.

Doğan (2011), “Aytül Akal’ın Öykülerinin Çocuğa Görelik İlkesi Açısından İncelenmesi” isimi çalışmasında yazara ait 3 kitapta yer alan 19 hikayeyi konu-ileti-çatışmalar, duygusallık, rastlantısallık, merak ögesi, dil ve anlatım başlıkları altında incelemiştir. Çocuğa görelik ilkesini taşıdığı tespit edilen bu tür kitapların; çocuğu önceleyen yapıları ile çocuk-kitap ilişkisinin sürekliliğine katkı sağlayacağı; duyan, düşünen, duyarlı bireyler yetiştirmek adına büyük öneme sahip olduklarını ifade etmiştir.

Karababa ve Şahin (2011), “Çocuk ve Gençlik Yazınındaki Yabancı Dil Öğelerinin İncelenmesi ve Değerlendirilmesi” isimli çalışmalarında çok satılan ve İngilizceden çevrilmiş 2 kitabı Raymond van der Broeck’in çeviri eleştirisi modelini kullanarak incelemiştir. “Narnia Günlükleri: Büyücünün Yeğeni” ve “Görünüşüme Aldanma Yanarsın” isimli bu kitaplara biçim açısından bakıldığında yabancı sözcüklerin yazım ya da okunuş biçiminin olduğu gibi Türkçeye aktarıldığı, anlam açısından bakıldığında ise Türkçe karşılığı olmayan sözcüklerin yanı sıra Türkçe karşılığı olan sözcüklerin de İngilizce karşılıklarıyla aktarıldığı tespit edilmiştir. Bu aktarımın sözcük düzeyinin dışında anlatım biçimi düzeyinde de yer aldığını, yarı çeviri yoluyla dilimize çevrilen terimler ve kelimesi kelimesine çevrilen anlatım kalıplarıyla yoğunlaştırıldığı, bu durumda da çocuğun dil gelişimi ve anlam evreni üzerinde olumsuz etki yapabileceği vurgulanmıştır.

Kasapoğlu (2013), “Okulda Değer Eğitimi ve Hikâyeler” isimli çalışmasında okul ortamının çocuklara doğru davranış kazandırmada büyük bir etkisi olduğunu, bu amaçla

kullanılacak yöntemlerden birinin de somutlaştırmayı kolaylaştıran eğitici hikayelerden yararlanma olduğunu belirtmiştir. Çalışmasında örnek metinlerden de yararlanan araştırmacı değerleri benimsemiş ve yaşamının merkezine almış bireylerin toplum için önemi, değerlerin kaybolmasının olumsuz etkisini, öğretmen ve okul yöneticilerine bu noktada sorumluluk düştüğünü ifade etmiştir.

Gökaslan Zor (2015), "Çok Okunan Türk ve Dünya Çocuk Klasiklerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi" isimli çalışmasında Ankara ili ve internet kitapçılarında en fazla satılan Türk ve Dünya Çocuk Klasik eserlerini belirlemiş ve 38'i Türk, 68'i Dünya Çocuk Klasiklerinden oluşan bu 106 kitaplık listeyi 563 sekizinci sınıf öğrencisi ile 8 Türkçe ve 63 sınıf öğretmenine öğrencilerinin okudukları kitapları belirlemek amacıyla anket olarak sunmuştur. 6'sı Türk, 12'si Dünya Çocuk Klasikliği olan çok okunan 18 kitap "konu, tema, karakterler ve işlediği değerler" yönlerinden incelenmiştir. Araştırma sonucunda en sık işlenen konu "edebi masallar"(%44,4) olurken, "gezi" ve "hayvan" konularında eser bulunmadığı belirlenmiştir. Türk Çocuk Klasiklerinde iletiler çoğunlukla örtük, Dünya Çocuk Klasiklerinde ise dolaylı olarak aktarılmış olup ana fikir sayısı yerli eserlerde 59 iken yabancı eserlerde 10 olarak saptanmıştır. Eserlerde yer alan başkahramanların tamamının açık karakter olduğu ve yerli eserlerde üç, yabancı eserlerde üç olmak üzere altı kahramanın devingen karakterler olduğu belirlenmiştir. Ayrıca incelenen eserlerin yarısındaki başkahramanların olumsuz örnek teşkil edecek nitelikte oldukları ifade edilmiştir. Yine bu eserlerde en fazla işlenen değerlerin; %15,3 ile "sevgi", %13,7 ile "yardımseverlik", %12,6 ile "duyarlılık" olduğu; hiç işlenmeyen değerlerin ise "kültürel değerleri koruma ve geliştirme", "özgürlük" ve "özsaygı" olduğu sonuçlarına ulaşılmıştır.

Akpınar (2015)'in "Popüler Kültür İçerisinde Çocukların Tüketime Yönlendirilme Süreçleri" isimli yüksek lisans tezinde çocukları etkisi altına alan çizgi film, yarışma, dizi, reklam gibi televizyon programları ile dijital araçlarda yer alan reklamlar incelenmiş ve Koton Kids markasının çocuk reklamları analiz edilmiştir. Reklamdaki çevrenin düzeni ve dekoru itibarıyla izleyiciyi sahip olamayacağı hayatlara özendirildiği; çocuğun ise havalı, mağrur, kendi seçimlerini yapan, büyükler gibi bir tarza sahip, ailesinin yardımına ihtiyaç duymayan, şehvet sahibi, her zaman mutlu, zengin, çevresindekilerin ilgi odağında hatta onların tarzlarını etkileyen ve yaşlılarından farklı bir karakter olarak tasarlandığı belirlenmiştir. Bunların sonucunda ise hedef kitlenin tüketim alışkanlıklarında artış görüldüğü saptanmıştır.

Ünal (2016)'ın "Popüler Türk Çocuk Romanında Çocuk İmajı ve Çocuk Eğitimi (1980-2000)" isimli yüksek lisans tezinde belirtilen tarih aralığında yoğun ilgi görmüş ve hala görmekte olan 6 yazara ait 20 eser incelenmiştir. Eserlerin tamamında ana karakterin çocuk olduğu görülmüş, neredeyse tamamında okul ve eğitim hayatıyla ilgi kurulmuş, aile yapısındaki çocuğun rollerine dair farklı örnekler işlenmiştir. Eserlerin birçoğunun yazıldığı döneme ait popüler kültür izleri taşıdığı, özellikle İpek Ongun'a ait eserlerin toplumsal kabul için fazlasıyla popüler marka, moda, fiziksel ve estetik olarak güzel olma noktalarını içermesi nedeniyle eleştirildiği görülmüştür. Her durumda çocuklardan başarı beklenmesi araştırmacı tarafından eleştirilen bir diğer nokta olmuştur.

Seçilen eserlerde köylü- şehirli çocuk karşılaştırmaları yapıldığı görülmüş ve bu karşılaştırmada köylü çocukların doğayla ve diğer çocuklarla samimi ilişkisi, şehirli çocukların ise yalnızlıkları yazarlar tarafından işlenmiştir. Tüm incelemelerin sonunda ise ulaşılan sonuç 1980-1990 dönemi ile 1990-2000 dönemlerinin dünyada ve dolayısıyla toplumda yaşanan değişimler dolayısıyla çocuğa bakış noktasında olumlu yönde büyük değişim geçirdiğidir.

Yıldız (2016), "Popüler Çeviri Çocuk Romanlarının İçerik Bakımından İncelenmesi" isimli çalışmasında Konya iline bağlı 3 merkez ilçeden (Karatay, Meram, Selçuklu) random yöntemiyle seçilen 3'er okuldan eşit sayıda ve toplam 120 tane 8. sınıf öğrencisinin en son okudukları klasikler dışındaki çeviri çocuk romanlarını anket aracılığıyla belirlemiştir. İçerik analizi ile çözümlenen bu anket sonucunda "Percy Jackson ve Olimposlular: Şimşek Hırsızı" (n=28) ve "Gölgelerin Efendisi: Gorlan Harabeleri" (n=16) isimli romanların öğrencilerin en çok okuduğu romanlar olduğunu belirlemiştir.

Her iki kitapta da kahramanlar sosyal çevreleri ya da fiziksel özellikleri ile güçsüz iken dâhil oldukları fantastik dünyada kahramanlıklar gösteren erkek çocuklardır ve konular zorluklar karşısında pes etmemek ve güçlüklerle mücadele etmek ekseninde seçilmiştir. Sadece "Gölgelerin Efendisi: Gorlan Harabeleri" romanında yer alan ileteler; çalışma, sözünü tutma/vefa iken sadece "Percy Jackson ve Olimposlular: Şimşek Hırsızı" romanında yer alan ileteler; özür dileme, yardımseverlik, anne sevgisi, fedakârlık, sabırlı olma, kabullenme, çevre duyarlılığı ve iyilik yapma olarak tespit edilmiştir. Her iki romanda da yer alan ileteler ise teşekkür, gurur duyma, özeleştiri-eleştiri, eğitim, akli kullanma, dürüstlük, özgüven ve arkadaşlık olarak belirlenmiştir. "Şimşek Hırsızı" romanında Yunan Mitolojisi ve Amerikan kültürüne sıklıkla yer verilirken "Gorlan Harabeleri" romanında ise şövalyelik kültürüne dair bilgilere yer verilmiştir. Amerikan

üstünlüğü düşüncesinin işlenmesi eleştirilecek noktalardandır. Araştırmacı Türk kültürüne ait öğelerle kurgulanmış, çocukların kendi hayatlarından esinlenilmiş, üslubu samimi fantastik ve macera romanlarına ihtiyaç olduğunu ifade etmiştir.

BÖLÜM IV

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, çalışma materyalleri ve elde edilmiş detayları, verilerin toplanması ve analizi ile ilgili bilgiler sunulmuştur.

4.1. Araştırmanın Modeli

Bu çalışma nitel araştırma şeklinde tasarlanmıştır. Bu çalışma kapsamında çok okunan çocuk kitapları değerler kapsamında inceleneceğinden araştırmanın modeli nitel araştırma yöntemlerinden "doküman analizi yöntemi"dir.

Nitel araştırma yöntemleri; karmaşık, değişken, tartışmalı -birçok yöntem ve araştırma uygulamalarının olduğu- bir alandır. Dolayısıyla, tek bir varlık değil, devasa bir çeşitliliği kapsayan şemsiye bir terimdir (Punch, 2014, s. 25). Nitel araştırmalar; psikoloji, sosyoloji, antropoloji, eğitim gibi sosyal bilim alanlarında insan ve toplum davranışlarını inceler (Arıkan, 2013, s. 21).

Doküman incelemesi, araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar (Yıldırım ve Şimşek, 2016, s. 217).

4.2. Çalışma Materyalleri

Bu çalışmada incelenen kitaplar; internet ortamında hizmet sunan büyük kitap satış siteleri ve yayınevleri (D&R, Kitapyurdu, İdefix, İmge, HepsiBurada, Kitapseç, Eksik Parça Çocuk, Timaş, Epsilon, Günışığı Kitaplığı, Can Çocuk) ile Ankara ilinde yer alan kitapçılar ve yayınevlerinden (D&R, Dost Kitabevi, Gazi Kitabevi, Akçağ Kitabevi, İmge Kitabevi, Remzi Kitabevi, Evrensel Kitabevi, Turhan Kitabevi, Çağlar Kitabevi, Pelikan Kitabevi, Olgu Kitabevi) elde edilen verilerden hareketle çok okunduğu tespit edilen kitaplar arasından seçilmişlerdir. Çok okunduğu tespit edilen bu kitaplar, Oğuzkan (2010, s. 100-108)'ın roman ve hikâyeleri konuları, temaları ve kişileri ele alışlarına göre yapmış olduğu;

yakın çevre ile ilgili hikâye ve romanlar, hayvan hikâye ve romanları, serüven (macera) hikâye ve romanları, duygusal hikâye ve romanlar, gezi hikâye ve romanları sınıflamasına günlük tarzı hikâye ve romanlar eklenerek gruplandırılmış ve çalışma materyalleri belirlenmiştir. Bu eklemenin yapılmasının sebebi en çok okunan kitabın ‘günlük’ tarzında olması ve popülerliğini serinin diğer kitaplarıyla devam ettirmesi yönüyle önemli görülmesidir. Bu kitapların konularına göre sınıfları ve künye bilgileri Ek-2’de verilmiştir.

4.3. Verilerin Toplanması

Verilerin toplanması için değerler, değerler eğitimi, çocuk edebiyatı, çocuk kitapları, çocuk kitaplarında bulunması gereken unsurlar; konu, ileti, iletilerin sunuluş biçimleri, karakterler konularında bilgi sahibi olunması amacıyla yerli ve yabancı kaynakların taramaları yapılmıştır.

Çok okunduğu tespit edilen ve Oğuzkan (2010, s. 100-108)'ın roman ve hikâyeleri konuları, temaları ve kişileri ele alışlarına göre yapmış olduğu sınıflama kullanılarak seçilen kitaplar detaylı şekilde okunmuş ve incelenmiştir. Yine bu kitapların içerdiği değerler yönüyle incelenebilmesi için Gökaslan Zor (2015) tarafından geliştirilen, değerler ve bu değerlerle ilgili olduğu düşünülen ifadelerin yer aldığı Değer Analiz Tablosu (Ek-3) kullanılmıştır. Bu tablo kullanılırken Hayat Bilgisi (1, 2. ve 3. Sınıflar) ve Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı’nda yer alan "kök değerler ve Değerler Eğitimi" başlığı altında verilen değerlere ekleme ve çıkarmalar yapılarak ilgili değerler üzerinde çalışılmıştır. Değerler, değer belirten/değere işaret eden ifadeler- kodlar, kitaplardaki değer ifadeleri ve değer ifadesi sayılarını içeren analiz tablosu kullanılarak kitaplar işlenmiştir. Sonucunda değer belirten ifadeler ve sayıları bulgulara sunulmuş ve tablolaştırılmıştır.

4.4. Verilerin Analizi

Bu araştırmada elde edilen veriler nitel araştırmaların analizinde kullanılan yöntemlerden biri olan içerik analizi ile analiz edilmiştir. İçerik analizi, belirli kurallara dayalı kodlamalarda bir metnin bazı sözcüklerinin daha küçük içerik kategorileri ile özetlendiği sistematik, yinelenebilir bir teknik olarak tanımlanır (Büyüköztürk, Kılıç Çakmak, Akgün, Karadeniz, Demirel, 2011, s. 269).

Değerlerin incelenmesinde Gökaslan Zor (2015) tarafından geliştirilen analiz tablosu kullanılmış ve metinde yer alan ifadelerle ilgili olduğu düşünülen değere yönelik kodlar kullanılmıştır. Ek-3’te sunulan “Değer Analiz Tablosu” uzman görüşleriyle desteklenmiş ve

her bir kitap için bazı eklemeler yapılarak kullanılmıştır. Toplanan bu veriler değerler bazında sayılmış ve her değer için tekrarlanma sayıları ve yüzdeleri tabloya dönüştürülerek sunulmuştur (Tablo-8). Bunlara ek olarak her kitaptaki değer sayıları da birbirleriyle karşılaştırılarak genel değerlendirme yapılmıştır.

BÖLÜM V

BULGULAR VE YORUMLAR

Bu bölümde çok okunan kitaplar, işlediği değerler yönüyle detaylı şekilde incelenmiş ve elde edilen veriler sunularak yorumlanmıştır.

5.1. Saftirik Greg'in Günlüğü

Başkahramanın günlüğünün sunulduğu kitap hem tüm kitaplar arasında hem de günlük tarzı hikâye ve romanlar sınıfında en çok okunan kitap olarak belirlenmiştir. Kitabın başkahramanı olan karakterin (Saftirik Greg) çoğunlukla olumsuz yönleriyle geliştirilmesi ve kitap sonunda olumlu yönde bir değişim göstermemesi sebebiyle bu kitaptaki değer ifadeleri diğer kitaplardan farklı olarak 'olumlu ve olumsuz' işlenişleri yönüyle değerlendirilmiştir. Kitapta işlenen değerler, değerlerin işleniş şekilleri, işlenme sıklıkları ve toplamaları Tablo 1'de verilmiştir.

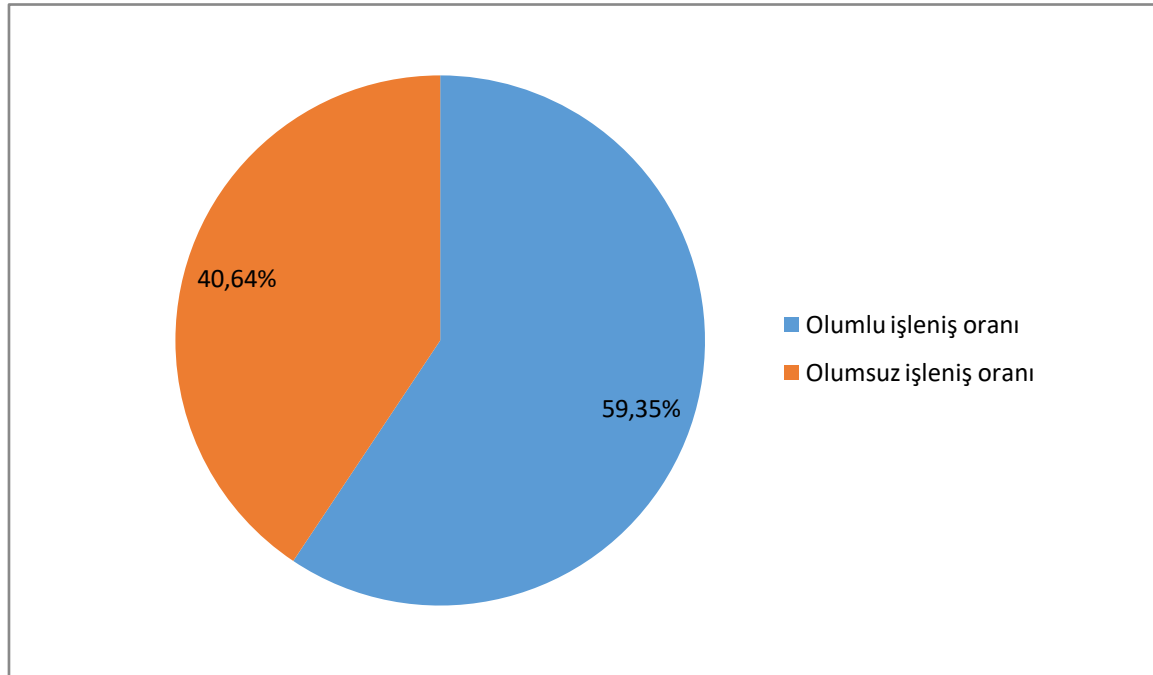
Tablo 2
Saftirik Greg'in Günlüğü Kitabındaki Değerlerin Olumlu ve Olumsuz İşlenişlerine Göre Frekans ve Yüzde Tablosu

Değerler	Olumlu		Olumsuz		Toplam	
	f	%	f	%	f	%
Adalet	9	75,0	3	25,0	12	100,0
Aile birliğine önem verme	16	72,7	6	27,2	22	100,0
Barış	1	20,0	4	80,0	5	100,0
Bilimsellik	8	100,0	0	0,0	8	100,0
Çalışkanlık	10	62,5	6	37,5	16	100,0
Dayanışma	6	75,0	2	25,0	8	100,0
Dostluk	5	55,5	4	44,4	9	100,0
Duyarlılık	16	50,0	16	50,0	32	100,0
Dürüstlük	6	40,0	9	60,0	15	100,0
Eşitlik	1	100,0	0	0,0	1	100,0
Öz denetim	6	75,0	2	25,0	8	100,0
Sabır	2	100,0	0	0,0	2	100,0
Saygı	6	37,5	10	62,5	16	100,0
Sevgi	8	57,1	6	42,8	14	100,0
Sorumluluk	5	38,4	8	61,5	13	100,0
Tasarruf	2	100,0	0	0,0	2	100,0
Yardıms severlik	4	100,0	0	0,0	4	100,0
TOPLAM	111	59,35	76	40,64	187	100,0
*Popülerlik	0	0,0	9	100,0	9	100,0

Tablo 1’de görüldüğü üzere ‘barış’ %80,0; ‘saygı’ %62,5; ‘sorumluluk’ %61,5; gibi yüksek olumsuz işleme oranlarına sahip değerler olarak tespit edilmiştir. Bu değer oranlarını ‘dürüstlük’ %60,0; ‘duyarlılık’ %48,3; ‘dostluk’ %44,4; ‘sevgi’ %42,8; ‘çalışkanlık’ %37,5 ile takip etmiştir.

Yine bu verilerden hareketle ‘bilimsellik’, ‘eşitlik’, ‘sabır’, ‘tasarruf’ ve ‘yardımseverlik’ değerleri %100 oranıyla olumlu şekilde işlenmişlerdir.

Eserin değerleri işleme noktasında yalnızca %59,35 olumluluk oranına sahipken; %40,64 gibi yüksek bir olumsuzluk oranına sahip olması ve kitabın ‘popülerliği’ yüceldilmesi gereken bir değer olarak işlenmesi hedef kitle olan çocuklara uygunluğunu tartışmaya açmaktadır. Bu sebeple genel değerlendirmede değer ifadelerinin yalnızca olumlu işlendiği ifade sayılarından yararlanılmıştır. Ayrıca değer ifadeleri olumlu ve olumsuz işlenmelerine göre ayrı şekilde sunulmuştur.

Şekil 1. Saffrik Greg'in Günlüğü kitabındaki değerlerin olumlu ve olumsuz işleme oranları

“Adalet” değerinin olumlu işlendiği ifadeler şunlardır:

- Sonra kendime geldim ve babama Rodrick’in bana oyun oynadığını, bu yüzden bana değil ONA bağırması gerektiğini söyledim (Kinney, 2013, s. 18).
- ...
- “MARTY PORTER’IN saymanımız OLMASINI İSTER MİSİNİZ?
TINGIR MINGIR
HEY! BÜTÜN PARALARIMIZI DÖKÜYORSUN, APTAL!
İkinci sınıfta Marty Porter’ın nasıl bitlendiğini hatırlıyor musunuz?
HART HART
Onun SİZİN paralarınıza dokunmasına izin verir misiniz gerçekten?”
Okula varır varmaz, afişlerimi asmaya başladım.

Ama üç dakika geçmemiştir ki Müdür Yardımcısı Roy yanımda bitti.

Bay Roy, diğer adaylara "iftira atan" şeyler yazmanın yasak olduğunu söyledi. Ben de ona bitlenme meselesinin doğru olduğunu, hatta o zamanlar bu yüzden bütün okulun kapatılmış olduğunu söyledim.

Ama Bay Roy bütün afişlerimi topladı. Böylece bugün Marty Porter ortalıkta dolaşıp oy toplamak için herkese lolipop dağıtırken, benim afişlerim Bay Roy'un çöp kutusunda duruyordu. Sanırım bu siyasi kariyerimin resmen bittiği anlamına geliyor! (Kinney, 2013, s. 53-54).

- Rowley'in hakkını yiyemem; kalkarıyla suların %95'ini engelledi. Bunu yapmasaydı, şekerlerimiz sırlısklam olacaktı (Kinney, 2013, s. 76).
- Bay Underwood bizi kilolarımıza göre gruplara ayırdı. Önce buna çok sevindim, çünkü böylece benim kemiklerimi kırabilecek güce sahip Benny Wells gibi çocuklarla güreşmek zorunda kalmayacaktım (Kinney, 2013, s. 88).
- Baharda futbol çalışmaları başlayacak; bizi hep toramanlar ve sıskalar olarak iki takıma ayırıyorlar. Beni de hep sıskalar dahil ediyorlar (Kinney, 2013, s. 92).
- Sınav, eyaletlerin başkentleri hakkındaydı. Ben de sınıfta en arkada, dev gibi ABD haritasının yanında oturuyordum. Haritada bütün başkentler kırmızıyla yazılı olduğundan, eh, sorular benim için çantada keklik olacaktı.

Ama tam sınav başlamak üzereyken, sınıfın ön taraflarında oturan Patty Farrell ayağa fırladı. Patty, Bay Ira'ya sınav başlamadan önce ABD haritasının üzerini kapatması gerektiğini söyledi (Kinney, 2013, s. 99-100).

- Ancak en kötü değişiklik, Bayan Norton'un biz AĞAÇLAR için yeni şarkı yazması oldu. Neymiş efendim, herkes oyunda bir şarkı söyleme şansını "hak ediyormuş." (Kinney, 2013, s. 110).
- Odasına gittiğimde, Bay Winsky çok öfkeliydi. "Güvenilir bir kaynaktan" aldığı bilgilere göre, kurtçukla çocuk kovalama olayının asıl sorumlusu bendim! Sonra bana güvenlik kolu görevinden alındığımı söyledi.

...

Bugün öğleden sonra, Rowley güvenlik kolu görevine geri döndü. Üstelik bir de TERFİ aldı. İnanabiliyor musunuz? Bay Winsky, Rowley'in "haksız yere suçlandığı halde son derece efendi davranışlar sergilediğini" söyledi (Kinney, 2013, s. 192-193).

- Şu "Annecim Olamaz!" meselesi çok canımı sıkıyor. Birlikte yarattığımız bir karikatürün kaymağını tek başına Rowley yiyor. En azından benim adıma da bandın üzerine "katkıda bulunan" olarak yazabilirdi.

Ben de bugün öğleden sonra Rowley'in yanına gittim ve ona bundan sonra yapması gereken şeyin bu olduğunu söyledim. Ama o "Annecim, Olamaz!"ın ONUN fikri olduğunda ısrar etti. Benim en küçük bir katkı yokmuş! (Kinney, 2013, s. 212).

Yukarıda yer alan ifadelerin ilkinde adaletsiz davranış karşısında rahatsızlık duyan karakter aracılığıyla; ikincisinde adil seçim ortamı için çaba gösteren idareci aracılığıyla; üçüncüsünde başkasının hakkını veren karakter aracılığıyla; dördüncü ve beşincisinde öğrencilerin fiziksel özelliklerine göre gruplara ayrılmaları aracılığıyla; altıncısında kopya çekmek isteyen ve bunu önlemek için girişimde bulunan karakterler aracılığıyla; yedincisinde adil öğretmen karakteri aracılığıyla; sekizincisinde adaletsizlik yapılsa bile hakkın er geç yerini bulacağını örneklenilmesi aracılığıyla; son ifadede ise yine hakkını savunan karakter aracılığıyla bu değer işlenmiştir.

"Adalet" değerinin olumsuz işlendiği ifadeler şunlardır:

- "MARTY PORTER'IN saymanımız OLMASINI İSTER MİSİNİZ?
TINGİR MINGİR
HEY! BÜTÜN PARALARIMIZI DÖKÜYORSUN, APTAL!
İkinci sınıfta Marty Porter'in nasıl bitlendiğini hatırlıyor musunuz?
HART HART

Onun SİZİN paralarınıza dokunmasına izin verir misiniz gerçekten?"

Okula varır varmaz, afişlerimi asmaya başladım.

Ama üç dakika geçmemişi ki Müdür Yardımcısı Roy yanımda bitti.

Bay Roy, diğer adaylara "iftira atan" şeyler yazmanın yasak olduğunu söyledi. Ben de ona bitlenme meselesinin doğru olduğunu, hatta o zamanlar bu yüzden bütün okulun kapatılmış olduğunu söyledim.

Ama Bay Roy bütün afişlerimi topladı. Böylece bugün Marty Porter ortalıkta dolaşıp oy toplamak için herkese lolipop dağıtırken, benim afişlerim Bay Roy'un çöp kutusunda duruyordu. Sanırım bu siyasi kariyerimin resmen bittiği anlamına geliyor! (Kinney, 2013, s. 53-54).

- Neyse ki, Rowley'in babası bize inanmadığı için Shane'in parasını geri vermemizi istemedi. Biz de en azından bugün iki kağıdı cebe indirmiş olduk. Kısa günün karı! (Kinney, 2013, s. 65).
- Aslında bir iki tane güzel karikatür vardı. Ben de onları Bay Ira'nın masasındaki kâğıt yığınının arasına itiverdim.
Onları ben liseye başlayana kadar bulamayacağımdan eminim! (Kinney, 2013, s. 181).

Yukarıda yer alan ifadelerin ilkinde adil seçim şartlarını önemsemeyen karakter aracılığıyla; ikincisinde haksız kazanç elde etme aracılığıyla; üçüncüsünde ise kişisel çıkarlarını dürüstlüğü önüne koyan, rakibinin hakkını yiyen karakter aracılığıyla bu değer olumsuz olarak işlenmiştir.

"Aile birliğine önem verme" değerinin olumlu işlendiği ifadeler şunlardır:

- Annem okul müdürüyle pek sıkı fıkı; bahse girerim okula gelmiş ve benim yeniden İleri gruba alınmamı istemiştir.
Annem hep benim son derece zeki bir çocuk olduğumu ama nedense "kendimi gösteremediğimi" söyler zaten (Kinney, 2013, s. 20).
- Annem sabahları Manny'nin okula gitmek için hazırlanmasına yardım etmemi istiyor. Ben kahvaltısını hazırlayınca, Manny mısır gevreği kâsesini alıp salona gidiyor ve plastik koltuğuna kuruluyor (Kinney, 2013, s. 29).
- Babam Rodrick'in grup kurmasına karşıydı; ama annem onu destekledi.
Rodrick'in ilk davul setini de annem aldı zaten (Kinney, 2013, s. 36).
- Rodrick'le annemin arası da hiç iyi değil bugünlerde. Manny, Rodrick'in heavy metal dergilerinden birini bulmuş. Derginin bir sayfasında, bir arabanın kaportasının üzerinde yatan bikinili bir kadın resmi varmış. Manny dergiyi "gördüğümüzü anlatalım" alıştırması için anaokuluna götürmüştü!
Eh, annem bu yüzden anaokulundan kendisini telefonla aradıklarında pek memnun olmadı tabii.
Dergiyi ben de gördüm; bence hiç abartılacak bir şey yok aslında ama annem evde böyle şeyler istemiyor (Kinney, 2013, s. 47).
- Babama öğrenci başkanlığı seçimlerine katılacağımı söyledim. Çok heyecanlandı. Meğer benim yaşındayken o da seçimlere katılmış. Babam bodrumdaki eski kuruları karıştırdı ve kampanya afişlerinden birini buldu.
SAMİMİYET
DÜRÜSTLÜK
İŞBİTİRİCİLİK
SEKRETERLİK İÇİN FRANK HEFFLEY'E OY VERİN
Afiş fikrini çok beğendim. Babamdan gerekli malzemeleri almam için beni kırtasiyeye götürmesini istedim. Bir sürü karton ve fosforlu kalemler aldım. Bütün gece uğraşıp kampanya tanıtımlarımı hazırladım. Umarım bu afişler işe yarar (Kinney, 2013, s. 52).
- (perili evde) Tam zincirli testereli adam bizi yakalayacaktı ki, annem araya girip bizi kurtardı.
"Yaptığımız hiç hoş değil!"
"Özür dilerim bayan"
Annem, zincirli testereli adamdan bize çıkışı göstermesini istedi... (Kinney, 2013, s. 58-59).
- Bu son bölümü hiç söylememeliymişim! Çünkü biraz sonra annem, babama mutlaka bizimle gelmesi ve kendi mahallemizin dışına çıkmadığımızdan emin olması gerektiğini söylüyordu.

Babam bundan kaçmak için bahaneler bulmaya çalıştı; ama annem bir şeyi kafasına koydu mu onu bundan vazgeçiremezsiniz (Kinney, 2013, s. 72).

- Annemi aradım ve gece büyükannemde kalacağımızı söyledim. Annem telefonda çıldırmış gibiydi.
Ertesi gün okula gideceğimizi, bu yüzden hemen eve dönmemiz gerektiğini söyledi. Bu da eve doğru sıkı bir koşu koparmamız gerektiği anlamına geliyordu (Kinney, 2013, s. 78).
- Bu gece, yemekten sonra, annemle babamın karşısına oturdum ve onlara planımı anlattım. Ciddi egzersiz aletlerine ve kilo almayı sağlayan vitaminlere ihtiyacım olduğunu söyledim (Kinney, 2013, s. 93).
- Ama ben yalvardıkça annem daha çok heveslendi.
Bana “çok yönlü” olmanın tek yolunun farklı şeyler denemekten geçtiğini söyledi (Kinney, 2013, s. 101-102).
- Perdenin arasından bakıp oyunu izlemeye kaç kişinin geldiğini görmeye çalışıyordum ki bir de ne göreyim? En önde kimin durduğunu tahmin edin? Klipsli kravatıyla ağabeyim Rodrick! (Kinney, 2013, s. 113).
- Oyundan sonra ailece eve gittik. Annem bir buket çiçek almıştı, benim için olmalıydı. Ama kapıdan içeri girer girmez çiçekleri çöp kutusuna fırlattı (Kinney, 2013, s. 119).
- Ben de müdahale etmeye ve ona abi tavsiyeleri vermeye karar verdim (Kinney, 2013, s. 122).
- Annemle babam o yıl dilek listemi görünce, büyük bir kavgaya tutuştular. Babam asla bana bir oyuncak ev almayacağını söyledi; annem ise istediğim oyuncaklarla oynamamın benim için sağlıklı bir “deney” olacağını savundu.
İster inanın ister inanmayın, bu tartışmayı babam kazandı. Sonra da bana listemi baştan yapmamı ve oğlanlar için daha “uygun” oyuncaklar istemememi söyledi (Kinney, 2013, s. 123).
- Akşam yemeğinde annem canımı sıkan bir şeyler olduğunu anladı ve konuşmak için odama geldi.
Ona zor bir durumda olduğumu ve ne yapacağımı bilmediğimi söyledim.
Annemin sorunu çözmeye biçimine hayran olduğumu söylemeliyim. Beni azarlamaya kalkmadı, ayrıntılara da girmedi. Yalnızca, “doğru olanı” yapmaya çalışmam gerektiğini, çünkü bizi biz yapanın seçimlerimiz olduğunu söyledi.
Bunun şahane bir öğüt olduğunu düşünüyorum. Ama hala yarın ne yapacağımdan %100 emin değilim (Kinney, 2013, s. 188-189).
- Eve döndüğümde, annem beni kapıda bekliyordu.
“Doğru olanı yaptın mı?”
“Evet!”
Annem ödül olarak beni dondurma yemeye götürdü. Bütün bunlar bana şunu öğretti: İnsanın arada sırada annesini dinlemesi hiç de fena olmuyormuş! (Kinney, 2013, s. 191).

Yukarıda yer alan ifadelerin ilkinde, onuncu, on beşinci ve on altıncısında çocuğuna destek olan, onu doğru yönlendiren anne karakteri; ikincisinde aile içinde yardımlaşma/görev paylaşımı yapan karakter; üçüncü ve on dördüncüsünde anne-baba karakterlerin çocukları için fikir uyuşmazlığı yaşamaları ve neticesinde onu desteklemeleri aracılığıyla; dördüncüsünde yaşına uygun olmayan yayınları okuyan oğluna, bu yayınlara diğer çocuklarına olumsuz etkileri olması dolayısıyla uyarıda bulunan anne karakteri aracılığıyla; beşincisinde evladını destekleyen baba karakteri; altıncısı ve yedincisinde çocuklarını koruyan anne karakteri; sekizincisinde annesine karşı sorumluluğunu yerine getiren çocuk karakteri; dokuzuncusunda kendisini anne-babasına doğru şekilde ifade eden karakter; on birinci ve on üçüncüsünde kardeşine destek olan ağabey karakteri; on ikincisinde çocuklarının özel günlerinde ona destek olan aile bireyleri aracılığıyla bu değer işlenmiştir.

“Aile birliğine önem verme” değerinin olumsuz işlendiği ifadeler şunlardır:

- Sonra kendime geldim ve babama Rodrick’in bana oyun oynadığını, bu yüzden bana değil ONA bağırması gerektiğini söyledim.
Babam, Rodrick’i azarlamak için onun odasına gitti. Ben de peşinden gittim tabii! Abimin başına gelecekleri görmeye can atıyordum.
Ama Rodrick yorganı başına çekmiş, mışıl mışıl uyuyordu. O zamandan beri babam benim keçileri kaçırdığımı filan düşünüyor sanırım (Kinney, 2013, s. 18-19).
- Size Rowley’e yaptığım eşek şakalarından söz etmişim, di mi? Benim bir de Manny adında küçük bir kardeşim var. Bu tür şakaları ona ASLA yapmam.
Annemle babam Manny’yi bir prens filan gibi koruyorlar. Manny gerçekten hak ettiği halde başı hiç derde girmiyor!
Dün, Manny odamın kapısına kendi portresini izmiş. Hem de çıkmayan kalemle! Annemle babamın ona gününü göstereceklerini sandım ama her zamanki gibi yanıldım (Kinney, 2013, s. 27).
- Ne zaman babam beni sportif bir şeyler yapmam için dışarı gönderse, doğru Rowley’lere gidiyorum ve bilgisayar oyunlarımı orada oynuyorum (Kinney, 2013, s. 32).
- Neyse, bugün Rowley’in dersini verdikten sonra, doğru eve gittim. Komşunun avlusunda iki tur koşup kendime terlemiş süsü verdim; babam numaramı yutmuş gibiydi (Kinney, 2013, s. 33).
- Ben Manny’ye oyuncak helikopter, Rodrick’e ise rock grupları hakkında bir kitap almıştım. Rodrick de bana kitap almış ama tabii paketlememiş bile. Kitabın adı: “L’il Cutie Albümü”. “L’il Cutie” gazetelerde yayınlanan en berbat çizgi öykü; Rodrick de ondan ne kadar nefret ettiğimi biliyor. Sanırım bu bana dördüncü “L’il Cutie” kitabı alışı.
Annemle babama da armağanlarını verdim. Onlara hemen her yıl aynı hediyeleri alıyorum ama anne babalar böyle şeyleri umursamıyorlar (Kinney, 2013, s. 128).
- Her neyse, annem Sınıfın En Soyтарыsı seçilme konusundaki planlarımı mahvetti. İyi ki Annesinin Kuzusu ödülü verilmiyor, çünkü bugünden sonra kesin kazanırdım.
YEMEĞİNİ EVDE UNUTMUŞSUN! (Kinney, 2013, s. 209).

Yukarıda yer alan ifadelerin ilk ikisinde kardeşleriyle rekabet yaşanan ve onların başlarının derde girmesi ihtimalinden haz duyan karakter; üçüncü ve dördüncüsünde babasına karşı dürüst davranmayan çocuk karakter; beşincisinde aile bireyleri arasındaki duyarsızlıklar ve altıncısında ise anne-çocuk ilişkisinin yakınlığının olumsuz bir şey olarak sunulması aracılığıyla bu değer olumsuz olarak işlenmiştir.

“Barış” değerinin olumlu olarak işlendiği ifadeler şunlardır:

- Rowley’nin son zamanlarda çok salakça davranmasına karşın, bugün onunla aramızdaki buzları kırmaya çalıştım. Ama BU bile işe yaramadı (Kinney, 2013, s. 195).

Yukarıda yer alan ifade; sakıncalı sözcükler kullanılarak da olsa bu değer olumlu işlendiği tek örnektir.

“Barış” değerinin olumsuz olarak işlendiği ifadeler şunlardır:

- Ama insanın bütün gün parmaklarını o halde tutarak dolaşması gerektiğini hatırlaması hiç kolay değildi! Ben de sonunda parmaklarımı birbirine yapıştırmıştım! Gerçi el yazısı dersinden D almıştım ama olsun! Buna değerdii!
Abe Hall denen çocuk geçen bahar Peynir Değdir kurbanı olmuştu. Yılın geri kalan bölümünde kimse onun yanına bile yaklaşmadı. Bu yaz Abe Kaliforniya’ya taşındı. Peynir Değdir de onunla birlikte gitti (Kinney, 2013, s. 16).
- “MARTY PORTER’IN saymanınız OLMASINI İSTER MİSİNİZ?
TINGIR MINGIR
HEY! BÜTÜN PARALARIMIZI DÖKÜYORSUN, APTAL!
İkinci sınıfta Marty Porter ’ın nasıl bitlendiğini hatırlıyor musunuz?
HART HART

Onun SİZİN paralarınıza dokunmasına izin verir misiniz gerçekten?"

Okula varır varmaz, afişlerimi asmaya başladım.

Ama üç dakika geçmemişi ki Müdür Yardımcısı Roy yanımda bitti.

Bay Roy, diğer adaylara "iftira atan" şeyler yazmanın yasak olduğunu söyledi. Ben de ona bitlenme meselesinin doğru olduğunu, hatta o zamanlar bu yüzden bütün okulun kapatılmış olduğunu söyledim.

Ama Bay Roy bütün afişlerimi topladı. Böylece bugün Marty Porter ortalıkta dolaşıp oy toplamak için herkese lolipop dağıtırken, benim afişlerim Bay Roy'un çöp kutusunda duruyordu. Sanırım bu siyasi kariyerimin resmen bittiği anlamına geliyor! (Kinney, 2013, s. 53-54).

- Herhalde çok yüksek sesle konuşuyorduk; biraz sonra etrafımızda bir kalabalık toplandı. VUR VUR VUR! VUR! VUR! VUR!
Bizim okuldaki çocuklar hep insanı kışkırtır zaten. Rowley ile oradan uzaklaşmaya çalıştık ama etrafımızdakiler birkaç yumruk savurmadığımız sürece bizi rahat bırakmayacaktı anlaşılabilir (Kinney, 2013, s. 212-213).
- O anda gözümün bu gençleri bir yerlerden ısırdığını fark ettim.
Birden hatırladım. Bunlar, Cadılar Bayramı'nda Rowley ve beni kovalayan gençlerdi. Oradan kaçmamıza fırsat vermeden bizi yakalayıp kollarımızı arkamızdan bağladılar. Cadılar Bayramı gecesinde onlarla dalga geçtiğimiz için bize iyi bir ders vermek istiyorlardı. Kendi aralarında verecekleri cezayı tartışmaya başladılar (Kinney, 2013, s. 214-215).

Yukarıda yer alan ifadelerin ilkinde akran zorbalığı; ikincisinde seçimlerin barış değil savaş havasında kazanılmaya çalışılması; üçüncüsünde okul ortamında kavgadan hoşlanılması ve bunun körüklenmesi; dördüncüsünde ise intikam amaçlı saldırı aracılığıyla bu değer olumsuz olarak işlenmiştir.

"Bilimsellik" değerinin olumlu işlendiği ifadeler şunlardır:

- Bugün okulda bizi okuma gruplarına ayırdılar.
Tabii İleri grupta mı yoksa Kolay grupta mı olduğunuzu yüzünüze söylemiyorlar. Ama verdikleri kitapların kapaklarına bakınca şıp diye anlıyorsunuz.
KÜÇÜK EINSTEIN- BİRİ CEE! DEDİ (Kinney, 2013, s. 19).
- Rowley ile birkaç yıl önce bizim mahalleye taşındıklarında tanıştım.
Annesi Ona "Yeni Taşındığımız Yerde Arkadaş Edinmenin Yolları" adında bir kitap almış. Rowley de bize gelip kitaptan öğrendiği numaraları uygulamaya çalıştı (Kinney, 2013, s. 25).
- Çünkü ne zaman Rowley'lere bir oyun götürsem, babası oyunu elimden alıyor ve anne-babalar için hazırlanmış bir internet sitesinde araştırma yapıyor. Eğer oyunum HERHANGİ bir şiddet unsuru içeriyorsa, dövüş filan varsa, oynamamıza izin vermiyor (Kinney, 2013, s. 32).
- Ama galiba yarın gece yağmur bekleniyor; yani bu pek akıllıca bir tercih olmayabilir (Kinney, 2013, s. 68).
- Bunun üzerine gerçekten kilo almam gerektiğine karar verdim. Önce hemen abur cubura saldırmam gerektiğini düşündüm ama birden daha parlak bir fikir geldi aklıma.
Kiloları yağ değil, KAS olarak alacaktım.
...
Bu gece, yemekten sonra, annemle babamın karşısına oturdum ve onlara planımı anlattım. Ciddi egzersiz aletlerine ve kilo almayı sağlayan vitaminlere ihtiyacım olduğunu söyledim (Kinney, 2013, s. 91-93).
- Ben de bilgisayarda genel bir form oluşturdum, değiştirilmesi gereken belli yerlerde boşluklar bıraktım. Ondan sonra kartları yazmak çocuk oyuncağı oldu! (Kinney, 2013, s. 144).
- Her neyse şu Bağımsız Çalışma denen şey bizim okulda ilk kez uygulanıyor.
Uygulama şöyle: Sınıfa bir proje veriliyor ve bütün bir dönem boyunca, sınıfta öğretmen olmadan hep birlikte bu proje üzerinde çalışmanız isteniyor.
İşin hassas noktası, proje bittiğinde, gruptaki herkesin aynı notu alması... (Kinney, 2013, s. 151-152).
- Bugün Bağımsız Çalışma dersindeki projemiz açıklandı. Bilin bakalım ne? Bir robot yapacağız!

...

Ama Bay Dornell gerçek bir robot yapmak zorunda olmadığımızı söyledi. Bir robotun nasıl olması ve neler yapması gerektiği konusunda fikirler üretsek yetermiş.

Sonra Bay Dornell sınıftan çıktı, biz de kendi kendimize kaldık. Hemen beyin fırtınası yapmaya başladık. Ben tahtaya çeşitli fikirler yazdım (Kinney, 2013, s. 152-153).

Yukarıda yer alan ifadelerin ilkinde öğrencilerin okuma seviyelerine göre gruplandırılması ve bu ekseninde eğitim almaları aracılığıyla; ikincisinde sosyal bir sorunu çözmek için kitaptan yardım alma aracılığıyla; üçüncüsünde bir teknolojik ürünün çocukların gelişim seviyelerine uygunluğunun anne- babalar tarafından denetlenmesi ve bu ürünlerin uyarı içermesi aracılığıyla; dördüncü ve altıncısında günlük hayatta bilimsel gelişme ve teknolojik ürünlerden faydalanma aracılığıyla; beşincisinde kilo almak için sağlıklı yöntemlerin seçilmesi aracılığıyla; yedincisinde farklı öğretim tekniklerinin denenmesi aracılığıyla; sekizincisinde somut üretimlerden ziyade öğrencilerin fikir üretmelerinin beklenmesi ve öğrencilerin grup içinde bilimsel teknik kullanmaları aracılığıyla bu değer işlenmiştir.

“Çalışkanlık” değerinin olumlu olarak işlendiği ifadeler şunlardır:

- Rowley ile bütün gün uğraşıp perili evimiz için dehşet verici bir plan hazırladık. Böbürlenmek için filan söylemiyorum ama ortaya çıkan sonuç, Crossland Lisesi Perili Evi’den ÇOK DAHA başarılıydı. Sonra yaptığımız şeyi duyurmamız gerektiğini fark ettik; kâğıt ve renkli kalemler alıp işe koyulduk (Kinney, 2013, s. 59-60).
- Ama oturup güzel bir kostüm hazırlamak için gerçekten vaktim yok. Çünkü yarın gece için Rowley ile kendime en iyi rotayı çizmem gerekiyor. Bu yıl, geçen yıla oranla iki kat fazla şeker toplamamızı sağlayacak bir planım var (Kinney, 2013, s. 69).
- ... Yastık kılıfım neredeyse bomboştu; elimi çabuk tutup açığımı kapatmalıydım (Kinney, 2013, s. 74).
- Ancak ben de gelecek bir buçuk ay içinde süt kuzusu gibi görünmek istemediğimden, bu güçleşme meselesi konusunda biraz çalışmaya karar verdim. Birkaç hareket öğrenebilmek için iki CD kiraladım. Ne oldu bilin bakalım! Çok geçmeden hareketleri bayağı kaptım! (Kinney, 2013, s. 84).
- Annem ise eğer bir vücut geliştirme seti istiyorsam, önce belirli bir egzersiz düzenine sadık kalacağımı kanıtlamam gerektiğini söyledi. İki hafta boyunca oturup kalkma ve hoplayıp zıplama hareketleri yaparak bunu gösterebilirdim (Kinney, 2013, s. 94).
- Anlaşılan annemle babam bana yardım etmeyecekler. Bu durumda, sorunumu her zamanki gibi kendi yöntemlerimle çözmek zorundaydım.
PAZARTESİ
Bugün kilo alma programıma başlamak için sabırsızlanıyordum. Annem ihtiyaç duyduğum aletleri almasa da, bunun beni yolundan alıkoymasına izin vermeyecektim. Buzdolabına gittim, sütü ve portakal suyunu döküp karton kutuları kumla doldurdum. Sonra da bu kavanozları bir süpürge sopasının ki ucuna bağladım. Şahane bir halterim oldu! Ardından, ütü tahtasını ve bazı kutuları kullanarak bir ağırlık aleti daha yaptım. Artık ciddi ağırlık çalışmaları yapmaya başlayabilirdim (Kinney, 2013, s. 95-96).
- Bugün bu kışın ilk karı yağdı ve okullar tatil oldu. Cebirden sınavımız vardı; ben de güvenlik kolu olduğumdan beri dersleri astığım için sınavdan çok korkuyordum! (Kinney, 2013, s. 162).
- Ama ne zaman rekor için çalışmaya başlasak, kar eriyor, biz de fırsatı kaçıırıyorduk. Bu yüzden bu yıl bir an önce işe koyulmak konusunda kararlıydım (Kinney, 2013, s. 163).
- Rowley ile birlikte bir takım oluşturmaya ve birlikte karikatür çizmeye karar verdik. Bugün okuldan sonra Rowley bize geldi ve işe koyulduk.

Kısa sürede bir sürü karikatür çizdik, ama bu işin kolay tarafıymış. Çünkü espriler bulmaya çalıştığımızda çuvalladık!

Sonunda ben güzel bir çözüm buldum.

Sonu “Annecim, olamaz!” diye biten karikatürler yazacaktım!

Böylece her defasında yeni bir espri bulmaya çalışmayacak, resim üzerinde yoğunlaşacaktık.

...

Sonunda “Annecim, olamaz!” fikrinden sıkıldım ve bütün işi Rowley’e devrettim (Kinney, 2013, s. 173-175).

- Dün Rowley gittikten sonra, karikatürler üzerinde çalıştım. Sonunda Gerzek Creighton diye bir karakter yarattım.

...

Hiç zorlanmadan yirmi bant yazdım.

...

Gerzek Creighton’ın en iyi tarafı şu: Bizim okulda bu kadar çok geri zekalı olduktan sonra, ASLA malzeme sıkıntısı çekmem!(Kinney, 2013, s. 177-178).

Yukarıda yer alan ifadelerde; amaca ulaşmak için işbirliği içinde çalışma, plan geliştirme, çaba göstermeye istekli olma, farklı tekniklerden (teknolojik aletler) yararlanma, ihtiyaçlarını gidermek için elindeki imkânları amaç doğrultusunda dönüştürebilme, çalışma konusunda kararlı olma, başarıya ulaşmak için çalışmak gerektiği ve görevini yerine getirmemenin kişiyi paniğe soktuğu gibi örnek olaylar sunularak bu değer olumlu olarak işlenmiştir.

“*Çalışkanlık*” değerinin olumsuz olarak işlendiği ifadeler şunlardır:

- Beni İleri gruba dâhil ettiklerini öğrenince hayal kırıklığına uğradım. Çünkü, bu fazladan bir sürü ev ödevi demek!
Geçen yıl sonundaki sınavlarda, bu yıl beni Kolay gruba dahil etmeleri için elimden geleni yapmıştım oysa! (Kinney, 2013, s. 10).
- Ne yazık ki, babam haftanın hangi günü olursa olsun, sabah altıda uyanıyor (çalışmak için). Benim cumartesi gününün keyfini normal bir insan gibi çıkarmak istememi de bir türlü anlayamıyor (Kinney, 2013, s. 23).
- Okulda kişisel CD çalar dinlemek yasak; bu yüzden öğle tatilinde öğretmenler bizi serbest bırakıncaya kadar beklemek zorun da kaldık. İlk fırsatta Rowley ile okulun arka tarafına koşup gizlendik ve Rodrick’in CD’sini, CD çalara yerleştirdik.
Ama Rowley CD çalara pil koymayı unuttuğu için, boşuna uğraşmış olduk.
...
Dün gece herkes yattıktan sonra, parmaklarımın ucuna basarak alt kata indim. Rodrick’in CD’si salondaki müzik setindeydi.
...
Öncelikle şunu söylemeliyim: CD’nin üzerinde neden “Anne Babalar İçin Uyarı” çıkartması yapıştırdıklarını çok iyi anladım.
Ve şarkının yalnızca otuz saniyelik bölümünü dinleyebildim (Kinney, 2013, s. 39-42).
- Yani tek bir aptal kelime edeceğim diye her gün iki saat prova yapmak zorundaydım!
...
Ben de şimdi Bayan Norton’un beni oyundan çıkarmasını sağlayacak yollar bulmaya çalışıyorum. Ama sadece bir kelime söyleyecek birinin repliğini karıştırması da mümkün değil ki! (Kinney, 2013, s. 108)
- Sonra, Güvenlik Kolu’nda açık olduğunu duyurdular. Ben de bir an düşündüm.
Güvenlik Kolu olan biri, derslerden kaçabilir. Üstelik kendimi de daha fazla koruyabilirim sanırım.
Artı, yetkili bir konumda olmak da benim için iyi olabilir.
...
Bay Winsky öğleyin okuldan çıkan çocuklara evlerine kadar eşlik etmemizi istiyor. Bu da Cebir dersinin yirmi dakikasını kaçırmamız anlamına geliyor! Rowley de bunu düşünmüş olmalı ki itiraz etmeye kalkıştı. Ama cümlesini tamamlamasına fırsat bırakmadan onu masanın altından tekmeledim.
Bu kadar şanslı olduğuma inanamıyordum. Hem koruma altında olacak hem de cebir dersinden kurtulacaktım! Üstelik parmağımı bile kıvıldamadan! (Kinney, 2013, s. 157-159).

- Böylece Beden Eğitimi dersinde dans etmekten kurtuldum çünkü kimse benimle eş olmak istemedi. Öğlenleri de yemeklerimi kocaman bir masada, tek başıma, rahat rahat yedim (Kinney, 2013, s. 222).

Yukarıda yer alan ifadelerde düşük seviyeli grupta yer alıp az ödev yapma amacı gütmeye; yatakta uzun süre tembellik yapmayı sevmek; başarısız olmayı hedefleme; dersten kaçma planları yapma; tembellik sebebiyle sınavlardan korkma; ders etkinliğine katılmaktan hoşlanmama ifadeleri aracılığıyla bu değer olumsuz olarak işlenmiştir.

“*Dayanışma*” değerinin olumlu olarak işlendiği ifadeler şunlardır:

- Babam Rodrick’in grup kurmasına karşıydı; ama annem onu destekledi. Rodrick’in ilk davul setini de annem aldı zaten (Kinney, 2013, s. 36).
- Rowley ile bütün gün uğraşıp perili evimiz için dehşet verici bir plan hazırladık (Kinney, 2013, s. 59).
- Bu gece annemle kilisedeki Noel ağacının altına bırakmak için hediye almaya gittik. Bu bir Noel geleneği. İhtiyacı olan yoksul kişiler gelip ağacın altındaki hediyeleri paylaşıyorlar. Annem, ağacın altına koymak için kırmızı, yünlü bir kazak aldı (Kinney, 2013, s. 125).
- Her neyse şu Bağımsız Çalışma denen şey bizim okulda ilk kez uygulanıyor. Uygulama şöyle: Sınıfa bir proje veriliyor ve bütün bir dönem boyunca, sınıfta öğretmen olmadan hep birlikte bu proje üzerinde çalışmanız isteniyor. İşin hassas noktası, proje bittiğinde, gruptaki herkesin aynı notu alması... (Kinney, 2013, s. 151-152).
- Rowley’i arayıp bize çağırdım. İki yıldır onunla dünyanın en büyük kardan adamını yapmayı hayal ediyorduk. Dünyanın en büyük kardan adamı derken şaka yapmıyorum. Hedefimiz “Guinness Rekorlar Kitabı”na geçmekti.
...
Rowley geldiğinde, önce kardan adamın altını oluşturacak topu yapmaya başladık...
...
Moladan sonra, Rowley’le birlikte kartopunu olabildiğince ittik. Ama arkamıza dönüp baktığımızda, yaptığımız marifeti gördük! (Kinney, 2013, s. 162-164).
- Rowley ile birlikte bir takım oluşturmaya ve birlikte karikatür çizmeye karar verdik. Bugün okuldan sonra Rowley bize geldi ve işe koyulduk. Kısa sürede bir sürü karikatür çizdik, ama bu işin kolay tarafıymış. Çünkü espriler bulmaya çalıştığımızda çuvalladık! Sonunda ben güzel bir çözüm buldum. Sonu “Anncim, olamaz!” diye biten karikatürler yazacaktım! Böylece her defasında yeni bir espri bulmaya çalışmayacak, resim üzerinde yoğunlaşacaktık (Kinney, 2013, s. 173-174).

Yukarıda yer alan ifadelerin ilkinde anne- oğul dayanışması aracılığıyla; ikinci ifadede işbirliği içinde çalışma aracılığıyla; üçüncü ifadede ihtiyaç sahiplerine yardım yapılması aracılığıyla; dördüncü ifadede sınıf içinde grup çalışmalarının proje olarak başlatılması aracılığıyla; beşinci ve altıncı ifadelerde ise yine arkadaşlar arası dayanışma aracılığıyla bu değer işlenmiştir.

“*Dayanışma*” değerinin olumsuz olarak işlendiği ifadeler şunlardır:

- Ben Anne Babalar İçin Uyarı çıkartması olan CD’lerden hiç dinleyemedim, çünkü annemle babam almama izin vermiyor. Ben de düşündüm taşındım ve tek çözümüm Rodrick’in CD’lerinden birini evden kaçırap dinlemek olduğuna karar verdim. Bu sabah Rodrick çıkınca, Rowley’i aradım ve ona CD çalarını okula getirmesini söyledim. Sonra Rodrick’in odasına gittim ve CD’yi aldım (Kinney, 2013, s. 38-39).

- (diğer mahalleden gelen çocuklar için) Yani yarın sabah da gelecekler; Rowley ile ben de onlara güzel bir ders veririz artık!
Perşembe
Bu sabah uyandığında, kar erimeye başlamıştı bile. Rowley'e acele etmesini ve bize gelmesini söyledim (Kinney, 2013, s. 166).

Yukarıda yer alan ifadelerin ilkinde yaşlarına uygun olmayan içeriğe ulaşmak için dayanışma gösteren arkadaşlar aracılığıyla; ikincisinde ise kavga etmek için arkadaşıyla dayanışma yapmayı planlayan karakter aracılığıyla bu değer olumsuz olarak işlenmiştir.

“*Dostluk*” değerinin olumlu olarak işlendiği ifadeler şunlardır:

- Rowley teknik olarak benim en iyi arkadaşım ama bu her an değişebilir elbette. Okulun ilk gününden beri Rowley'den uzak duruyordum, çünkü beni çok kızdıracak bir şey yapmıştı.
Günün sonunda, dolaplardan eşyalarımızı alıyorduk. Rowley yanıma gelip dedi ki: “BİZE GİDİP OYUN OYNAYALIM MI?”
Rowley'e bir milyar kez söyledim. Artık ortaokulda olduğumuza göre, “Oyun oynayalım mı?” değil “Takılalım mı?” dememiz gerekiyor! Ama bunca uyarıma karşın hala unutmuyor. Ortaokula başladığımdan beri imajıma çok dikkat eder oldum. Ama yanımda Rowley olduğu sürece işim çok zor! (Kinney, 2013, s. 23-24).
- Her neyse, Rowley için üzüldüm ve onun için bir şeyler yapmaya karar verdim. Bu akşam TV'de onun en sevdiği programı açtım, telefonu konferans ayarına getirdim; böylece en azından programı dinleyebilecekti (Kinney, 2013, s. 66).
- ... İyi bir partner ne içindir? Sizi sınırlarınızı aşmaya zorlamak için değil mi? (Kinney, 2013, s. 97).
- Rowley'e hediye almayı unutmuşum, ben de ona Rodrick'in bana hediye ettiği “L'il Cutie” kitabını götürdüm.
İşe yaradı.
Rowley'in ailesi çok zengin, bu yüzden hep güzel armağanlar alacaklarını bilirim. Ama Rowley bu yıl benim armağanımı kendisinin aldığını söyledi.
...
Rowley bana üç tekerlekli bisiklet almış. Üçüncü sınıftayken bunun şahane bir armağan olduğunu düşünebilirdim ama şimdi ne işime yarayacaktı ki?
Ancak Rowley o kadar heyecanlıydı ki ben de sevinmiş görünmeye çalıştım.
Birlikte içeri girdik... (Kinney, 2013, s. 136-137).
- Rowley geçen hafta onun için yaptığım şeyi takdir etse de bunu söylemiyor. Ama okuldan sonra yine birlikte takılmaya başladık. Yani sanırım normale döndük (Kinney, 2013, s. 222).

Yukarıda yer alan ifadelerin ilkinde en yakın arkadaşla ilişkiden bahsedilmesi; ikincisinde cezalı arkadaşına karşı duyarlılık örneği gösterilmesi; üçüncüsünde dostluğun kişiye sağlayacağı bir faydadan bahsedilmesi; dördüncüsünde arkadaşının üzülmesini engellemek için hassasiyet gösterilmesi; beşincisinde ise arkadaşıyla arasının düzelmesi ve bundan mutluluk duyulmasının belirtilmesiyle bu değer işlenmiştir.

“*Dostluk*” değerinin olumsuz olarak işlendiği ifadeler şunlardır:

- Rowley ile birkaç yıl önce bizim mahalleye taşındıklarında tanıştım.
Annesi Ona “Yeni Taşındığımız Yerde Arkadaş Edinmenin Yolları” adında bir kitap almış. Rowley de bize gelip kitaptan öğrendiği numaraları uygulamaya çalıştı.
...
Sanırım o gün Rowley'e çok acıdım ve onu kanatlarımın altına almaya karar verdim.
Aslında Rowley ile arkadaşlık etmek eğlenceli; çünkü Rodrick'in BANA yaptığı bütün eşek şakalarını ben de onun üzerinde deneyebiliyorum (Kinney, 2013, s. 25).

- Bütün gece Rowley'in durumunu düşünerek yatağında dönüp durdum. Ama sonunda aklımı başıma topladım. Bu kez takım adına sorumluluğu Rowley'in alması gerektiğine karar verdim (Kinney, 2013, s. 189).
- (Rowley ve Collin) İkisi çok saçma sapan davranıyorlar. Bugün birbirinin aynı tişörtler giymişlerdi. Az kalsın kusacaktım.
SIKI DOSTLAR (Kinney, 2013, s. 196).
- Herkese, Peynir'e ne olduğunu bildiğimi söyledim. Onu asfaltın üzerinde gördükçe midemin bulandığını, bu yüzden ondan bir an önce kurtulmak istediğimi anlattım.
Bir an herkes donup kaldı. Yaptığım şey için bana teşekkür edeceklerini sandım ama yanılmıştım!
Keşke öykümü biraz daha farklı anlatsaydım! Çünkü Peynir'i oradan alıp atmış olmam ne anlama geliyordu? Peynir Değdir'de ebeydim artık! (Kinney, 2013, s. 221).

Yukarıda yer alan ifadelerin ilkinde en yakın arkadaşına ya da dosta olması gereken anlamın yüklenmemesi; ikincisinde kendi hatasının bedelinin arkadaşı tarafından ödenmesinden rahatsızlık duyulmaması; üçüncüsünde başkalarının arkadaşlıklarının kıskanılması; dördüncüsünde ise arkadaşları tarafından dışlanan karakter aracılığıyla bu değer olumsuz olarak işlenmiştir.

“Duyarlılık” değerinin olumlu olarak işlendiği ifadeler şunlardır:

- Rowley ile birkaç yıl önce bizim mahalleye taşındıklarında tanıştım.
Annesi Ona “Yeni Taşındığımız Yerde Arkadaş Edinmenin Yolları” adında bir kitap almış.
Rowley de bize gelip kitaptan öğrendiği numaraları uygulamaya çalıştı.
...
Sanırım o gün Rowley'e çok acıdım ve onu kanatlarımın altına almaya karar verdim (Kinney, 2013, s. 25).
...
- “MARTY PORTER’IN saymanınız OLMASINI İSTER MİSİNİZ?
TINGİR MINGİR
HEY! BÜTÜN PARALARIMIZI DÖKÜYORSUN, APTAL!
İkinci sınıfta Marty Porter’ın nasıl bitlendiğini hatırlıyor musunuz?
HART HART
Onun SİZİN paralarınıza dokunmasına izin verir misiniz gerçekten?”
Okula varır varmaz, afişlerimi asmaya başladım.
Ama üç dakika geçmemişti ki Müdür Yardımcısı Roy yanımda bitti.
Bay Roy, diğer adaylara “iftira atan” şeyler yazmanın yasak olduğunu söyledi. Ben de ona bitlenme meselesinin doğru olduğunu, hatta o zamanlar bu yüzden bütün okulun kapatılmış olduğunu söyledim.
Ama Bay Roy bütün afişlerimi topladı. Böylece bugün Marty Porter ortalıkta dolaşıp oy toplamak için herkese lolipop dağıtırken, benim afişlerim Bay Roy’un çöp kutusunda duruyordu. Sanırım bu siyasi kariyerimin resmen bittiği anlamına geliyor! (Kinney, 2013, s. 53-54).
- Her neyse, Rowley için üzülüm ve onun için bir şeyler yapmaya karar verdim. Bu akşam TV’de onun en sevdiği programı açtım, telefonu konferans ayarına getirdim; böylece en azından programı dinleyebilecekti (Kinney, 2013, s. 66).
- Oyundan sonra ailece eve gittik. Annem bir buket çiçek almıştı, benim için olmalıydı. Ama kapıdan içeri girer girmez çiçekleri çöp kutusuna fırlattı (Kinney, 2013, s. 119).
- Babam, Charlie Amca’nın bana aldığı şeyi görünce hiç memnun olmadı. Bana bebeği ya çöpe atmamı ya da bir hayır kurumuna vermeme söyledi (Kinney, 2013, s. 124).
- Bu gece annemle kilisedeki Noel ağacının altına bırakmak için hediye almaya gittik.
Bu bir Noel geleneği. İhtiyacı olan yoksul kişiler gelip ağacın altındaki hediyeleri paylaşıyorlar.
Annem, ağacın altına koymak için kırmızı, yünlü bir kazak aldı (Kinney, 2013, s. 125).
- Rowley bana üç tekerlekli bisiklet almış. Üçüncü sınıftayken bunun şahane bir armağan olduğunu düşünebilirdim ama şimdi ne işime yarayacaktı ki?
Ancak Rowley o kadar heyecanlıydı ki ben de sevinmiş görünmeye çalıştım.

- Birlikte içeri girdik... (Kinney, 2013, s. 137).
- Bugün yine Bisiklet oyununu oynamak için Rowley'lere gidecektim ama annem evde kalıp Noel için teşekkür kartlarımı bitirmem gerektiğini söyledi.
Sevgili Lydia Teyze,
...
Bana hayatımın en güzel Noel'ini yaşattığın için teşekkürler!
En içten dileklerle Greg (Kinney, 2013, s.143-145).
 - Onu neşelendirmeye çalıştım ama normalde onu gülmekten yerlere yatıran espriler şimdi bir işe yaramıyordu (Kinney, 2013, s. 146).
 - ... (Rowley) Şimdi eli alçıda. Bugün herkes sanki bir kahraman filanmış gibi onun çevresinde toplandı.
...
Öğle yemeğinde bir grup kız Rowley'i masalarına davet etti. Neymiş, onu elleriyle besleyeceklermiş! (Kinney, 2013, s. 148).
 - Sanırım bunun neden kaynaklandığını biliyorum. Geçen hafta Rowley'in sözlüsü olduğu için çocukları evlerine tek başıma bıraktım.
Bütün sabah yağmur yağmıştı; kaldırımda bir sürü kurtçuk vardı. Ben de çocuklarla biraz eğlenmeye karar verdim.
Ama orada oturan kadınlardan biri beni gördü ve pencereden bana bağırmağa başladı.
Bu, Rowley'in annesinin arkadaşı olan Bayan Irvine idi. Üzerimde Rowley'in paltosu olduğu için beni o sanmış herhalde. Ben de onu düzelterek değilim tabii.
...
Her neyse, Bay Winsky, Rowley'e yarın sabah anaokulu öğrencilerinden özür dilemek zorunda olduğunu söylemiş. Ayrıca Rowley bir haftalığına güvenlik kolu görevinden alınmış (Kinney, 2013, s. 186-187).
 - Akşam yemeğinde annem canımı sıkıyan bir şeyler olduğunu anladı ve konuşmak için odama geldi.
Ona zor bir durumda olduğumu ve ne yapacağımı bilmediğimi söyledim.
Annemin sorunu çözme biçimine hayran olduğumu söylemeliyim. Beni azarlamaya kalkmadı, ayrıntılara da girmedi. Yalnızca, "doğru olanı" yapmaya çalışmam gerektiğini, çünkü bizi biz yapanın seçimlerimiz olduğunu söyledi.
Bunun şahane bir öğüt olduğunu düşünüyorum. Ama hala yarın ne yapacağımdan %100 emin değilim (Kinney, 2013, s. 188-189).
 - Dünyada annemden başka yedek öğretmen kalmamıştı sanki! Onun bizim okulla ilgilendiği günler geçmişte kaldı sanıyordum.
Eskiden sınıfa yardımcı olmak için gönüllü olarak geliyordu... (Kinney, 2013, s. 208).
 - Bundan sonra olanları anlatmak bile istemiyorum. Çünkü bir gün birileri Rowley'in başına gelenleri öğrenirse, zavallılığın hiç şansı kalmaz!
 - Size sadece şu kadarını söyleyeyim: Rowley'e Peynir'i zorla (Kinney, 2013, s. 216).
 - Çenemi tutmak için çok çaba sarf ettim. Rowley orada olmasaydı, sessiz kalabilir miydim bilmiyorum (Kinney, 2013, s. 220).

Yukarıda yer alan ifadelerde yeni ve yalnız çocukla arkadaş olma; adil seçim ortamı için idarecinin çaba göstermesi; sahne korkusu yaşayan öğrencinin sakinleştirilmeye çalışılması; özel gün için çiçek alma; kullanılmayacak oyuncağın hayır kuruma verilmesinin istenmesi; ihtiyaç sahiplerine yardımcı olma çabası gösterme; babasına karşı duyarlı gözükme çabasına girme; annenin çocuğunun isteklerini önemsemesi; arkadaşını kırmaktan kaçınma çabası; teşekkür kartı yazma inceliğini gösterilmesi ancak bunun samimiyetle yapılmaması; yaralı arkadaşla ilgilenme; gönüllü öğretmenlik yapma; arkadaşını için üzülme ve sırrını tutma ifadeleri aracılığıyla bu değer işlenmiştir.

"Duyarlılık" değerinin olumsuz olarak işlendiği ifadeler şunlardır:

- Abe Hall denen çocuk geçen bahar Peynir Değdir kurbanı olmuştu. Yılm geri kalan bölümünde kimse onun yanına bile yaklaşmadı. Bu yaz Abe Kaliforniya'ya taşındı. Peynir Değdir de onunla birlikte gitti (Kinney, 2013, s. 16).
- Aslında kendimi kötü hissediyorum, çünkü anlaşılan evi temizlemek pek kolay olmayacak. Ama işin bir de iyi yanı var: Büyükannem emekli, dolayısıyla bugün yapılacak bir işi yoktur herhalde! (Kinney, 2013, s. 82).
- Tabii Rowley anında konsantrasyonunu TAMAMEN kaybetti. Göğsündeki halteri bile çekemedi, önce ona yardım etmeyi düşündüm, ama sonra Rowley'in çalışmayı ciddiye almaması halinde asla benim seviyeme ulaşamayacağına karar verdim. Ama sonra onu kurtarmak zorunda kaldım, çünkü kumları boşaltmak için süt kutularını kemirmeye başlamıştı (Kinney, 2013, s. 98).
- Ama bugün o kadar da kötü geçmedi. Provanın sonuna doğru Archie Kelly, Rodney James'e takıldı ve dişini kırdı; çünkü ağaç kostümü yüzünden dengesini sağlamak için kollarını kullanamıyordu (Kinney, 2013, s. 111).
- Oyun 20:00'de başlayacaktı ama Rodney James'in sahne korkusu yüzünden ertelendi. Tek görevi sahnede hiçbir şey yapmadan oturmak olan biri bütün performansı mahvedecekti, düşünebiliyor musunuz? Ama Rodney kıvıldamıyordu bile; sonunda annesi onu kucağına alıp götürmek zorunda kaldı (Kinney, 2013, s. 113).
- Bu yüzden iki hafta sonra kendimi burnuma kaçmış pembe bir Barbie ayakkabısıyla hastanenin acil sevisinde buldum! Rocrick'in diline düştüğümü tahmin edersiniz! (Kinney, 2013, s. 125).
- Herhalde ağacın altında armağan olarak bir kazak bulan kişi, bu kazağı öfkeyle en yakındaki çöp kutusuna atar! (Kinney, 2013, s. 126).
- Ben Manny'ye oyuncak helikopter, Rodrick'e ise rock grupları hakkında bir kitap almıştım. Rodrick de bana kitap almış ama tabii paketlememiş bile. Kitabın adı: "L'il Cutie Albümü". "L'il Cutie" gazetelerde yayınlanan en berbat çizgi öykü; Rodrick de ondan ne kadar nefret ettiğimi biliyor. Sanırım bu bana dördüncü "L'il Cutie" kitabı alışı (Kinney, 2013, s. 128).
- Hayal kırıklığımı gizlemeyi başaramamış olmalıyım, annem çok sinirlendi! Tek söyleyebileceğim, iyi ki hala çocuğum! Çünkü büyüklerin aldığı armağanları alıp sevinmiş görünmeye çalışmak zorunda kalsaydım, çuvallardım (Kinney, 2013, s. 130).
- Buna bir servet ödemiş olmalıydı. Ona, ağırlık kaldırma konusundaki hevesimi kaybettiğimi söylemeye yüreğim el vermedi. Güreş çalışmalarını önceki hafta bitmişti çünkü. "Teşekkürler" demekle yetindim. Sanırım babam hoplayıp zıplamamı, sevinç çılgınlıkları atmamı filan bekliyordu ama ben bir bahane bulup içeri kaçtım (Kinney, 2013, s. 132).
- Rowley durmadan yer değiştirmemizi, bisikleti benim kullanmamı istiyordu ama aptal mıyım ben? O alet saatte otuz beş mil gidiyordu ve frenleri de yoktu (Kinney, 2013, s. 143).
- Saat 12:15'te Rowley ile birlikte okuldan çıkıp anaokulundaki çocukları evlerine bıraktık. Kırk beş dakika dışarıda kaldık; geri döndüğümüzde cebir dersinin bitmesine sadece yirmi dakika kalmıştı. Çocukları eve bırakmanın hiçbir zorluğu yok. Sadece yolda biri biraz tuhaf kokmaya başladı. Herhalde altına kaçırmıştı. Aslında bana derdini anlatmaya çalışmıştı ama oralı olmayıp yürümeye devam ettim. Tamam, çocukları eve bırakıyoruz ama çişleriyle uğraşacak halimiz yok herhalde! (Kinney, 2013, s. 161).
- Sanırım bunun neden kaynaklandığını biliyorum. Geçen hafta Rowley'in sözlüsü olduğu için çocukları evlerine tek başıma bıraktım. Bütün sabah yağmur yağmıştı; kaldırımında bir sürü kurtçuk vardı. Ben de çocuklarla biraz eğlenmeye karar verdim. Ama orada oturan kadınlardan biri beni gördü ve pencereden bana bağırmağa başladı. Bu, Rowley'in annesinin arkadaşı olan Bayan Irvine idi. Üzerimde Rowley'in paltosu olduğu için beni o sanmış herhalde. Ben de onu düzeltecek değilim tabii. ... Her neyse, Bay Winsky, Rowley'e yarın sabah anaokulu öğrencilerinden özür dilemek zorunda olduğunu söylemiş. Ayrıca Rowley bir haftalığına güvenlik kolu görevinden alınmış (Kinney, 2013, s. 186-187).
- Bütün gece Rowley'in durumunu düşünerek yatağımda dönüp durdum. Ama sonunda aklımı başıma topladım. Bu kez takım adına sorumluluğu Rowley'in alması gerektiğine karar verdim (Kinney, 2013, s. 189).

- “Sevgili Gregory
Parmağında sümükle seni kovaladığım için özür dilerim. Şimdi buraya sürdüm, sen de bana sürebilirsin”
Bayılmadan önce hatırladığım son şey buydu (Kinney, 2013, s. 200-201).
- Tamam, Rowley Sınıfın En Soytarısı seçilmiş olabilir. Ama, bu yüzden fazla şişinmeye kalkarsa, ona’i yiyenin o olduğunu hatırlatmak zorunda kalırım! (Kinney, 2013, s. 223).

Yukarıda yer alan ifadelerde akran zorbalığı sebebiyle okuldan ayrılma; kendisi ya da başka etkenler yüzünden başkalarının zor duruma düşmesini umursamama; başkalarının kötü hatıralarını onlara karşı kullanma; kendi hataları yüzünden başkalarının zarar görmesini ve ceza almasını önemsememe; başkalarının geçirdiği kazalardan haz alma; zevk ve ilgileri önemsemeden hediye alma; başkalarının ihtiyaçlarını önemsememe; başkalarına karşı nazik olmayı önemsememe; sorumluluğu altındaki küçük çocuklara karşı duyarsızlık; görevini doğru yapmaktan rahatsızlık duymamak; özrünü aynı suçu işleyerek dileme ifadeleri aracılığıyla bu değer olumsuz olarak işlenmiştir.

“Dürüstlük” değerinin olumlu olarak işlendiği ifadeler şunlardır:

- (yakalanan çocuklar) Biz de ona bodrumun bir perili köşk olduğunu, Shane’inde ona bunu yapmamız için bize PARA ÖDEDİĞİNİ söyledik. Ama Rowley’in babası bize inanmadı (Kinney, 2013, s. 64).
- ... Kostümünü görmek için onların evine gittim. Birazcık kıskandığımı itiraf etmeliyim. Rowley’in annesi ona şövalye kostümü almış. Bu kostüm geçen yılına oranla SÜPER havalı! (Kinney, 2013, s. 67).
- Sınav, eyaletlerin başkentleri hakkındaydı. Ben de sınıfta en arkada, dev gibi ABD haritasının yanında otuyordum. Haritada bütün başkentler kırmızıyla yazılı olduğundan, eh, sorular benim için çantada keklik olacaktı.
Ama tam sınav başlamak üzereyken, sınıfın ön taraflarında oturan Patty Farrell ayağa fırladı. Patty, Bay Ira’ya sınav başlamadan önce ABD haritasının üzerini kapatması gerektiğini söyledi (Kinney, 2013, s. 99-100).
- Ama ben bebeği sakladım. Tamam, itiraf ediyorum, birkaç kez kutusundan çıkarıp onunla oynadığım da oldu (Kinney, 2013, s. 124).
- Akşam yemeğinde annem canımı sıkıyan bir şeyler olduğunu anladı ve konuşmak için odama geldi.
Ona zor bir durumda olduğumu ve ne yapacağımı bilmediğimi söyledim.
Annemin sorunu çözme biçimine hayran olduğumu söylemeliyim. Beni azarlamaya kalkmadı, ayrıntılara da girmedi. Yalnızca, “doğru olanı” yapmaya çalışmam gerektiğini, çünkü bizi biz yapanın seçimlerimiz olduğunu söyledi.
Bunun şahane bir öğüt olduğunu düşünüyorum. Ama hala yarın ne yapacağımdan %100 emin değilim (Kinney, 2013, s. 189).
- Okuldan eve dönerken, Rowley’e bütün gerçeği anlattım; ona çocukları kurtçuklarla kovalayıp korkutan kişinin ben olduğumu söyledim (Kinney, 2013, s. 189).

Yukarıda yer alan ifadelerin ilkinde dürüst davranan karakterler; ikincisinde ve dördüncüsünde kendine dürüst davranan karakter; üçüncüsünde kopya çekilmesi ihtimaline karşı öğretmenini uyaran öğrenci karakter; beşincisinde oğluna dürüst davranmasını öğütleyen anne karakter; altıncısında arkadaşı kendisi yüzünden ceza aldıktan sonra gerçeği itiraf eden karakter aracılığıyla bu değer işlenmiştir.

“Dürüstlük” değerinin olumsuz olarak işlendiği ifadeler şunlardır:

- Ne zaman babam beni sportif bir şeyler yapmam için dışarı gönderse, doğru Rowley'lere gidiyorum ve bilgisayar oyunlarımı orada oynuyorum (Kinney, 2013, s. 32).
- Neyse, bugün Rowley'in dersini verdikten sonra, doğru eve gittim. Komşunun avlusunda iki tur koşup kendime terlemiş süsü verdim; babam numaramı yutmuş gibiydi (Kinney, 2013, s. 33).
- Ama bunun bir yararı oldu! Sonunda oyunlarımı Rowley'in babasından kaçırmanın yolunu buldum. CD'lerimi, Manny'nin "Alfabeyi Öğrenelim CD'lerinden birinin kutusunun içine koyuyorum, olup bitiyor! (Kinney, 2013, s. 49).
- Evet, el ilanlarımızda giriş ücreti olarak elli sent yazdığımı biliyordu ama şimdi bir vurgun vurma şansımızın olduğunu da görebiliyordum. Çocuklara giriş ücreti olarak iki kâğıt alınacağını, elli sentin baskı hatasını olduğunu söyledim (Kinney, 2013, s. 62).
- Rowley'in yaralanmasının olay yarattığını görünce, ben de kendi kendimi yaralama vaktinin geldiğine karar verdim. Evden biraz sargı bezi aldım ve elime doladım. Böylece elim yaralıymış gibi görünecekti (Kinney, 2013, s. 149).
- ("sigaraya hayır" yarışması için) Tek yaptığım, Rodrick'in heavy metal dergilerinden birinde bulduğum bir resmi kopyalamak olmuştu. Ama neyse ki kimse bunu fark etmemişti.
...
Birinciliği Chris Carney adında bir çocuk kazanmıştı. B de sinir olmuşum tabii. Çünkü Chris günde en az bir paket sigara içeriyor!
Sigara içmeyin
Şaka şaka! (Kinney, 2013, s. 172).
- Aslında bir iki tane güzel karikatür vardı. Ben de onları Bay Ira'nın masasındaki kâğıt yığınının arasına itiverdim. Onları ben liseye başlayana kadar bulamayacağımdan eminim! (Kinney, 2013, s. 181).
- Bay Winsky'ye çocukları kurtçuklarla korkutan kişinin ben olduğumu söylemem gerektiğini biliyordum. Ama henüz buna hazır değildim. Bunu itiraf etmem halinde, bedava sıcak çikolatalardan mahrum kalacaktım. Bu yüzden şimdilik sessiz kalmalıydım (Kinney, 2013, s. 188).
- Ben de hızlı hızlı konuşmaya başladım:
Aslında yapardım ama benim süt ürünlerine karşı alerjim var!
İster inanın ister inanmayın, işe yaradı!
Çok şanslısın ufaklık!
Biliyorum! Biliyorum! (Kinney, 2013, s. 217).

Yukarıda yer alan ifadelerin ilkinde ve ikincisinde babasına yalan söyleyen karakter; üçüncüsünde izin alamadığı için sahtekârlık yapmayı seçen karakter; dördüncüsünde daha çok para kazanmak için yalan söyleyen karakterler; beşincisinde popüler olmak için yalan söyleme planı yapan karakter; altıncısında yarışmaya kendisine ait olmayan eserle katılıp ödül kazanan ve bundan rahatsızlık duymayan karakter; yedincisinde rakiplerinin başarısını engellemek için dürüstlük dışı yollara giren karakter; sekizincisinde arkadaşı kendisi yüzünden ceza almasına rağmen gerçeği itiraf etmeyen karakter ve dokuzuncusunda zor durumdan kurtulmak için yalan söyleyen karakter aracılığıyla bu değer olumsuz olarak işlenmiştir.

"Eşitlik" değeriyle ilgili ifadeler şunlardır:

- Ancak en kötü değişiklik, Bayan Norton'un biz AĞAÇLAR için yeni şarkı yazması oldu. Neymiş efendim, herkes oyunda bir şarkı söyleme şansını "hak ediyormuş (Kinney, 2013, s. 110).

Yukarıda yer alan ifade sahne almak isteyen tüm öğrencilere görev vermeyi amaçlayan öğretmenin eşitlik değerine sahip olduğunu göstermektedir.

“Öz denetim” değerinin olumlu olarak işlendiği ifadeler şunlardır:

- Gelecek dönem, sınıfa girer girmez, kendime fıstık gibi kızların arasında bir yer bulmalıyım. Gerçi bu da geçen yıl yaşadıklarımın hiç ders almadığım anlamına gelir (Kinney, 2013, s. 11).
- Daha önce söylemiş miydim bilmiyorum ama bilgisayar oyunları konusunda SÜPERİM ben. Sınıftaki hiç kimse bu konuda benimle boy ölçüşemez. Bu kadar iddialıyım! (Kinney, 2013, s. 30).
- Bir dahaki Cadılar Bayramı’nda evden çıkmamayı ve annemin buzdolabının üzerinde sakladığı şekerlerle idare etmeyi düşünüyorum! (Kinney, 2013, s. 81).
- Bugün okulda bizi büyük salona topladılar ve her yıl izlediğimiz, “Ben Olamk Harika!” adlı filmi izlettiler.
Film, halinizden memnun olmanız ve kendinizle ilgili hiçbir şeyi değiştirmemeniz gerektiğini anlatıyor.
Dürüst olmam gerekirse, bunun çocuklara, özellikle bizim okuldakilere verilmemesi gereken bir mesaj olduğunu düşünüyorum (Kinney, 2013, s. 156-157).
- Ama son zamanlarda Bryan bu köşeyi kendi kişisel çıkarları için kullanmaya başladı. Herhalde bu yüzden ona kapıyı gösterdiler (Kinney, 2013, s. 171).
- Akşam yemeğinde annem canımı sıkkan bir şeyler olduğunu anladı ve konuşmak için odama geldi.
Ona zor bir durumda olduğumu ve ne yapacağımı bilmediğimi söyledim.
Annemin sorunu çözmeye biçimine hayran olduğumu söylemeliyim. Beni azarlamaya kalkmadı, ayrıntılara da girmedi. Yalnızca, “doğru olanı” yapmaya çalışmam gerektiğini, çünkü bizi biz yapanın seçimlerimiz olduğunu söyledi.
Bunun şahane bir öğüt olduğunu düşünüyorum. Ama hala yarın ne yapacağımdan %100 emin değilim (Kinney, 2013, s. 188-189).

Yukarıda yer alan ifadelerin ilkinde yaşadıklarından ders çıkarmadığının farkında olan karakter; ikincisinde oyunlardaki başarısının farkında olan karakter; üçüncüsünde yaşadıklarından ders aldığını belirten karakter; dördüncüsünde kendini tanıma, sevme ve olduğu gibi kabul etme konulu filmin öğrencilere sunulması ile; beşincisinde hırslarını kontrol edemediği için görevini kaybeden karakter; altıncısında ise özdenetim değerini benimsemiş bireylerden beklenecek bir davranış tavsiyesi aracılığıyla bu değer işlenmiştir.

“Öz denetim” değerinin olumsuz olarak işlendiği ifadeler şunlardır:

- “MARTY PORTER’IN saymanınız OLMASINI İSTER MİSİNİZ?
TINGIR MINGIR
HEY! BÜTÜN PARALARIMIZI DÖKÜYORSUN, APTAL!
İkinci sınıfta Marty Porter’ın nasıl bitlendiğini hatırlıyor musunuz?
HART HART
Onun SİZİN paralarınıza dokunmasına izin verir misiniz gerçekten?”
Okula varır varmaz, afişlerimi asmaya başladım.
Ama üç dakika geçmemişti ki Müdür Yardımcısı Roy yanımda bitti.
Bay Roy, diğer adaylara “iftira atan” şeyler yazmanın yasak olduğunu söyledi. Ben de ona bitlenme meselesinin doğru olduğunu, hatta o zamanlar bu yüzden bütün okulun kapatılmış olduğunu söyledim.
Ama Bay Roy bütün afişlerimi topladı. Böylece bugün Marty Porter ortalıkta dolaşıp oy toplamak için herkese lolipop dağıtırken, benim afişlerim Bay Roy’un çöp kutusunda duruyordu. Sanırım bu siyasi kariyerimin resmen bittiği anlamına geliyor! (Kinney, 2013, s. 53-54).

- Rowley’i beklerken bizim kartopumuzdan arta kalan kar kırıntılarıyla kardan adam yapmaya çalışan Manny’yi izledim.
Hali gerçekten çok acıklıydı.
Sonra yaptığım şeyi kendime engel olamadan yaptım! Ama maalesef babam o sırada penceredeymiş (Kinney, 2013, s. 167).

Yukarıda yer alan ifadelerin ilkinde dürüstçe olmayan davranışı konusunda kendini frenlemeyen karakter; ikincisinde ise kardeşinin kardan adamını bozma isteğini bastırmayan karakter aracılığıyla bu değer olumsuz olarak işlenmiştir.

“*Sabır*” değerinin olumlu olarak işlendiği ifadeler şunlardır:

- Yine de kafamı buna takmamaya çalıştım. Daha önce beni Crossland perili evine göndermemişlerdi hiç. Şimdi Rowley’in gecemi mahvetmesine izin veremezdim. Rodrick bana perili evi anlatmıştı; tam üç yıldır oraya gitmeyi dört gözle bekliyordum (Kinney, 2013, s. 57).
- Bugün öğleden sonra, Rowley güvenlik kolu görevine geri döndü. Üstelik bir de TERFİ aldı. İnanabiliyor musunuz? Bay Winsky, Rowley’in “haksız yere suçlandığı halde son derece efendi davranışlar sergilediğini” söyledi (Kinney, 2013, s. 193).

Yukarıda yer alan ifadelerin ilkinde istediği korku evine gitmek için üç yıl sabreden karakter aracılığıyla; ikincisinde ise haksızlığa uğradığı halde sabreden ve hakkına kavuşan karakter aracılığıyla bu değer işlenmiştir.

“*Saygı*” değerinin olumlu olarak işlendiği ifadeler şunlardır:

- Ona CD çalarda pil bile olmadığını söyleyecektim; ama sözünün kesilmesini istemediği belliydi. Ben de o sözünü bitirene kadar bekledim ve “Evet, öğretmenim,” dedim (Kinney, 2013, s. 41).
- Rodrick, ceza olarak annemin onun için yazdığı soruları yanıtlamak zorunda kaldı. Bu dergiye sahip olmak senin daha iyi bir insan olmanı sağladı mı?
Hayır.
Senin okulda daha popüler olmanı sağladı mı?
Hayır.
Böyle bir dergiye sahip olduğun için şu anda ne hissediyorsun?
Utaniyorum.
Kadınları böyle rencide eden bir dergiye sahip olduğun için, onlara söyleyecek bir şeyin var mı?
Özür dilerim, hanımlar (Kinney, 2013, s. 48).
- Tam o sırada annem odamın kapısını tıklattı ve bana bir korsan kostümü uzattı. Mükemmel bir kostümdü bu! (Kinney, 2013, s. 70).
- Dün, bir birinci sınıf öğrencisini Dorothy’nin köpeği Toto’yu oynaması için getirdi. Ama bugün oğlanın annesi geldi ve çocuğunun iki ayağı üzerinde yürümesini istediğini, dört ayak üstünde yürümenin çok “küçültücü” olduğunu söyledi (Kinney, 2013, s. 110).
- Biraz soluk almak için odama gittim. İki dakika sonra babam kapımı tıklattı (Kinney, 2013, s. 131).
- Sonra başka biri bu durumda adınızın kötü kelimelerle kullanılamayacağını, çünkü robotun küftrememesi gerektiğini söyledi. Bunun üzerine robotun kullanmaması gereken bütün kötü kelimelerin listesini yapmaya karar verdik (Kinney, 2013, s. 155).

Yukarıda yer alan ifadelerin ilkinde öğretmenin sözünü kesmeyen saygılı karakter; ikincisinde kadınları rencide edici içeriğe sahip dergi ve buna karşılık bu konuya dikkat çekici uygulamasıyla anne karakter aracılığıyla; üçüncü ve beşinci ifadelerde özel alana kapı çalınarak girilmesi aracılığıyla; dördüncü ifadede rolü dört ayak üstünde oynamanın

gurur kırıcı olduğuna işaret eden karakter aracılığıyla; altıncısında küfre karşı duyarlı öğrenciler aracılığıyla bu değer olumlu olarak işlenmiştir.

“Saygı” değerinin olumsuz olarak işlendiği ifadeler şunlardır:

- Daha önce de söylediğim gibi, bir gün çok ünlü olucam, ama şimdilik bir gerizekalılar ordusuyla okula tıklamak zorundayım (Kinney, 2013, s. 8).
- Söylemeden geçemicem, bence ortaokul bugüne dek icat edilmiş en salakça fikir! Bir yanda benim gibi henüz gelişimini tamamlayamamış çocuklar; diğer yanda günde iki kez tıraş olması gereken goriller!
Sonra da okullarda şiddetin neden yaygın olduğunu merak ederler! (Kinney, 2013, s. 9).
- Rodrick’in grubu tek kelimeyle BERBAT; onlar prova yaparken evde olmaya dayanamıyorum (Kinney, 2013, s. 36).
- “MARTY PORTER’İN saymanınız OLMASINI İSTER MİSİNİZ?
TINGIR MINGIR
HEY! BÜTÜN PARALARIMIZI DÖKÜYORSUN, APTAL!
İkinci sınıfta Marty Porter’ın nasıl bitlendiğini hatırlıyor musunuz?
HART HART
Onun SİZİN paralarınıza dokunmasına izin verir misiniz gerçekten?”
Okula varır varmaz, afişlerimi asmaya başladım.
Ama üç dakika geçmemiştiki Müdür Yardımcısı Roy yanımda bitti.
Bay Roy, diğer adaylara “iftira atan” şeyler yazmanın yasak olduğunu söyledi. Ben de ona bitlenme meselesinin doğru olduğunu, hatta o zamanlar bu yüzden bütün okulun kapatılmış olduğunu söyledim.
Ama Bay Roy bütün afişlerimi topladı. Böylece bugün Marty Porter ortalıkta dolaşıp oy toplamak için herkese lolipop dağıtırken, benim afişlerim Bay Roy’un çöp kutusunda duruyordu. Sanırım bu siyasi kariyerimin resmen bittiği anlamına geliyor! (Kinney, 2013, s. 53-54).
- Ancak en kötü değişiklik, Bayan Norton’un biz AĞAÇLAR için yeni şarkı yazması oldu. Neymiş efendim, herkes oyunda bir şarkı söyleme şansını “hak ediyormuş.”
Böylece bugün bir saatimizi bugüne dek yazılmış en berbat şarkıyı öğrenmeye çalışarak geçirdik (Kinney, 2013, s. 110-111).
- O şarkıyı söylersem ve Rodrick bunu kaydederse, kaseti sonsuza dek saklar ve hayatımın geri kalanı boyunca benimle dalga geçerdi.
Ne yapacağımı bilmiyordum. Şarkı söyleme zamanı geldiğinde ağzımı bile açmadım.
..., diğer Ağaçlar benim şarkı söylemediğimi fark ettiler.
Benim onların bilmediği bir şey bildiğimi düşünmüş olmalı ki, onlar da şarkıyı kestiler.
Şimdi üçümüz tek kelime söylemeden öylece dikiliyorduk. Bayan Norton şarkımın sözlerini unuttuğumuzu düşünmüş olacak ki sahnenin yanına gelmiş, bize sözleri fısıldıyordu.
...
Patty’yi orada görünce, neden Ağaç rolüne adaylığımı koyduğumu hatırladım.
(Elma atar)
Biraz sonra diğer Ağaçlar da elma fırlatmaya başlamışlardı. Hatta Toto bile eyleme katılmıştı. Biri Patty’nin gözündeki gözlüğü düşürdü ve camlarından biri kırıldı. Bunun üzerine Bayan Norton oyunu sona erdirmek zorunda kaldı, çünkü Patty gözlükleri olmadan burnunun ucunu bile göremez (Kinney, 2013, s. 116-119).
- Dün Rowley gittikten sonra, karikatürler üzerinde çalıştım. Sonunda Gerzek Creighton diye bir karakter yarattım.
...
Hiç zorlanmadan yirmi bant yazdım.
...
Gerzek Creighton’ın en iyi tarafı şu: Bizim okulda bu kadar çok gerizekalı olduktan sonra, ASLA malzeme sıkıntısı çekmem!(Kinney, 2013, s. 177-178).
- Karikatürlerden birinin adı “Saf Öğretmenler” idi ve Bill Tritt adlı çocuk tarafından yazılmıştı.
Bill sürekli ceza alır bu yüzden Bay Ira da dahil olmak üzere okuldaki bütün öğretmenlerle bir hesabı var sanırım (Kinney, 2013, s. 180).
- Son günlerde okuldan sonra Rodrick’in odasında takılıyor, onun eşyalarını karıştırıyorum. Geçen gün ortaokul yıllıklarından birini buldum (Kinney, 2013, s. 202).

- ... Yedek öğretmenler komik olurlar. Onlara istediğiniz her şeyi söyleyebilirsiniz, başınız da derde girmez.
-Greg Heffley, bu problemi çözer misin?
-Annen!
-Efendim?
-Büyükannen?
-Şey, ben bunun...
-O zaman büyükbaban! (Kinney, 2013, s. 207).

Yukarıda yer alan ifadelerin birinci, ikinci ve yedincisinde okul arkadaşlarına hakaret içeren sözler söyleyen karakter; üçüncüsünde ağabeyinin, dördüncüsünde rakibinin, beşincisinde öğretmenin emeğine saygısızlık yapan karakter; altıncısında sahnedeki oyuncu ve seyircilere saygısızlık yapılması örnek olayı aracılığıyla; sekizinci ve onuncusunda öğretmene saygısızlık örnekleri aracılığıyla; dokuzuncusunda ise başkalarının özel alanlarını kullanma ve karıştırma saygısızlığı aracılığıyla bu değer olumsuz olarak işlenmiştir.

“Sevgi”değerinin olumlu olarak işlendiği ifadeler şunlardır:

- ... Annem benim artık böyle numaralar yapıp oyunlar oynayamayacak kadar büyüdüğümü söylese de, Cadılar Bayramı benim EN SEVDİĞİM bayram (Kinney, 2013, s. 55).
- Cadılar Bayramı'nı babam da çok seviyor ama başka bir nedenle... Cadılar Bayramı gecesi, bütün anne babalar şeker dağıtırken, benim babam yanında kocaman bir kova suyla çalılırlar arkasında gizleniyor.
Ve eğer yoldan çocuklar geçecek olursa, onları ıslatıyor! (Kinney, 2013, s. 55).
- Okuldaki birçok oğlan profesyonel güreşe çok meraklı. Bu yüzden Bay Underwood bomba gibi bir haber vermiş oldu! (Kinney, 2013, s. 83).
- Biraz soluk almak için odama gittim. İki dakika sonra babam kapımı tıklattı. Bana aldığı armağanın garajda olduğunu söyledi. Aldığı şey çok büyük olduğu için paketleyememiş! Garaja girdiğimde, yepyeni bir ağırlık setiyle karşılaştım! (Kinney, 2013, s. 131).
- ... Sonra annem geldi ve piyanonun arkasında üzerinde benim adım yazılı olan bir armağan bulduğunu söyledi. “Noel Baba” danmış (Kinney, 2013, s. 132).
- Neyse, bugün en azından BİRİNİN dileklerine kavuşmasına sevindim (Kinney, 2013, s. 138).
- Ben Ev Ekonomisi 2 dersini almak için CAN ATTIM, çünkü Ev Ekonomisi 1 dersinde çok iyidim (Kinney, 2013, s. 151).
- Diyorum ya, ben sevdim bu işi! (Kinney, 2013, s. 161).

Yukarıda yer alan ifadelerin ilkinde ve ikincisinde Cadılar Bayramı'nı seven baba- oğul karakterler; üçüncüsünde güreşi seven karakterler; dört ve beşincisinde oğullarına çok sevineceğini düşündükleri hediyeler alan anne ve baba karakterler; altıncısında başkası adına mutlu olan karakter; yedincisinde iyi olduğu ders için istekli olan karakter; sekizincisinde ise yaptığı faaliyeti sevdiğini belirten karakter aracılığıyla bu değer işlenmiştir.”

“Sevgi”değerinin olumsuz olarak işlendiği ifadeler şunlardır:

- Söylemeden geçemicem, bence ortaokul bugüne dek icat edilmiş en salakça fikir! Bir yanda benim gibi henüz gelişimini tamamlayamamış çocuklar; diğer yanda günde iki kez tıraş olması gereken goriller!
Sonra da okullarda şiddetin neden yaygın olduğunu merak ederler! (Kinney, 2013, s. 9).
- Bugünlerde kızlara NELER oluyor, hiç anlamıyorum valla! İlkokulda her şey ne kadar basitti! Sınıfın en hızlı koşanıysan, bütün kızları tavlıyordun!

Ve beşinci sınıfta sınıfın en hızlı koşanı Ronnie McCoy'du.

Oysa şimdi her şey çok karmaşık! Kızlar artık giysilerine, ne kadar zengin olduğuna ve güzel bir popon olup olmadığına filan bakıyorlar Ronnie McCoy gibi çocuklar da avuçlarını yalamak zorunda kalıyor! (Kinney, 2013, s. 12).

- Rodrick'ın grubu tek kelimeyle BERBAT; onlar prova yaparken evde olmaya dayanamıyorum (Kinney, 2013, s. 36).
- Tabii sahneye çıkan Patty Farrell oldu.
Ben de Cadı'yı canlandırmayı düşündüm, çünkü oyunda Cadı'nın Dorothy'ye sürekli kötülükler yaptığını duydum.
...
Ağaç olacaktım! Çünkü... 1) Ağaçların şarkı söylemesi gerekmiyordu. 2) Elmalarıyla Dorothy'ye zarar vermeye çalışıyorlardı (Kinney, 2013, s. 104-105).
- Ben Manny'ye oyuncak helikopter, Rodrick'e ise rock grupları hakkında bir kitap almıştım. Rodrick de bana kitap almış ama tabii paketlememiş bile. Kitabın adı: "L'il Cutie Albümü". "L'il Cutie" gazetelerde yayınlanan en berbat çizgi öykü; Rodrick de ondan ne kadar nefret ettiğini biliyor. Sanırım bu bana dördüncü "L'il Cutie" kitabı alışı (Kinney, 2013, s. 128).
- Robot:
ödevlerimi yapacak
bulaşıkları yıkayacak
kahvaltımı hazırlayacak
dişlerimi fırçalayacak
Herkes fikirlerimden çok etkilenmişti. Ama bunu yapmakta bir şey yoktu ki... Yalnızca yapmaktan nefret ettiğim şeyleri yazmıştım, o kadar (Kinney, 2013, s. 153).

Yukarıda yer alan ifadelerin ilkinde okulu sevmeyen karakter; ikincisinde kız- erkek ilişkileri; üçüncüsünde ağabeyinin müzik grubunu sevmeyen karakter; dördüncüsünde arkadaşını sevmeyen karakter; beşincisinde bir öyküden nefret ettiğini belirten karakter; altıncısında ise günlük sorumluluklarından nefret ettiğini belirten karakter aracılığıyla bu değer olumsuz olarak işlenmiştir.

"Sorumluluk" değerinin olumlu olarak işlendiği ifadeler şunlardır:

- Annemi aradım ve gece büyükannemde kalacağımızı söyledim. Annem telefonda çıldırması gibiydi.
Ertesi gün okula gideceğimizi, bu yüzden hemen eve dönmemiz gerektiğini söyledi. Bu da eve doğru sıkı bir koşu koparmamız gerektiği anlamına geliyordu (Kinney, 2013, s. 78).
- Tam kendisini serbest bırakacağım sırada Manny elime vurdu ve yumağı düşürmeme neden oldu. Sonra ne oldu dersiniz? Aptal, yumağı yuttu!
...
İşte bu yüzden saat yedide beni yatmaya gönderdiler. Yılbaşı gecesi aşağıda onlarla birlikte oturup TV izlememe izin vermediler (Kinney, 2013, s. 139).
- Bugün bu kışın ilk karı yağdı ve okullar tatil oldu. Cebirden sınavımız vardı; ben de güvenlik kolu olduğumdan beri dersleri astığım için sınavdan çok korkuyordum! (Kinney, 2013, s. 162).
- Ama son zamanlarda Bryan bu köşeyi kendi kişisel çıkarları için kullanmaya başladı. Herhalde bu yüzden ona kapıyı gösterdiler (Kinney, 2013, s. 171).
- Odasına gittiğimde, Bay Winsky çok öfkeliydi. "Güvenilir bir kaynaktan" aldığı bilgilere göre, kurtçukla çocuk kovalama olayının asıl sorumlusu bendim!
Sonra bana güvenlik kolu görevinden alındığımı söyledi (Kinney, 2013, s. 192).

Yukarıda yer alan ifadelerin ilkinde anneye karşı haber verme sorumluluğuna uygun davranan karakter; ikincisinde kardeşine karşı sorumluluğunu yerine getirmeyen ve ceza alan karakter; üçüncüsünde sorumluluğunu yerine getirmediği için panik yaşayan karakter; dördüncü ve beşincisinde kişisel çıkarları sebebiyle sorumluluğunu yerine getirmeyen ve bu sebeple bedel ödeyen karakterler aracılığıyla bu değer işlenmiştir.

“Sorumluluk” değerinin olumsuz olarak işlendiği ifadeler şunlardır:

- Yazın bittiği ve artık okula gitmek için sabahları erken kalkmak zorunda olduğum gerçeğine alışmakta çok zorluk çekiyorum çok! (Kinney, 2013, s. 16).
- Ancak Rodrick’ten öğrendiğim bir şey varsa, o da şu: İnsanların sizinle ilgili büyük beklentilere sahip olmamalarını sağlayın. Böylece pek fazla şey yapmanıza gerek kalmadan onları şaşırtmayı başarabilirsiniz (Kinney, 2013, s. 21).
- Okulda kişisel CD çalar dinlemek yasak; bu yüzden öğle tatilinde öğretmenler bizi serbest bırakıncaya kadar beklemek zorun da kaldık. İlk fırsatta Rowley ile okulun arka tarafına koşup gizlendik ve Rodrick’in CD’sini, CD çalara yerleştirdik. Ama Rowley CD çalara pil koymayı unuttuğu için, boşuna uğraşmış olduk (Kinney, 2013, s. 39).
- Oyun nihayet saat 20:30 civarında başladı. Tam tahmin ettiğim gibi, kimse repliğini hatırlayamıyordu ama Bayan Norton piyanosunu çalıp durumu idare etmeye çalışıyordu (Kinney, 2013, s. 113).
- O şarkıyı söylersem ve Rodrick bunu kaydederse, kaseti sonsuza dek saklar ve hayatımın geri kalanı boyunca benimle dalga geçerdi.
Ne yapacağımı bilmiyordum. Şarkı söyleme zamanı geldiğinde ağzımı bile açmadım.
..., diğer Ağaçlar benim şarkı söylemediğimi fark ettiler.
Benim onların bilmediği bir şey bildiğimi düşünmüş olmalı ki, onlar da şarkıyı kestiler.
Şimdi üçümüz tek kelime söylemeden öylece dikiliyorduk. Bayan Norton şarkının sözlerini unuttuğumuzu düşünmüş olacak ki sahnenin yanına gelmiş, bize sözleri fısıldıyordu.
...
Patty’yi orada görünce, neden Ağaç rolüne adaylığımı koyduğumu hatırladım.
(Elma atar)
Biraz sonra diğer Ağaçlar da elma fırlatmaya başlamışlardı. Hatta Toto bile eyleme katılmıştı.
Biri Patty’nin gözündeki gözlüğü düşürdü ve camlarından biri kırıldı. Bunun üzerine Bayan Norton oyunu sona erdirmek zorunda kaldı, çünkü Patty gözlükleri olmadan burnunun ucunu bile göremez (Kinney, 2013, s. 116-119).
- Sonra, Güvenlik Kolu’nda açık olduğunu duyurdular. Ben de bir an düşündüm.
Güvenlik Kolu olan biri, derslerden kaçabilir. Üstelik kendimi de daha fazla koruyabilirim sanırım.
Artı, yetkili bir konumda olmak da benim için iyi olabilir.
...
Bay Winsky öğleyn okuldan çıkan çocuklara evlerine kadar eşlik etmemizi istiyor. Bu da Cebir dersinin yirmi dakikasını kaçırmamız anlamına geliyor! Rowley de bunu düşünmüş olmalı ki itiraz etmeye kalkıştı. Ama cümlesini tamamlamasına fırsat bırakmadan onu masanın altından tekmeledim.
Bu kadar şanslı olduğuma inanamıyordum. Hem koruma altında olacak hem de cebir dersinden kurtulacaktım! Üstelik parmağımı bile kıılmadan!
...
İşin en iyi taraflarından biri de ilk derse on dakika geç girmek (Kinney, 2013, s. 157-160).
- Saat 12:15’te Rowley ile birlikte okuldan çıkıp anaokulundaki çocukları evlerine bıraktık. Kırk beş dakika dışarıda kaldık; geri döndüğümüzde cebir dersinin bitmesine sadece yirmi dakika kalmıştı.
Çocukları eve bırakmanın hiçbir zorluğu yok. Sadece yolda biri biraz tuhaf kokmaya başladı. Herhalde altına kaçırmıştı.
Aslında bana derdini anlatmaya çalışmıştı ama oralı olmayıp yürümeye devam ettim. Tamam, çocukları eve bırakıyoruz ama çişleriyle uğraşacak halimiz yok herhalde! (Kinney, 2013, s. 161).
- Sanırım bunun neden kaynaklandığını biliyorum. Geçen hafta Rowley’in sözlüsü olduğu için çocukları evlerine tek başıma bıraktım.
Bütün sabah yağmur yapmıştı; kaldırımında bir sürü kurtçuk vardı. Ben de çocuklarla biraz eğlenmeye karar verdim.
Ama orada oturan kadınlardan biri beni gördü ve pencereden bana bağırmağa başladı.
Bu, Rowley’in annesinin arkadaşı olan Bayan Irvine idi. Üzerimde Rowley’in paltosu olduğu için bi o sanmış herhalde. Ben de onu düzelterek değilim tabii.
...
Her neyse, Bay Winsky, Rowley’e yarın sabah anaokulu öğrencilerinden özür dilemek zorunda olduğunu söylemiş. Ayrıca Rowley bir haftalığına güvenlik kolu görevinden alınmış (Kinney, 2013, s. 186-187).

Yukarıda yer alan ifadelerin ilkinde okulların açılmasıyla artan sorumluluklara alışmaya çalışan karakter; ikincisinde sorumluluk sahibi olmayan biri olarak gözükmenin kişisel çıkarlar için daha uygun olacağını söyleyen karakter; üçüncüsünde okul kuralları ve öğrenci sorumluluklarına uygun davranmayan karakterler; dördüncüsünde ve beşincisinde gösterideki sorumluluklarını yerine getirmeyen karakterler; altıncısında ders sorumluluğundan kaçmak için farklı bir görev isteyen karakter; yedincisinde üstlendiği sorumluluğu yerine getirme çabasında olmayan karakter; sekizincisinde görevini doğru şekilde yerine getirmediği gibi sonucunda doğan sorumlulukları da üstlenmeyen karakter aracılığıyla bu değer olumsuz olarak işlenmiştir.

“*Tasarruf*” değeriyle ilgili ifadeler şunlardır:

- Birden düşündüm. Çılgınlık Koridoru’na girmek için bekleyen bir sürü çocuk vardı; yani biz bu süre içinde bir sürü para kaybediyorduk. Shane’i oradan bir an önce çıkarmalıydık (Kinney, 2013, s. 63).
- Ama oturup güzel bir kostüm hazırlamak için gerçekten vaktim yok. Çünkü yarın gece için Rowley ile kendime en iyi rotayı çizmem gerekiyor.
Bu yıl, geçen yıla oranla iki kat fazla şeker toplamamızı sağlayacak bir planım var (Kinney, 2013, s. 69).

Yukarıda yer alan ifadelerde zaman kaybetmenin maddi kayıplara karşılık geldiğini örnekleyen karakter aracılığıyla bu değer işlenmiştir.

“*Yardımseverlik*” değerinin olumlu olarak işlendiği ifadeler şunlardır:

- Annem sabahları Manny’nin okula gitmek için hazırlanmasına yardım etmemi istiyor. Ben kahvaltımı hazırlayınca, Manny mısır gevreği sesini alıp salona gidiyor ve plastik koltuğuna kuruluyor (Kinney, 2013, s. 29).
- Babam, Charlie Amca’nın bana aldığı şeyi görünce hiç memnun olmadı. Bana bebeği ya çöpe atmamı ya da bir hayır kurumuna vermemi söyledi (Kinney, 2013, s. 124).
- ... (Rowley) Şimdi eli alçıda. Bugün herkes sanki bir kahraman filanmış gibi onun çevresinde toplandı.
...
Öğle yemeğinde bir grup kız Rowley’i masalarına davet etti. Neymiş, onu elleriyle besleyeceklermiş! (Kinney, 2013, s. 148).
- Bu gece annemle kilisedeki Noel ağacının altına bırakmak için hediye almaya gittik.
Bu bir Noel geleneği. İhtiyacı olan yoksul kişiler gelip ağacın altındaki hediyeleri paylaşıyorlar.
Annem, ağacın altına koymak için kırmızı, yünlü bir kazak aldı (Kinney, 2013, s. 125).

Yukarıda yer alan ifadelerin ilkinde aile içi yardımlaşma örneği aracılığıyla; ikincisinde ve dördüncüsünde ihtiyaç sahiplerine yardımcı olmaya çalışan karakterler aracılığıyla; üçüncüsünde ise yaralanan arkadaşlarıyla ilgilenen karakterler aracılığıyla bu değer işlenmiştir.

“*Popülerlik*”

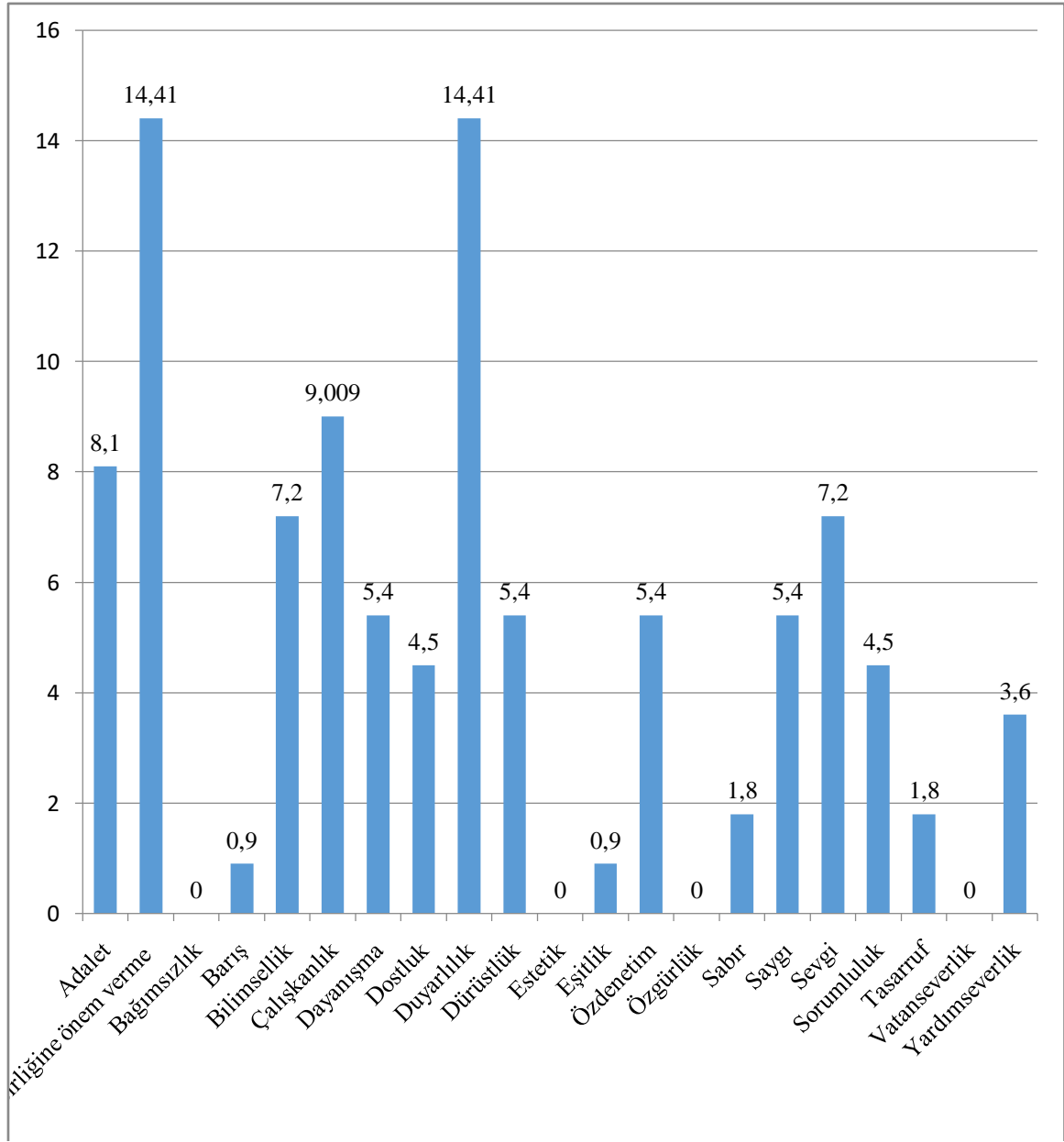
- Bizim sınıfın en popüler çocuğu, Bryce Anderson. Canımı sıkan şey şu: Ben HER ZAMAN kızlarla ilgilenirdim; Bryce gibiler ise son iki yıl içinde türedi.
...
Dedim ya, bizim sınıfın en popüler çocuğu Bryce. Bu durumda diğer çocuklar ikincilik için kapışıyorlar mecburen. ŞAMPİYON BELLİ, İKİNCİ KİM?

Ben, bu yıl “en popülerler” listesinde, e iyi olasılıkla 52. ya da 53. sıradayım. Ama neyse ki bir basamak yükselebilirim; çünkü benim üstümde yer alan Charlie Davis gelecek hafta dişlerine tel taktırıyor (Kinney, 2013, s. 12-13).

- Bu popülerlik meselesini arkadaşım Rowley’e açıklamaya çalışıyorum ama bir kulağından gidip öbür kulağından çıkıyor (Kinney, 2013, s. 14).
- Ama insanın bütün gün parmaklarını o halde tutarak dolaşması gerektiğini hatırlaması hiç kolay değildi! Ben de sonunda parmaklarımı birbirine yapıştırmıştım! Gerçi el yazısı dersinden D almıştım ama olsun! Buna değerd!
- Abe Hall denen çocuk geçen bahar Peynir Değdir kurbanı olmuştu. Yılım geri kalan bölümünde kimse onun yanına bile yaklaşmadı. Bu yaz Abe Kaliforniya’ya taşındı. Peynir Değdir de onunla birlikte gitti (Kinney, 2013, s. 16).
- Bugün okulda öğrenci başkanlığı seçimlerinin yaklaştığını duruydular... Ama bugün düşündüm de eğer SAYMAN seçilirsem, okuldaki konumum TAMAMEN değişebilir.” (Kinney, 2013, s. 50)
- Ben Ev Ekonomisi 2 dersini almak için CAN ATTIM, çünkü Ev Ekonomisi 1 dersinde çok iyiydim.
Ama iyi dikiş dikmek insana okulda popülerlik kazandırmıyor (Kinney, 2013, s. 151).
- Haberi duyar duymaz, bunu denemek zorunda olduğuma karar verdim. Bryan “Çatlak Dwag” sayesinde okulda ünlü oldu. Eh, ben de ünlü olmak istediğime göre... (Kinney, 2013, s. 171).
- Eğer bir şekilde “Sınıfın En’leri” listesine girmeyi başarırırsanız, ölümsüz oluyorsunuz. Seçildiğiniz şey olmasanız bile önemli değil, çünkü nasıl olsa bir kez kayıtlara geçiyorsunuz.
İnsanlar Bill Watson’a hala özel biriymiş gibi davranıyorlar; oysa liseden atıldı! (Kinney, 2013, s. 204).
- Ben de şöyle düşündüm: Bu yıl benim için şanssız bir yıl oldu. Ama eğer Sınıfın En’leri arasına girebilirim, büyük ilerleme kaydederim!
Hemen gerçekten iyi olduğum bir dal düşündüm. En Popüler ve En Sportmen olmam mümkün değildi. Daha kolay ulaşabileceğim bir hedef bulmalıydım.
Belki yılın geri kalan kısmında çok güzel giyinebilirdim; böylece “En İyi Giyinen” seçilirdim.
...
Dün gece yatağымda yatarken aklıma geldi: Sınıfın En Soytarısı olabilirim.
Gerçi okulda ya da dışarıda kimsenin beni komik filan bulduğu yok ama tam oylamadan önce iyi bir numara çekersem neden olmasın? (Kinney, 2013, s. 205-206).
- Bugün okulun son günüydü. Sekizinci dönemin yıllıklarını dağıttılar.
Hemen “Sınıfın En’leri” sayfasını açtım. Ve şu resimle karşılaştım:
SINIFIN EN SOYTARISI Rowley Jefferson
Tek söyleyebileceğim şu: Bedava bir yıllığa sahip olmak isterseniz, kantindeki çöp kutusunu karıştırabilirsiniz (Kinney, 2013, s. 223).

Yukarıda yer alan dokuz ifadede popüler olmak yüceltilmiş; popülerlik akademik başarımla övünme önünde tutulmuş, popüler olmak bir amaç olarak gösterilmiş ve bu amaca ulaşmak için her yolun mubah olduğu örneklendirilmiş; okul ortamı kitabın başkahramanı tarafından popülarite ve karşı cinsle olan yakınlık ölçüğüyle değerlendirildiği bir yer olarak sunulmuştur.

Saftirik Greg’in Günlüğü kitabında tespit edilen değerlerin bulunma yüzdeleri aşağıdaki grafikte gösterilmiştir. Bu grafikten hareketle ‘aile birliğine önem verme’ ve ‘duyarlılık’ değerleri %14,41’lük işlenme oranı ile en sık işlenen değerler olmuşlardır. Bu değerleri ‘çalışkanlık’ %9,009; ‘adalet’%8,1; ‘bilimsellik’ ve ‘sevgi’ %7,2 oranlarıyla takip etmiştir. Yine bu veriler ışığında en az işlenen değerlerin %0,9 oranıyla ‘barış’ ve ‘eşitlik’ değerleri olduğu, onları %1,8 oranı ile ‘sabır’ ve ‘tasarruf’ değerlerinin takip ettiği saptanmıştır. ‘Bağımsızlık’, ‘estetik’, ‘özgürlük’ ve ‘vatanseverlik’ değerlerinin hiç işlenmediği tespit edilmiştir.

Şekil 2. Saftirik Greg'in Günlüğü kitabında işlenen değerlerin bulunma yüzdeleri

5.2. Kral Şakir- Tek Kişilik Dev Orkestra

Karakterleri hayvanlardan oluşan, çocuklara öncelikle çizgi film olarak sunulan ve gördüğü taleple kitap olarak yayımlanan eser hayvanlarla ilgili hikâye ve romanlar sınıfında en çok okunan kitap olarak belirlenmiştir. Kitapta işlenen değerler, işlenme sıklıkları ve toplamları aşağıdaki tabloda verilmiştir. Bu verilerden hareketle en çok işlenen değer %18,82 işlenme oranıyla 'sevgi' değeri olduğu tespit edilmiştir. Bu değeri sırasıyla %11,76 işlenme oranıyla 'aile birliğine önem verme'; %10,58 işlenme oranıyla 'bilimsellik' değeri takip etmiştir. 'Adalet', 'estetik', 'öz denetim' ve 'sabır' değerleri

%1,17 işlenme oranıyla en az işlenen değerler olmuşlardır. ‘Bağımsızlık’, ‘eşitlik’, ‘özgürlük’, ‘vatanseverlik’ değerlerinin ise işlenmediği tespit edilmiştir.

Tablo 3

Kral Şakir- Tek Kişilik Dev Orkestra Kitabında Tespit Edilen Değerler ve Sayısal Veri Tablosu

Değerler	f	%
Adalet	1	1,17
Aile birliğine önem verme	10	11,76
Barış	2	2,35
Bilimsellik	9	10,58
Çalışkanlık	6	7,05
Dayanışma	6	7,05
Dostluk	5	5,88
Duyarlılık	7	8,23
Dürüstlük	2	2,35
Estetik	1	1,17
Öz denetim	1	1,17
Sabır	1	1,17
Saygı	3	3,52
Sevgi	16	18,82
Sorumluluk	6	7,05
Tasarruf	2	2,35
Yardımseverlik	7	8,23
<i>Toplam</i>	85	100,00

“Adalet”değeriyle ilgili ifadeler şunlardır:

- Birkaç saatin sonunda belediye başkanı horoz, üzerinden yeşil sular akarak fabrikanın yolunu tuttu. Bizim sevimsiz patrona yüklü bir ceza ceza kesildi ve kimyasal atık borusunun ağzı hemen kapatıldı. Belediye başkanına oy veren seçmenlerin çoğu olay yerindeydi bu fırsatı kaçıramazdık. Hiç vermeyip hep almayı takıntı haline getirmiş patrone, başkanın ve halkın önünde arıtma tesisi yapacağına dair söz aldık... (Dizdaroğlu, 2019, s. 203).

Yukarıda yer alan ifadede suçluya ceza verilmesi ve halkın hakkının gözetilmesi aracılığıyla bu değer işlenmiştir.

“Aile birliğine önem verme” değeriyle ilgili ifadeler şunlardır:

- Remzi çocuk ruhlu bir babadır. Kimi zaman sorumluluklarını unutsa da günün sonunda herkesin mutluluğu için elinden geleni yapar (Dizdaroğlu, 2019, s. 5).
- Canan, evin mantıklı davranmaya çalışan bireyidir. Sorunlara çözüm bulmaya çalışır. Aileyi olmadık hallerden kurtaran kendisidir genelde. Diğerlerine göre daha entelektüeldir. Kitap okumayı, müze gezmeyi sever; o yüzden de biraz bilmiş davranır (Dizdaroğlu, 2019, s. 7).
- (Kadriye) Aileyi bir arada düzen içerisinde tutmaya çalışır. Şakir'e fazla güvenmez, çünkü başını belaya sokacağından korkar. Ancak her olayın sonunda da Şakir'in sorunları çözdüğünü görünce yanıldığını anlar (Dizdaroğlu, 2019, s. 8).
- Teleferikte sıra bize geldi ama kabin garip şekilde sallanıyordu. Tam ayağımızı içeriye uzattık, görevli koyun durdurdu bizi...
Ufak bir sorun var, yalnız bir kişi binebilir."
Kimdi o bir kişi? Tabii ki dedem...
En yaşlınız beenim, en yaşlınız beenim..." diye hafiften türkü söyleyip göbek atarak atladı kabine (Dizdaroğlu, 2019, s. 43-44).
- Koyun görevli, "Üzgünüm amca, ancak yürüyerek çıkabilirsin tepeye, teleferik hala tamir edilmedi." dediğinde yine omuzları düştü dedemin, gözünün ışığı söndü.

Birden fırladım, dedemi sırtladığım gibi tepeye doğru koşmaya başladım. Peyami dedem, "Oğlum ne arıyorsun burada? Gidip arkadaşlarınla eğlensene..." dedi.

Ah dedem, can dedem sensiz doğum günü olur mu? (Dizdaroğlu, 2019, s. 56-57).

- Akşamları ailecek TV'nin karşısına geçip heyecanı bol filmler seyretmeyi pek severiz. Özellikle Amerikan filmlerini izlerken patlamış mısır yiyip çay içiyoruz (Dizdaroğlu, 2019, s. 63).
- Kızlarının fakir bir gençle evlenmesini istemedikleri için onu kaçırmışlar. Biz yetersiz uzay dilimiz yüzünden -babamı dinleyip yaz tatillerinde dil kursuna gitsem böyle olmazdı- olayı eksik anlamışız... (Dizdaroğlu, 2019, s. 84-85).
- Bütün gün boş boş ekrana bakıp tıkınıyormuşuz. Babamın bize örnek olması lazım (Dizdaroğlu, 2019, s. 143).
- Bu arada araba dediğimiz de babamın çocukluğunda kalan Doğan görümlü Şahin gibi bir şey.. Arabadan çok köpekbalığına benziyor. Modifiye edilmiş ama geriye doğru... Meğer bizim araba arızalanmış. Babam da akşamdan, "7.00'de teker döner." diye hepimizi erken kalkmaya mecbur ettiğinden bize mahcup olmamak için mahallenin su dağıtıcısından bu ucubeyi ödünç almış (Dizdaroğlu, 2019, s. 176).
- Babam ve annem bizimle gurur duyuyordu. Mütevazı olamayacağım, iyi çocuklardık biz vallahi. Aslında koca bir köyü kimyasal atıklardan kurtardığımız için mutluyduk (Dizdaroğlu, 2019, s. 203).

Yukarıda yer alan ifadelerin ilkinde herkesin mutluluğu önemseyen baba karakteri aracılıyla; ikincisinde ailesini içine düştükleri zor durumlardan kurtarma görevini üstlenen kız çocuk aracılığıyla; üçüncüsünde aile düzenini sağlamaya ve oğluna güvenen anne karakteri aracılığıyla, dördüncüsünde aile büyüğüne gösterilen hürmet ve tanınan öncelik aracılığıyla; beşincisinde yaşlı dedesine yardımcı olan ve onu ailenin vazgeçilmez üyesi olarak gösteren torun karakter aracılığıyla; altıncısında ailecek zevkle yapılan etkinliğin aktarılması aracılığıyla; yedincisinde kızlarının mutsuz olma ihtimali dolayısıyla tedbir alan anne- baba ve babasının sözünü dinlemediğine pişmanolan çocuk karakter aracılığıyla, sekizincisinde babanın evlatlarına örnek olması gerektiğini belirten anne aracılığıyla, dokuzuncusunda ailesine mahcup olmamak için çaba gösteren baba karakteri aracılığıyla, onuncusunda ise evlatlarıyla gurur duyan anne- baba karakterleri aracılığıyla bu değer işlenmiştir.

“Barış” değeriyle ilgili ifadeler şunlardır:

- Başka dünyalarla kurduğumuz iyi ilişkilerin gelmiş geçmiş en zararlı fil olan Necati tarafından bozulmasına izin veremeyeceğimize göre maketten de olsa yeni bir Uranüs yapmak zorundaydık (Dizdaroğlu, 2019, s. 92).
- Geyik patron, "Hiç verme, hep al..." modunda yürümeye devam ederken müdürlerden biri bizim onunla görüşmek istediğimizi söyledi. Beyefendi hazretlerinin bize ayracağı sadece altı buçuk saniyesi varmış, tutuldum ben bu adama yaa..
Canan en sevimli haliyle, "Efendim fabrikanızın zehirli atıkları lağımдан taşıp doğal hayata zarar veriyor, neden arıtma tesisi yapmıyorsunuz?" diye sordu.
Herkesten ve her şeyden sadece almayı bilen patron, "Çok pahalı, gerek yok." diyerek kestirip attı (Dizdaroğlu, 2019, s. 190-192).

Yukarıda yer alan ifadelerin ilkinde farklı dünyalar arasındaki ilişkilerin zarar görmesini istemeyen ve bunun için çaba harcayan karakterler aracılığıyla, ikincisinde ise sorunun

kaynağı kişiyle bile nazikçe konuşarak çözüm arayan karakterin barışçıl tavrı aracılığıyla bu değer işlenmiştir.

“*Bilimsellik*” değeriyle ilgili ifadeler şunlardır:

- Canan, evin mantıklı davranmaya çalışan bireyidir. Sorunlara çözüm bulmaya çalışır. Aileyi olmadık hallerden kurtaran kendisidir genelde. Diğerlerine göre daha entelektüeldir. Kitap okumayı, müze gezmeyi sever; o yüzden de biraz bilmiş davranır (Dizdaroğlu, 2019, s. 7).
- Çok önemli bir şeyi unuttum. Tehlikeli anlarda adrenalin salgısı artar, beden bütün gücünü ve bilgi birikimini kullanır. Ben de böyle hatırlarım diye uğraşıyorum (Dizdaroğlu, 2019, s. 37).
- Kardeşim Canan bir öneride bulundu: bir şey unutulunca o gün yapılan her şey aynı sırayla tekrarlanırsa kişi unuttuğunu hatırlayabilirmiş. Gece yarısında kimsenin kafası iyi çalışmadığından başka öneri çıkmadı, sabah ilk iş bununla başlamaya karar verdik (Dizdaroğlu, 2019, s. 37).
- Babam, "Kırmızı galaksinin her yerinde tehlike anlamına gelir." şeklinde ondan beklemediğim kadar mantıklı bir açıklama yaptı (Dizdaroğlu, 2019, s. 91).
- (Canan) Kahvaltıdan sonra da odasında acayip kitaplar okuyup akla hayale gelmez deneyler yapardı.
Ya da her seferinde başka bir konuya dalıp müze, kütüphane, sergi gezer; konunun detayları eksik kalırsa bu sefer de kursunu bulup ona giderdi.
Aynı anda dört kursa gittiği günler bile olurdu. "Ona ne faydası var?" diye sorabilirsiniz. Bilemem ama aklımıza gelen herhangi bir konuda hiç kimsenin fikri yoksa onun mutlaka en az iki büyük boy defter sayfasını dolduracak kadar bilgisi vardı. Bu kadar çok şey bildiği için mutluymuştu. Sanki enerjisini bilgiden sanırdımız (Dizdaroğlu, 2019, s. 141-142).
- Rehberimiz Canan'ın elinde sergi notlarını içeren bir kitapçık vardı. Otobüsten henüz inmemiştik bile ama o sabredemedi, beynimizi bir sürü bilgiyle doldurmaya başladı (Dizdaroğlu, 2019, s. 145).
- Canan; durumumuzu güzel kurulmuş, öznesi ile yüklemi yerli yerinde cümlelerle çabucak anlatıverdi (Dizdaroğlu, 2019, s. 152).
- Akciğer civarı bir yerlerdeydik. Mirket, bilimadamı olmanın avantajıyla şahane bir fikir geliştirdi. Necati'ye telsizle ulaştık, hapşırılmayı başarınca ortaya çıkan kasırga kıvamlı hava akımı bizi dışarı çıkarabilirdi.
Mirket'in ağzının tadını bilen biri olması hayatımızı kurtardı. Laboratuvarındaki masanın üstündeki karabiber şişesini koklatarak Necati'yi hapşirtmeyi başardık (Dizdaroğlu, 2019, s. 165-166).
- (Havuç kulaklı tavşan ve patlıcan burunlu köstebek için) Meğerse fabrikanın kimyasal atıkları yüzünden mutasyona uğramışlar (Dizdaroğlu, 2019, s. 186).

Yukarıda yer alan ifadelerin ilkinde sorunlara çözüm arayan, okumayı ve öğrenmeyi seven karakter aracılığıyla; ikinci ve üçüncüsünde bilimsel bilgi ve teknik kullanarak sorununa çözüm arayan karakterler aracılığıyla; dördüncüsünde bilgi sahibi olmanın hayati önem taşıdığı anlardan birini örnekleyen olay aracılığıyla; beşincisinde okumayı, deney yapmayı, öğrenmeyi seven karakter aracılığıyla; altıncısında öğrenmeyi ve bildiklerini aktarmayı seven karakter aracılığıyla; yedincisinde çok okumanın faydası olarak kendini doğru ve etkili şekilde ifade edebilen karakter aracılığıyla; sekizincisinde bilim adamı karakterin bulunduğu pratik çözüm aracılığıyla, dokuzuncusunda ise 'mutasyon' teriminin örnek olayla okuyucu çocuğa kazandırılması aracılığıyla bu değer işlenmiştir.

“*Çalışkanlık*” değeriyle ilgili ifadeler şunlardır:

- Uyuz Tanju sokakta yaşayan evsiz bir köpektir. Eskiden beri pek çok işte çalışmıştır. Sinema oyuncusu, pilot, gezgin olmuştur. Evsiz olduğu için malın kıymetini bilir. Ufacık bir domates için bile savaş çıkarabilir (Dizdaroğlu, 2019, s. 10).

- Bu dedeler en az gençler kadar çılgınlaşılabiliyordu. Bu ne ya dünyada böyle armut mu var? Varmış efendim... Sadece iyi aramadığımız için bulamıyormuşuz, arayacağız efendim... Bitti (Dizdaroğlu, 2019, s. 39).
- Çocuk olabilirdim ama ilk kez büyük bir projeyi hayata geçirmeye çalışıyordum ve daha yolun başında engellerle boğuşmak zorundaydım. Çağın hastalığı stres bende de baş gösterdi ve bütün öfkemle Necati ağabeye patladım. "Bir uzaylı filmi çekmek istiyorum ve gerekli ekipmanlar bulunana kadar atari matari hiçbir şeyle uğraşamaaaaammm" (Dizdaroğlu, 2019, s. 70).
- Bize kim olduğumuzu sordular; onların dilinde antenci olduğumuzu ve bozuk anteni tamire geldiğimizi söyledim.
Babam Duri'ye Türkçe öğretirken ben uzay dilini öğrenmeyi tercih etmişim... (Dizdaroğlu, 2019, s. 82).
- (Canan) Kahvaltıdan sonra da odasında acayip kitaplar okuyup akla hayale gelmez deneyler yapardı.
Ya da her seferinde başka bir konuya dalıp müze, kütüphane, sergi gezer; konunun detayları eksik kalırsa bu sefer de kursunu bulup ona giderdi.
Aynı anda dört kursa gittiği günler bile olurdu. "Ona ne faydası var?" diye sorabilirsiniz. Bilemem ama aklınıza gelen herhangi bir konuda hiç kimsenin fikri yoksa onun mutlaka en az iki büyük boy defter sayfasını dolduracak kadar bilgisi vardı. Bu kadar çok şey bildiği için mutluymdu. Sanki enerjisini bilgidan sanırdımız (Dizdaroğlu, 2019, s. 141-142).
- Canan pes etmezdi. Belediyeyi aradı, dakikalarca ilgili birime ulaşmaya çalıştı ama nafiye...
"Bu, bizim sorunumuz değil!" deyip kapattılar.
Canan pes etmezdi, daha önce de söylemişim. Bu sefer de başka plan yaptı.
Fabrikanın atıklarını yer altından belediyeye götürecekti, böylece kirlilik belediyenin sorununa dönüşecekti (Dizdaroğlu, 2019, s. 195-196).

Yukarıda yer alan ifadelerin ilkinde birçok işte çalışan, çalışmanın zorluğunu bildiği için sahip olduklarının kıymetini de bilen karakter aracılığıyla; ikincisinde bir konuda tüm yollara başvurmadan hüküm verilmemesi gerektiğini söyleyen karakter aracılığıyla; üçüncüsünde amacına ulaşmak için çok çalışması gerektiğinin farkında olan ve bunun ciddiye alan, ayrıca bu yoldan kendisini alıkoyacak faaliyetlerle ilgilenmeyeceğinden bahseden karakter aracılığıyla; dördüncüsünde yaşadıkları sorunu atlatabilmek için yeni bir dil öğrenme çabasına giren, çaba sarfeden karakter aracılığıyla; beşincisinde öğrenmeyi, okumayı, deney yapmayı seven karakter aracılığıyla; altıncısında ise amacına ulaşmak için asla pes etmeyen hep yeni yollar arayan karakter aracılığıyla bu değer işlenmiştir.

“*Dayanışma*” değeriyle ilgili ifadeler şunlardır:

- Hiç sevmem bu durumu, bu yüzden dedemi anladım ve yardım etmeye karar verdim.
Sonuçta yıllardır bir sürü saçma planımıza, şımarıklıklarımıza, eşek şakalarımıza (üstelik büyüklere yaparken bile) hep o destek vermişti. Sıra bendeydi ve ona unuttuğu şeyi hatırlatmak benim görevimdi. Babam ve Necati de yardıma hazır görünüyorlardı. Bu kararımızda annem Kadriye'nin dedeme yardım etmezsek doğum günü pastasının asla yapılmayacağını söylemesi de bayağı etkili oldu tabii... (Dizdaroğlu, 2019, s. 32).
- Dedemin gece uykusunda askeri pilotluk denemelerini bütün evi ayağa kaldıracak şekilde yapmasından hemen sonra acil toplantı kararı aldık.
Kardeşim Canan bir öneride bulundu: bir şey unutulunca o gün yapılan her şey aynı sırayla tekrarlanırsa kişi unuttuğunu hatırlayabilirmiş. Gece yarısında kimsenin kafası iyi çalışmadığından başka öneri çıkmadı, sabah ilk iş bununla başlamaya karar verdik (Dizdaroğlu, 2019, s. 37).
- Aklıma gelen ilk planı hemen uygulamaya koyduk...
Hepimiz antenci kılığına girdik, aracın da ismini değiştirerek anten firmasının gemisine dönüştürdük.
Biz hazırlıklarla uğraşırken babam da bizim uzaylıya Türkçe öğretme peşindeydi...

Zamanı gelmişti, hep birlikte gemiye doluştuk ve Duri motorları çalıştırdı. Necati ağabeyin tornacıdan aldığı malzemelerle yaptığı onarımlar işe yaramıştı, alet çalışıyordu. Duri göstergeri kontrol edip motorlara tam güç verdi, birkaç saniye içinde atmosferin dışındaydık...

...

Aynen öyle yaptık, birkaç saat içinde Duri'nin sevgilisinin olduğu gemiyi yakalamıştık (Dizdaroğlu, 2019, s. 79-81).

- Birleşmiş kadın gücünün karşısında kimse duramaz! (Dizdaroğlu, 2019, s. 144).
- Yalnız Mirket'e göre büyük bir sorun vardı (Adamın elinde makine var, sorunu bile küçültemiyor, nasıl güveneceğiz bu adama yaa). Sorun nitelikli adam eksikliğiymiş. Aracı kullanacak bir pilot, vücuttan anlayan biri ve lazeri kullanacak bir operatör gerekiyormuş. Kahramanar biz olduğumuza göre, Necati kurbanı oynarken bizim de kalan rolleri üstlenmemiz gerekiyordu. Öyle de yaptık; ben atari tecrübemle pilot oldum, Canan biyoloji bilgisiyle vücut içi gezimizin rehberi, babam da askerde yaptığı isabetsiz atışların bunca yıl sonra artık isabetliye dönüşeceği iddiasıyla lazer operatörü oldu (Dizdaroğlu, 2019, s. 154-155).
- Canan, "Sorsana Necati ağabey bize yardım ederler mi?" dedi.

....

.... Sonuç olarak patateslerle anlaştık...

Patateslerden oluşan ordumuzla birlikte hummalı bir çalışmaya başladık. Borular alındı, toprak altında birbirine eklendi ve ağız fabrikanın atık borusuna bağlandı.

Ertesi sabah itibariyle belediye binasının bütün kapı ve pencerelerinden yeşil pis kokulu sular akmaya başlamıştı (Dizdaroğlu, 2019, s. 200-202).

Yukarıda yer alan ifadelerin ilk ikisinde dedelerinin yaşadığı sorunu çözmek için aile üyelerinin toplantı yapması ve ortak karar almaları aracılığıyla, üçüncüsünde uzaylı dostlarının sevdiği kıza ulaşabilmek için dünyalı karakterlerin ve uzaylı karakterlerin ortak çalışma yapmaları aracılığıyla, dördüncüsünde kadın dayanışmasının gücünün büyüklüğünün vurgulanması aracılığıyla, beşincisinde gruptaki herkesin sorun çözmek için farklı bir rol üstlendiğinin anlatılması aracılığıyla, altıncısında ise çevre kirliliğini engellemek için hayvan ve bitki karakterlerin dayanışma içerisinde çalıştıklarının anlatılması aracılığıyla bu değer işlenmiştir.

“Dostluk”değeriyle ilgili ifadeler şunlardır:

- Necati'nin dikkati dağılır da yerde debelenmeyi bırakır diye acil şekilde oyunu kurdum. Babam da bu faydalı davranışından ötürü beni gözleriyle kutladı. Kaç yıllık arkadaşı tabii, kalbi kırılısın istemiyor...(Dizdaroğlu, 2019, s. 26).
- "Kısa sürede canciğer olduğumuz yeni dostlarımızdan ayrılıp yola çıkarken hepimiz biraz hüznüydük...(Dizdaroğlu, 2019, s. 85).
- "Olsun biz arada bir Duri'yi ve uzaylı dostlarımızı özledikçe açıp izliyor, o anları tekrar yaşıyoruz, tabii ki patlamış mısır ve çayla birlikte...(Dizdaroğlu, 2019, s. 95).
- Çaresizce yola koyulduk. Biz, onu yıllardır tanıdığımız ve ne yazık ki çok sevdiğimiz için Necati'yi kendi haline bırakamazdık. Midesindeki sanatsal köfteden kurtulmasına yardım etmemiz gerekiyordu (Dizdaroğlu, 2019, s. 150-151).
- Bu da Fil Necati ile arkadaş olmanın bedeli ne yazık ki... Ne yapalım, "Hatasız kul olmaz, seven katlanır." Bir de, "Seviyorsan bırak gitsin, dönerse senindir dönmezse zaten hiç senin olmamıştır." var ama o buraya pek uymadı bir dahaki öyküde kullanırız artık...(Dizdaroğlu, 2019, s. 204).

Yukarıda yer alan ifadelerin ilkinde dostunun kırılmasını istemeyen karakter aracılığıyla, ikinci ve üçüncüsünde uzaylı dostlara duyulan sevgi ve özlem aracılığıyla, dördüncüsünde

yıllardır tanınan dosta yardım etmek gerektiğini belirten karakter aracılığıyla, beşincisinde ise dostları oldukları kabul etmek gerektiği mesajı aracılığıyla bu değer işlenmiştir.

“Duyarlılık” değeriyle ilgili ifadeler şunlardır:

- (dedesini üzen Şakir) "Utancımın yerini dibine birkaç kez girip çıktım. Sevgili dedem, başka hiçbir şey söylemedi. Omuzları düşmüştü, her zamankinden daha fazla yalpalayarak uzaklaştı benden... Akşam karanlığı çökmüş, güzel büyük bir dolunay gökyüzündeki yerine oturmuştu. Dedemi nerede bulacağımı biliyordum. O, böyle gökyüzünün şenlikli olduğu akşamlarda mutlaka tepeye çıkardı, geçmiş günlerde Seniha ninemle yaptıkları gibi... (Dizdaroglu, 2019, s. 54-56).
- Koyun görevli, "Üzgünüm amca, ancak yürüyerek çıkabilirsin tepeye, teleferik hala tamir edilmedi." dediğinde yine omuzları düştü dedemin, gözünün ışığı söndü. Birden fırladım, dedemi sırtladığım gibi tepeye doğru koşmaya başladım. Peyami dedem, "Oğlum ne arıyorsun burada? Gidip arkadaşlarıyla eğlensene..." dedi. Ah dedem, can dedem sensiz doğum günü olur mu? (Dizdaroglu, 2019, s. 56-57).
- "Bizim uzaylı aktör kendi dilinde acı dolu bir şeyler söylüyordu- acı çekenlerin yüzündeki ifade, olan biten her şeyi dilden daha iyi anlatıyordu. Gemiye çekilen kız uzaylı bizimkinin sevgilisiydi ve kötü adamlar tarafından kaçırılmıştı. Ben süper bir film çekmişim ama sonu kötü bitiyordu ve bir başkasının acısından kendime yarar sağlamak üzereydim. Canan, her zamanki gibi, "Zavallı uzaylının sevgilisi kaçırıldı ve sen ona yardım etmek yerine acımasızca kameraya çektin, bir de bununla övünüyorsun." diyerek gerçeği yüzüme yapıştırdı. Bu, kısa hayatım boyunca yaşadığım en büyük ikilemdi. Ya dünyanın ilk gerçek uzaylı filmini çeken yönetmen olarak şöhretin ve paranın peşinden koşacaktım ya da hiç tanımadığım bir uzaylının yarım kalan aşk hikâyesinin mutlu sona ulaşması için elimden geleni yapacaktım. Babamın zor anlarda bize önerdiği çözümleri hatırladım. "Düşene yardım edin, bir tekme de siz vurmayın, gerçek mutluluk başkalarının yüzündeki gülümsemededir, komşun açsa tok yatılmaz." gibi peş peşe yüzlerce cümle kurabilirdi. Babam bize başkalarının dertlerini görmeyi ve elimizden geliyorsa yardım etmeyi öğretmişti. İçimden bir ses, "Saçmalama oğlum, para, pul, kızlar, spor arabalar, paparazziler peşinde, süper bir hayatı teğet mi geçeceksin, böyle fırsat bir daha gelmez." dediyse de kulaklarımı bu sese tıkayıp uzaylı kardeşime yardım etmeye karar verdim. Aklıma gelen ilk planı hemen uygulamaya koyduk... (Dizdaroglu, 2019, s. 76-79).
- Tam sevinç gösterilerine başlamak üzereydik ki aklı lazerde kalan Fil, önce babama onsuз lazer oynadığı için bir tane çaktı, sonra da aracın üzerine fırlayıp, "Aman, yapma, dur!" dememize bile fırsat vermeden düğmeye basıverdi. Zavallı bilimadamı Mirket'in artık bir laboratuvarı yoktu; her şey parçalanmıştı, yıkılan duvarınarkasındaki park ve havuz manzarası fena değildi ama laboratuvarın yerini tutmazdı tabii... Necati, hayatını kurtaran bilimadamına zarar verdiği için gerçekten üzgündü ama özür dilerken yaptığı teklif, ona karşı olan acıma duygumuzu bitirmeye yetti. Yüzünde mahcup bir gülümsemeyle, "Mirket Bey size borcumu nasıl ödeyeceğim inanın bilmiyorum. Bu akşam müsaitseniz sizi şu sanat sergisine götürmek isterim. Duvarda devasa bir pizza vardı, üstünü kamyon tekerleği kadar sucuklarla süslemişlerdi; birlikte tadına bakarız (Dizdaroglu, 2019, s. 168-169).
- (çevre kirliliği için) Canan, "Burada böyle elimiz kolumuz bağlı duramayız Şakir! Anlıyor musun? Duramayız!" Hadi bakalım... Macera başlıyor galiba... (Dizdaroglu, 2019, s. 187).
- Babam Remzi hem çalışan oldu hem patronluk yaptı ben de onunla zaman zaman işyerine gittim. Bütün işçiler babamı severlerdi, çünkü onların zor zamanlarında hep yanlarında olur, ereksinimlerini karşılardı. Eğer bir gün patron olursam ben de babam gibi çalışanlarımın mutlu olması için elimden geleni yapacağım (Dizdaroglu, 2019, s. 190).
- (patateslerin) Yüzlerindeki ifade öyle acıklıydı ki neredeyse altı aydır hiçbirimiz patates, pardon pattizz kızartması yiyemiyoruz (Dizdaroglu, 2019, s. 204).

Yukarıda yer alan ifadelerin ilkinde dedesini üzdüğü için çok utandığını belirten ve bunu telafi etmek için çabalayan karakter aracılığıyla, ikincisinde dedesinin yaşayacağı sorunu çözmek için koşan ve dedesini ailenin vazgeçilmez karakteri olarak gösteren torun karakter aracılığıyla, üçüncüsünde mutsuz uzaylının derdine üzülen, ona yardımcı olmak isteyen çocuk karakterler ve darda olana yardım etmeyi öğütleyen baba karakter aracılığıyla, dördüncüsünde yaptığı hatadan dolayı mahcubiyet duyan ve telafi etmeye çalışan karakter aracılığıyla, beşincisinde çevre kirliliğine karşı çözüm arayışına giren duyarlı karakter aracılığıyla, altıncısında çalışanların sorunlarına duyarlı yönetici karakter aracılığıyla, yedincisinde ise patates karakterlere duydukları hassasiyet dolayısıyla yemeye ara verdiklerini söyleyen karakter aracılığıyla bu değer işlenmiştir.

“*Dürüstlük*” değeriyle ilgili ifadeler şunlardır:

- (Goril Ercan) Akbaba Kürşat'ın yardımcısı. Patronuna her zaman sadık bir çalışan... (Dizdaroğlu, 2019, s. 15).
- Bu arada araba dediğimiz de babamın çocukluğunda kalan Doğan görünümlü Şahin gibi bir şey... Arabadan çok köpekbalığına benziyor. Modifiye edilmiş ama geriye doğru... Meğer bizim araba arızalanmış. Babam da akşamdan, "7.00'de teker döner." diye hepimizi erken kalkmaya mecbur ettiğinden bize mahcup olmamak için mahallenin su dağıtıcısından bu ucubeyi ödünç almış (Dizdaroğlu, 2019, s. 176).

Yukarıda yer alan ifadelerin ilkinde patronuna sadıklığı belirtilen karakter aracılığıyla, ikincisinde ise evlatlarına verdiği sözü tutarak onlara dürüstlük örneği gösteren baba karakteri aracılığıyla bu değer işlenmiştir.

“*Estetik*” değeriyle ilgili ifadeler şunlardır:

- Sergi salonu benim umduğumdan daha büyüktü, çok güzel ışıklandırılmıştı (Dizdaroğlu, 2019, s. 145).

Yukarıda yer alan ifadede ortamın güzel ışıklandırılması ve ışıklandırılmasından alınan haz bu değer işlendiği tek ifade olmuştur.

“*Öz denetim*” değeriyle ilgili ifadeler şunlardır:

- Akbaba Kürşat. Mahallenin belalısı. Her zaman ekibiyle birlikte dolaşır, etraftakilere korku saçar... Yanındaki elemanlarına üstünlük taslamaya bayılır (Dizdaroğlu, 2019, s. 14).

Yukarıda yer alan ifade ile öz denetim değerine sahip olmayan güç sahibi karakter aracılığıyla bu değere işaret edilmiştir.

“*Sabır*” değeriyle ilgili ifadeler şunlardır:

- "Yarına kadar sabredersen istediğin pastayı yiyebilirsin Necati! Çünkü yarın Şakir'in doğum günü! (Dizdaroğlu, 2019, s. 25).

Pasta yeme ısrarı gösteren karaktere sabretmesini söyleyen karakter aracılığıyla bu değer işlenmiştir.

“*Saygı*” değeriyle ilgili ifadeler şunlardır:

- Teleferikte sıra bize geldi ama kabin garip şekilde sallanıyordu. Tam ayağımızı içeriye uzattık, görevli koyun durdurdu bizi...
Ufak bir sorun var, yalnız bir kişi binebilir."
Kimdi o bir kişi? Tabii ki dedem...
En yaşlınız becenim, en yaşlınız becenim..." diye hafiften türkü söyleyip göbek atarak atladı kabine (Dizdaroğlu, 2019, s. 43-44).
- "Canan'la fabrikaya geldiğimizde patron, yanında çalışan müdürlerle birlikte üretim alanını geziyordu. İşçiler zam istiyorlarmış, patron da içi altın dolu bir havuzda ördeklerle yüzmek istiyormuş, bu hayatta insanın her istediği olmazmış. Tam patron yaklaşımı bence...
İşçi ailesini geçindirebilmek için o zammı istiyor, adam fantezi peşinde... Daha iyi çalışma koşulları istiyorlarmış; patron da pazar günleri evinde oturup maç seyretmek istiyormuş, yap madem seni tutan mı var? İşçilerin daha iyi koşullarda çalışırsa sen de iç huzuruyla pazar günlerini evinde ailenle geçirebilirsin zaten... Ama senin için rahat değilse karını da çocuğunu da mutsuz edersin (Dizdaroğlu, 2019, s. 189-190).
- Canan en sevimli haliyle, "Efendim fabrikanızın zehirli atıkları lağımdan taşıp doğal hayata zarar veriyor, neden arıtma tesisi yapmıyorsunuz?" diye sordu.
Herkesten ve her şeyden sadece almayı bilen patron, "Çok pahalı, gerek yok." diyerek kestirip attı (Dizdaroğlu, 2019, s. 191-192).

Yukarıda yer alan ifadelerin ilkinde aile büyüğüne gösterilen hürmet gereği tanınan öncelik aracılığıyla, ikincisinde ise sorun çözmek için saygısız bir karakterle saygılı bir üslupla konuşan karakter aracılığıyla bu değer işlenmiştir. Son ifadede ise çalışanlarına saygısız davranan patron karakteri aracılığıyla bu değer dolaylı olarak işlenmiştir.

“Sevgi” değeriyle ilgili ifadeler şunlardır:

- (Şakir) Gizemli olayları araştırmayı sever (Dizdaroğlu, 2019, s. 4).
- (Remzi) Yakın arkadaşı Fil Necati ile video oyunları oynamayı çok sever (Dizdaroğlu, 2019, s. 5).
- Fil Necati de çocuksu bir yetişkindir. Video oyunlarına, yemek yemeye ve Remzilerin evinde vakit geçirmeye bayılır...(Dizdaroğlu, 2019, s. 6).
- (Peyami) ... Torunlarını çok sever... (Dizdaroğlu, 2019, s. 9).
- (Zürafa Arif) Şakir'in sınıf arkadaşı. Oldukça saf bir çocukiçine kapanık, asosyal biri. Video oyunlarını ve çizgi romanları çok sever (Dizdaroğlu, 2019, s. 13).
- Necati'nin dikkati dağılır da yerde debelenmeyi bırakır diye acil şekilde oyunu kurdum.
Babam da bu faydalı davranışından ötürü beni gözleriyle kutladı. Kaç yıllık arkadaşı tabii, kalbi kırılış istemiyor...(Dizdaroğlu, 2019, s. 26).
- Dedem, bir gün önce ilk iş pazara gitmişti. Onu yaşlanmanın en eğlenceli yerinde bırakıp giden Seniha ninemin sevdiği armutlardan almak istiyordu.
...
Ninem gittiğinden beri armudu saklıyormuş, ayısını bulana kadar da atmayacaktı. Aradığı armut ne tatlı ne ekşi, sert ama suluca, yeşile bakan sarımtrakmış ne çok ucuz ne çok pahalıymış (Dizdaroğlu, 2019, s. 37-39).
- İkinci durak teleferikti, çünkü dedem ninemle her öğlen yemeğini bu tepede yemiş ve o gittiğinden beri aynı şeyi yapmaya devam ediyormuş.
Elindeki süper görünen piknik sepetinin amacı buymuş...(Dizdaroğlu, 2019, s. 42).
- Son bir umutla evin çatısına çıktık; burada dedemin güvercinleri var. Onları her akşamüstü kafeslerinden çıkarıp gökyüzüne salar. Taklalar atarak uçmalarını, gün batarken kafeslerine dönmelerini severim (Dizdaroğlu, 2019, s. 48-49).
- (Dede torununa hitaben) Doğum günün için sana en sevdiğin oyunu alacaktım ama adını unutmuştum, hatırlamaya çalıştığım şey buydu! (Dizdaroğlu, 2019, s. 53-54).
- Evet çılgın, sinirli, deli... Olsun seviyorum ben bu dedeyi...(Dizdaroğlu, 2019, s. 57).
- Bu arada uzaylı prenses Duri'yi çok sevdiğini, sevenleri ayırarak günah işleyeceklerini, artık yetişkin bir uzaylı olduğunu ve sevdiği adamla pembe panjurlu küçük bir kulübede yaşamak istediğini anlatıyordu (Dizdaroğlu, 2019, s. 85).
- Kral, kızının bir asille evlenmesini istediğinden bu ilişkiye engel olmaya çalışmıştı ama bütün filmlerde aşk daima kazanırdı ve benim muhteşem uzay filmimde de böyle oldu.

Ana Kraliçe olaya ey koydu kralın kendisinin de oto tamirciliğinden krallığa yükseldiğini söyleyerek bu aşka destek olacağını, krala da susup oturması gerektiğini söyledi. Böylece Duri ve sevgilisi kavuştular, benim mutlu sonla biten film hayalim gerçekleşti. Üstüne bir de iyi adam olma ödülü olarak Duri'nin gemisini aldık (Dizdaroğlu, 2019, s. 86-87).

- Kısa sürede canciğer olduğumuz yeni dostlarımızdan ayrılıp yola çıkarken hepimiz biraz hüznünlüydük...(Dizdaroğlu, 2019, s. 89).
- Olsun biz arada bir Duri'yi ve uzaylı dostlarımızı özledikçe açıp izliyor, o anları tekrar yaşıyoruz, tabii ki patlamış mısır ve çayla birlikte...(Dizdaroğlu, 2019, s. 95).
- Bu da Fil Necati ile arkadaş olmanın bedeli ne yazık ki...
Ne yapalım, "Hatasız kul olmaz, seven katlanır." Bir de, "Seviyorsan bırak gitsin, dönerse senindir dönmezse zaten hiç senin olmamıştır." var ama o buraya pek uymadı bir dahaki öyküde kullanırız artık...(Dizdaroğlu, 2019, s. 204).

Yukarıda yer alan ifadelerin ilk beşinde karakterlerin sevdikleri insanlar ve hobileriyle tanıtılması aracılığıyla, altıncısında arkadaşını seven ve kırılmasını istemeyen karakter aracılığıyla, yedinci ve sekizincisinde kaybettiği ve çok sevdiği eşinin hatıralarıyla yaşayan dede karakter aracılığıyla, dokuzuncusunda dede karakterinin güvercin sevgisi, torun karakterin de bu güvercinlerin hareketlerinin sevmesi aracılığıyla, onuncusunda dedenin torunun doğumgününün önemsemsi ve ona en sevdiği oyuncuğayı almayı istemesi aracılığıyla, on birincisinde kusurlarına rağmen sevilen dede karakteri aracılığıyla, on ikincisinde aşkını ve kurduğu gelecek hayallerini anlatan uzaylı karakter aracılığıyla, on üçüncüsünde sevenlerin kavuşması ve bundan duyulan sevinç aracılığıyla, on dördüncüsünde dostlara duyulan sevgi ve onlardan ayrılmanın verdiği hüznün aracılığıyla, on beşincisinde dost sevgisinden ileri gelen özlem duygusu aracılığıyla, on altıncısında ise arkadaş sevgisi ve ilgili klişe sözler aracılığıyla bu değer işlenmiştir.

“*Sorumluluk*” değeriyle ilgili ifadeler şunlardır:

- Canan, evin mantıklı davranmaya çalışan bireyidir. Sorunlara çözüm bulmaya çalışır. Aileyi olmadık hallerden kurtaran kendisidir genelde. Diğerlerine göre daha entelektüeldir. Kitap okumayı, müze gezmeyi sever; o yüzden de biraz bilmiş davranır (Dizdaroğlu, 2019, s. 7).
- "Ben kaptım, hadi alın elimden de göreyim, can veririm, top vermem." (Dizdaroğlu, 2019, s. 28).
- Başka dünyalarla kurduğumuz iyi ilişkilerin gelmiş geçmiş en zararlı fil olan Necati tarafından bozulmasına izin veremeyeceğimize göre makettten de olsa yeni bir Uranüs yapmak zorundaydık (Dizdaroğlu, 2019, s. 92).
- Çaresizce yola koyulduk. Biz, onu yıllardır tanıdığımız ve ne yazık ki çok sevdiğimiz için Necati'yi kendi haline bırakamazdık. Midesindeki sanatsal köfteden kurtulmasına yardım etmemiz gerekiyordu (Dizdaroğlu, 2019, s. 150-151).
- (çevre kirliliği için) Canan, "Burada böyle elimiz kolumuz bağlı duramayız Şakir! Anlıyor musun? Duramayız!"
Hadi bakalım... Macera başlıyor galiba... (Dizdaroğlu, 2019, s. 187).
- Geyik patron, "Hiç verme, hep al..."modunda yürümeye devam ederken müdürlerden biri bizim onunla görüşmek istediğimizi söyledi. Beyefendi hazretlerinin bize ayracağı sadece altı buçuk saniyesi varmış, tutuldum ben bu adama yaa..
Canan en sevimli haliyle, "Efendim fabrikanızın zehirli atıkları lağımından taşıp doğal hayata zarar veriyor, neden arıtma tesisi yapmıyorsunuz?" diye sordu.
Herkesten ve her şeyden sadece almayı bilen patron, "Çok pahalı, gerek yok." diyerek kestirip attı (Dizdaroğlu, 2019, s. 190-192).

Yukarıda yer alan ifadelerin ilkinde ailesini düştüğü zorluklardan kurtarmaya çalışan sorumluluk sahibi karakter aracılığıyla, ikincisinde oyun kurallarını benimseyip sorumluluğunu yerine getirmeye çalışan karakter aracılığıyla, üçüncüsünde farklı dünyalar arasındaki barışın tesisi için kendinde sorumluluk gören bunun için girişimde bulunan karakter aracılığıyla, dördüncüsünde yıllardır tanınan ve yardıma ihtiyacı olan dosta yardım etme sorumluluğundan bahseden karakter aracılığıyla, beşincisinde çevre kirliliği konusunda sorumluluk hisseden ve düzeltilmesi için çaba gösteren karakter aracılığıyla bu değer işlenmiştir. Son ifadede ise sorumsuzluk örneği gösteren karakter aracılığıyla bu değere dolaylı olarak işaret edilmiştir.

“*Tasarruf*” değeriyle ilgili ifadeler şunlardır:

- Uyuz Tanju sokakta yaşayan evsiz bir köpektir. Eskiden beri pek çok işte çalışmıştır. Sinema oyuncusu, pilot, gezgin olmuştur. Evsiz olduğu için malın kıymetini bilir. Ufacık bir domates için bile savaş çıkarabilir (Dizdaroğlu, 2019, s. 10).
- (uzay gemisi için) "Buna tüp taktırmak lazım, yoksa benzinine para yetmez. (Dizdaroğlu, 2019, s. 89).

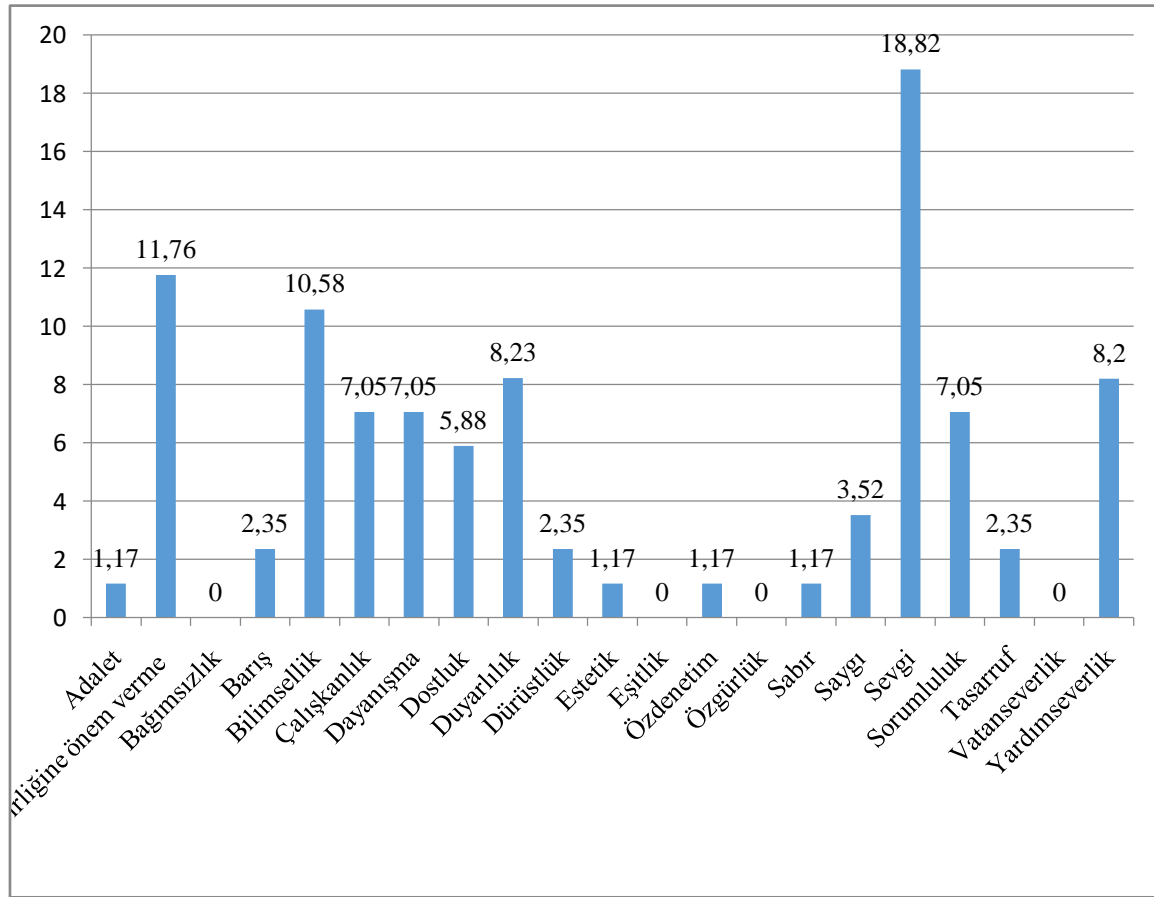
Yukarıda yer alan ifadelerin ilkinde çalışmanın zorluğunu ve dolayısıyla eşyanın kıymetini bilen karakter aracılığıyla; araçlarına yüksek maliyetli benzin yerine tasarruflu tüp takmanın daha uygun olacağını söyleyen karakter aracılığıyla bu değer işlenmiştir.

“*Yardımseverlik*” değeriyle ilgili ifadeler şunlardır:

- Hiç sevmem bu durumu, bu yüzden dedemi anladım ve yardım etmeye karar verdim. Sonuçta yıllardır bir sürü saçma planımıza, şımarıklıklarımıza, eşek şakalarımıza (üstelik büyüklere yaparken bile) hep o destek vermişti. Sıra bendeydi ve ona unuttuğu şeyi hatırlatmak benim görevimdi. Babam ve Necati de yardıma hazır görünüyordular. Bu kararımızda annem Kadriye'nin dedeme yardım etmezsek doğum günü pastasının asla yapılmayacağını söylemesi de bayağı etkili oldu tabii... (Dizdaroğlu, 2019, s. 32).
- Öğleden sonramız anneme yardım etmekle geçti, çünkü Fil Necati- hangi ara fırsat buldu bilmiyorum- hazırlanan yemeklerin büyük bir bölümünü gizlice yemişti ve yenilerinin yapılması gerekiyordu (Dizdaroğlu, 2019, s. 32-33).
- Babamın zor anlarda bize önerdiği çözümleri hatırladım. "Düşene yardım edin, bir tekme de siz vurmayın, gerçek mutluluk başkalarının yüzündeki gülümsemededir, komşun açsa tok yatılmaz." gibi peş peşe yüzlerce cümle kurabilirdi. Babam bize başkalarının dertlerini görmeyi ve elimizden geliyorsa yardım etmeyi öğretmişti. İçimden bir ses, "Saçmalama oğlum, para, pul, kızlar, spor arabalar, paparazziler peşinde, süper bir hayatı teğet mi geçeceksin, böyle fırsat bir daha gelmez." dediyse de kulaklarımı bu sese tıkayıp uzaylı kardeşime yardım etmeye karar verdim. Aklıma gelen ilk planı hemen uygulamaya koyduk... (Dizdaroğlu, 2019, s. 78-79).
- Çaresizce yola koyulduk. Biz, onu yıllardır tanıdığımız ve ne yazık ki çok sevdiğimiz için Necati'yi kendi haline bırakamazdık. Midesindeki sanatsal köfteden kurtulmasına yardım etmemiz gerekiyordu (Dizdaroğlu, 2019, s. 150-151).
- Bilimadamı Mirket bize yardımcı olabileceğini söyledi. Arkasında duran minibüse benzeyen raçla bunu yapacaktı (Dizdaroğlu, 2019, s. 152).
- Kapıları kilitleyip aracı üzerlerine sürdüm ama Fil kulağı bu, kiri de büyük oluyor. Paraladım ama tam delemedim. Tam o sırada Mirket imdadımıza yetişti, bir lazer ışınıyla kiri yok etti (Dizdaroğlu, 2019, s. 160).
- Babam ve annem bizimle gurur duyuyordu. Mütevazı olamayacağım, iyi çocuklardık biz vallahi. Aslında koca bir köyü kimyasal atıklardan kurtardığımız için mutluyduk (Dizdaroğlu, 2019, s. 203).

Yukarıda yer alan ifadelerin ilk ikisinde aile içinde sorunu olan kişiye yardım eden diğer aile üyeleri aracılığıyla, üçüncüsünde babasının verdiği ögüdü tutarak yardıma ihtiyacı olan birine yardım eden karakter aracılığıyla, dördüncüsünde aile dostuna yardımcı olan karakterler aracılığıyla, beşinci ve altıncısında yardımcı bilim adamı karakter aracılığıyla, yedincisinde ise bir köydeki çevre kirliliği sorununu çözen ve bunun huzurunu yaşayan yardımsever karakterler aracılığıyla bu değer işlenmiştir.

Kral Şakir- Tek Kişilik Dev Orkestra kitabında tespit edilen değerlerin işleniş oranları aşağıdaki grafikte yüzdeler olarak gösterilmiştir.

Şekil 3. Kral Şakir- Tek Kişilik Dev Orkestra kitabında işlenen değerlerin bulunma yüzdeleri

5.3. Güneşi Bile Tamir Eden Adam

Her şeyi tamir etmesiyle meşhur olan Tamirci Kadir Bey ve mahalle sakinlerinin günlük hayatlarının anlatıldığı eser, yakın çevre ile ilgili hikâye ve romanlar sınıfında en çok okunan kitap olarak belirlenmiştir. Kitapta işlenen değerler, işlenme sıklıkları ve toplamları aşağıdaki tabloda verilmiştir. Bu verilerden hareketle en sık işlenen değerlerin %15,85 işlenme oranıyla ‘çalışkanlık’ ve ‘tasarruf’ değerleri olduğu tespit edilmiştir. En az işlenen

değerlerin ise %1,21 işlenme oranıyla ‘aile birliğine önem verme’, ‘estetik’, ‘öz denetim’ ve ‘sabır’ değerleri olduğu saptanmıştır. ‘Bağımsızlık’, ‘eşitlik’, ‘özgürlük’ ve ‘vatanseverlik’ değerlerinin ise hiç işlenmediği tespit edilmiştir.

Tablo 4

Güneşi Bile Tamir Eden Adam Kitabında Tespit Edilen Değerler ve Sayısal Veri Tablosu

Değerler	f	%
Adalet	2	2,43
Aile birliğine önem verme	1	1,21
Barış	10	12,19
Bilimsellik	5	6,09
Çalışkanlık	13	15,85
Dayanışma	5	6,09
Duyarlılık	11	13,41
Estetik	1	1,21
Öz denetim	1	1,21
Sabır	1	1,21
Saygı	4	4,87
Sevgi	10	12,19
Sorumluluk	3	3,65
Tasarruf	13	15,85
Yardımseverlik	2	2,43
<i>Toplam</i>	82	100,00

Güneşi Bile Tamir Eden Adam isimli kitapta yer alan değerlerle ilgili ifadeler aşağıda verilmiştir:

“*Adalet*”değeriyle ilgili ifadeler şunlardır:

- ... (Esnaflar Kadir Bey'i eleştirirken) Melisa böyle lafları duymasın, "Ama Kadir Bey çok haklı!" diye atılır. Kedi Mestan'sa, "Gördünüz mü? Bir de biz kedilere 'nankör' derler. Biz mi nankörüz, yoksa insanlar mı?" diye miyavlar (Ak, 2019, s. 27).
- Melisa bu konuşmalara hiçbir anlam veremez; "Ne tuhaf! Sen bu kadar faydalı bir adam ol, herkesin işine yara, ama herkes sana kuşkuyla baksın!" diye söylenip durur (Ak, 2019, s. 32).

Yukarıda yer alan ifadelerin ikisinde de herkes tarafından haksızca eleştirilen kişinin hakkını savunma işlenmiştir. Ayrıca karakterlerden biri olan kedinin de 'nankörlük' ile ilgili mesaj vermesi insanların, faydalı işler yapan kişiye adil davranmadıklarına işaret etmektedir.

“*Aile birliğine önem verme*”değeriyle ilgili ifadeler şunlardır:

- ... İhsan Bey, ince uzun, kel kafalı, sakın bir insandır. Kimseye kötü davranmaz. İdeal bir aile babasıdır. Küçük çocuklara bile büyük saygıyla davranılması gerektiğini bilir. Kedi dostudur (Ak, 2019, s. 22).

Yukarıda yer alan ifadede bahsi geçen karakterin ideal bir aile babası olduğunun belirtilmesi, aile birliğine önem verme değerine işaret etmektedir.

“*Barış*” değeriyle ilgili ifadeler şunlardır:

- ... Aynı zamanda adanın en inatçı insanı da Muammer Bey'dir. Onunla iddiaya girmeden dükkânının kapısından içeri adımınızı bile atamazsınız. "Muammer Bey, tek adımla tezgâhına ulaşırım. Var mısın iddiaya?" gibi şeyler söylemeniz gerekir. Hemen havaya girer. "Sen onu benim külahıma anlat," diye bağıırır. "Üç adımda bile gelemezsin buraya." (Ak, 2019, s. 10).
- Alıngandır. Olan bitenden habersiz havada gezinen bulutlara bile küsebilir. Ayakkabılarına, evinin perdelerine, kahvedeki ince belli çay bardaklarına bile küstüğü olmuştur (Ak, 2019, s. 12).
- Kardeşi ise bir tamircidir. Tamirci Kadir Bey! Dünyanın tartışmasız en iyi insanıdır Kadir Bey. Tüm zamanların en başarılı, en usta tamircisidir. İnanmayacaksınız ama, onunla küstür Muammer Bey (Ak, 2019, s. 12).
- "İnsan ilişkileri de öyle değil mi? Öfke, hırs, kıskançlık, çekememezlik, açgözlülük gibi duygular işin içine karışınca insan ilişkileri de bozulur ister istemez... tıpkı çamaşır makineleri gibi, arada insan ilişkilerini de tamir etmek gerekir. Hayat denen şeyin yarısı uyumakla, diğer yarısı da tamir etmekle geçer zaten." (Ak, 2019, s. 14).
- Kadir Bey farklıdır. O her şeyi tamir eder. Yalnız eşyaları değil, aynı zamanda ilişkileri de. Araları bozulan çiftler, birbirine küsen kırk yıllık arkadaşlar, anlaşılamayan komşular, Kadir Bey'in peşini bırakmazlar. Sorunlarını ona anlatıp, çözmesini isterler. O da "Bu sizin sorunuz, beni ilgilendirmez," deyip sırtını dönmez. Hemen taraflarla konuşur basit ama kalıcı çözümler geliştirerek, küsleri barıştırır. Borçlularla alacaklıları el sıkıştırır. Kiracılarla ev sahiplerinin anlaşır. Birbirine küsmüş karı kocaların, bir iki güzel sözle arasını buluverir. Neden barışmaları gerektiğini öyle güzel anlatır ki, şaşarsınız..." Tamirci Kadir Bey; yıpranmış ilişkileri, damlatan musluklara, kopmuş volan kayışlarına benzetir. "Paniğe kapılmayın, ilişkiniz biraz paslanmış; biraz pas çözücü sizi mutlu edecektir," gibi laflar eder. "Pas çözücü mü? O da nedir?" diye sorarlarsa, "Aman canım, bunu siz benden daha iyi biliyorsunuz," diye utangaç utangaç cevap verir. "Küçük bir lokantada birlikte yenen güzel bir yemek, birkaç sevgi sözcüğü..." (Ak, 2019, s. 15-17).
- Tamirci Kadir Bey'e göre, insanların birbirlerine küsmesinin nedeni evlerindeki bozuk aletlerdir. İşe önce onları tamir etmekten başlamak gerekir. "Çamaşır makinesi çalışmayan bir evde kavgadan geçilmez. Sandalının motoru bozuk olan bir balıkçı, denizdeki istavrit balığından yosuna kadar herkese, her şeye küsebilir. Bulutlara kafa atabilir, denizi tekmeleyebilir, yağmur damlalarını öfkeyle ısırabilir." Çokbilmiş Melisa da tıpkı Kadir Bey gibi düşünür. "Evde bulaşık makinesi bozulunca annemle babam boşanmaya karar veriyorlar," diyerek onu destekler (Ak, 2019, s. 17-18).
- Ciğerci Muammer Bey kardeşine çok kızmaktadır. Bir kere; ona küs olduğu halde, Tamirci Kadir Bey'in bunu bir türlü fark etmemiş olması onu deliye döndürür. Bu yüzden Muammer Bey, kardeşine iki misli daha fazla küstür...
...
Kadir Bey durumun farkında olmadığından ağabeyiyle konuşmaya devam eder. Ama ağabeyi Muammer Bey ona hiç cevap vermez. Hatta inanmayacaksınız, Tamirci Kadir Bey ağabeyi Muammer Bey'le arada bir dama bile oynar. Ama Muammer Bey sıra kendisine gelince tek taş bile oynatmaz. Buz gibi durur. Neyse ki, oyunu seyredenlerden biri sonunda dayanamayıp Muammer Bey'in yerine hamle yapar da oyun devam eder. Kendisi tek bir taş oynatmamış olmasına rağmen galip gelirse sevinmeyi, mağlup olursa üzülmeyi ihmal etmez Ciğerci Muammer Bey (Ak, 2019, s. 18-19).
- Sonunda iddiaya girdiler: Eğer Nazım Bey kazanırsa, Ciğerci Muammer, kardeşi Kadir Bey'le barışacak; yok, Muammer kazanırsa, o zaman da Nazım Bey, Ciğerci Muammer'i bedava tatile gönderecek! (Ak, 2019, s. 39).
- Nazım Bey, "Ben anlamam, iddiayı kaybettin," diye kikirdiyordu. "Gidip, Kadir Bey'le barışacaksın başka yolu yok (Ak, 2019, s. 44)!"
- Ciğerci Muammer Bey'le Tamirci Kadir Bey' e gelince; onlar sonunda barıştılar. Nasıl mı?
...
(Ciğerci Muammer Bey) "Seninle uzun zamandır süren küslük durumunu sona erdirmeye karar verdim."
(Abisinin küslüğünden habersiz Tamirci Kadir Bey) ... Yine de eli havada kalmasın diye, ağabeyinin elini sıktı. Sonra da onun buzdolabının motorunu tamir etmek için ciğerci dükkânına girdi. (Ak, 2019, s. 65-67).

Yukarıda yer alan ilk üç ifadede barış değerini benimsememiş karakter anlatılırken, sonraki üç ifade insan ilişkilerinin de tıpkı eşyalar gibi zaman içinde hasar alabileceğini ancak tamirinin de barışla mümkün olduğunu belirtmiş, yedinci ifade karakterin dünyaya kendisiyle küs olduğunu dahi fark edemeyecek kadar barış ekseninde baktığını, sekizinci ve dokuzuncu ifadeler barışma sağlanması için iddia gibi bir yolun bile denendiği ve kaybedildiğinde sözün tutularak barışın sağlandığı, son ifade ise kardeşiyle küs karakterin barışma durumlarını örneklemektedir.

“*Bilimsellik*”değeriyle ilgili ifadeler şunlardır:

- ... Musluk contalarını, çöpe atılmış otomobil lastiklerinden kendi elceğiziyle yapıyor. Yapıştırıcıyı, küvetlerin kırılmış aksamalarını ateşte eritip, erimiş balmumuyla karıştırarak kendisi üretiyor! (Ak, 2019, s. 24-25).
- "Çamlardan topladığı reçineleri eritip, içine ahşap tozu katarak imal ettiği yapıştırıcılarla sandalyenin kırık yerlerini yapıştırıyor; çöplükten topladığı küçük kara çivilerle bacaklarını sağlamlaştırıyor..." (Ak, 2019, s. 25).
- Banyoların kurnasını söküp yerine küvet koymak istediklerinde, akan suyla yıkanmanın daha sağlıklı olduğunu düşündüler. "Küvetteki durgun suyun içinde mikrop üreyebilir," demeye başladılar (Ak, 2019, s. 52).
- Tabi ki, kedi Mestan da Kadir Bey'in peşinden ayrılmaz. Onun bir şeyleri onarmasını seyretmek hoşuna gider Mestan'ın -Her şeyin içinde ne olduğunu merak ettiğinden belki (Ak, 2019, s. 34).
- ... Sonra da, onun buzdolabının motorunu tamir etmek için ciğerci dükkânına girdi. Tabii, Mestan da peşinden. "Buzdolabı motorlarının içinde neler olduğunu merak etmişimdir hep," diye miyavladı (Ak, 2019, s. 67).

Yukarıda yer alan ifadelerin ilk ikisinde sorunları gidermek için çaba harcanması, alternatif yolların denenmesi ve bunlarda bazı bilimsel bilgilerin temel alınması aracılığıyla; üçüncüsünde sağlıklı olmaya önem vermek ve bunu gündelik hayatta uygulamak aracılığıyla; dördüncü ve beşinci ifadelerde ise bilimin ilk şartlarından olan merakla işaret edilmesi aracılığıyla bu değer işlenmiştir.

“*Çalışkanlık*”değeriyle ilgili ifadeler şunlardır:

- Birisi yanında karıncaların çalışkanlığından söz etmeye görsün, "Karıncalar da kim oluyormuş?" der hiddetle. "Ben her gün bir milyon karıncanın ömür boyunca yapamayacağı kadar iş yapıyorum! (Ak, 2019, s. 11)
- Kardeşi ise bir tamircidir. Tamirci Kadir Bey! Dünyanın tartışmasız en iyi insanıdır Kadir Bey. Tüm zamanların en başarılı, en usta tamircisidir (Ak, 2019, s. 12).
- Tamirci Kadir Bey herkesten farklı bir insandır. Bir kere bozulan hiçbir alet karşısında paniğe kapılmaz. Ona göre, her şey tamir edilmek için yapılmıştır (Ak, 2019, s. 13).
- Çamaşır makineleri, bulaşık makineleri, buzdolapları, bisikletler, kapılar, arabalar, faks makineleri, saatler, radyo ve televizyonlar... aklınıza ne gelirse, bozulmadan duramazlar. Bu onların karakteridir. Bozulacaklar. Mecburen. Biz de onları tamir edeceğiz (Ak, 2019, s. 14).
- Oysa Tamirci Kadir Bey öyle mi? O çok eli açık bir insandır. Her tür tamir işini çok az paraya yapar. Ancak, para veremeyen olursa da, asla para istemez. "Aman canım, böyle bir bozuk makineyi tamir etme fırsatı verdiğin için asıl ben teşekkür ederim," deyip geçiverir (Ak, 2019, s. 21).
- Hiç umulmaz ama "Bu adam resmen işimize mâni oluyor!" diye yakınanların başında gelir İhsan Bey. "Hiçbir şey bozulmazsa, biz ne bir buzdolabı ne bir çamaşır makinesi ne de bir meyve sıkacağı satabiliriz..."

Nalbur Musa da Tamirci Kadir Bey'den pek hoşlanmaz. "Bu adam, bütün muslukları tamir ettiği için on yıldır bu adada bir tane musluk satamadım. Kırık banyo küvetlerini ve lavaboları bile onardığı için lavabo da satamadım, küvet de...

Mobilyacı Süha Bey de pek şikâyetçidir Tamirci Kadir Bey'den. "Tabii ki, mobilyaların tamir edilmesi çok doğru ama, sobada odun olacak yaşa gelmiş mobilyalar da var. Onlar artık yakılmayı hak ediyor. Vatandaş tam eski mobilyasını sobaya atacak, Kadir Bey çıkıp, 'Aman o sandalyeyi atmayın. Henüz yüz yirmi beş yaşında. İki yüz yıl daha rahat rahat kullanılır,' falan gibi şeyler söylüyor.

- "Çamlardan topladığı reçineleri eritip, içine ahşap tozu katarak imal ettiği yapıştırıcılarla sandalyenin kırık yerlerini yapıştırıveriyor; çöplükten topladığı küçük kara çivilerle bacıklarını sağlamlaştırıyor..." (Ak, 2019, s. 24-25).
- ... Sabahın erken saatinde gömleğini sırtına geçirip, büyük bir sevinçle sokağa çıkar. Eski şarkılar mırıldanarak tamirden tamire koşar (Ak, 2019, s. 34).
- ... (Ciğerci Muammer Bey) "Benim bildiğim Kadir, tamir bekleyen onca sandalyeyi, masayı, buzdolabı, fırın, abajur ve musluğu bırakıp da, hayatta şuradan şuraya kıpırdamaz (Ak, 2019, s. 38).
- Kadir Bey, o gün bütün tamir işlerini tamamladıktan sonra eve dönüp banyo yaptı, bavulunu hazırladı. Altı yıldır, çalışmaktan kullanmaya fırsat bulamadığı mayosunu onardı. Yıllar önce çöp tenekesinde bulunduğu mavi paletlerin tozunu aldı. Deniz gözlüğünün camlarını dış macunuyla parlattı (Ak, 2019, s. 41).
- Mobilyacı Süha Bey o gün kendini büyük bir satış yapmaya hazırlamış, sabahleyin neşe içinde erkenden kalkıp tıraş olmuş, bayramlık takımlarını giymişti... (Ak, 2019, s. 46).
- ...Pansiyonun sahibi, Kadir Bey'in biraz önce balkonu onardığını, şimdi de bacaları onarmaya çıktığını, sonra da kıyıda güneşliği onaracağını, ondan sonra denize gireceğini söyledi. Aysel Hanım, "Kadir Bey hiç durmuyor," dedi. "Bıraksalar, denizi, bulutları, hatta tepemizde ışıl ışıl yanan güneşi bile tamir edecek." (Ak, 2019, s. 62).
- Kadir Bey çatıda çalışırken, aniden aşağıda adalıları görünce çok şaşırıldı. Çatıdaki işini hemen bitirip, telaşla yanlarına indi. "Ne arıyorsunuz burada? Yoksa tamir edilecek bir şey mi var?" diye panik içinde bağırdı. "Evet," dedi adalılar hep bir ağızdan. "Biz!" Sevinç içinde kucaklaştılar (Ak, 2019, s. 63).
- (Abisinin küslüğünden habersiz Tamirci Kadir Bey) ... Yine de eli havada kalmaması diye, ağabeyinin elini sıktı. Sonra da onun buzdolabının motorunu tamir etmek için ciğerci dükkânına girdi (Ak, 2019, s. 67).

Yukarıda yer alan ilk ifadede karakterin çalışkanlıklarıyla bilinen karıncalara meydan okumasıyla, ikinci ifadede tüm zamanların en iyi ustası deyimiyle;üçüncü, dördüncü ve beşinci ifadelerde tamirat işlerinin sürekliliği anlatılmış ancak karakterin bundan yorulmak bir yana çalışmayı çok sevmesinin belirtilmesiyle; altıncı ifadede karakterin işini en iyi şekilde yapmak için çabaladığının, yeni yollar denediğinin, insanlara faydalı olmak için emek verdiğinin belirtilmesiyle: yedinci ve devam eden ifadelerde çalışkan insanların özelliklerinden olan erken kalkmak, işe sevinçle hatta şarkı söyleyerek gitmek, işleri varken tatil yapmayı aklından bile geçirmemek, tatile çıkmadan evvel işlerini tamamlamaya özen göstermek, tatil hazırlıklarını bile özenle yapmak, tatildeyken bile çalışmayı ihmal etmemek, konuklarıyla görüşmek için bile çalışmasını tamamlamayı önemsemek, sözle zaman kaybetmeyi çalışmaya yeğlemek ifadeleriyle çalışkanlık değerine işaret edilmiştir.

"Dayanışma"değeriyle ilgili ifadeler şunlardır:

- Bunun böyle devam etmeyeceğini anlayınca adalılar ne yaptı, bilin bakalım?

Baktılar kihem Kadir Bey'i çok seviyorlar hem de ondan kurtulamıyorlar, belediyede, "Tamirci Kadir Bey Sorunu" başlıklı bir toplantı düzenlemeye karar verdiler sonunda. Kadir Bey duyup kırılmasın diye de toplantı yerini ve saatini kulaktan kulağa fısıltıyla birbirlerine bildirdiler. Tamirci Kadir Bey'i kimse kırmak istemiyordu. Görseniz, sanki dünya savaşı kararı alacak gibi, hepsi pek ciddiydiler... (Ak, 2019, s. 35).

- "Ada sakinleri; altın kalpli, çok yetenekli ve fedakâr tamirci Kadir Bey'i çalışmalarından dolayı ödüllendirmeye karar vermiştir. Belediyemizde yapılan toplantı sonunda, Kadir Bey'in üç haftalığına güney illerimizden birine, bütün masrafları bize ait olmak üzere tatile gönderilmesi uygun bulunmuştur! Nokta!" (Ak, 2019, s. 37).
- Koltukları değiştirmeye karar verdiklerindeyse, çocuklarının mızırdanmasıyla karşılaştılar. Çocuklar, "Biz, geçmişi olmayan hiçbir koltuğu bu evden içeri sokmayız!" diye tutturdular. "Hem, sevimli minik kurtçuklarımızdan da ayrılmak istemiyoruz!" "Dedikoducu minik kurtçuklar rock orkestrasının hizmetlerini nasıl unutabiliriz?" diye üstelediler. Adalıların iyice kafası karışmıştı. Melisa, "Bu yeni mobilyalar çok güzel, ama hiçbirinin hikâyesi yok!" diye ısrar etti. Minik Selo'nun konuya daha değişik bir yaklaşımı vardı. "Hikâyesi olmayan hiçbir şeyin hafızası da olmaz!" diye bağırdı... Doğrusu bu bağıriş çağırış çok tutmuştu. Adalı çocuklar hep bir ağızdan, "Nüfus cüzdanı olmayan eşya istemiyoruz!" diye bağırdılar..."
- ...
"Cahil ve aptallar!"
"Pırlıtlı ve çürükler!"
"Hiçbirinin 'dedikoducu kurtçuklar rock orkestrası' yok!"
"Bu sandalyelerin hiçbiri ünlü bir matematik profesörünü üstünde taşımamış," deyip, yeni sandalyeleri küçümsediler.
"Aralarında kraliçe örüntüsü yansıtmış bir tane bile ayna yok," deyip aynalara burun kıvrarak baktılar.
"Bu masalarda ünlü şairler yemek yememiş, çinileri yapan ustaların kimse adını bile bilmiyor, avizeler el işi değil, çerçeveler plastik," deyip homurdandılar.
Anneler babalar iyice şaşırılmıştı. Hatta Semih Bey bile, "Bu çocuklar beni çok şaşırttı. Söylediklerinin hepsi doğru yahu," dedi (Ak, 2019, s.52-54).
- Kadir Bey çatıda çalışırken, aniden aşağıda adalıları görünce çok şaşırıldı. Çatıdaki işini hemen bitirip, telaşla yanlarına indi. "Ne arıyorsunuz burada? Yoksa tamir edilecek bir şey mi var?" diye panik içinde bağırdı. "Evet," dedi adalılar hep bir ağızdan. "Biz!"
Sevinç içinde kucaklaştılar (Ak, 2019, s. 63).
- Evlerine geri döndüklerinde adalıların hepsi eşya yenileme sevdasından tamamen vazgeçmişti. Hatta bunu hatırlamıyorlardı bile. Anlaşılmadık bir şey olmuş, eşyaları onlara yeni gibi gözükmeğe başlamıştı. "Galiba insanlar kendilerini yenilerlerse, eşyalarını da yenilemiş gibi hissediyorlar..." diye düşünür oldular (Ak, 2019, s. 64-65).

Yukarıda yer alan ilk iki ifadede ada halkının ortak amaçları doğrultusunda bir çalışma içine girmelerini aracılığıyla; üçüncü ifadede çocukların dayanışması/ortak itirazları yetişkinlerin bu konuda farkındalığına sahip olmalarına aracı olmuştur, son iki ifadede ise ada halkının ortak duygu etrafında toplanması ile yine dayanışma değerine işaret edilmiştir.

"Duyarlılık"değeriyle ilgili ifadeler şunlardır:

- Kadir Bey farklıdır. O her şeyi tamir eder. Yalnız eşyaları değil, aynı zamanda ilişkileri de. Araları bozulan çiftler, birbirine küsen kırk yıllık arkadaşlar, anlaşamayan komşular, Kadir Bey'in peşini bırakmazlar. Sorunlarını ona anlatıp, çözmesini isterler. O da "Bu sizin sorunuz, beni ilgilendirmez," deyip sırtını dönmez. Hemen taraflarla konuşur basit ama kalıcı çözümler geliştirerek, küsleri barıştırır. Borçlularla alacaklıları el sıkıştırır. Kiracılarla ev sahiplerinin anlaşır. Birbirine küsmüş karı kocaların, bir iki güzel sözle arasını buluverir. Neden barışmaları gerektiğini öyle güzel anlatır ki, şaşarsınız (Ak, 2019, s. 15).

- ... Bütün bunları yaptığı yetmiyormuş gibi, sandalyeyle ilgili öyle hikâyeler anlatıyor ki, sandalye sandalye olmaktan çıkıp canlı bir varlık haline dönüşüyor. Bizim halis meşe sandalye, Matematikçi Ahmet Muhittin Efendi'yi üzerine oturarak, çok önemli bir matematik problemini çözmesini sağlamış tarihi bir kahraman olup çıkıyor.
- ...
"İnsanlar, o sandalyeyi sobada yakmayı, neredeyse babaannelerini sobada yakmakla eşdeğer bir cinayet olarak görmeye başlıyorlar..." (Ak, 2019, s. 25-27).
- "... Bir kırık tuzluğu atmaya kalksak, çocuklar hemen itiraz ediyorlar; 'Baba ne yapıyorsun? Kurtuluş Savaşı gazisi dedemin son yemeğinde kullandığı tuzluğu nasıl atarsın?!' deyip, ortalığı birbirine katıyorlar. Çocuklar -Melisa, Selo, Ahmet falan, hepsi birden eski eserleri koruma kurulu oluşturmuşlar. Bütün günlerini eşyaların kişisel hikayelerini not etmekle geçiriyorlar." (Ak, 2019, s.28).
- "Yirmi birinci yüzyıla geçtik, hala on dokuzuncu yüzyıldan kalma masa ve sandalyelerle idare ediyoruz. ... İçi kurt dolu masaları bile atamıyoruz. Tamirci Kadir Bey hemen karşımızda beliriyor içi kurt dolu ceviz masayla ilgili öyle hikâyeler anlatıyor ki masayı atmaya bir türlü kıyamıyorsunuz. Masayı kemirip bitiren kurtlara, 'dedikoducu sevimli minik kurtçuklar rock orkestrası' diye bir isim takıyor ve onları birer masal kahramanına dönüştürüyor. Sonra da, 'dedikoducu sevimli minik kurtçuklar' kısa sürede ailemizin parçası oluveriyor
Bu zararlılar, bir gün bile mobilyalarımızı yemeyip, 'gırç, gırç' sesleri çıkarmasalar, içimizi bir endişedir kaplıyor..." (Ak, 2019, s. 30-32).
- Melisa böyle lafları duymasın, "Ama Kadir Bey çok haklı!" diye atılır.
Kedi Mestan'sa, "Gördünüz mü? Bir de biz kedilere 'nankör' derler. Biz mi nankörüz, yoksa insanlar mı?" diye miyavlar (Ak, 2019, s. 27).
- "Aman çocuklar, Kadir Bey dünya tatlısı bir insan, lütfen onu kırmayın," der (Ak, 2019, s. 33).
- ... Kadir Bey duyup kırılmasın diye de, toplantı yerini ve saatini kulaktan kulağa fısıltıyla birbirlerine bildirdiler. Tamirci Kadir Bey'i kimse kırmak istemiyordu... (Ak, 2019, s. 35).
- Melisa, konuşulanları şaşırarak dinledi. "Büyük bir katliam başlayacak!" diye bağırdı.
"Nasıl bir katliam?" diye sordu minik Selo.
"Bütün eski eserler çöpe gidiyor," diye cevap verdi Melisa. "Yerlerine, hiçbir tarihi olmayan şeyler gelecek." (Ak, 2019, s. 39).
- Koltukları değiştirmeye karar verdiklerindeyse, çocuklarının mızırdanmasıyla karşılaştılar. Çocuklar, "Biz, geçmişi olmayan hiçbir koltuğu bu evden içeri sokmayız!" diye tutturdular.
"Hem, sevimli minik kurtçuklarımızdan da ayrılmak istemiyoruz!"
"Dedikoducu minik kurtçuklar rock orkestrasının hizmetlerini nasıl unutabiliriz?" diye üstelediler.
Adalıların iyice kafası karışmıştı.
Melisa, "Bu yeni mobilyalar çok güzel, ama hiçbirinin hikâyesi yok!" diye ısrar etti.
Minik Selo'nun konuya daha değişik bir yaklaşımı vardı.
"Hikâyesi olmayan hiçbir şeyin hafızası da olmaz!" diye bağırdı...
Doğrusu bu bağırsı çağırış çok tutmuştu. Adalı çocuklar hep bir ağızdan, "Nüfus cüzdanı olmayan eşya istemiyoruz!" diye bağırdılar (Ak, 2019, s. 52-53).
- "Bu sandalyelerin hiçbiri ünlü bir matematik profesörünü üstünde taşımamış," deyip, yeni sandalyeleri küçümsediler.
"Aralarında kraliçe görüntüsü yansıtmış bir tane bile ayna yok," deyip aynalara burun kıvrarak baktılar.
"Bu masalarda ünlü şairler yemek yememiş, çinileri yapan ustaların kimse adını bile bilmiyor, avizeler el işi değil, çerçeveler plastik," deyip homurdandılar (Ak, 2019, s. 53-54).
- Evlerine geri döndüklerinde adalıların hepsi eşya yenileme sevdasından tamamen vazgeçmişti. Hatta bunu hatırlamıyorlardı bile. Anlaşılmadık bir şey olmuş, eşyaları onlara yeni gibi gözükmeğe başlamıştı.
"Galiba insanlar kendilerini yenilerlerse, eşyalarını da yenilemiş gibi hissediyorlar..." diye düşünür oldular (Ak, 2019, s. 64-65).

Yukarıda verilen ilk ifadede başkalarının sorunlarına karşı duyarlı olarak çözüm için çabalayan karakter aracılığıyla; ikinci, üçüncü ve dördüncü ifadelerde insanların manevi anlam yüklenen eşyalara zarar vermeme konusunda duyarlılık geliştirdiklerinin anlatılması

aracılığıyla; beşinci ifadede birinin haksız yere eleştirilmesine duyarsız kalamayan çocuk ve kedi aracılığıyla; altıncı ve yedinci ifadelerde bir başkasının kırılmasını istemeyen karakterler aracılığıyla; sekizci, dokuzuncu ve onuncu ifadelerde eski eserler diye nitelenen manevi değeri yüksek eşyaların elden çıkarılarak yerine daha düşük kaliteli ürünlerin tercih edilmesinden rahatsızlık duyan karakterler aracılığıyla; on birinci ifadede ise ada halkı olarak sunulan 'mahalleli' karakterlerin eserin sonunda fikirlerini değiştirmeleri, eski eşyalarının sağlıklı, sağlam ve manevi yönden zengin oldukları konusunda hassasiyet geliştirmeleri ile duyarlılık değeri işlenmiştir.

“*Estetik*” değeriyle ilgili ifadeler şunlardır:

- Muammer Bey adanın ciğercisidir. Her tarafı çam ağaçlarıyla, eski evlerle dolu, pırıl pırıl denizi olan, tekir kedileriyle meşhur adanın en titiz insanlarından biridir (Ak, 2019, s. 9).

Yukarıda yer alan ifadede adanın tasvir edildiği ifadeler estetik değerlere işaret eden tek ifade olmuştur.

“*Özdenetim*” değeriyle ilgili ifadeler şunlardır:

- Tamirci Kadir Bey'se, kendi dünyasında, yumuşak bir insandır. Böbürlenmeyi hiç sevmez. Tamir ettiği bozuk makinelerle övünmez. Sanki onlar, kendisi onardığı için değil de tesadüfen çalışmış gibi bir hava takınır. "Nasıl olduğunu anlayamadım. Şurasına bir dokundum, çalışmaya başlayıverdi," falan diyerek kendi becerilerini küçümser. Ya da "Aman canım bu makineler böyledir. Çalışacağı varmış, çalışıverdi işte," deyip geçer (Ak, 2019, s. 12).

Karakterin yetenek ve başarısıyla övünmek yerine alçak gönüllü biri olmasıyla öz denetim değerine işaret edilmiştir.

“*Sabır*” değeri ile ilgili ifadeler şunlardır:

- Tamirci Kadir Bey herkesten farklı bir insandır. Bir kere bozulan hiçbir alet karşısında paniğe kapılmaz. Ona göre, her şey tamir edilmek için yapılmıştır (Ak, 2019, s. 13).

Zorluklar karşısında pes etmemek gerçek bir sabır tanımı olarak düşünüldüğünde karakterin zorluklar karşısında soğukkanlı bir tavırla çalışma çabasına girmesi bu değerın yansıtıldığı tek örnek olarak sunulmuştur.

“*Saygı*” değeriyle ilgili ifadeler şunlardır:

- ... İhsan Bey, ince uzun, kel kafalı, sakın bir insandır. Kimseye kötü davranmaz. İdeal bir aile babasıdır. Küçük çocuklara bile büyük saygıyla davranılması gerektiğini bilir. Kedi dostudur (Ak, 2019, s. 22).
- "Bence gider," diye yineledi Nazım Bey. Böyle bir inceliği Kadir Bey reddedemez! (Ak, 2019, s. 39).
- "Ne diyebilirim?" dedi sesi titreyerek. "Gerçekten beni tatile yollamak istiyorsanız, bu güzel hediyenizi kabul etmemem mümkün değil. Ama, üç hafta tamircisiz kalmanız beni çok üzer." (Ak, 2019, s. 40).
- Neyse ki, Çokbilmiş Melisa bu sorunun cevabını biliyordu. Bidonun üstüne çıkıp, "Tabii ki, Tamirci Kadir Bey'in gittiği yere, Akdeniz'de bir sahil kasabasına!" diye bağırdı. Adalılar bu fikri çok tuttu. "Aa hiç fena bir öneri değil yahu!" diye fısıldaştılar (Ak, 2019, s. 59-60).

'Çocuklara bile büyük saygıyla davranan' karakterin açıkça tanıtıldığı ilk ifade, kendisine yapılan jesti geri çevirmeme nezaketi ve mahalle halkının kendilerinden yaşça küçük bir çocuğun fikrini dinlemeleri saygı değerinin işlendiği ifadeler olmuşlardır.

“Sevgi”değeriyle ilgili ifadeler şunlardır:

- Çokbilmiş Melisa onun için şöyle der:
"Hayatımda bu kadar iyi yürekli ve aynı zamanda da bu kadar kıskanç bir adam görmedim. Havada uçan kuştan yerdeki karıncaya kadar bütün canlıları sevme ve kıskanabilme becerisi var onda" (Ak, 2019, s. 10).
- Çocuklar da Tamirci Kadir Bey'e hayrandır.
Çokbilmiş Melisa onun bir sihirbaz olduğunu söyler durur. Melisa'ya göre, adada Kadir Bey'in eli değmemiş bir eşya bulmak olanaksızdır... (Ak, 2019, s. 14).
- Kadir Bey farklıdır. O her şeyi tamir eder. Yalnız eşyaları değil, aynı zamanda ilişkileri de. Araları bozulan çiftler, birbirine küsen kırk yıllık arkadaşlar, anlaşamayan komşular, Kadir Bey'in peşini bırakmazlar. Sorunlarını ona anlatıp, çözmesini isterler. O da "Bu sizin sorunuz, beni ilgilendirmez," deyip sırtını dönmez. Hemen taraflarla konuşur basit ama kalıcı çözümler geliştirerek, küsleri barıştırır. Borçlularla alacaklıları el sıkıştırır. Kiracılarla ev sahiplerinin anlaşır. Birbirine küsmüş karıkocaların, bir iki güzel sözle arasını buluverir. Neden barışmaları gerektiğini öyle güzel anlatır ki, şaşarsınız... (Ak, 2019, s. 15).
- Tamirci Kadir Bey; yıpranmış ilişkileri, damlatan musluklara, kopmuş volan kayışlarına benzetir. "Paniğe kapılmayın, ilişkiniz biraz paslanmış; biraz pas çözücü sizi mutlu edecektir," gibi laflar eder.
"Pas çözücü mü? O da nedir?" diye sorarlarsa, "Aman canım, bunu siz benden daha iyi biliyorsunuz," diye utangaç utangaç cevap verir. "Küçük bir lokantada birlikte yenen güzel bir yemek, birkaç sevgi sözcüğü..." (Ak, 2019, s. 15-17).
- ... Kadir Bey herkese olumlu baktığından, herkesin de kendisiyle ilgili olumlu düşündüğünü sanır (Ak, 2019, s. 17).
- ... İhsan Bey, ince uzun, kel kafalı, sakın bir insandır. Kimseye kötü davranmaz. İdeal bir aile babasıdır. Küçük çocuklara bile büyük saygıyla davranılması gerektiğini bilir. Kedi dostudur (Ak, 2019, s. 22).
- "Aman çocuklar, Kadir Bey dünya tatlısı bir insan, lütfen onu kırmayın," der. (Ak, 2019, s. 33).
- Bu kadar laf etmişken biraz daha ileri gidip, "Eşyanızı değiştireceğinize, kendinizi biraz değiştirebilirsiniz!" diye miyavladı Mestan.
"Bravo!" diye coştular.
"Siz iyi şeylere layıksınız!" (Ak, 2019, s. 59).
- ... (Ciğerci Muammer Bey) Sürekli Mestan'ı beslerken, kardeşi Kadir Bey'i de ne çok sevdiğini anlatıp durdu (Ak, 2019, s. 61).
- (Kadir Bey) "Ne arıyorsunuz burada? Yoksa tamir edilecek bir şeyler mi var?" diye panik içinde bağırdı.
"Evet," dedi adalılar hep bir ağızdan. "Biz!"
Sevinç içinde kucaklaştılar (Ak, 2019, s. 63).

Yukarıda yer alan ilk ifade bahsi geçen karakterin bütün canlıları seven bir karakter olarak geliştirilmesi aracılığıyla; ikinci ifadede çocukların Tamirci Kadir Bey'e hayran olmaları aracılığıyla; üçüncü, dördüncü ve beşinci ifadelerde başkalarının barışması için çabalayan karakterin dolaylı da olsa insan sevgisine sahip olması, insan ilişkilerini tamireden şeyin sevgi sözcükleri olduğunun belirtilmesi, yine dolaylı olarak dünyaya insan sevgisi ve iyi niyetle bakmanın karşısındakileri de öyle görmeye vesile olması aracılığıyla; altıncı ifadede kimseye kötü davranmayan, saygılı ve hayvan dostu karakter aracılığıyla; yedinci ifadede dünya tatlısı olarak nitelenen karaktere duyulan sevginin beirtilmesi aracılığıyla;

sekizinci ifadede mahalle halkına hitaben her şeyin en iyisine layık olduklarının söylenmesi aracılığıyla; dokuzuncu ifadede kardeşe duyulan sevginin ifade edilmesi aracılığıyla; onuncu ifadede mahalle halkının sevinç/sevgi içinde kucaklaşması ile sevgi değeri işlenmiştir.

“*Sorumluluk*” değeriyle ilgili ifadeler şunlardır:

- "Ne diyebilirim?" dedi sesi titreyerek. "Gerçekten beni tatile yollamak istiyorsanız, bu güzel hediyenizi kabul etmemem mümkün değil. Ama, üç hafta tamircisiz kalmanız beni çok üzer" (Ak, 2019, s. 40).
- Kadir Bey, o gün bütün tamir işlerini tamamladıktan sonra eve dönüp banyo yaptı, bavulunu hazırladı... (Ak, 2019, s. 41).
- Kadir Bey çatıda çalışırken, aniden aşağıda adalıları görünce çok şaşırıldı. Çatıdaki işini hemen bitirip, telaşla yanlarına indi (Ak, 2019, s. 63).

Yukarıda yer alan ifadelerin ilkinde mesleğinin getirdiği sorumluluk gereği tatil yapmaktan bile imtina eden karakter; ikincisinde tatil hazırlığı yapmak için bile önce sorumluluğunu yerine getiren karakter; üçüncüsünde konuklarıyla görüşmek için bile öncelikle işini tamamlayan sorumluluk değerine sahip karakter aracılığıyla bu değer işlenmiştir.

“*Tasarruf*” değeriyle ilgili ifadeler şunlardır:

- "...Hiçbir şey bozulmazsa, biz ne bir buzdolabı ne bir çamaşır makinesi ne de bir meyve sıkacağı satabiliriz. Bunları satamayınca da iflas ederiz. Tabii ki, bazı şeyler tamir edilmeli, ama sonsuza dek değil. Bozulmalı ki, yenisi satın alınabilsin..." (Ak, 2019, s. 24).
- "... Musluk contalarını, çöpe atılmış otomobil lastiklerinden kendi elceğiziyle yapıyor. Yapıştırıcıyı, küvetlerin kırılmış aksamalarını ateşte eritip, erimiş balmumuyla karıştırarak kendisi üretiyor!" (Ak, 2019, s. 24-25).
- "... Vatandaş tam eski mobilyasını sobaya atacak, Kadir Bey çıkıp, "Aman o sandalyeyi atmayın. Henüz yüz yirmi beş yaşında. İki yüz yıl daha rahat rahat kullanılır," falan gibi şeyler söylüyor." (Ak, 2019, s. 25).
- "Çamlardan topladığı reçineleri eritip, içine ahşap tozu katarak imal ettiği yapıştırıcılarla sandalyenin kırık yerlerini yapıştırıyor; çöplükten topladığı küçük kara çivilerle bacaklarını sağlamlaştırıyor." (Ak, 2019, s. 25).
- "Yirmi birinci yüzyıla geçtik, hala on dokuzuncu yüzyıldan kalma masa ve sandalyelerle idare ediyoruz. ... İçi kurt dolu masaları bile atamıyoruz. Tamirci Kadir Bey hemen karşımızda beliriyor içi kurt dolu ceviz masayla ilgili öyle hikayeler anlatıyor ki masayı atmaya bir türlü kıyamıyorsunuz..." (Ak, 2019, s. 30-31).
- "...Bu adam yüzünden çöplükleri boşu boşuna karıştırıp duruyoruz." derler. "Uzun zamandır bu adada çöpe, para edecek bir tane bile mal atılmıyor..." (Ak, 2019, s. 32).
- Tamirci Kadir Bey'se bütün bu söylenenlere hiç aldırılmaz; her gece, simsiyah olmuş beyaz gömleğini, artık sabunların tozuyla yıkayıp pırıl pırıl temizler, sonra da dededen kalma kömürlü ütüsüyle ütüyüp jilet gibi yapar (Ak, 2019, s. 34).
- Kadir Bey, o gün bütün tamir işlerini tamamladıktan sonra eve dönüp banyo yaptı, bavulunu hazırladı. Altı yıldır, çalışmaktan kullanmaya fırsat bulamadığı mayosunu onardı. Yıllar önce çöp tenekesinde bulduğu mavi paletlerin tozunu aldı. Deniz gözlüğünün camlarını dış macunıyla parlattı (Ak, 2019, s. 41).
- "... (Semih Bey) "Aman çocuklar, Kadir Bey dünya tatlısı bir insan, lütfen onu kırmayın," der." Sonra da ekler: "Avrupa'da tamirciler küçücük bir şeyi çok pahalıya tamir eder. Neden? İnsanlar tamirciye bir araba para vereceğine, gidip yenisini alsınlar diye. Ne yazık ki, Kadir Bey her şeyi o kadar ucuza tamir ediyor ki, tamir etmek, yenisini satın almaktan daha cazip hale geliyor. Kimse yeni bir şey almayınca da, ekonomi gelişmiyor!" (Ak, 2019, s. 25).
- Ama gelin görün ki, yeni mallar eskileri kadar kaliteli değildi. Üstelik, çok da pahalıydı.

"İyi de bu benim masamdan ufak, hem hakiki ağaç değil; buna rağmen nasıl bu kadar pahalı olabilir ki?"

"Sunta da neymiş? Kurtların bile yemek için beğenmediği bir malzeme nasıl olur da bu kadar pahalı olabilir? "....

... Diyelim buldunuz, yaptırdınız, yeni alacağınızdan on misli pahalıya mal olur. Çünkü öyle bir usta çok pahalıya çalışır. Kaliteli ağaç da çok pahalıdır."

Cevaplardan tatmin olmayan adalılar, "O zaman niye biz bu mobilyaları almak zorundayız?" diye sormaya başladılar...

...

Cevap hazırды: "Lütfen, bu kadarlık olur mu hiç? Yeni bir yaşam tarzı satın alıyorsunuz onlarla birlikte."

Bu sefer adalılar, "Satın aldığımız yeni yaşam tarzı daha kalitesizse, niye onu satın alıyoruz ki?" diye sormaya başladılar." (Ak, 2019, s. 48-49).

- Bu itirazı Semih Bey çok saçma bulmuştu. "O zaman onları atıp yenilerini alacaksınız tabii. Bu kadar basit. Ömür boyu aynı masada yemek yiyecek haliniz yok ya," diye çıkıştı adalılara.

"Modern hayat budur işte," diye atıldı Mobilyacı Süha Bey, "aldığın bir şeyi yıllarca kullanmak yerine, iki üç yılda bir yenilemek. Eşyanızı yenileyin ki, kendinizi de yenilenmiş gibi hissedin." (Ak, 2019, s. 50).

- Birden hepsi, aslında ne kadar pahalı ve kaliteli mobilyalarla yaşadıklarını fark ettiler. "Biz meğer, çok iyi ustalarından elinden çıkmış ender antikalar kullanan, ayrıcalıklı insanlarmışız," diye düşündüler. Üstelik, yeni alacakları mobilyalar hiç de sağlam değildi. "En fazla bir iki yıl dayanır bunlar," diye yakınmaya başladılar. "O zaman ne yapacağız?"

...

(sürekli eşya yenilemek gerektiğini söyleyenlere karşılık olarak)

"Olur mu öyle şey!" diye bağırdılar. "Biz o kadar zengin miyiz?"

Adalılar ne yapacaklarını bilemediler. Yeni almak istedikleri hiçbir şey eskisinin yerini tutmuyordu (Ak, 2019, s. 49-51).

- "Öyle ya, daha çok para verip, daha kalitesiz ve hikaysiz mallar almanın ne anlamı var ki?" dediler (Ak, 2019, s. 55).

Yukarıda yer alan ifadelerin ilkinde bozulan eşyalarının öncelikle tamir edilmesini ve mümkün olmadığı durumlarda yenisin alınması gerektiği iletisi aracılığıyla; devam eden yedi ifade de çöpten geri dönüşüm amaçlı malzemelerin elde edilmesi, kırılmış ya da bozulmuş eşyaların tamir edilmesi, doğadan bile malzeme sağlanması, eski eşyaların kullanılmaya devam edilmesi, çöpte değerli şeylerin bırakılmaması, artık malzemelerin değerlendirilmesi aracılığıyla; dokuzuncu, onuncu ve on birinci ifadelerde yeni eşya almaya yönlendirmek adına tamiratın pahalıya yapıldığının belirtilmesi, modern olmak için sürekli eşyaların değiştirilmesi gerektiğinin söylenmesi ile dolaylı olarak bu değere işaret edilmesi aracılığıyla; on ikinci ve on üçüncü ifadelerde insanların mevcutta birikimlerinin olması, alışveriş yaparken fiyat ve performans değerlendirmesinin yapılması, kalitesiz ürün almanın zenginlerin yapabileceği bir şey olduğunun söylenmesi aracılığıyla tasarruf değeri işlenmiştir.

"Yardımseverlik" değeriyle ilgili ifadeler şunlardır:

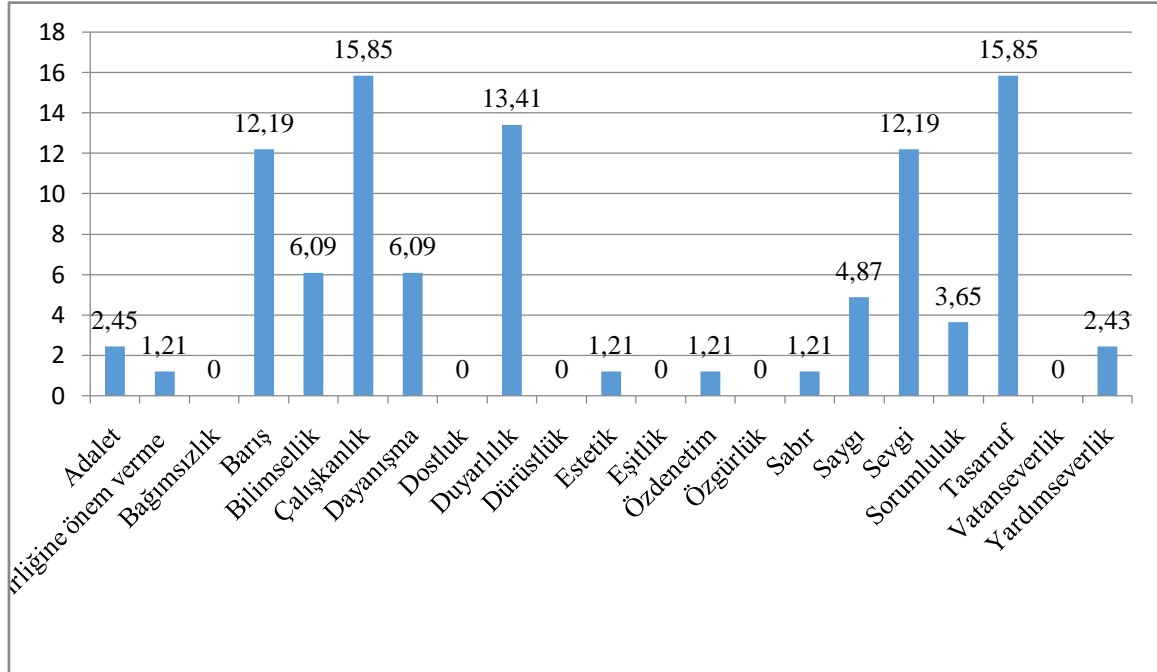
- Kadir Bey farklıdır. O her şeyi tamir eder. Yalnız eşyaları değil, aynı zamanda ilişkileri de. Araları bozulan çiftler, birbirine küsen kırk yıllık arkadaşlar, anlaşamayan komşular, Kadir Bey'in peşini bırakmazlar. Sorunlarını ona anlatıp, çözmesini isterler. O da "Bu sizin sorunuz, beni ilgilendirmez," deyip sırtını dönmez. Hemen taraflarla konuşur basit ama kalıcı çözümler geliştirerek, küsleri barıştırır. Borçlularla alacaklıları el sıkıştırır.

Kiracılarla ev sahiplerinin anlaşırır. Birbirine küsmüş karıkocaların, bir iki güzel sözle arasını buluverir. Neden barışmaları gerektiğini öyle güzel anlatır ki, şaşarsınız (Ak, 2019, s. 15).

- Oysa Tamirci Kadir Bey öyle mi? O çok eliaçık bir insandır. Her tür tamir işini çok az paraya yapar. Ancak, para veremeyen olursa da asla para istemez. "Aman canım, böyle bir bozuk makineyi tamir etme fırsatı verdiğin için asıl ben teşekkür ederim," deyip geçiverir (Ak, 2019, s. 21).

Başkalarının sorunlarına karşı duyarlı bir yaklaşım göstererek çözüm arayan yardımsever karakterin aynı zamanda yaptığı işten para alamadığı durumları bile büyütmeyen kibarca yardım eden bir karakter olması aracılığıyla bu değer işlenmiştir.

Güneşi Bile Tamir Eden Adam kitabında tespit edilen değerlerin işleniş yüzdeleri aşağıdaki grafikte verilmiştir.

Şekil 4. Güneşi Bile Tamir Eden Adam kitabında işlenen değerlerin bulunma yüzdeleri

5.4. Levent Ankara'da

Levent, kardeşi ve okul gezi kulübün Ankara gezileri ve bu gezideki maceralarını anlatan kitap, gezi konulu kitapların en çok okunanı olarak belirlenmiştir. Kitapta işlenen değerler, işlenme sıklıkları ve toplamları aşağıdaki tabloda verilmiştir. Bu verilerden hareketle en sık işlenen değer %18,0 ile 'sorumluluk' olduğu tespit edilmiştir. En az işlenen değer ise %2,00 işlenme oranıyla 'barış', 'sabır' ve 'tasarruf' değerleri olduğu görülmüştür. 'Adalet', 'çalışkanlık', 'dayanışma', 'dürüstlük', 'eşitlik' ve 'öz denetim' değerlerinin hiç işlenmediği saptanmıştır.

Tablo 5

Levent Ankara'da kitabında Tespit Edilen Değerler ve Sayısal Veri Tablosu

Değerler	f	%
Aile birliğine önem verme	7	14,00
Bağımsızlık	2	4,00
Barış	1	2,00
Bilimsellik	6	12,00
Dostluk	3	6,00
Duyarlılık	5	10,00
Estetik	4	8,00
Özgürlük	2	4,00
Sabır	1	2,00
Saygı	2	4,00
Sevgi	3	6,00
Sorumluluk	9	18,00
Tasarruf	1	2,00
Vatanseverlik	2	4,00
Yardımseverlik	2	4,00
<i>Toplam</i>	50	100,00

“Aile birliğine önem verme” değeriyle ilgili ifadeler şunlardır:

- Gezi cumartesi günü olacağı için kendimi toparlayacak zamanım vardı. Cumartesi gününe kadar epey dinlendim. Mert, bensiz gidemeyeceğini bildiği için iyileşmem için elinden geleni yaptı. Kendi elleriyle bana meyve suları sıktı (Orakçı, 2019, s. 9).
- ... Havuçtan bu kadar çok şey yapıldığını bilmiyordum açıkçası. Mert ile bizim en çok havuç lokumu hoşumuza gitti. Hatta evdekilerin de yemesi için bir paket satın aldık (Orakçı, 2019, s. 21).
- Öğretmenin verdiği serbest zamanda kaleyi gezdik. Burası yüksek olduğu için Mert'i bir an olsun yanımdan ayırmadım (Orakçı, 2019, s. 33).
- Mert'in elinden tutup yürümeye başladım. Onun elini sadece fotoğraf çekmek için bırakıyordum. Ayrı ayrı gitmenin çok riskli olduğunu biliyordum ama ne yapayım fotoğraf çekmeden de duramıyordum. Birlikte yolumuza devam ederken ben bir fotoğraf için elini bıraktığımda bir baktım Mert yok. Hemen etrafıma bakındım. Neyse ki beni çok merakta bırakmadan geldi (Orakçı, 2019, s. 60).
- ... (Antikacıdan) Babama eski, tenekeden yapılmış bir otomobil aldık. Babam belki küçükken böyle bir otomobil ile oynamış olabilirdi. Buna çok sevineceğini düşündüm...
...
Anneme de eski bir bebek aldık. Onları güzelce hediye paketi yaptırarak (Orakçı, 2019, s. 62-63).
- (Levent, ördek saldırısına uğrayan kardeşine)
-Peki, neden o ağaca öyle yaslandın? Gelsene korkacak bir şey yok. Yanındayım ben...
...
Osman'dan aldığım yağmurluğu Mert'e verdim... (Orakçı, 2019, s. 81-82).
- ... Güneş batarken yorgunluğun verdiği ağırlıkla herkes uykuya daldı. Gerçi tam olarak herkes değil. Mert öksürmeye başladı. Biraz keyifsiz görünüyordu. Ama yüzü gülüyordu. Normalde hasta olduğunda bizim Mert hiç çekilmez. Ama bu kez bana bakıp kötü kötü gülüyordu. Bunun sebebini önce anlayamadım.
- Ağabey galiba ben hasta oluyorum. Eve gidince bana meyve suyu sıkarsın değil mi? Sıra sende... Benden çok çekeceğin var... (Orakçı, 2019, s. 85).

Yukarıda yer alan ifadelerde hasta ağabeyine iyileşmesi için bakım yapmak, gezi programından anne- babaya hediyeler almak, kardeşini ailesinin bir emaneti olarak koruyup/kollamak, ona sahip çıkmak, kardeşine/abisine karşı hassasiyet göstermek aile birliğine önem verme değeriyle ilişkili bulunmuştur.

“Barış”değeriyle ilgili ifadeler şunlardır:

- (Anıtkabir'de)
 - Çocuklar, buranın adı Barış Parkı. Burada dünyanın birçok köşesinden getirilen 48500 tane ağaç var... (Orakçı, 2019, s. 37).

Anıtkabir'de geçen barış temalı park ve dünyanın her yerinden gelen ağaçlar vurgusu ile barış değerine vurgu yapılmıştır.

“Bilimsellik”değeriyle ilgili ifadeler şunlardır:

- (...)
 - Hayır, bir yer söyledi ama öyle bir şehir bizim ülkemizde yok! Atlasımdan tek tek bütün şehirlere baktım ama bulamadım.
 - Neresiymiş orası?
 - Başkent'e gideceğiz dedi öğretmen. Atladaki küçük yazıları bile okudum. Yurt dışında Taşkent diye bir yer var ama Başkent diye bir yer hiçbir yerde yok. Sizin öğretmen bizimle dalga geçmiş işte! (Orakçı, 2019, s. 7).
- Mert'le birlikte Ankara hakkında biraz araştırma yaptık. Önce ansiklopedilere baktık, daha sonra da internetten bilgi topladık (Orakçı, 2019, s. 9).
- Kâmil ise uzun bir aradan sonra getirdiği tabletinden Beypazarı ile ilgili bir şeyler okuyordu. Kısa bir sessizlikten sonra ayağa kalktı.
 - Öğretmenim hemen Beypazarı'na dönmeliyiz.
 - Ne oldu Kâmil, Beypazarı'nda bir şey mi unuttun?
 - Evet öğretmenim. Seksen katlı baklava yemeyi unuttuk. Böyle muhteşem bir şeyi nasıl unuturuz. Sonra Beypazarı Güvecini... Sonra... (Orakçı, 2019, s. 21-22).
- - Çocuklar bu keçinin özellikle yünü çok kıymetlidir. Tekstil sektöründe, oyuncaklarda ve peruk yapımında kullanılır. Ankara keçisini buraya Hazar Denizi'nin doğusundan atalarımız gelirken getirmiş. Aradan geçen yüzlerce yıl içinde Ankara'nın iklimine uyum sağlamışlar (Orakçı, 2019, s. 24).
- Augustus Tapınağı'nı dolaşırken öğretmenimiz elindeki tablettan bir şeyler arıyor gibiydi. Tapınaktan çıkarken bizi yanına çağırdı.
 - Hayri'nin sözleri aklıma bir şey getirdi. Bu tapınağın adı ağustos ayından gelmiyor ama ağustos ayının adı bir kişiden geliyor?
 - Nasıl yani? Ben hiçbir şey anlamadım, dedim şaşkın bir şekilde.
 - Arkadaşların yüzüne bakılırsa onların da benden farkları yoktu. Öğretmenimiz açıkladı:
 - Roma İmparatoru Sezar, bilim adamlarına bir takvim hazırlatmış. Hazırlattığı takvimde doğum günüolan haziran ayına kendi adını vermiş. Kendisinden sonra gelen Augustus ise haziran ayından sonraki aya kendi adını vermiş. Yani ağustos ayının adı bir kralın adı... Aynı kraldan bahsetmiyorum tabii... (Orakçı, 2019, s. 50-51).
- Onlara bisikletin yanındaki açıklamayı okumalarını söyledim. Sonra da ekledim:
 - Eskiden bisikletler böyleymiş. Bu çocuk bisikleti de onlar örnek olarak yapılmış. Öndeki tekerlek ne kadar büyük olursa bisiklet o kadar hızlı gidermiş (Orakçı, 2019, s. 71).

Yukarıda yer alan ilk üç ifadede bilgiye ulaşmak için çeşitli araçlar kullanarak araştırma yapan karakterler aracılığıyla; dördüncü ifadede tekstil alanına dair teknik bilgiler aracılığıyla; beşinci ifadede tarih bilimi sayesinde elde edilen bazı bilgiler aracılığıyla; altıncı ifadede hız konusuyla ilgili teknik bilgilere yer verilerek bu değer işlenmiştir.

“Dostluk”değeriyle ilgili ifadeler şunlardır:

- Otobüsümüze binmemizle birlikte hareket ettik. Ama sanki bir eksik varmış gibi geldi bana. Ayağa kalkıp etrafıma baktım. Kâmil ile Kamile yoktu. Hemen öğretmenime söyledim...
 - ...
 - Hemen çiftliğe döndük (Orakçı, 2019, s. 27-28).
- Kâmil bana teşekkür etmek için kucağındaki sepetten iki tane yumurta verdi:
 - Bunlar sana Leventçiğim. Teşekkür ederim (Orakçı, 2019, s. 29).

- -Kurtuluş Savaşı çok zor şartlarda kazanılmış. Mehmet Akif de Kurtuluş Savaşı'na katılmak için Ankara'ya gelip Taceddin Dergahı'nda kalmaya başlamış. Meclise buradan gidip geliyormuş. Yokluk yüzünden soğuk kış günlerinde arkadaşı Baytar Şefik Bey'in paltosu ile gidermiş. Bir gün İstiklal Marşı yazma yarışması açılmış. Yarışmanın para ödülü de varmış. Arkadaşı Şefik Bey, "Şu rızmaya girsen de kazanırsan kendine bir palto alsan. Meclise bile benim paltomla gidiyorsun." demiş.
Mehmet Akif arkadaşına kırılmış.
"Para için İstiklal Marşı yazılmaz." diye karşılık vermiş.
Para ödülünü almamak şartıyla yazmaya karar vermiş. İşte İstiklal Marşı'nı da burada yazmış. Hatta bir gece uykusundan uyanmış ve marşın bir bölümü aklına gelmiş. Kalem bulmuş ama kâğıt bulamamış. Mehmet Akif de şiirin bir kısmını duvara yazmış (Orakçı, 2019, s. 73-76).

Yukarıda yer alan ifadelerin ilkinde arkadaşlarının yokluğunu fark eden karakter aracılığıyla, kendisine yardımcı olan arkadaşına teşekkür etmek için hediye veren karakter aracılığıyla, üçüncüsünde ise dostu Mehmet Akif Ersoy'la paltosunu bile paylaşan Baytar Şefik Bey aracılığıyla bu değer işlenmiştir.

"Duyarlılık" değeriyle ilgili ifadeler şunlardır:

- Kâmil bana teşekkür etmek için kucağındaki sepetten iki tane yumurta verdi:
- Bunlar sana Leventçiğim. Teşekkür ederim (Orakçı, 2019, s. 29).
- ...Şimdi ise Kurtuluş Savaşı Müzesi olarak kullanılıyor. Lütfen burayı dolaşırken verilen mücadeleyi hatırlayın ve o dönemi hissetmeye çalışın.
Öğretmenimizin söylediklerini dikkate alarak müzeyi dolaştım. Meclisin toplantı yaptığı salonda bir süre sessizce bekledim ve o günleri düşündüm.
Kurtuluş Savaşı'nın ne zorluklar içerisinde yapıldığını öğrenince duygulandık. Öğretmenimizi dinlerken kendimi mecliste hayal ettim. Bu binada dedelerimizin aldıkları kararlarla ülkemizi nasıl kurduklarını düşündüm (Orakçı, 2019, s. 41-42).
- -Ağabey çok fakir, yaşlı bir amcanın dükkânını gördüm. Zavallı amcaya yardım etmeliyiz. Ben ona çok üzüldüm. Dükkânında hep eski eski eşyalar var. Kimse hiç alışveriş yapmamış, eşyaları eskimiş. Zavallı adam... Haydi, gidip oradaki eşyalardan alalım da amca sevsin." (Orakçı, 2019, s. 61).
- Mehmet Akif'in şiiri birinci olmuş ve meclis kürsüsünden tam üç defa okunmuş. Mehmet Akif kazandığı ödüle elini sürmeden bir kuruma bağışlamış.
Duyduklarımızdan çok etkilenmiştik (Orakçı, 2019, s. 76-78).
- Mert'i teselli etmek ise Kâmil'e düştü:
- Üzülme sen Mertçiğim. Ben o ördekten hesabını sorarım (Orakçı, 2019, s. 83).

Yukarıda yer alan ifadelerin ilkinde kendisine yardım eden arkadaşına karşılık olarak ikramda bulunan karakter; ikinci ve dördüncüsünde müze gezisinde öğrendiklerinden etkilenip dönemin şartlarına dair farkındalık geliştiren ve minnet duyan karakterler; üçüncüsünde antikacının işleri yolunda gitmeyen biri olduğunu zannederek yardımcı olmaya çalışan karakter; beşincisinde ise ördek saldırısına uğrayan karaktere moral vermeye çalışan karakter aracılığıyla duyarlılık değeri işlenmiştir.

"Estetik" değeriyle ilgili ifadeler şunlardır:

- Kısa bir alışverişten sonra öğretmenimizle birlikte yürümeye başladık. Öğretmenimiz bize Beypazarı evleri hakkında bilgi de verdi.
- Çocuklar bu evler iki ya da üç katlı olur üstünde de "kuşkana" adı verilen bir çatı bulunur. Bir çatı için enteresan bir isimdi doğrusu... (Orakçı, 2019, s. 18).
- Müzeyi gezerken en ilginç bulduğum şey ihlamur baskısı oldu. Ben önce bunun ihlamur yapıları ile yapılan bir baskı olduğunu sanmıştım ama hiç de öyle değilmiş. İhlamur

ağacından kesilen ağaç parçalarına desenler çizilip kalıp yapılıyormuş. Sonra da bu kalıplar mürekkebe batırılıp kumaşlara bastırılıyormuş.

Bu baskıyı ben de denedim ve çok güzel oldu.

- Aynı patates baskısı gibi ama çok daha güzel ve çok daha zor...

Birlikte müzeyi gezmeye devam ettik. Ebru yaptık, masallar dinledik... (Orakçı, 2019, s. 19-20).

- Caminin içi çok huzurlu geldi bana... Bir süre sessizce bir kenarda oturdum. Sonra da bu güzel caminin fotoğraflarını çektim. Özellikle tavanı çok dikkatimi çekti. Şimdiye kadar gördüğümüz camiler genellikle kubbeli olurdu ama bu caminin ağaçtan bir tavanı vardı. Ayrıca minberi de çok güzeldi (Orakçı, 2019, s. 44).
- Biz de Osman ile hamamı gezmeye karar verdik. Hemen hemen her tarafını dolaştık. Dolaştığımız yerler arasında ben en çok sütunların dikili olduğu yeri beğendim. Sütunların ayakları yerindeydi ama sütunlar yoktu. Çok ilginç bir görüntü oluşturuyordu (Orakçı, 2019, s. 57).

Yukarıda yer alan ifadelerde gezi esnasında sahip oldukları özellikleriyle büyük üne sahip mimari yapıların (cami, ev, sütun, hamam) gezilmesi, incelenmesi ve onlara dair detay bilgilerin aktarılması amacıyla bu değer işlenmiştir. Yine yerel baskı teknikleriyle yapılan baskılardan ve güzelliklerinden bahsedilmesi de bu değer bir başka işlendiği ifadedir. Ayrıca gezilen/görülen yer ve eşyaların karkaterlerde uyandırdığı hissiyat ve güzel duygular da bu değer işlenişini zenginleştirmiştir.

“Sabır”değeriyle ilgili ifadeler şunlardır:

- -Ağabey neden buraya geldik? Saman mı alacağız? Eşeğimiz mi var ki bizim?
- Mert biraz sabredip öğretmeni dinlersen neden geldiğimizi anlayacaksın (Orakçı, 2019, s. 59).

Samanpazarı gezisinde beklemeksizin soru soran kardeşine sabırlı olmasını tavsiye eden karakter bu değere dikkat çekmiştir.

“Saygı”değeriyle ilgili ifadeler şunlardır:

- ...Şimdi ise Kurtuluş Savaşı Müzesi olarak kullanılıyor. Lütfen burayı dolaşırken verilen mücadeleyi hatırlayın ve o dönemi hissetmeye çalışın.
Öğretmenimizin söylediklerini dikkate alarak müzeyi dolaştım. Meclisin toplantı yaptığı salonda bir süre sessizce bekledim ve o günleri düşündüm.
Kurtuluş Savaşı'nın ne zorluklar içerisinde yapıldığını öğrenince duygulandık. Öğretmenimizi dinlerken kendimi mecliste hayal ettim. Bu binada dedelerimizin aldıkları kararlarla ülkemizi nasıl kurduklarını düşündüm (Orakçı, 2019, s. 41-42).
- Mehmet Akif'in şiiri birinci olmuş ve meclis kürsüsünden tam üç defa okunmuş. Mehmet Akif kazandığı ödüle elini sürmeden bir kuruma bağışlamış.
Duyduklarımızdan çok etkilenmiştik (Orakçı, 2019, s. 76-78).

İstiklal Marşı'nın yazılma ve Millî Mücadele döneminin zor şartlarına dair farkındalıkları artan karakterlerin minnettarlık ve duyarlılıklarını saygı çerçevesinde hissettikleri de okurca kolaylıkla anlaşılacak kadar etkili işlenmiş ve bu değere gönderme yapılmıştır.

“Sevgi”değeriyle ilgili ifadeler şunlardır:

- Öğretmenimiz konuşurken otobüs Beypazarı'na girdi. Çok şirin bir yerdi burası. Daha gezmeden sevmiştim... (Orakçı, 2019, s. 13).
- Keçilerin yanına gidip onları sevmeye çalıştık. Ama bizden kaçtılar. Amcanın yanına gittiler. Bu duruma Mert ile Halil çok bozuldu.
Amca,

- Bu oğlakları ben elimle besliyorum. Benim kokuma alışkınlar. Sizi tanımadıkları için gelmiyorlar, diye açıkladı durumu.

Sonra da bir tane oğlağı kucağına aldı ve bana verdi. Ay! Çok hoşuma gitti. Biraz sevdikten sonra sevimli oğlağı sahibine geri verdim (Orakçı, 2019, s. 25-26).

- Renkli ve eğlenceli Samanpazarı'nda bakırcılar çarşısına da gittik. Orada çekiç seslerini dinledik. Ayrıca tarihi eserler de gördük. Samanpazarı benim çok hoşuma gitti (Orakçı, 2019, s. 66).

Yeniliklere açık karakterin ilk defa gördüğü yerleri sevmesi, gezmekten haz alması ve hayvanlara gösterdiği yakınlık ve sevgisi bu değerın işlendiğı ifadeler olmuştur.

“Sorumluluk”değeriyle ilgili ifadeler şunlardır:

- Mert'in okuldan gelmesini ipe çekmeye başladım(...) Her çarşamba son derste yapılan gezi kulübü toplantısı için. Toplantıya ben katılamayacağım için Mert'e kaçırmamasını tembih etmişim (Orakçı, 2019, s. 5).
- ... Zamanın nasıl geçtiğini anlayamadık. Öğretmenimizin verdiği süre bitince de müze kapısının önünde toplandık (Orakçı, 2019, s. 20).
- Otobüsümüze binmemizle birlikte hareket ettik. Ama sanki bir eksik varmış gibi geldi bana. Ayağı kalkıp etrafıma baktım. Kâmil ile Kamile yoktu. Hemen öğretmenime söyledim...
...
Hemen çiftliğe döndük (Orakçı, 2019, s. 27-28).
- Öğretmenin verdiği serbest zamanda kaleyi gezdik. Burası yüksek olduğu için Mert'i bir an olsun yanımdan ayırmadım (Orakçı, 2019, s. 33).
- Daha sonra otobüse binmek için hemen hazırlandık ve öğretmen söylemeden gidip otobüsün önünde dikilip beklemeye başladık. Bu halimize öğretmenimiz güldü (Orakçı, 2019, s. 46). Öğretmenimiz toplanmamızı söyleyince biz Osman ile hemen yanına gittik ama diğerleri onduymamıştı bile (Orakçı, 2019, s. 57).
- - Çocuklar, Samanpazarı birbirinden ilginç dükkânların olduğu bir yer. Bu yüzden birbirimizden kesinlikle ayrılmıyoruz. Kaybolabilirsiniz çünkü (Orakçı, 2019, s. 59).
- Mert'in elinden tutup yürümeye başladım. Onun elini sadece fotoğraf çekmek için bırakıyordum. Aynı ayrı gitmenin çok riskli olduğunu biliyordum ama ne yapayım fotoğraf çekmeden de duramıyordum. Birlikte yolumuza devam ederken ben bir fotoğraf için elini bıraktığımda bir baktım Mert yok. Hemen etrafıma bakındım. Neyse ki beni çok merakta bırakmadan geldi (Orakçı, 2019, s. 60).
- Mert'le hemen birlikte koşu koşu gözden kayboldular. İçime bir kurt düştü. Müzeye zarar vermemeleri için hemen peşlerinden koştum ve onları buldum... (Orakçı, 2019, s. 71).

Yukarıda yer alan ifadelerin ilkinde üyesi olduğu kulübün toplantısına hastalık sebebiyle katılamayan karakterin kendisine haber getirecek kardeşini sabırsızlıkla beklemesi onun sorumluluk sahibi bir birey olduğuna işaret etmektedir. Ayrıca kulüp üyesi olma sorumluluğuna da sahip olduğu görülen karakter hem arkadaşlarının yokluklarını fark etmiş hem de öğretmenin komutlarına uyma noktasında hassasiyet göstermiştir. Anne-babası tarafından kendisine emanet edilen kardeşinin kontrolünü bırakmayan karakter yine bir sorumluluk örneği göstermiştir. Son olarak da gezdikleri müzeye zarar verme ihtimallerine karşılık kardeşini yine takip altına alması karakterin kültürel varlıklara karşı da sorumluluk hissettiğini göstermektedir.

“Tasarruf”değeriyle ilgili ifadeler şunlardır:

- -Şarkı söyleyen çiçeğin fiyatını gördüm. Çok pahalıydı. O eşyaların neden eskidiğini, kimsenin almadığını anladım ben. Çok pahalı olduğu için eskimişler.
- - Ya da eskidiği için çok pahalı olmuşlar... (Orakçı, 2019, s. 65).

Bir ürünü fiyatının yüksekliğiyle değerlendirebilmesi aracılığıyla tasarruf bilinci olarak bu değer işlenmiştir.

“Vatanseverlik”, “Özgürlük” ve “Bağımsızlık” değerleriyle ilgili ifadeler şunlardır:

- (Öğretmen)
-Korkma, sönmez bu şafaklarda yüzen al sancak,
Sönmeden yurdumun üstünde tüten en son ocak.
O benim Milletimin yıldızıdır, parlayacak,
O benimdir, o benim milletimindir ancak (Ersoy, 1921).
-Bu bizim İstiklal Marşı'mız... Kim yazmıştı?
Bütün otobüs hep birlikte cevap verdi:
-Mehmet Akif Ersoy!
- Aferin çocuklar harikasınız, dedi (Orakçı, 2019, s. 72-73).
- ... Milli marşımızı yazarak milli şairimiz olan Mehmet Akif Ersoy 1873 yılında doğmuş. Zor bir hayat yaşamış.
Mehmet Akif ile ilgili söylenecek çok şey var ama benim asıl anlatmak istediğim İstiklal Marşı'nı hangi şartlarda yazdığı...
....
- Kurtuluş Savaşı çok zor şartlarda kazanılmış. Mehmet Akif de Kurtuluş Savaşı'na katılmak için Ankara'ya gelip Taceddin Dergâhı'nda kalmaya başlamış. Meclise buradan gidip geliyormuş. Yokluk yüzünden soğuk kış günlerinde arkadaşı Baytar Şefik Bey'in paltosu ile gidermiş. Bir gün İstiklal Marşı yazma yarışması açılmış. Yarışmanın para ödülü de varmış. Arkadaşı Şefik Bey, "Şu yarışmaya girsen de kazanırsan kendine bir palto alsan. Meclise bile benim paltomla gidiyorsun." demiş.
Mehmet Akif arkadaşına kırılmış.
"Para için İstiklal Marşı yazılmaz." diye karşılık vermiş.
Para ödülünü almamak şartıyla yazmaya karar vermiş. İşte İstiklal Marşı'nı da burada yazmış. Hatta bir gece uykusundan uyanmış ve marşın bir bölümü aklına gelmiş. Kalem bulmuş ama kâğıt bulamamış. Mehmet Akif de şiirin bir kısmını duvara yazmış:
Ben ezelden beridir hür yaşadım, hür yaşarım,
Hangi çılgın bana zincir vuracakmış, şaşarım!
Kükremiş sel gibiyim, bendimi çiğner aşarım.
Yırtarım dağları, enginlere sığmam taşarım (Ersoy, 1921). (Orakçı, 2019, s. 73-76).

İstiklal Marşı'ndan alıntılarla zenginleştirilen kitap, vatanseverlik, özgürlük ve bağımsızlık değerlerini vatanın en zor zamanındaki şartları da aktararak işlemiştir. Türk milletinin özgürlüğüne, bağımsızlığına düşkünlüğü, vatan sevgisi İstiklal Marşı'ndan yapılan alıntılarla net şekilde vurgulanmıştır. Yine Mehmet Akif Ersoy' un hayatından aktarılan kesitlerle vatan sevgisine ve bağımsızlık aşkına sahip insanların özelliklerine dair etkili ve somut örnekler sunulmuştur. Çocuk karakterlerin de Mehmet Akif Ersoy' u tanımada gösterdikleri ortak tepki onların vatan sevgilerine dair bir gösterge olarak işlenmiştir.

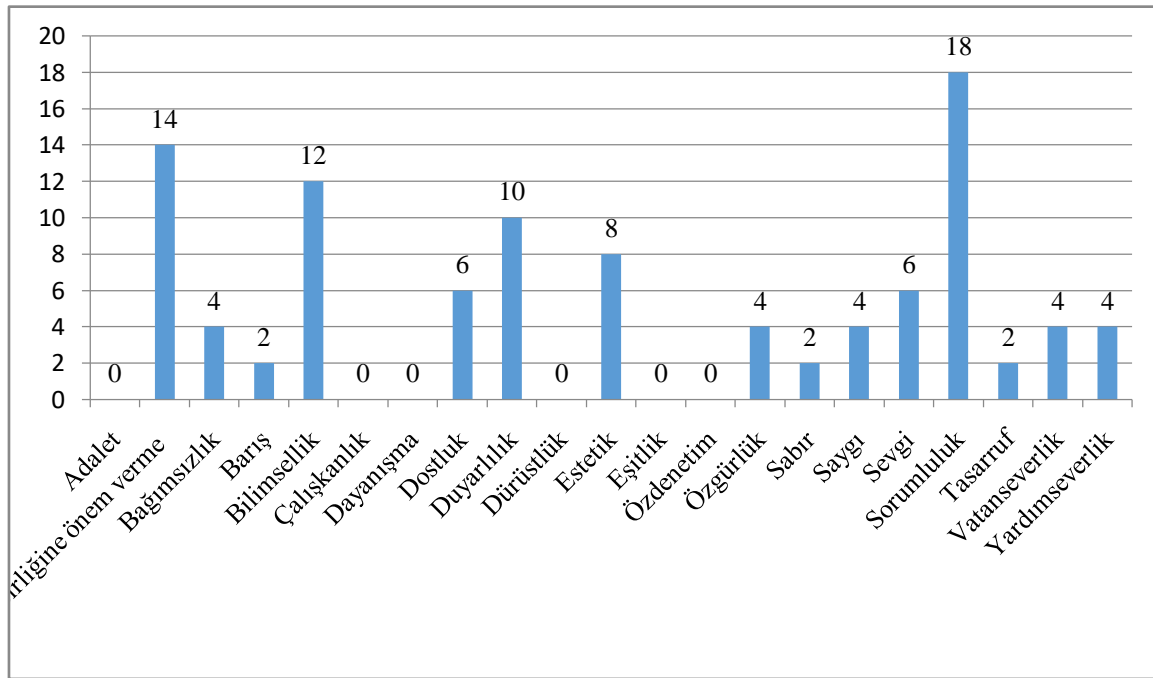
“Yardımseverlik” değerleriyle ilgili ifadeler şunlardır:

- Gezi cumartesi günü olacağı için kendimi toparlayacak zamanım vardı. Cumartesi gününe kadar epey dinlendim. Mert, bensiz gidemeyeceğini bildiği için iyileşmem için elinden geleni yaptı. Kendi elleriyle bana meyve suları sıktı (Orakçı, 2019, s. 9).
- -Ağabey çok fakir, yaşlı bir amcanın dükkânını gördüm. Zavallı amcaya yardım etmeliyiz. Ben ona çok üzülüm. Dükkânında hep eski eski eşyalar var. Kimse hiç alışveriş yapmamış, eşyaları eskimiş. Zavallı adam... Haydi, gidip oradaki eşyalardan alalım da amca sevinsin (Orakçı, 2019, s. 61).

Yukarıda yer alan ifadelerin ilkinde hasta ağabeyinin bakımına yardımcı olan karakter, ikincisinde ise işlerinin kötü gittiğini zannettiği antikacıya yardım etmeye çalışan karakter aracılığıyla bu değer işlenmiştir.

Tüm bu bulgulara ek olarak Ankara gezisi ile Ankara'daki simge yerlerin tanıtıldığı kitapta Anıtkabir'e dair bilgiler verilirken "Mustafa Kemal ATATÜRK"e dair kısıtlı bilgi aktarılmış ve "Atatürk" adına kitapta yer verilmemiştir. Kitap bu özelliğiyle eleştirilmiştir.

Levent Ankara'da kitabında tespit edilen değerlerin işlenme oranları yüzdeler olarak aşağıdaki grafikte verilmiştir.

Şekil 5. Levent Ankara'da kitabında işlenen değerlerin bulunma yüzdeleri

5.5. Kitaplardan Korkan Çocuk

Görme sorunu yaşadığı için kitap okumaktan hoşlanmayan bir çocuğun başkahramanı olduğu kitap duygusal hikâye ve romanlar sınıfında en çok okunan kitap olarak belirlenmiştir. Kitapta işlenen değerler, işlenme sıklıkları ve toplamları aşağıdaki tabloda verilmiştir. Bu verilerden hareketle en sık işlenen değer %21,87 oranıyla 'sevgi' değeri olduğu tespit edilmiştir. En az işlenen değer ise %1,56 oranıyla 'estetik' değeri olmuştur. 'Bağımsızlık', 'barış', 'dayanışma', 'eşitlik', 'özgürlük', 'öz denetim', 'sabır', 'tasarruf' ve 'vatansızlık' değerlerinin işlenmediği görülmüştür.

Tablo 6

Kitaplardan Korkan Çocuk Kitabında Tespit Edilen Değerler ve Sayısal Veri Tablosu

Değerler	f	%
Adalet	2	3,12
Aile birliğine önem verme	9	14,06
Bilimsellik	7	10,93
Çalışkanlık	5	7,81
Dostluk	2	3,12
Duyarlılık	12	18,75
Dürüstlük	4	6,25
Estetik	1	1,56
Saygı	3	4,68
Sevgi	14	21,87
Sorumluluk	3	4,68
Yardıms severlik	2	3,12
<i>Toplam</i>	64	100,00

“Adalet”değeriyle ilgili ifadeler şunlardır:

- (Leopoldo) ... Bunun üzerine uğradığı hayal kırıklığını annesine belirtmeye karar vermişti. Otomobile binerlerken, annesine dönmüş ve “Biliyorsun, ben az televizyon seyrediyorum,” demişti.
...
“Ve benim asla bir video oyunum olmadı.” (Tamaro, 2015, s. 12)
- Bu haksız yere uzun süre tutuklu kalan bir adamın öyküsüydü. Karanlık bir odada zincire vurulduğundan zihninde yolculuk etmeye başlamıştı (Tamaro, 2015, s. 32).

Yukarıda yer alan ifadelerin ilkinde kendini doğru şekilde ifade ederek hakkını savunan karakter; ikincisinde ise haksız yere tutuklu kalan birinin hayat hikâyesinden bahsedilmesi aracılığıyla bu değere dikkat çekilmiştir.

“Aile birliğine önem verme”değeriyle ilgili ifadeler şunlardır:

- O gün, akşama doğru annesi kapının arkasından tatlı bir sesle konuşarak, doğum günü pastasının mumlarını söndürmesi için onu kandırmaya uğraşmıştı. Leopoldo ise, “O mumları siz söndürün!” diye bağırmıştı (Tamaro, 2015, s. 10).
- Geçen yıl, annesi okuldaki notları çok kötü olduğu için telaşlanmış, onu bir ruh doktoruna bile götürmüştü. Doktor ona pek çok sorular sormuş, plastik küplerle oyun oynamış, sonunda pek ciddi bir tavırla şöyle demişti:
“Kitap korkusu bu. Gene kitaplardan korkan bir hasta çıktı karşıma!”
“Kitap korkusu mu?” diye telaşla yinelemişti annesi (Tamaro, 2015, s. 10-11).
- O günden sonra, kitap korkusu hastalığını yenmek için anne ve babası önemli kararlar almaya başlamışlardı. Televizyon, kara bir çöp torbasına sarılmış, bir zincirle sıkı sıkıya bağlanmış, bu da yetmezmiş gibi ucuna bir asma kilit takılmıştı. Her sabah, okula gitmeden önce annesi sınıfta video oyunu oynayıp oynamadığını denetlemek için parmak uçlarına kömür sürüyordu. Sonra sırtındaki okul çantasının ağırlığı altında ezilerek merdivenlerden inerken, arasından çılgın çılgına bağırıyordu:
“Geldiğinde ellerin temiz olursa, yandın demektir!” (Tamaro, 2015, s. 12)
- Önlemler bu kadarla kalsa Leopoldo şu ya da bu biçimde gene canını kurtarabilirdi. Zaten video oyunlarına ve televizyona pek meraklı sayılmazdı. Ama gerçek felaket babasının koymuş olduğu “Günlük Miktar” kararıyla ortaya çıktı.
...
Ertesi gün “Günlük Miktar”ın işleyip işlemediğini denetlemek için, eski mutfak terazisini kapının yanına koymuştu. Leopoldo çıkmadan önce bir tabak üzerine okumuş olduğu şeyleri koymak zorundaydı tartıya konacak ağırlık yoksa, oyun da yok demektir (Tamaro, 2015, s. 14-16).

- Doğun gününden birkaç gün önce annesi onun giderek kötülediğini görerek, kocasına bu tedavi yöntemini yarıda kesmeyi önermişti.
Bunun zerine babası,
“Sevgilim,” demişti annesine, “Bu tedavide hastalığın üstüne gidilir, başlangıçta hastanın kötüye gitmesi doğaldır.”
O gün öğleden sonra annesiyle babası ona bir armağan almak üzere sokağa çıkmışlar, spor malzemeleri satan bir dükkâna gidecekleri yerde gene bir kitapçıya gitmişlerdi (Tamaro, 2015, s. 17).
- Son aylarda düşünmüş düşünmüş, ama ona okumanın neden gerekli olduğunu ona bir kez bile açıkladıklarını anımsayamamıştı...
“İyi ama kitap okumak neden gereklidir?”
...
“nk,” dedi böreğini üfleyen babası, “okuyan insan, her şeyi bilir. Her şeyi bilen insan, her şeye egemen olur.”
...
“Okumak kazandırır,” dedi annesi. “İnsan okumazsa, boş bir kafayla dolaşır, bu da hiç hoş bir şey değildir.”
...
(babası) “Okumak bizi geliştirir,” diye ekledi. “Kitaplar olmazsa insan mutlu olamaz.”(Tamaro, 2015, s. 18-20).
- Bir keresinde okuldaki sıra arkadaşının evine öğle yemeğine konuk olmuştu. O ocuğun annesiyle babasının bir pastahaneleri vardı Leopoldo o evde telefon rehberinin dışında tek bir parça kğit görmemişti. Ama o evde harika yemekler yemişti, kendi evinde hiç olmadığı kadar eğlenmişti. O arkadaşının anne babası hiç kitap okumamış olsalar bile gerçekten pek neşeli bir aileydiler. Peki, buna ne demeliydi? Kitaplar mutlu etmeye yaramıyorsa, başka neye yarıyorlardı?(Tamaro, 2015, s. 20).
- Evin kapısını aldıkları zaman Leopoldo’nun yüreği heyecandan deli gibi çarpıyordu. Annesi onu karşısında görünce bir sevinç çığlığı attı ve neredeyse bir piton yılanı gibi sarıldı oğluna. Sonra gözyaşları içerisinde özür dileyerek, yaşlı adamı içeriye buyur etti ve salona aldı ve neredeyse bir piton yılanı gibi sarıldı oğluna (Tamaro, 2015, s. 36-39).
- Babası şöyle bir ksrd.
“Gözlük m?” dedi. “Elbette, hemen alırız.”
Sonra dördü birden evden çıktılar. nce yaşlı adamı evine bıraktılar, sonra da bir göz doktorunun kapısında durdular.
İki gün sonra Leopoldo’nun burnunun üstüne şişe dibi gibi kalın camları olan bir gözlük takılmıştı (Tamaro, 2015, s. 39).

Yukarıda yer alan ifadelerin ilkinde annenin oğluna sevgi ile yaklaşması ve oğlunun yanlış tepkisi aracılığıyla; ikincisinde oğlunun sağlık sorunlarıyla ilgilenen anne karakteri aracılığıyla; üçüncü ve dördüncüsünde çocuklarının sorununu zmek için bazı uygulamalar yapan anne ve baba karakterler aracılığıyla; beşincisinde çocuklarının sorunu için saygı ve sevgi ifadeleriyle konuşan anne ve baba karakterler aracılığıyla; altıncısında anne, baba ve ocuk karakterin masadaki konuşma ve kendilerini ifade etmeleri aracılığıyla; yedincisinde mutlu bir aile ortamının anlatılması aracılığıyla; sekizincisinde annesine kavuşurken heyecanlanan ve oğluna kavuşurken mutluluktan ağlayan karakterler aracılığıyla; dokuzuncusunda oğullarının sağlığıyla ilgilenen anne- baba karakterler aracılığıyla bu değer işlenmiştir.

“Bilimsellik”değerleriyle ilgili ifadeler şunlardır:

- Doğduğundan bu yana doğum günlerinde kitaptan başka bir armağan almamışlardı. nce yumuşak, bez kitaplar, sonra büyük resimli az yazılı kitaplar, sonra da çok yazılı az resimli kitaplar gelmişti. Yattığı yerden gözlerini yukarı kaldırdığında, Leopoldo kitaplarla dolu

raflardan başka bir şey göremiyordu. Bu kitaplardan hiçbirini o istememişi (Tamaro, 2015, s. 9-10).

- Geçen yıl, annesi okuldaki notları çok kötü olduğu için telaşlanmış, onu bir ruh doktoruna bileğötürmüştü. Doktor ona pek çok sorular sormuş, plastik küplerle oyun oynatmış, sonunda pek ciddi bir tavırla şöyle demişti:
“Kitap korkusu bu. Gene kitaplardan korkan bir hasta çıktı karşıma!”
“Kitap korkusu mu?” diye telaşla yinelemiştir annesi.
Bunun üzerine hekim, ona bunun yeni türeyen, çocuklar arasında hızla yayılan bir hastalık türü olduğunu açıklamıştı. İlk hastalar on yıl kadar önce Amerika’da görülmüştü. Sonra sanki gözle görülmeyen bir veba mikrobü gibi tüm uygar ülkeleri sarmıştı.
Doktor, onları kapıdan uğurlarken,
“Hanımefendi, suç televizyonun, video oyunlarıdır. Çocuğunuzu bunlardan uzak tutun, onu okumaya zorlayın, aklını kullanmasını öğütleyin. Birkaç ay sonra mucizevi sonuçlar alacaksınız.” (Tamaro, 2015, s. 10-11).
- Son aylarda düşünmüş düşünmüş, ama ona okumanın neden gerekli olduğunu ona bir kez bile açıkladıklarını anımsayamamıştı...
“İyi ama kitap okumak neden gereklidir?” (Tamaro, 2015, s. 18-19).
- “Çünkü,” dedi böreğini üfleyen babası, “okuyan insan, her şeyi bilir. Her şeyi bilen insan, her şeye egemen olur.”
...
“Okumak kazandırır,” dedi annesi. “İnsan okumazsa, boş bir kafayla dolaşır, bu da hiç hoş bir şey değildir.”
...
(Babası) “Okumak bizi geliştirir,” diye ekledi. “Kitaplar olmazsa insan mutlu olamaz.”(Tamaro, 2015, s. 19-20).
- Bir keresinde okuldaki sıra arkadaşının evine öğle yemeğine konuk olmuştu. O çocuğun annesiyle babasının bir pastahaneleri vardı Leopoldo o evde telefon rehberinin dışında tek bir parça kâğıt görmemişti. Ama o evde harika yemekler yemişti, kendi evinde hiç olmadığı kadar eğlenmişti. O arkadaşının anne babası hiç kitap okumamış olsalar bile gerçekten pek neşeli bir aileydiler. Peki, buna ne demeliydi? Kitaplar mutlu etmeye yaramıyorsa, başka neye yarıyorlardı? (Tamaro, 2015, s. 20).
- “Çocuk miyop,” dedi kahvesinin son yudumunda. “Miyop ya da astigmat, işte bunun gibi bir şey. Anlayacağımız, okumak için çocuğunuzun bir gözlüğe gereksinimi var.” (Tamaro, 2015, s. 39).
- Babası şöyle bir öksürdü.
“Gözlük mü?” dedi. “Elbette, hemen alırsınız.”
Sonra dördü birden evden çıktılar. Önce yaşlı adamı evine bıraktılar, sonra da bir göz doktorunun kapısında durdular.
İki gün sonra Leopoldo’nun burnunun üstüne şişe dibi gibi kalın camları olan bir gözlük takılmıştı (Tamaro, 2015, s. 39).

Yukarıda yer alan ifadelerin ilkinde çocuklarının gelişim evreleriyle uyumlu kitaplar seçen anne ve baba karakterleri aracılığıyla; ikinci ve yedincisinde oğullarının sağlık sorunlarını çözmek için doktora başvuran anne- baba karakterler aracılığıyla; üçüncü, dördüncü ve yaşadığı sorunun kökenini önce zihninde sorgulayan sonrasında ise anne ve babasıyla tartışan çocuk ve okumanın önemini belirten anne ve baba karakterler aracılığıyla; altıncısında bir göz sorununun tıp bilimindeki adından bahsedilmesi aracılığıyla bu değer işlenmiştir.

“Çalışkanlık”değeriyle ilgili ifadeler şunlardır:

- Oğlancık bütün gecesini Yıldızların Serserisi adlı kitabı okumakla geçirdi. Ertesi gün öğleden sonra parktaki yaşlı adama gidip kitabın sonunda neler olduğunu anlattı (Tamaro, 2015, s. 39).
- Leopoldo bu kitaptan sonra daha pek çok kitap okudu.

Ödül olarak da koşu ayakkabıları aldılar ona.
Haftada bir kez parka giderek koşmaya başladı (Tamaro, 2015, s. 41).

Yukarıda yer alan ifadelerde sağlık sorunlarının halledilmesiyle kitap okumayı çok seven, sürekli okuyan ve bu konuda istekli karakter aracılığıyla bu değer işlenmiştir.

“*Dostluk*” değeriyle ilgili ifadeler şunlardır:

- Dükkândan çıktıkları zaman oğlana şöyle dedi:
“Bunca zamandır bana arkadaşlık ettiğin için, şimdi ben de evine giderken sana eşlik edeceğim.” (Tamaro, 2015, s. 36).
- Oğlancık bütün gecesini Yıldızların Serserisi adlı kitabı okumakla geçirdi. Ertesi gün öğleden sonra parktaki yaşlı adama gidip kitabın sonunda neler olduğunu anlattı (Tamaro, 2015, s. 39).

Yukarıda yer alan ifadelerin ilkinde bir dostluğun başlangıcının anlatılması; ikincisinde ise dostuna verdiği sözü tutmak için çabalayan karakter aracılığıyla bu değer işlenmiştir.

“*Duyarlılık*” değeriyle ilgili ifadeler şunlardır:

- Oğün, akşama doğru annesi kapının arkasından tatlı bir sesle konuşarak, doğum günü pastasının mumlarını söndürmesi için onu kandırmaya uğraşmıştır. Leopoldo ise, “O mumları siz söndürün!” diye bağırmıştı (Tamaro, 2015, s. 10).
- Sekiz yıl birlikte yaşadktan sonra annesiyle babasının, oğullarının kitapla hiç ilgilenmediklerini anlamamış olmaları ona olanaksız görünüyordu. Onlar kitapları seviyor olabilirlerdi, tamam ama bu nedenle oğullarının da kitaplara bayılması gerekmiyordu ki! (Tamaro, 2015, s. 10).
- “Ben senin yaşındayken, ağırlığının yarısı kadar kitap okumuştum. Şimdi otuz yaşında olduğuma göre gururla, okumuş olduğum kitapların ağırlığının benim ağırlığının en az on katı olduğunu söyleyebilirim.” Sonra da oğluna ciddi bir yüzle bakarak sözlerini sürdürdü: “Ben yüzlerce kitap okudum, yüzlerce kilo ağırlığında ve yüzlerce metre küp hacminde. Hasta olduğun için okuyamıyorsan, tedavi olman gerekir. Peki hasta bir insan nasıl tedavi olur? İlaçlarını, aksatmadan, düzenli bir biçimde alarak elbette. İşte sen de böyle yapacaksın.” (Tamaro, 2015, s. 14).
- Doğum gününden birkaç gün önce annesi onun giderek kötülediğini görerek, kocasına bu tedavi yöntemini yarıda kesmeyi önermişti.
Bunun üzerine babası,
“Sevgilim,” demişti annesine, “Bu tedavide hastalığın üstüne gidilir, başlangıçta hastanın kötüye gitmesi doğaldır.”
O gün öğleden sonra annesiyle babası ona bir armağan almak üzere sokağa çıkmışlar, spor malzemeleri satan bir dükkâna gidecekleri yerde gene bir kitapçıya gitmişlerdi (Tamaro, 2015, s. 17).
- Yaşlı adam bir süre sessiz oturdu, sonra,
“Biliyor musun?” dedi, “Sabahları parkta bir çocuk görünce aklıma hep onun evden kaçmış olduğu gelir.”
Leopoldo, “İyi ki adam kör,” diye düşündü, “yüzümün böyle kıpkırmızı olduğunu göremiyor hiç olmazsa.”
Yaşlı adam sözlerini sürdürerek,
“Neden böyle düşünürüm, biliyor musun?” dedi. “Çünkü senin yaşındayken ben de evden kaçmıştım.”
...
“Evet, evde çok mutsuzdum, bu yüzden çekip gitmiştim.” (Tamaro, 2015, s. 26-28).
- (yaşlı adam, Leopoldo’ya) “Gel,” dedi, “Birlikte bir şeyler yiyelim.”
Oradaki bir lokantaya girdiler ve adam başı altı köfte yediler (Tamaro, 2015, s. 30).
Leopoldo, nazik olması gerektiğini düşünerek,
“Nasıl bir öyküydü bu?” diye sordu (Tamaro, 2015, s. 32).
- Leopoldo, köftesinin kırıntılarını toplamaya çalışırken,
“Aklıma bir fikir geldi!” diye bağırdı.
“Ne geldi?” yaşlı adam.

“Bir kitapçıya gidelim, ben size kitabı okuyup bitireyim.” (Tamaro, 2015, s. 33-34).

- O sırada yanlarından satıcılardan biri geçiyordu. Leopoldo’nun kitabı gözlerine bir yaklaştırıp bir uzaklaştırdığını görünce, yaşlı adama bakarak, “Torununuz gözlüklerini unutmuş,” dedi (Tamaro, 2015, s. 36).
- Dükkândan çıktıkları zaman oğlana şöyle dedi: “Bunca zamandır bana arkadaşlık ettiğin için, şimdi ben de evine giderken sana eşlik edeceğim.” (Tamaro, 2015, s. 36).
- Sonra gözyaşları içerisinde özür dileyerek, yaşlı adamı içeriye buyur etti ve salona aldı. Arkasından konuğuna kahve pişirdi (Tamaro, 2015, s. 39).
- Oğlancık bütün gecesini Yıldızların Serserisi adlı kitabı okumakla geçirdi. Ertesi gün öğleden sonra parktaki yaşlı adama gidip kitabın sonunda neler olduğunu anlattı (Tamaro, 2015, s. 39).

Yukarıda yer alan ifadelerin ilkinde oğlunun doğum gününü önemseyen anne karakteri ve annesine duyarsızca cevap veren çocuk karakteri aracılığıyla; ikincisinde anne ve babasının kendisine duyarsızca hediyeler aldıklarını söyleyen karakter aracılığıyla; üçüncüsünde oğluyla duyarsız bir üslupla konuşan baba karakteri aracılığıyla; dördüncüsünde oğlunun mutsuzluğundan rahatsız olan ve bunu gidermek için girişimde bulunan duyarlı anne karakteri ve bu durumu önemsemeyen duyarsız baba karakteri aracılığıyla; beşinci, altıncı, onuncusunda evden kaçtığını anladığı çocukla ilgilenen duyarlı yaşlı adam karakteri aracılığıyla; yedincisinde yaşlı karaktere nazikçe davranmaya çalışan çocuk karakteri aracılığıyla; sekizincisinde yaşlı adama yardımcı olmak için istek duyan çocuk karakteri aracılığıyla; dokuzuncusunda çocuğun gözleriyle ilgili sorun yaşadığını fark edip söyleyen satıcı karakter aracılığıyla; onbirincisinde çocuğuna sahip çıkan ve onu evine getiren kişiye teşekkür eden karakter aracılığıyla; on ikincisinde arkadaşına verdiği sözü tutmak için çaba sarf eden çocuk karakteri aracılığıyla bu değer işlenmiştir.

“Dürüstlük”

- Leopoldo döndü baktı: bu her şeye burnunu sokan türden bir satıcı kadındı. “Annen nerede?” diye sordu hemen. Leopoldo yanaklarının kızardığını hissetti. Yalan söyleyerek, “Annem, öteki bölümde,” dedi (Tamaro, 2015, s. 22-24).
- Leopoldo, Pinokyo gibi burnunun uzadığını hissetti. “Öğretmenimiz hastaydı” dedi. Ama bu söylediğini kendi bile pek inandırıcı bulmadı
...
Leopoldo, “İyi ki adam kör,” diye düşündü, “yüzümün böyle kıpkırmızı olduğunu göremiyor hiç olmazsa.” (Tamaro, 2015, s. 26).
- (Yaşlı adam)
“Biliyor musun Leopoldo, ben az önce sana yalan söyledim.”
“Ne yalanı?”
“Pişmanlık duymadığım konusunda. Gerçekte benim de bir pişmanlığım var, bu nedir biliyor musun? Sevdiğim bir kitabı okuyup bitirememiş olmamdır.” (Tamaro, 2015, s. 32).
- “Yaşlı adam neşeli bir kakhaha attı.
“Doğru, ben de sana yalan söyledim, ben bir denizci değil, bir gece bekçisiydim. Geceleri uyanık kalabilmek, sıkıntımı alt edebilmek için hep kitap okurdum. Denizi, kartpostalların dışında hiç görmedim, bundan sonra da göreceğim yok. Ama burada, bu bankta tek başıma ve karanlıkta otururken dünyanın tüm denizlerini görüyorum. Denizlerini ve okyanuslarını. Onları görüyor, tuzlu kokusunu duyuyor, tatlı esintilerini güçlü fırtınalarından ayırt

edebiliyorum. Kendimi sanki bir yelkenlinin tepesinde dünyanın çevresini on sekiz kez dönmüş gibi hissediyorum.” (Tamaro, 2015, s. 41).

Yukarıda yer alan ifadelerin ilk ikisinde yalan söyleyen ancak bundan rahatsızlık duyan karakter aracılığıyla; üçüncü ve dördüncüsünde ise kendisine dair bir gerçeği itiraf eden karakter aracılığıyla bu değer işlenmiştir.

“*Estetik*”değeriyle ilgili ifadeler şunlardır:

- Ne var ki bizimki oradan da kaçmıştı. Bir yunusun sırtında başka bir adaya geçmişti. Orada da güzeller güzeli bir prenses vardı ve hemen ona âşık olmuştu... (Tamaro, 2015, s. 28).

Yukarıda yer alan ifadede prensesin ‘güzeller güzeli’ olarak tasvir edilmesiyle bu değer işlenmiştir.

“*Saygı*”değeriyle ilgili ifadeler şunlardır:

- Leopoldo kitapları öfkeyle yere fırlatmış, sonra da kapıyı vurarak çıkıp kendi odasına kapanmıştı (Tamaro, 2015, s. 8).
- O gün, akşama doğru annesi kapının arkasından tatlı bir sesle konuşarak, doğum günü pastasının mumlarını söndürmesi için onu kandırmaya uğraşmıştır. Leopoldo ise, “O mumları siz söndürün!” diye bağırması.” (Tamaro, 2015, s. 10).
- Minik Leopoldo, bütün bunları hiçbir yanıt vermeden dinledi, karşı da çıkmadı. Sonra yemeğini bitirince, ağzını peçetesine sildi, sofradan kalktı, teşekkür ederek odasına döndü (Tamaro, 2015, s. 20).

Yukarıda yer alan ifadelerin ilk ikisinde anne- babasına saygısızca davranan çocuk karakter aracılığıyla dolaylı olarak; üçüncüsünde ise sofrada uygun davranan çocuk karakter aracılığıyla bu değer işlenmiştir.

“*Sevgi*”değeriyle ilgili ifadeler şunlardır:

- ... Kentte yaşasa bile koşmaya bayılıyordu. Koşarken havanın yüzüne çarptığını hissediyor, bu onu neşelendiriyordu... Aslında o, kırlarda ya da deniz kıyısında koşabilmeyi çok isterdi. Pek çok sınıf arkadaşı hafta sonları anne babasıyla kırlara gidiyordu, ama o hiç gitmemişti. Annesi de babası dakent dışına çıkmayı sevmiyorlardı. Annesi farelerden ve örümceklerden korkardı, babası da öyle tembeldi ki bütün boş zamanlarını evde kitap okuyarak geçirmeyi yeğliyordu (Tamaro, 2015, s. 7-8).
- Doğduğundan bu yana doğum günlerinde kitaptan başka bir armağan almamışlardı. Önce yumuşak, bez kitaplar, sonra büyük resimli az yazılı kitaplar, sonra da çok yazılı az resimli kitaplar gelmişti. Yattığı yerden gözlerini yukarı kaldırdığında, Leopoldo kitaplarla dolu raflardan başka bir şey göremiyordu. Bu kitaplardan hiçbirini o istememişti (Tamaro, 2015, s. 9-10).
- gün, akşama doğru annesi kapının arkasından tatlı bir sesle konuşarak, doğum günü pastasının mumlarını söndürmesi için onu kandırmaya uğraşmıştır. Leopoldo ise, “O mumları siz söndürün!” diye bağırması (Tamaro, 2015, s. 10).
- Sekiz yıl birlikte yaşadıkten sonra annesiyle babasının, oğullarının kitapla hiç ilgilenmediklerini anlamamış olmaları ona olanaksız görünüyordu. Onlar kitapları seviyor olabilirlerdi, tamam ama bu nedenle oğullarının da kitaplara bayılması gerekmiyordu ki! (Tamaro, 2015, s. 10).
- “Ben senin yaşındayken, ağırlığının yarısı kadar kitap okumuştum. Şimdi otuz yaşında olduğuma göre gururla, okumuş olduğum kitapların ağırlığının benim ağırlığının en az on katı olduğunu söyleyebilirim.” Sonra da oğluna ciddi bir yüzle bakarak sözlerini sürdürdü: “Ben yüzlerce kitap okudum, yüzlerce kilo ağırlığımda ve yüzlerce metre küp hacminde. Hasta olduğun için okuyamıyorsan, tedavi olman gerekir. Peki hasta bir insan nasıl tedavi olur? İlaçlarını, aksatmadan, düzenli bir biçimde alarak elbette. İşte sen de böyle yapacaksın.”

Bu karar üzerine, babası Leopoldo'nun günde yüz gram, ikinci hafta iki yüz gram, üçüncü hafta üç yüz gram kitap okuyacak ve böyle böyle artıracaktı. Bu aşamalara uyulursa, yazdan önce şu andaki kilosuna denk ağırlıkta kitap okumuş olacak ve iyileşecekti (Tamaro, 2015, s. 14).

- “Çünkü,” dedi böreğini üfleyen babası, “okuyan insan, her şeyi bilir. Her şeyi bilen insan, her şeye egemen olur.”

...

“Okumak kazandırır,” dedi annesi. “İnsan okumazsa, boş bir kafayla dolaşır, bu da hiç hoş bir şey değildir.”

...

(Babası) “Okumak bizi geliştirir,” diye ekledi. “Kitaplar olmazsa insan mutlu olamaz.”(Tamaro, 2015, s. 19-20).

- Bir keresinde okuldaki sıra arkadaşının evine öğle yemeğine konuk olmuştu. O çocuğun annesiyle babasının bir pastahaneleri vardı Leopoldo o evde telefon rehberinin dışında tek bir parça kâğıt görmemişti. Ama o evde harika yemekler yemişti, kendi evinde hiç olmadığı kadar eğlenmişti. O arkadaşının anne babası hiç kitap okumamış olsalar bile gerçekten pek neşeli bir aileydiler. Peki, buna ne demeliydi? Kitaplar mutlu etmeye yaramıyorsa, başka neye yarıyorlardı? (Tamaro, 2015, s. 20).
- ... Orada parlak bir rafın üstünde her renk ve her biçimde koşu ayakkabıları diziliydi. Ah, şu ayakkabılara sahip olmayı ne çok istiyordu! Onların bir çiftini ayaklarında görebilmek için neler vermezdi (Tamaro, 2015, s. 22).
- Tam on sekiz kez dünyanın çevresini dolaşmıştı. Yeryüzünün çevresinde döne döne elbette pek çok şey yaşamıştı.

...

Ne var ki bizimki oradan da kaçmıştı. Bir yunusun sırtında başka bir adaya geçmişti. Orada da güzeller güzeli bir prenses vardı ve hemen ona âşık olmuştu... (Tamaro, 2015, s. 28).

- (Yaşlı adam)
“Biliyor musun Leopoldo, ben az önce sana yalan söyledim.”
“Ne yalanı?”
“Pişmanlık duymadığım konusunda. Gerçekte benim de bir pişmanlığım var, bu nedir biliyor musun? Sevdiğim bir kitabı okuyup bitirememiş olmamdır.” (Tamaro, 2015, s. 32).
- Leopoldo başlangıçtaki çekingenliğini üzerinden atarak, bu öyküyü ilgiyle dinlemeye başlamıştı. Bu gerçekten büyüleyici bir konuydu.

...

Leopoldo, köftesinin kırıntılarını toplamaya çalışırken,

“Aklıma bir fikir geldi!” diye bağırdı.

“Ne geldi?” yaşlı adam.

“Bir kitapçıya gidelim, ben size kitabı okuyup bitireyim.” (Tamaro, 2015, s. 33-34).

- Evin kapısını çaldıkları zaman Leopoldo'nun yüreği heyecandan deli gibi çarpıyordu. Annesi onu karşısında görünce bir sevinç çığlığı attı ve neredeyse bir piton yılanı gibi sarıldı oğluna. Sonra gözyaşları içerisinde özür dileyerek, yaşlı adamı içeriye buyur etti ve salona aldı ve neredeyse bir piton yılanı gibi sarıldı oğluna (Tamaro, 2015, s. 36-39).
- Oğlancık bütün gecesini Yıldızların Serserisi adlı kitabı okumakla geçirdi. Ertesi gün öğleden sonra parktaki yaşlı adama gidip kitabın sonunda neler olduğunu anlattı (Tamaro, 2015, s. 39).
- Leopoldo bu kitaptan sonra daha pek çok kitap okudu. Ödül olarak da koşu ayakkabıları aldılar ona. Haftada bir kez parka giderek koşmaya başladı (Tamaro, 2015, s. 41).

Yukarıda yer alan ifadelerin ilkinde koşmayı ve doğayı seven çocuk, kitap okumayı seven baba ve bazı hayvanları sevmeyen anne karakterler aracılığıyla; ikinci ve dördüncüsünde kitapları sevmeyen karakter aracılığıyla; üçüncüsünde oğluna sevgiyle yaklaşan anne karakter aracılığıyla; beşincisinde kendisi kitapları çok sevdiği için oğlunun da çok kitap okumasını isteyen baba karakter; altı, on, on bir, on üç ve on dördüncü ifadelerde okumaya ilgi duyan ve okumayı seven karakterler aracılığıyla; yedincisinde sevgi dolu aile

ortamının tasviri aracılığıyla; sekizincisinde koşu ayakkabılarını seven çocuk karakter aracılığıyla; dokuzuncusunda gezmeyi seven ve bir prensese âşık olan karakter aracılığıyla; on ikincisinde oğluna kavuştuğunda mutluluktan ağlayan anne karakter aracılığıyla bu değer işlenmiştir.

“*Sorumluluk*”değeriyle ilgili ifadeler şunlardır:

- Her sabahki gibi anne ve babasına, “Hoşça kal,” dedi, pencereden bakan annesine bahçeden el salladı, sonra adımlarını her günkü gibi atmaya çalışarak okula gitmek için gittiği yolda yürümeye başladı. Ama biraz sonra sağa döneceğine dümdüz gitti. Kapıları açık duran bir otobüs görene dek yürümeyi sürdürdü. Arkasına bakmadan otobüse atladı, büyüklerin bacaklarının arasına gizlenerek evden, okuldan, onu bunca üzen dünyadan uzaklaştı (Tamaro, 2015, s. 20-22).
- Babası şöyle bir öksürdü.
“Gözlük mü?” dedi. “Elbette, hemen alırsız.”
Sonra dördü birden evden çıktılar. Önce yaşlı adamı evine bıraktılar, sonra da bir göz doktorunun kapısında durdular.
İki gün sonra Leopoldo’nun burnunun üstüne şişe dibi gibi kalın camları olan bir gözlük takılmıştı (Tamaro, 2015, s. 39).
- Oğlancık bütün gecesini Yıldızların Serserisi adlı kitabı okumakla geçirdi. Ertesi gün öğleden sonra parktaki yaşlı adama gidip kitabın sonunda neler olduğunu anlattı (Tamaro, 2015, s. 39).

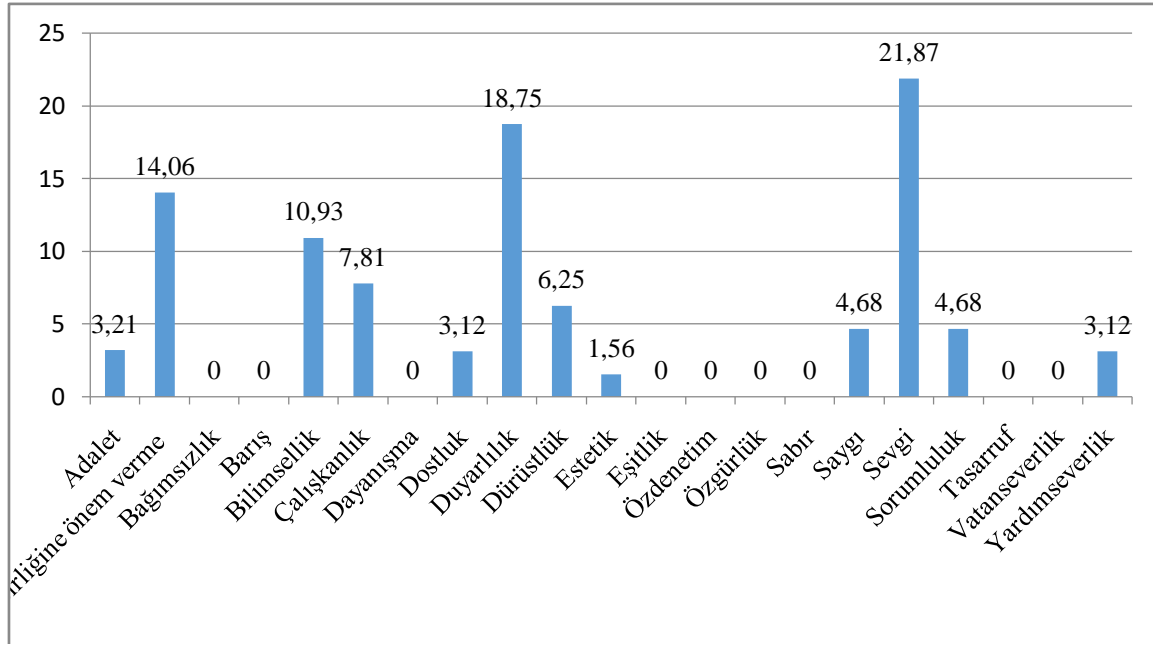
Yukarıda yer alan ifadelerin ilkinde günlük okula gitme sorumluluğunu yerine getirmeyen karakter aracılığıyla; ikincisinde oğlunun sağlık sorununun çözülmesi sorumluluğunu alan baba karakter aracılığıyla; üçüncüsünde ise dostuna verdiği sözün sorumluluğuyla hareket eden karakter aracılığıyla bu değer işlenmiştir.

“*Yardımsızlık*”değeriyle ilgili ifadeler şunlardır:

- Leopoldo, köftesinin kırıntılarını toplamaya çalışırken,
“Aklıma bir fikir geldi!” diye bağırdı.
“Ne geldi?” yaşlı adam.
“Bir kitapçıya gidelim, ben size kitabı okuyup bitireyim.” (Tamaro, 2015, s. 33-34).
- Oğlancık bütün gecesini Yıldızların Serserisi adlı kitabı okumakla geçirdi. Ertesi gün öğleden sonra parktaki yaşlı adama gidip kitabın sonunda neler olduğunu anlattı (Tamaro, 2015, s. 39).

Yukarıda yer alan ifadelerde görme engelli yaşlı dostuna yardımcı olan çocuk karakter aracılığıyla bu değer işlenmiştir.

Kitaplardan Korkan Çocuk kitabında tespit edilen değerlerin işlenme oranları yüzdeler olarak aşağıdaki grafikte verilmiştir.

Şekil 6. Kitaplardan Korkan Çocuk kitabında işlenen değerlerin bulunma yüzdeleri

5.6. Levent- Dilek Kutusu Açılıyor

Levent, ailesi, okul arkadaşları, öğretmenleri ile yaşadığı günlük maceralarının anlatıldığı kitap macera konulu kitapların en çok okunanı olarak belirlenmiştir. Kitapta işlenen değerler, işlenme sıklıkları ve toplamları aşağıdaki tabloda verilmiştir. Bu verilerden hareketle en sık işlenen değer %13,79 oranıyla ‘çalışkanlık’ değeri olmuştur. En az işlenen değerler ise %1,72 oranıyla ‘barış’ ve ‘eşitlik’ değerleridir. ‘Bağımsızlık’, ‘estetik’, ‘özgürlük’, ‘tasarruf’ ve ‘vatanseverlik’ değerlerinin işlenmediği saptanmıştır.

Tablo 7

Levent- Dilek Kutusu Açılıyor Kitabında Tespit Edilen Değerler ve Sayısal Veri Tablosu

Değerler	İlgili ifade sayısı	Toplam
Adalet	3	5,17
Aile birliğine önem verme	6	10,34
Barış	1	1,72
Bilimsellik	2	3,44
Çalışkanlık	8	13,79
Dayanışma	4	6,89
Dostluk	2	3,44
Duyarlılık	7	12,06
Dürüstlük	3	5,17
Eşitlik	1	1,72
Öz denetim	3	5,17
Sabır	2	3,44
Saygı	5	8,62
Sevgi	4	6,89
Sorumluluk	4	6,89
Yardımseverlik	3	5,17
Toplam	58	100,00

“Adalet” değeriyle ilgili ifadeler Şunlardır:

- Dilek kutusu her hafta m¼d¼r, bir ¼ğretmen ve n¼betçi ¼ğrenci g¼zetiminde açılacaktır. Herkes merak içindeydi. Tabii bizim sınıf da... (Orakçı, 2018, s. 52).
- Beden eğitimi ¼ğretmenimiz geldi. Yarışın kurallarını hatırlattı ve başlama d¼d¼ę¼n¼ aldı (Orakçı, 2018, s. 69).
- Hemen beden eğitimi ¼ğretmenimizin odasına koştuk. Odanın ¼n¼ kalabalıktı. Bizim sınıf neredeyse tam kadro oradaydı. Ben de topluluğa karıştım. Hep birlikte kapıyı çaldık ve içeri girdik. Ben ¼ne çıktım;
- ¼ğretmenim, m¼saitseniz sizinle bir Şey konuşmak istiyoruz, dedim.
Beden eğitimi ¼ğretmenimiz g¼l¼mseyerek:
- Buyurun ocuklar, dedi.
- Efendim, notlarımızda bir yanlışlık var galiba.
- Nasıl oğlum?
"¼ğretmenim, biz yarışı ilk beşte bitirdik. Ama d¼rt aldık. Aykut sonuncu bitirdi. Ama beş aldı. Tamam beş alsın da... Bu nasıl oldu anlamadık?
...
Sonra da,
- Çocuklar siz yarıştan sonra top oynadınız. ¼nk¼ yarışta yorulmadınız. İsteseydiniz çok daha hızlı koşabilirdiniz. Aykut ise b¼t¼n g¼c¼yle koştu. O sizden daha çok emek harcadığı için en y¼ksek notu hak etti.
¼ğretmenin bu açıklamasından sonra s¼yleyecek s¼z yoktu. Aykut geçen sefer koşmasıyla bizi g¼ld¼rm¼řt¼; Şimdi de d¼ř¼nd¼rd¼ (Orakçı, 2018, s. 74-77).

Yukarıda yer alan ilk ifadede dilek kutusunun aılmasında idareci ve ¼ğretmenlere ilaveten ¼ğrencilere de yer verilmesi ¼ğrencilerin g¼z¼nde adaletin tesisi açısından ¼nemli bir işleyiş olarak ¼rneklendirilebilir. İkinci ifadede ise ders içindeki yarışın kurallarının olması yine adalet değerine vurgu yapmıştır. Son ifadede ise ¼ğrencilerin haklarını nezaket içinde aramaları, kendi haklarını savunmaları da bu değere vurgu yapan bir diğer ¼rnek olmuştur. Ayrıca ¼ğrencilerin aldıkları cevabı yine nezaketle kabullenmeleri onların başkalarının haklarına saygılı olduklarını g¼stermiřtir.

“Aile birliğine ¼nem verme” değeriyle ilgili ifadeler Şunlardır:

- -Bak Mertiğim. Canım kardeşim. Dilek kutusu okulda eksik g¼rd¼ę¼n¼z Şeyleri idareye bildirmek için koyuldu. Hayalleri gerçekleştiren bir kutu değil o. Ancak masallarda olur ¼yle Şeyler. Ayrıca yaş olarak benden b¼y¼k olman da pek m¼mk¼n değil. Ben senden kaç yıl ¼nce d¼nyaya geldim, değil mi?
Mert b¼t¼n hayalleri suya d¼řm¼ř gibi suratını astı.
İlahi Mert! Sen adamı ¼ld¼r¼rs¼n. Ama g¼lmekten... (Orakçı, 2018, s. 63).
- (Satranç kursu için) Ertesi g¼n sınıftaki herkes kabul ediyorum kısmı işaretili kâğıtlarla gelmişti okula. Hemen o g¼n¼n akşamı kurs başlayacaktı. Ben de geç kalacağımı haber vermek için Mert'in sınıfına gittim.
- Mert, ben bu akşam kursa katılacağım, dedim. Beni bekleme. Sen eve git olur mu? (Orakçı, 2018, s. 82-83).
- Mert yol boyu benimle konuşmadı. Eve bir karış suratla girince annem meraklandı:
- Oğlum Mert, neyin var yavrum?
- Hiç, yok bir Őeyim!
Annem Mert'ten cevap alamayınca bana d¼nd¼:
- Nesi var Mert'in?
- Anne bizim sınıfta satranç kursu açıldı ya...
- Eee?
- İşte bizimki ona katılmak istiyormuş.
- Kardeşini de yazdırıver.
- Ama anne birinci sınıfları almazlar ki...
...

Yemekte annem konuyu tekrar açtı:

- Levent, Mert'i kursa almıyorlarsa ona sen satranç öğret. Olmaz mı?

- Ama anne...

- Hadi Levent, benim hatırım için... Bak Mert ne kadar da üzülüyor.

Mert'e baktım. Üzgün üzgün duruşuna dayanamadım.

- Peki anneciğim, dedim.

Akşamları okuldan gelince artık bir işim daha vardı. Mert'e satranç öğretmek... (Orakçı, 2018, s. 86-88).

- Ertesi gün derslere başladık. Mert çok istekliydi.

-Mert, satranç dersimiz başlıyor. Hadi satranç takımını getir.

- Peki, ağabey, diyerek uçtu. Başka bir iş için göndersem, söylene söylene gider.

Çok geçmeden koşarak geldi:

- Ağabey işte satranç takımın!

- Bak Mert ilk ders; önce oyunun adını doğru söylemelisin: Satranç.

- Ağabey ben de öyle diyorum zaten. Satranç

- Hayır Mert, yanlış söylüyorsun. Satranç. Satranç değil...

-Santranç...

-Mertçim bak heceliyorum: Sat-ranç.

-Sant-ranç.

- Olmuyor Mert olmuyor! Daha oyunun adını söyleyemiyorsun. Ben gidiyorum.

- Yaa ağabey lütfeen...

Ne yapayım? Kardeş bu, atsan atılmaz; satsan satılmaz. Hem üzülmesine de içim el vermiyor.

Tam yarım saatin sonunda Mert'e satranç dedirtmeyi başardım (Orakçı, 2018, s. 88-90).

- Annem:

- Sakin ol Levent, dedi. O daha küçük. Bu akşamlık bu kadar yeter. Yarın yine devam edersiniz (Orakçı, 2018, s. 93).

- "Öğretmenimizin kurs açmasıyla Mert'ten kurtulmuştum. Ama bazen Mert yanıma geliyor;

aklına takılanları soruyor. Ben de cevaplıyorum. Ne de olsa kardeşim...

Çoğu zaman beni kızdırsa da onu çok seviyorum (Orakçı, 2018, s. 94).

Yukarıda yer alan ifadelerin ilkinde kardeşine 'canım kardeşim' olarak hitap eden ve ona açıklama yapan ağabey aracılığıyla; ikincisinde kardeşlerin okula beraber gidip geldiklerini ima eden ve kardeşine karşı sorumluluğu olan karakterin ona geç kalacağını haber vermesi aracılığıyla; üçüncüsünde keyifsiz ve üzgün görünen evladiyla ilgilenen ve sorununa çözüm bulan anne ve bu çözümü kabul eden büyük evladı aracılığıyla;dördüncüsünde kardeşine satranç öğretmek için çaba harcayan ve sabır gösteren ağabey aracılığıyla, beşincisinde evlatları arasında gerginlik olmaması için büyük evladından anlayış isteyen anne aracılığıyla, altıncısında kendisini kızdırsa bile kardeşini çok sevdiğini söyleyen ağabey aracılığıyla bu değer işlenmiştir.

"Barış"değeriyle ilgili ifadeler şunlardır:

- "Öğretmenimizin kurs açmasıyla Mert'ten kurtulmuştum. Ama bazen Mert yanıma geliyor;

aklına takılanları soruyor. Ben de cevaplıyorum. Ne de olsa kardeşim...

Çoğu zaman beni kızdırsa da onu çok seviyorum (Orakçı, 2018, s. 94).

Yukarıda yer alan ifadede her ne kadar kızsız da kardeşine sabır gösteren, onunla kavga etmeyen ya da küsmeyen karakterin barış değerine sahip biri olduğu işlenmiştir.

"Bilimsellik" değeriyle ilgili ifadeler şunlardır:

- Arkadaşlar, bu ünite her hafta bir ülkeyi işleyeceğiz. Bu haftaki ülkemiz Çin. Gruplar Çin ile ilgili bilgi toplayacaklar. İnternette, ansiklopedilerden, atlaslardan... Bulabildiğiniz her

kaynaktan faydalanabilirsiniz. Ben de size kolaylık sağlaması için bazı bilgiler hazırladım... (Orakçı, 2018, s. 8).

- Kâmil bize güldü. Sonra son derece bilgiç bir ifadeyle,
 - Bir konuyu en iyi nasıl öğrenirsiniz, diye sordu.
 - Okuyarak, dedim.
 - Başka?
 - İnternette araştırırım, dedi Osman.
 - Arkadaşlar başka yolu yok mu?Birbirimize bakakalmıştık. Daha önce bizim Kâmil'in böyle konuştuğunu hiç duymamıştık. Acaba kafasına bir şey mi düşmüştü?
 - Bilmiyoruz Kâmil.
 - En iyi öğrenme şekli, dedi Kâmil; yaşayaraktır arkadaşlar. Yani... Eğer Çin'e gidersek Çin hakkında daha çok bilgi sahibi oluruz! Şaşırmıştık (Orakçı, 2018, s. 12-13).

Yukarıda yer alan ifadelerin ilkinde ders için araştırma yapmak gerektiğinden, bilgiye ulaşma yollarından bahsedilmesi aracılığıyla; ikincisinde ise öğrenme yöntemlerinden bahsedilme ve arkadaşlar arasında beyin fırtınası yapılması aracılığıyla bu değer işlenmiştir.

“Çalışkanlık”değeriyle ilgili ifadeler şunlardır:

- Öğretmenimiz,
 - Arkadaşlar, grup çalışması yapacağız, dedi. Dörder dörder ayrılarak gruplarınızı oluşturun. Hemen birbirimize baktık: Ben, Kâmil, Hayri ve Osman... Daha önce de yine dördümüz grup olmuştuk. İnsanın mahalledeki arkadaşları ile çalışması çok güzel oluyor. Okuldan sonra da hem oyun oynayıp hem çalışabiliyoruz (Orakçı, 2018, s. 6).
- "Çin'de sadece 'Lee' soyadını taşıyan yüz milyondan fazla insan var. Çinliler çalışkan insanlardır. Uzaydan bakıldığında görünen tek yapı Çinlilerin yaptığı Çin Seddi'dir. Siz de bunun gibi bulduğunuz ilginç bilgileri sınıfla paylaşacaksınız (Orakçı, 2018, s. 9).
- Kamillerin arka bahçesinde kazma kürekle çalışmaya başladık. Nedendir bilmiyorum hepimizi bir heyecan sarmıştı. Var gücümüzle kazıyorduk. Gittikçe ısınan hava bile hızımızı kesmemişti. Ne de olsa Çin'e gidecektik. Aradan ne kadar zaman geçti hatırlamıyorum. İşe ilk başladığımız zamanki isteğimiz devam ediyordu fakat gücümüz tükenmişti. Kazma küreği kaldırarak halimiz kalmamıştı.
 - Biraz ara verelim mi? Eve gidip yemek yer, sonra devam ederiz, dedim.Arkadaşlarım başarılarıyla beni onayladı (Orakçı, 2018, s. 15-16).
- Soğuk günlerde beden eğitimi dersini sınıfta yaparız. Haliyle sıkıntıda ölürüz. Zaten hava kapalı, bir de sınıfta amaçsızca oturmak hiç eğlenceli değil... (Orakçı, 2018, s. 64).
- ... Merakımı yenemedim; yanına gidip sordum:
 - Aykut sen endişelenmiyor musun? Nasıl koşacaksın?Aykut kendinden emin,
 - Yoo niye endişeleneyim ki? Ben üstüme düşeni yapacağım. Sınav gününe kadar her akşam koşacağım, dedi.Aykut'un kendine olan güveni açıkçası beni şaşırttı (Orakçı, 2018, s. 66).
- Ders bittikten sonra arkadaşlarımla okul bahçesinde top oynamaya başladık. Aykut aramızda yoktu. O oynamasa da en azından bizi seyretmeye gelirdi. Etrafa bakınca onu ileride gördüm. Okulun çevresinde koşuyordu. Kan ter içinde kalmıştı. Aferin Aykut'a... Azimli çocuk... Aradan geçen bir haftada biz her akşam okul çıkışı top oynadık. Aykut da hep koştu. Gitgide stres olmaya başlamıştım. Ben de mi koşmalıydım acaba? (Orakçı, 2018, s. 67-68).
- O an kafama dank etti. Doğru ya! Öğretmen ilk beşe giren iyi not alırdı dememişti ki! Mücadele edin gibisinden bir şeyler söylemişti.! Acaba konuşarak koşmakla hata mı etmiştik?
 - ...
 - "Öğretmenim, biz yarışı ilk beşte bitirdik. Ama dört aldık. Aykut sonuncu bitirdi. Ama beş aldı. Tamam beş alsın da... Bu nasıl oldu anlamadık?
 - ...
 - Sonra da,

- Çocuklar siz yarıştan sonra top oynadınız. Çünkü yarışta yorulmadınız. İsteseydiniz çok daha hızlı koşabilirdiniz. Aykut ise bütün gücüyle koştu. O sizden daha çok emek harcadığı için en yüksek notu hak etti.

Öğretmenin bu açıklamasından sonra söyleyecek söz yoktu. Aykut geçen sefer koşmasıyla bizi güldürmüştü; şimdi de düşündürdü (Orakçı, 2018, s. 73-77).

- Ertesi gün derslere başladık. Mert çok istekliydi.
 - Mert, satranç dersimiz başlıyor. Hadi satranç takımını getir.
 - Peki, ağabey, diyerek uçtu. Başka bir iş için göndersem, söylene söylene gider.
- Çok geçmeden koşarak geldi:
- Ağabey işte santranç takımın!
 - Bak Mert ilk ders; önce oyunun adını doğru söylemelisin: Satranç.
 - Ağabey ben de öyle diyorum zaten. Santranç
 - Hayır Mert, yanlış söylüyorsun. Satranç. Santranç değil...
 - Santranç...
 - Mertçim bak heceliyorum: Sat-ranç.
 - Sant-ranç.
 - Olmuyor Mert olmuyor! Daha oyunun adını söyleyemiyorsun. Ben gidiyorum.
 - Yaa ağabey lütfecen...

Ne yapayım? Kardeş bu, atsan atılmaz; satsan satılmaz. Hem üzülmesine de içim el vermiyorum. Tam yarım saatin sonunda Mert'e satranç dedirtmeyi başardım (Orakçı, 2018, s. 88-90).

Yukarıda yer alan ifadelerin ilkinde grup çalışması için hazır ve istekli öğrenciler aracılığıyla, ikincisinde öğretmenin Çinlilerin çalışkanlıklarıyla meşhur olduklarını ve göstergesi olan Çin Seddi'nin özelliğinin belirtmesiyle ve ilginç bilgileri paylaşmaya özendirilmesiyle, üçüncüsünde amaçlarına ulaşmak doğrultusunda kazı yapmaya ve pes etmemeye son derece istekli karakterler aracılığıyla, dördüncüsünde boş oturmaktan sıkılan karakter aracılığıyla, beşincisinde üzerine düşen görevi yerine getirecek olmanın verdiği güvenle hareket eden karakter aracılığıyla, altıncısında arkadaşları oyun oynarken çalışmaya devam eden ve arkadaşının da bundan etkilenmesini sağlayan karakter aracılığıyla, yedincisinde bir işi ciddiye alarak ve ona emek vererek yapmanın değerli olduğunu belirten öğretmen aracılığıyla, sekizincisinde yeni bir oyun öğrenmek için büyük bir istek duyan ve kendisiyle uğraşmaktan sıkılan ağabeyine devam etmesi için ısrar eden karakter aracılığıyla bu değer işlenmiştir.

“*Dayanışma*” değeriyle ilgili ifadeler şunlardır:

- Öğretmenimiz,
 - Arkadaşlar, grup çalışması yapacağız, dedi. Dörder dörder ayrılarak gruplarınızı oluşturun. Hemen birbirimize baktık: Ben, Kâmil, Hayri ve Osman... Daha önce de yine dördümüz grup olmuştuk. İnsanın mahalledeki arkadaşları ile çalışması çok güzel oluyor. Okuldan sonra da hem oyun oynayıp hem çalışabiliyoruz (Orakçı, 2018, s. 6).
- -Ağabeyciğim, mahallenin çocukları ile birlikte karar aldık. Önümüz kış ya...
 - Eeee?
- Kış gelince kediler sokakta üşümesin diye kedileri paylaştık. Bana da bu kediler düştü. Ben de yer bulamayınca onları senin dolabına sakladım (Orakçı, 2018, s. 45).
- Aradan birkaç dakika geçmemişi ki aynı çocuk sınıftan bir arkadaşıyla geldi. Yanındaki çocuk onu kaldırdı. O da uzanarak elindeki kâğıdı kutuya attı (Orakçı, 2018, s. 54).
- Hemen beden eğitimi öğretmenimizin odasına koştuk. Odanın önü kalabalıktı. Bizim sınıf neredeyse tam kadro oradaydı. Ben de topluluğa karıştım.
 - Hep birlikte kapıyı çaldık ve içeri girdik. Ben öne çıktım;
 - Öğretmenim, müsaitseniz sizinle bir şey konuşmak istiyoruz, dedim.
 - Beden eğitimi öğretmenimiz gülümseyerek:

- Buyurun çocuklar, dedi.
- Efendim, notlarımızda bir yanlışlık var galiba.
- Nasıl oğlum?
- ... (Orakçı, 2018, s. 74-75).

Yukarıda verilen ifadelerin ilkinde derste grup çalışması yapılacak olması ve karakterlerin grup çalışmasından zevk almaları, ikinci ifadede mahalledeki çocukların ortak karar alarak sokak hayvanlarına yardımcı olmaya çalışmaları, üçüncü ifadede ortak amaç doğrultusunda karakterlerin faaliyet göstermeleri, son ifadede ise karakterlerin haklarını aramak için ortak bir fikir etrafında toplanarak hareket ettikleri işlenmiştir. Bu ifadeler dayanışma değerine örnek oluşturmuştur.

“Duyarlılık”değeriyle ilgili ifadeler şunlardır:

- Evimizin önüne pek çok kedi gelir. Özellikle annem bu durumdan hoşlanmaz ama onlara yiyecek vermeyi de ihmal etmez. Anneme kedileri niçin beslediğini sorduğumda bana hep: 'Ben vicdansız mıyım ki onların aç olmasına razı olayım. Onların da canı var değil mi?' der. E ne diyebilirim ki? Haklı... (Orakçı, 2018, s. 38).
- -Ağabeyciğim, mahallenin çocukları ile birlikte karar aldık. Önümüz kış ya...
- Eeee?
Kış gelince kediler sokakta üşümesin diye kedileri paylaştık. Bana da bu kediler düştü. Ben de yerbulamayınca onları senin dolabına sakladım (Orakçı, 2018, s. 45).
- Konuşmalarımızı duyan annem yanımıza geldi. Mert bir solukta kedileri niye içeri aldığını anlattı. Annem Mert'e sıkı bir azar çeker sandım ama bir şey demedi. Sadece havanın henüz güzel olduğunu, bu kedileri içeri kapatmanın iyi bir fikir olmadığını ama hava soğuyunca bir şeyler düşünebileceğini söyledi (Orakçı, 2018, s. 48).
- Maç bitince Aykut'un yanına gittim.
- Aykut, üzülme. Düşük not alsan da bir şey olmaz. Bir dahaki sefere telafi edersin, dedim.
Aykut yorgunluktan kapanan gözlerini güçlkle açarak konuştu:
- Sağol Levent de... Ben üzülüyorum ki... Elimden geleni yaptım. Hem mücadeleci bir ruhum olduğuna inanıyorum (Orakçı, 2018, s. 72).
- ...
- Mert sana söylesem "Ben de kursa geleceğim." diye tutturacaksın. Ama bu kurs birinci sınıflara değil. Seni almazlar. Bu yüzden sana söylemedim (Orakçı, 2018, s. 85).
- Yemekte annem konuyu tekrar açtı:
- Levent, Mert'i kursa almıyorlarsa ona sen satranç öğret. Olmaz mı?
- Ama anne...
- Hadi Levent, benim hatırım için... Bak Mert ne kadar da üzülüyor.
Mert'e baktım. Üzgün üzgün duruşuna dayanamadım.
- Peki anneciğim, dedim.
Akşamları okuldan gelince artık bir işim daha vardı. Mert'e satranç öğretmek... (Orakçı, 2018, s. 88).
- Ben de önceki akşam olanları bir bir anlattım. Öğretmenim, kara kara düşünmeye başladı:
- Durum o kadar kötü mü Levent?
- Evet öğretmenim, dedim. Anlattıklarımın hepsi gerçek...
Ben yanından ayrılırken öğretmen hala düşünüyordu. Mert gibi yirmi çocuğu daha satranç öğrenirken hayal bile edemiyordum. Allah bizim öğretmene kolaylık versin (Orakçı, 2018, s. 94).

Yukarıda yer alan ifadelerin ilkinde ve üçüncüsünde evinin etrafındaki hayvanlardan rahatsız olsa bile onların aç kalmasına dayanamayan, onlara yemek veren ve kış geldiğinde üşümelerini için yol arayacaklarını söyleyen karakter aracılığıyla, ikincisinde sokak hayvanlarının kışın üşüyeceklerini düşünerek üzülen ve bu sorunu çözmek için yollara

arayan çocuk karakterler aracılığıyla, dördüncüsünde başarısızlık yaşadığını düşündüğü arkadaşına moral vermeye çalışan karakter aracılığıyla, beşincisinde kardeşinin üzülmemesi için ondan küçük bir bilgi saklayan ağabey karakteri aracılığıyla, altıncısında evladının üzülmemesine dayanamayan annenin diğer evladından yardım istemesi aracılığıyla, yedincisinde ise sabır gerektiren bir işi başına aldığını gördüğü öğretmenine kolaylık dileyen karakter aracılığıyla bu değer işlenmiştir.

“Dostluk”değeriyle ilgili ifadeler şunlardır:

- "Kâmil, sınıftaki en yakın arkadaşım. Bazen insanı deli eder ama yine de onu çok severim (Orakçı, 2018, s. 7).
- Maç bitince Aykut'un yanına gittim.
- Aykut, üzülme. Düşük not alsan da bir şey olmaz. Bir dahaki sefere telafi edersin, dedim. Aykut yorgunluktan kapanan gözlerini güçlükle açarak konuştu:
- Sağol Levent de... Ben üzülüyorum ki... Elimden geleni yaptım. Hem mücadelecisi bir ruhum olduğuna inanıyorum (Orakçı, 2018, s. 72).

Yukarıda yer alan ifadelerin ilkinde en yakın arkadaşın belirtilmesi aracılığıyla; ikincisinde ise üzgün olduğunu düşündüğü arkadaşına moral vermek yoluyla dostça bir davranış gösterilerek ve bu değer işlenmiştir.

“Dürüstlük”değeriyle ilgili ifadeler şunlardır:

- Aykut biraz uyuşuktur ama dürüştür. Hiç yalan söylemez. Niye geç kaldın, diye sorun; ne olduysa hemen anlatır (Orakçı, 2018, s. 29).
- Mert ok gibi hızla odama geldi.
- Ağabey ne oldu?
- Mert, bu kediler kimin ve dolabımda ne işleri var?
- Bilmiyorum?
- Mert doğruyu söyle. Bu kedileri dolabıma sen mi koydun?
Mert yelkenleri suya indirdi. Mahcup mahcup cevap verdi:
- Evet ağabey o kedileri oraya ben koydum (Orakçı, 2018, s. 44).
- Beni görünce üstüme atıldı:
- Yalancı ağabey! Niye bana yalan söyledin?
- Ne diyorsun Mert. Ben yalan söylemem (Orakçı, 2018, s. 85).

Yukarıda yer alan ifadelerin ilkinde karakterin dürüstlüğü ile tanıtılması, ikincisinde başta doğruyu söylemekten korkan karakterin ağabeyinden gördüğü karşılıktan sonra itirafta bulunarak dürüstlük göstermesi, son ifadede ise kendisini yalancılıkla itham eden kardeşine sert şekilde yalancı olmadığını söyleyen karakter dürüstlüğünü savunma çabası ile dürüstlük değeri işlenmiştir.

“Eşitlik”değeriyle ilgili ifadeler şunlardır:

- "Beden eğitimi öğretmenimiz geldi. Yarışın kurallarını hatırlattı ve başlama düdüğünü aldı (Orakçı, 2018, s. 69).

Yukarıda yer alan ifade ders içindeki yarışta yer alan kuralların hatırlatıldığını belirterek yarışın herkes için eşit şartlarda olduğunu vurgulamayı amaçlamıştır. Dolayısıyla bu ifade ile eşitlik değeri işlenmiştir.

“Öz denetim” değeriyle ilgili ifadeler şunlardır:

- ... Merakımı yenemedim; yanına gidip sordum:
 - Aykut sen endişelenmiyor musun? Nasıl koşacaksın?Aykut kendinden emin,
 - Yoo niye endişeleneyim ki? Ben üstüme düşeni yapacağım. Sınav gününe kadar her akşamkoşacağım, dedi.Aykut'un kendine olan güveni açıkçası beni şaşırttı (Orakçı, 2018, s. 66).
- Ders bittikten sonra arkadaşlarımla okul bahçesinde top oynamaya başladık. Aykut aramızda yoktu. O oynamasa da en azından bizi seyretmeye gelirdi. Etrafa bakınca onu ileride gördüm. Okulun çevresinde koşuyordu. Kan ter içinde kalmıştı. Aferin Aykut'a... Azimli çocuk... Aradan geçen bir haftada biz her akşam okul çıkışı top oynadık. Aykut da hep koştu. Gitgide stres olmaya başlamıştım. Ben de mi koşmalıydım acaba? (Orakçı, 2018, s. 67-68).
- Maç bitince Aykut'un yanına gittim.
 - Aykut, üzülme. Düşük not alsan da bir şey olmaz. Bir dahaki sefere telafi edersin, dedim.Aykut yorgunluktan kapanan gözlerini güçlükle açarak konuştu:
 - Sağol Levent de... Ben üzülüyorum ki... Elimden geleni yaptım. Hem mücadeleci bir ruhum olduğuna inanıyorum (Orakçı, 2018, s. 72).

Yukarıda yer alan ifadelerin üçünde de çalışmak zorunda olduğunu bilen ve kendisine bu noktada güvenen, arkadaşları oyun oynadığında bile konsantrasyonunu bozmadan çalışmaya devam eden, başarısız olma ihtimaline rağmen elinden geleni yapmış olmanın verdiği rahatlıkla üzgünlük bile yaşamayan karakter aracılığıyla bu değer yansıtılmıştır.

“Sabır”değeriyle ilgili ifadeler şunlardır:

- Kutuda ne vardı acaba?
 - Öğrenmek için sabırsızlanıyorduk ama kutuyu açamazdık. Biz de teneffüslerde kutunun yakınlarında nöbet tutmaya başladık. Belki bu sayede bir şey öğrenebilirdik... (Orakçı, 2018, s. 52).
- Ertesi gün derslere başladık. Mert çok istekliydi.
 - Mert, satranç dersimiz başlıyor. Hadi satranç takımını getir.
 - Peki, ağabey, diyerek uçtu. Başka bir iş için göndersem, söylene söylene gider.Çok geçmeden koşarak geldi:
 - Ağabey işte santranç takımını!
 - Bak Mert ilk ders; önce oyunun adını doğru söylemelisin: Satranç.
 - Ağabey ben de öyle diyorum zaten. Santranç
 - Hayır Mert, yanlış söylüyorsun. Satranç. Santranç değil...
 - Santranç...
 - Mertçim bak heceliyorum: Sat-ranç.
 - Sant-ranç.
 - Olmuyor Mert olmuyor! Daha oyunun adını söyleyemiyorsun. Ben gidiyorum.
 - Yaa ağabey lütfecen...Ne yapayım? Kardeş bu, atsan atılmaz; satsan satılmaz. Hem üzülmesine de içim el vermiyorum. Tam yarım saatin sonunda Mert'e satranç dedirtmeyi başardım (Orakçı, 2018, s. 88-90).

Yukarıda yer alan ifadelerin ilkinde çok merak ettikleri halde beklemek zorunda olduklarını bilen karakterler aracılığıyla, ikincisinde ise kardeşine 'satranç' sözcüğünün doğru söylenişini öğretmek için uzun süre çabalayan, pes etmeyen ve başaran karakter aracılığıyla bu değer işlenmiştir.

“Saygı”değeriyle ilgili ifadeler şunlardır:

- ... Sonra Aykut, kapıyı çalar, her zamanki gibi,
 - Geç kaldığım için özür dilerim öğretmenim, der.Öğretmen de,

- Aykut, her sabah geç kalıp özür dileyeceğine zamanında gelmeye çalışsan olmaz mı, diyerek ona sitem eder.

Aykut uykulu gözlerle önce sınıfa bakar sonra da şöyle cevap verir:

- Olur öğretmenim ama benim evim çokook uzak... (Orakçı, 2018, s. 27-28).

- -Geç kaldığım için özür dilerim öğretmenim. Defterlerimden birini unuttuğum için yarı yoldan eve döndüm de... Yerime oturabilir miyim?

- Tamam Kerem, oturabilirsin. Bundan sonra evden çıkmadan çantayı kontrol et, olur mu?

- Olur öğretmenim (Orakçı, 2018, s. 35).

- Evimizin önüne pek çok kedi gelir. Özellikle annem bu durumdan hoşlanmaz ama onlara yiyecek vermeyi de ihmal etmez. Anneme kedileri niçin beslediğini sorduğumda bana hep: 'Ben vicdansız mıyım ki onların aç olmasına razı olayım. Onların da canı var değil mi?' der. E ne diyebilirim ki? Haklı... (Orakçı, 2018, s. 38).

- Hemen beden eğitimi öğretmenimizin odasına koştuk. Odanın önü kalabalıktı. Bizim sınıf neredeyse tam kadro oradaydı. Ben de topluluğa karıştım.

Hep birlikte kapıyı çaldık ve içeri girdik. Ben öne çıktım;

- Öğretmenim, müsaitseniz sizinle bir şey konuşmak istiyoruz, dedim.

Beden eğitimi öğretmenimiz gülümseyerek:

- Buyurun çocuklar, dedi.

- Efendim, notlarımızda bir yanlışlık var galiba.

- Nasıl oğlum?

"Öğretmenim, biz yarışı ilk beşte bitirdik. Ama dört aldık. Aykut sonuncu bitirdi. Ama beş aldı. Tamam beş alsın da... Bu nasıl oldu anlamadık?

...

Sonra da,

- Çocuklar siz yarıştan sonra top oynadınız. Çünkü yarışta yorulmadınız. İsteseydiniz çok daha hızlı koşabilirdiniz. Aykut ise bütün gücüyle koştu. O sizden daha çok emek harcadığı için en yüksek notu hak etti.

Öğretmenin bu açıklamasından sonra söyleyecek söz yoktu. Aykut geçen sefer koşmasıyla bizi güldürmüştü; şimdi de düşündürdü (Orakçı, 2018, s. 74-77).

- Yemekte annem konuyu tekrar açtı:

- Levent, Mert'i kursa almıyorlarsa ona sen satranç öğret. Olmaz mı?

- Ama anne...

- Hadi Levent, benim hatırım için... Bak Mert ne kadar da üzülüyor.

Mert'e baktım. Üzgün üzgün duruşuna dayanamadım.

- Peki anneciğim, dedim.

Akşamları okuldan gelince artık bir işim daha vardı. Mert'e satranç öğretmek... (Orakçı, 2018, s. 88).

Yukarıda yer alan ifadelerin ilk ikisinde derse geç kalan öğrencilerin saygılı bir şekilde özürdilemeleri aracılığıyla, üçüncüsünde kedilerden hoşlanmayan ancak onların yaşam haklarına saygı gösteren anne aracılığıyla, dördüncüsünde öğrencilerin haklarını ararken öğretmenleriyle kurdukları iletişimin son derece nazikçe olması aracılığıyla, son ifadede ise annesinin ısrarını kıramayan ve ona saygı ve sevgi ile cevap veren karakter aracılığıyla bu değer işlenmiştir. .

"Sevgi" değeriyle ilgili ifadeler şunlardır:

- Derslerimiz bazen çok neşeli bazen de sıkıcı geçebiliyor. Öğretmenimiz ne zaman gülse dakikalar kuş olup uçuyor... (Orakçı, 2018, s. 5).
- "Kâmil, sınıftaki en yakın arkadaşım. Bazen insanı deli eder ama yine de onu çok severim (Orakçı, 2018, s. 7).
- "Ertesi gün derslere başladık. Mert çok istekliydi.
-Mert, satranç dersimiz başlıyor. Hadi satranç takımını getir.
- Peki, ağabey, diyerek uçtu. Başka bir iş için göndersem, söylene söylene gider.
Çok geçmeden koşarak geldi:
- Ağabey işte santranç takımını!

- Bak Mert ilk ders; önce oyunun adını doğru söylemelisin: Satranç.
- Ağabey ben de öyle diyorum zaten. Santranç
- Hayır Mert, yanlış söylüyorsun. Satranç. Santranç değil...
- Santranç...
- Mertçim bak heceliyorum: Sat-ranç.
- Sant-ranç.
- Olmuyor Mert olmuyor! Daha oyunun adını söyleyemiyorsun. Ben gidiyorum.
- Yaa ağabey lütfecen...
- Ne yapayım? Kardeş bu, atsan atılmaz; satsan satılmaz. Hem üzülmesine de içim el vermiyor.
- Tam yarım saatin sonunda Mert'e satranç dedirtmeyi başardım (Orakçı, 2018, s. 88-90).
- Öğretmenimizin kurs açmasıyla Mert'ten kurtulmuştum. Ama bazen Mert yanıma geliyor; aklına takılanları soruyor. Ben de cevaplıyorum. Ne de olsa kardeşim...
Çoğu zaman beni kızdırsa da onu çok seviyorum (Orakçı, 2018, s. 94).

Yukarıda yer alan ifadelerin ilkinde öğretmenin güldüğü zamanların öğrencilere verdiği mutluluk aracılığıyla, ikincisinde en yakın ve sevilen arkadaşın belirtilmesi aracılığıyla, üçüncüsünde hem öğrenmeyi seven kardeş hem de kardeşini üzmeye dayanamayan ağabey aracılığıyla, dördüncüsünde ise kardeşini çok sevdiğini açıkça söyleyen karakter aracılığıyla bu değer işlenmiştir.

“*Sorumluluk*” değeriyle ilgili ifadeler şunlardır:

- Mert gitmişti ama annem de kuşkulandı. Bana sorular sormaya devam etti:
 - Ne kuyusuymuş bu Levent?
 - Hiç...
 - Ne demek hiç? Durup dururken kuyu kazılır mı?
 - Ya işte...
 - Böyle tehlikeli şeyler yapmayın oğlum.
 - Tamam anne... (Orakçı, 2018, s. 19).
- ... Sonra Aykut, kapıyı çalar, her zamanki gibi,
 - Geç kaldığım için özür dilerim öğretmenim, der.
 - Öğretmen de,
 - Aykut, her sabah geç kalıp özür dileyeceğine zamanında gelmeye çalışsan olmaz mı, diyerek ona sitem eder.
 - Aykut uykulu gözlerle önce sınıfa bakar sonra da şöyle cevap verir:
 - Olur öğretmenim ama benim evim çok uzak.
 - Evin çok uzak değil Aykut. Evi daha uzak olan pek çok arkadaşın var. Onlar zamanında geliyor da sen niye gelmiyorsun? (Orakçı, 2018, s. 27-28).
- Geç kaldığım için özür dilerim öğretmenim. Defterlerimden birini unuttuğum için yarı yoldan eve döndüm de... Yerime oturabilir miyim?
 - Tamam Kerem, oturabilirsin. Bundan sonra evden çıkmadan çantanı kontrol et, olur mu?
 - Olur öğretmenim (Orakçı, 2018, s. 35).
- (Satranç kursu için) Ertesi gün sınıftaki herkes kabul ediyorum kısmı işaretli kâğıtlarla gelmişti okula. Hemen o günün akşamı kurs başlayacaktı. Ben de geç kalacağımı haber vermek için Mert'in sınıfına gittim.
 - Mert, ben bu akşam kursa katılacağım, dedim. Beni bekleme. Sen eve git olur mu? (Orakçı, 2018, s. 82-83).

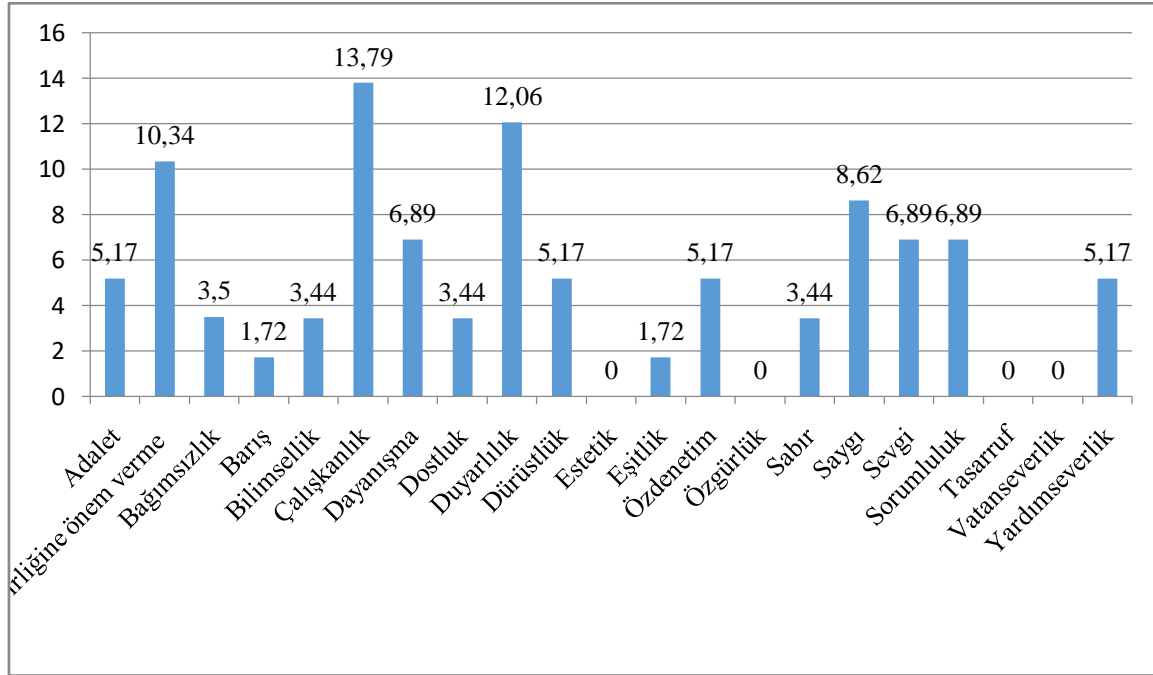
Yukarıda yer alan ifadelerin ilkinde annenin evladını tehlikelere karşı uyarısı gerekliliği aracılığıyla, ikincisinde derse zamanında gelme sorumluluğunu yerine getirmeyen öğrencinin uyarılması aracılığıyla, üçüncüsünde derse zamanında gelme sorumluluğunu bilen ancak geç kalan öğrencinin özrünü belirtmesi aracılığıyla, dördüncüsünde ise kardeşine karşı sorumluluğu olan ağabeyin davranışının aktarılması aracılığıyla bu değer işlenmiştir.

“Yardıms severlik” değeriyle ilgili ifadeler Şunlardır:

- Evimizin önüne pek çok kedi gelir. Özellikle annem bu durumdan hoşlanmaz ama onlara yiyecek vermeyi de ihmal etmez. Anneme kedileri niçin beslediğini sorduğumda bana hep: 'Ben vicdansız mıyım ki onların aç olmasına razı olayım. Onların da canı var değil mi?' der. E ne diyebilirim ki? Haklı... (Orakçı, 2018, s. 38).
- - Ağabeyciğim, mahallenin çocukları ile birlikte karar aldık. Önümüz kış ya...
- Eeee?
Kış gelince kediler sokakta üşümesin diye kedileri paylaştık. Bana da bu kediler düştü. Ben de yer bulamayınca onları senin dolabına sakladım (Orakçı, 2018, s. 45).
- Konuşmalarımızı duyan annem yanımıza geldi. Mert bir solukta kedileri niye içeri aldığını anlattı. Annem Mert'e sıkı bir azar çeker sandım ama bir şey demedi. Sadece havanın henüz güzel olduğunu, bu kedileri içeri kapatmanın iyi bir fikir olmadığını ama hava soğuyunca bir şeyler düşünebileceğini söyledi (Orakçı, 2018, s. 48).

Yukarıda yer alan ifadelerin ilkinde kedileri sevmese bile aç kalmalarına dayanamayıp onlara yemek veren karakter aracılığıyla, ikincisinde kedilerin üşümelerine dayanamayıp onları evlerine alan çocuk karakterler aracılığıyla, sonuncusunda ise zamanı geldiğinde kedilerin sorunu için çözüm arayacağını söyleyen karakter aracılığıyla bu değer işlenmiştir.

Levent- Dilek Kutusu Açılıyor kitabında tespit edilen değerlerin işleniş oranları yüzdelik olarak aşağıdaki grafikte verilmiştir.

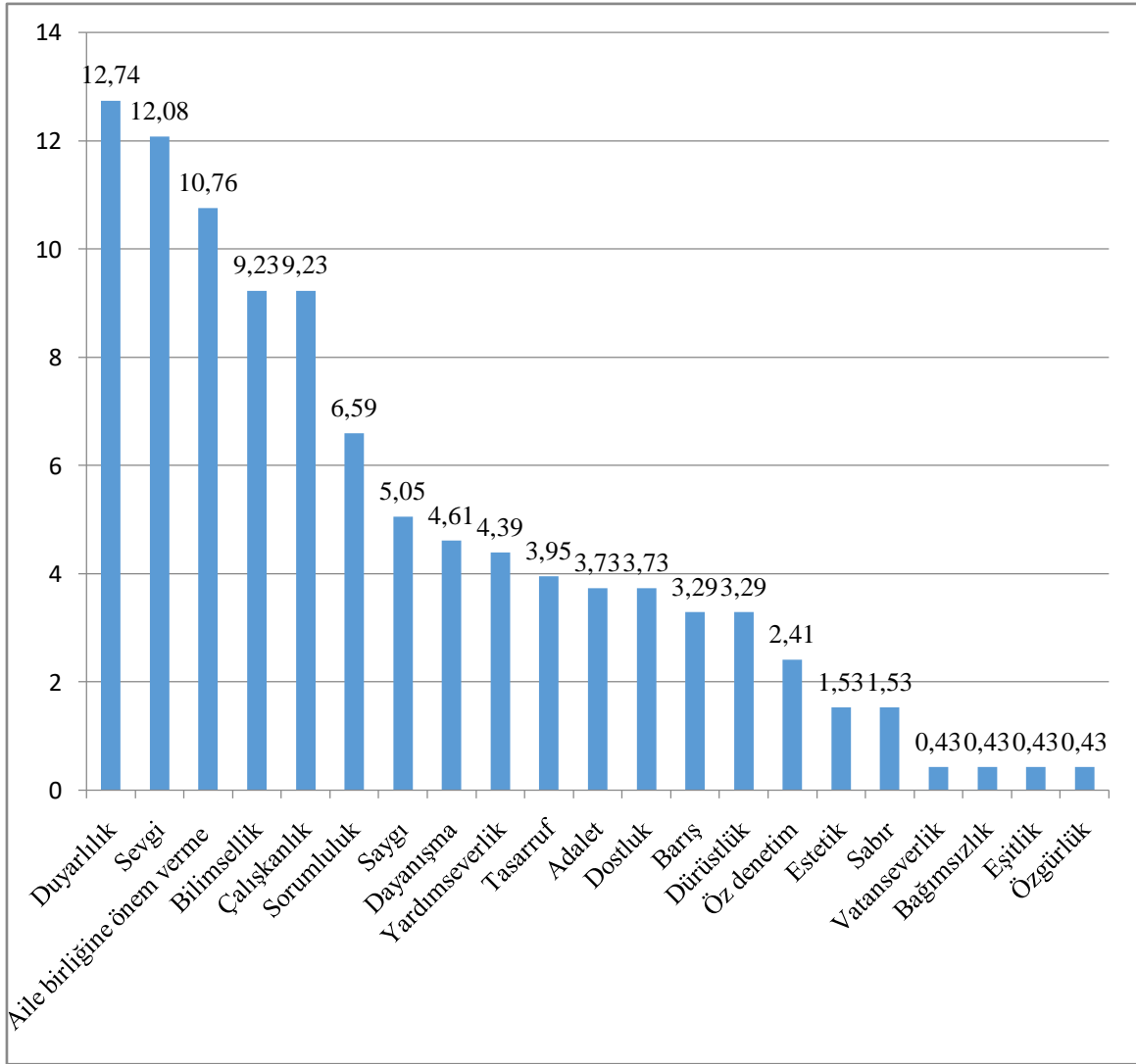
Şekil 7. Levent- Dilek Kutusu Açılıyor kitabında işlenen değerlerin bulunma yüzdeleri

Yapılan inceleme sonucunda elde edilen veriler birleştirilerek değerlerin her bir kitapta işlenme sıklıkları ve genel toplamda işlenme yüzdeleri aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 8

Çok Okunan Çocuk Kitaplarında İşlenen Değerlerin Frekans ve Yüzde Tablosu

	Adalet	Aile birliğine önem verme	Bağımsızlık	Barış	Bilimsellik	Çalışkanlık	Dayanışma	Dostluk	Duyarlılık	Dürüstlük	Estetik	Eşitlik	Özgürlük	Öz denetim	Sabır	Saygı	Sevgi	Sorumluluk	Tasarruf	Vatanseverlik	Yardıms severlik	
Saftirik Greg'in Günlüğü	9	16	0	1	13	10	6	5	16	6	0	1	0	6	2	6	8	5	2	0	4	<i>toplam</i>
Kral Şakir Tek Kişilik Dev Orkestra!	1	10	0	2	9	6	6	5	7	2	1	0	0	1	1	3	16	6	2	0	7	
Güneşi Bile Tamir Eden Adam	2	1	0	10	5	13	5	0	11	0	1	0	0	1	1	4	10	3	13	0	2	
Levent Ankara'da	0	7	2	1	6	0	0	3	5	0	4	0	2	0	1	2	3	9	1	2	2	
Kitaplardan Korkan Çocuk	2	9	0	0	7	5	0	2	12	4	1	0	0	0	0	3	14	3	0	0	2	
Levent Dilek Kutusu Açılıyor	3	6	0	1	2	8	4	2	7	3	0	1	0	3	2	5	4	4	0	0	3	
<i>f</i>	17	49	2	15	42	42	21	17	58	15	7	2	2	11	7	23	55	30	18	2	20	455
<i>%</i>	3,73 %	10,76 %	0,43 %	3,29 %	9,23 %	9,23 %	4,61 %	3,73 %	12,74 %	3,29 %	1,53 %	0,43 %	0,43 %	2,41 %	1,53 %	5,05 %	12,08 %	6,59 %	3,95 %	0,43 %	4,39 %	100,00 %

Şekil 8. Çok okunan çocuk kitaplarında işlenen değerlerin bulunma yüzdeleri

BÖLÜM VI

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde araştırmadan elde edilen bulgulardan hareketle ulaşılan sonuçlar ve getirilen öneriler sunulmuştur.

6.1. Sonuçlar

Bu araştırma çerçevesinde çok okunduğu tespit edilen ve çalışma materyali olarak incelenen 6 kitaptan 3 tanesinin seriler halinde çocuklara sunulan ve popülerliğini devam ettirebilmek için sürekli üretilen kitaplar olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca ‘Saftirik Greg’in Günlüğü’ (19 kitap) popüler bir kitap iken sinema filmi; ‘Kral Şakir’in popüler bir çizgi film iken 6 kitaplık bir seri olarak da sunulmaya başlanması buna dayanak olarak gösterilebilir. İki ayrı sınıfın en çok okunan kitabı olması sebebiyle ve çalışmanın güvenilirliğini etkilememek amacıyla iki ayrı kitabı incelenen ‘Levent’ serisinin sadece ‘macera’, ‘gezi’ ve ‘tarihi’ konuları işleyen 3 ayrı serisinde toplamda 65 kitabı bulunmaktadır.

Bu araştırmada; çok okunduğu tespit edilen kitaplar, Oğuzkan (2010, 100-108)’ın roman ve hikâyeleri konuları, temaları ve kişileri ele alışlarına göre yapmış olduğu sınıflama kullanılarak sınıflandırılmış ve her sınıfın en çok okunan kitabı işlediği değerler yönüyle incelenmiştir. İncelenecek değerler Hayat Bilgisi (1, 2. ve 3. Sınıflar) (2018, s. 4) ve Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı (20018, s. 9)’nda yer alan "Kök değerler ve Değerler Eğitimi" başlığındaki 21 değer (adalet, aile birliğine önem verme, bağımsızlık, barış, bilimsellik, çalışkanlık, dayanışma, dostluk, duyarlılık, dürüstlük, estetik, eşitlik, özgürlük, öz denetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, tasarruf, vatanseverlik ve yardımseverlik) derlenmesiyle belirlenmiştir.

İncelenen eserlerde değerlerin işleniş oranları şu şekildedir; adalet, 3,73; aile birliğine önem verme, %10,76; bağımsızlık, %0,43; barış, %3,29; bilimsellik, %9,23; çalışkanlık,

%9,23; dayanışma, %4,61; dostluk, %3,73; duyarlılık, %12,74; dürüstlük, %3,29; estetik, %1,53; eşitlik, %0,43; özgürlük, %0,43; öz denetim, %2,41; sabır, %1,53; saygı, %5,05; sevgi, %12,08; sorumluluk, %6,59; tasarruf, %3,95; vatanseverlik, %0,43 ve yardımseverlik, %4,39.

Bu sonuçlardan hareketle; incelenen eserlerde en sık işlenen değer %12,74 oranıyla ‘duyarlılık’ olmuştur. ‘Duyarlılık’ değerini sırasıyla %12,08 oranıyla ‘sevgi’; %10,76 oranıyla ‘aile birliğine önem verme’; %9,23 oranıyla ‘bilimsellik’ ve ‘çalışkanlık’ değerleri takip etmiştir. Küçük (2019)’ün çocuk kitaplarındaki temel değerleri incelediği çalışmasında %22,6; Gökaslan Zor (2015)’un çocuk klasiklerindeki değerleri incelediği çalışmasında %15,3; Şen (2007)’in ‘100 Temel Eser’de işlenen değerleri incelediği çalışmasında %23,8 oranıyla en çok işlenen değer ‘sevgi’ değeri olmuş ve bu çalışmanın sonuçlarıyla farklılık göstermiştir.

İncelenen eserlerde ‘bağımsızlık’, ‘eşitlik’, ‘özgürlük’ ve ‘vatanseverlik’ değerleri %0,43 işlenme oranıyla en az rastlanan değerler olmuşlardır. Bunları %1,53 oranıyla ‘estetik’ ve ‘sabır’ değerleri takip etmiştir. Küçük (2019)’ün çocuk kitaplarındaki temel değerleri incelediği çalışmasında ‘vatanseverlik’ değerinin işleniş oranının %0,6; Gökaslan Zor (2015)’un çocuk klasiklerindeki değerleri incelediği çalışmasında ‘barış’ değerinin işleniş oranının %1,1 olduğu görülmüştür. Şen (2007)’in ‘100 Temel Eser’de işlenen değerleri incelediği çalışmasında ‘bağımsızlık’ %0, ‘barış’ %0,7; ‘özgürlük’ %1,3 işlenme oranı ile en az işlenen değerler olmuş ve bu çalışmanın sonuçlarıyla da benzerlik göstermiştir.

Bu veriler ışığında incelenen çok okunan çocuk kitapları aracılığıyla birçok değer (duyarlılık, sevgi, aile birliğine önem verme, bilimsellik, çalışkanlık, sorumluluk, saygı) çocuklara kazandırılabilirliği görülmektedir. Çoğunlukla sorun durumunda teknolojik gelişmelerden faydalanabilme ve fikir üretme aracılığıyla yansıtılan ‘bilimsellik’ değerinin üst sıralarda yer alması incelenen kitaplar için olumlu bir niteliktir. Bu sonuçta teknolojinin hayatımızdaki yerinin artması ve dolayısıyla bu etkinin çocuk kitaplarına da yansımaları etki etmiştir denilebilir. Ancak özellikle ‘bağımsızlık, eşitlik, özgürlük, vatanseverlik’ değerlerinin bu kitaplar aracılığıyla çocuklara kazandırılması zor görülmektedir.

Yapılan çalışmada en çok okunduğu tespit edilen ve piyasada 19 kitaplık serisi olan ‘Saftirik Greg’in Günlüğü’ isimli kitap, Türkiye ve dünyada ‘çok okunanlar’ listesinde yıllardır ilk sıralarda yer almasına rağmen, başkahramanı çocukların öykünebileceği olumsuz karakter özelliklerine sahip ve durağan bir karakterdir. Kitap sonunda karakterin bir değişim göstermemesi ve bu özelliklerini seriler boyunca devam ettirmesi sebebiyle bu

kitapta olumsuz işlenen değer ifadelerinden araştırma verileri kısmında yararlanılmamıştır. Keza bu olumsuz işlenme oranı %40,64 ile son derece yüksektir. Yine sadece bu kitapta “popülerlik/popülarite” bir değermişçesine yüceltilmiş ve toplam değerler içerisinde %1,93’lik yer tutacak bir orana karşılık gelmiştir. Yine “popülerlik/popülarite” kavramı genel tabloya eklendiği takdirde ‘sabır (%1,50), estetik (%1,50), vatanseverlik (%0,43), bağımsızlık (%0,43), eşitlik (%0,43) ve özgürlük (%0,43)’ değerlerinin işleniş oranları düşerek “popülerlik/popülarite”nin gerisinde kalmışlardır. Oranları verilen bu değerlerin “popülerlik/popülarite” kavramlarından daha az işlenmesi olumsuz bir sonuç iken bu kavramın işleniş sıklığı kitaba dair eleştirilecek bir başka nokta olmuştur.

6.2. Öneriler

1. Çok okunan çocuk kitapları, sayısal olarak çok çocuğa ulaşması sebebiyle daha fazla çalışmaya konu olabilir.
2. Çocukların bu kitapları seçme motivasyonlarına dair detaylı çalışmalar yapılabilir.
3. Öğretmenler, sınıf kitaplıklarının oluşturulması hususunda hem öğrencilerin ilgisini çekebilecek hem de değerleri uygun şekilde işleyen kitaplar seçebilmeleri konusunda bilinçlendirilebilir.
4. Anne- babalar çocuklarının gelişim düzeylerine uygun ve değerleri doğru şekilde işleyen kitapları seçebilmeleri konusunda bilinçlendirilebilir.
5. “Popülerlik” kavramının ergenlik öncesi çocuklar üzerindeki etkisine dair çalışmalar yapılabilir.
6. Çocukların, çok okunan özellikle çeviri çocuk kitaplarında yer alan değerlerin kültürümüzce uygun olmayan işlenişlerinden etkilenmelerini en aza indirmek amacıyla sınıf içindeki etkinlikler çeşitlendirilebilir.

KAYNAKLAR

- Akal, A. (2006). *Çocuklar için üretilen edebiyat kitaplarına farklı bakış açılarından çözümleyici bir yaklaşım: masal, öykü ve şiirlerle liderlik eğitimi*. 2. Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumunda Sunulan Sözlü Bildiri, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Akbaş, O. (2004). *Türk milli eğitim sisteminin duyuşsal amaçlarının ilköğretim II. kademedeki gerçekleşme derecesinin değerlendirilmesi*.(Doktora Tezi). <https://tez.gov.tr>, sayfasından erişilmiştir.
- Akbaş, O. (2008). Değer eğitimi akımlarına genel bir bakış. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 6(16), 9-27.
- Akdeniz, S. (2011). *Behiç Ak'ın çocuk kitaplarında çevre duyarlılığı*. 3. Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumunda Sunulan Sözlü Bildiri, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Akpınar, T. (2015). *Popüler kültür içerisinde çocukların tüketime yönlendirilme süreçleri*.(Yüksek Lisans Tezi). <https://tez.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Aksaçlıoğlu, A. G. & Yılmaz, B. (2007). Öğrencilerin televizyon izlemeleri ve bilgisayar kullanmalarının okuma alışkanlıkları üzerine etkisi. *Türk Kütüphaneciliği*, 21(1), 3-28.
- Altuntaş, H. (2006). Milli ve manevi değerleri zayıflatan unsurlar. *Diyanet Aylık Dergi*, 188, 17-19.
- Anderson, D. R. (2000). Character education: Who is responsible? *Journal of Instructional Psychology*, 27(3), 139-143.
- Arıkan, R. (2013). *Araştırma yöntem ve teknikleri*. Ankara: Nobel.
- Arkılıç-Songören, S. (2011). İlköğretimde çocuk edebiyatı. *Contemporary Online Language Education Journal*, 1, 82-88.

- Arpacı, Ö. (2006). *Çocuk kitaplarında iletiler ve iletilerin aktarım biçimi (Sevim Ak örneği)*.(Yüksek Lisans Tezi). <https://tez.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Aşlıoğlu, B. (2006). *Çocuklarda okuma alışkanlığının geliştirilmesi açısından yeni ilköğretim Türkçe programının değerlendirilmesi*. 2. Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumunda Sunulan Sözlü Bildiri, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Aydın, M. Z. (2010). Değerler ve din eğitimi. *Diyanet Aylık Dergi*,236, 23-26.
- Baldick, C. (2008). *The Oxford dictionary of literary terms*. Oxford: Oxford University.
- Baş, B. (2011). *Çizgi filmlerdeki iletiler üzerine bir değerlendirme*. 3. Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumunda Sunulan Sözlü Bildiri, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Batuş, G. (2004). *Sözlü kültürden kitle kültürüne geçiş sürecine direnen değerler*. 2. International Symposium, Communication in the Millenium' da Sunulan Sözlü Bildiri. <https://docplayer.biz.tr/13730719-Sozlu-kulturden-kitle-kulturune-gecis-surecine-direnen-degerler.html>,sayfasından erişilmiştir.
- Bolat, Y. (2013). Bir değer ölçme aracı: Çok boyutlu sosyal değerler ölçeği. *Turkish Journal of Education*, 2(4), 13-27.
- Büyükkavas-Kuran, Ş. (2011). *Çocuk edebiyatı ve kültür eğitimi ilişkisi*. 3. Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumunda Sunulan Sözlü Bildiri, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç-Çakmak, E., Akgün, E.A., Karadeniz, Ş. &Demirel, F. (2011). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem.
- Cihan, N. (2014). Okullarda değer eğitimi ve Türkiye'deki uygulamaya bir bakış. *Turkish Studies -International Periodical For the Languages, Literatue and History of Turkish or Turkic*, 9(3), 429-436.
- Civtci, F. (2006). *Çocuk kitaplarında kahramanın yeri ve önemi*.2. Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumunda Sunulan Sözlü Bildiri, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Çınaroğlu, A. (2006). *Türk çocuk yazınında dünden bugüne sorunlar, gelişmeler ve beklentiler*. 2. Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumunda Sunulan Sözlü Bildiri, Ankara Üniversitesi, Ankara.

- Dilidüzgün, S. (2007). *Çağdaş çocuk yazını: yazın eğitiminde atılan ilk adım*. İstanbul: Morpa Kültür.
- Doğan, B. N. (2011). *Aytül Akal'ın öykülerinin çocuğa görelilik ilkesi açısından incelenmesi*. 3. Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumunda Sunulan Sözlü Bildiri, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Ekşi, H. (2003). Temel insani değerlerin kazandırılmasında bir yaklaşım: Karakter eğitimi programları. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 1(1), 79-96.
- Ekşi, H. & Katılmış, A. (2011). Değerler eğitimi yaklaşımları. *Diyanet Aylık Dergi*, 245, 11-13.
- Fırat, H. (2011). *İlk eğitici çocuk kitabı Şermin'de işlenen değerler*. 3. Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumunda Sunulan Sözlü Bildiri, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Gökaslan-Zor, E.R. (2015). *Çok okunan Türk ve Dünya çocuk klasiklerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). <https://tez.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Gündüz, U. (2004). *Bir popüler kültür ürünü olarak çizgi romanın kültürel, toplumsal ve siyasal işlevleri*. (Yüksek Lisans Tezi). <https://tez.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Gündüzöz, S. (2013). Seküler ve kutsalın ara kesitinde popüler kültür. *Diyanet Aylık Dergi*, 266, 7-12.
- Güngör, E. (1993). *Değerler psikolojisi*. Amsterdam:Hollanda Türk Akademisyenler Vakfı.
- Güngör, E. (2000). *Değerler psikolojisi üzerine araştırmalar*. İstanbul: Ötüken.
- Hökelekli, H. (2010). Günümüz gençliğinin kimlik ve anlam sorunu. *Diyanet Aylık Dergi*, 233, 4-7.
- İpşiroğlu, Z. (2006). *Çocuk yazın eleştirisi*. 2. Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumunda Sunulan Sözlü Bildiri, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Kaplan, M. (1987). *Türk milletinin kültürel değerleri*. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı, 732.
- Karababa, Z. C. & Şahin, A. F. (2011). *Çocuk ve gençlik yazınındaki yabancı dil öğelerinin incelenmesi ve değerlendirilmesi*. 3. Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumunda Sunulan Sözlü Bildiri, Ankara Üniversitesi, Ankara.

- Karatay, H. (2007). Dil edinimi ve değer öğretimi sürecinde masalın önemi ve işlevi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 5(3), 463-475.
- Kasapoğlu, H. (2013). Okulda değer eğitim ve hikâyeler. *Milli Eğitim Dergisi*, 198, 97-109.
- Kaymakcan, R. & Meydan, H. (2012). *Ahlaki karakter ve eğitim*. 2. Uluslararası Değerler ve Eğitim Sempozyumunda Sunulan Sözlü Bildiri, Ensar Vakfı Değerler Eğitim Merkezi, İstanbul.
- Kaymakcan, R. & Meydan, H. (2012). *Öğretmenlere göre değerler eğitim uygulamalarının değerlendirilmesi: İstanbul örneği*. 2. Uluslararası Değerler ve Eğitim Sempozyumunda Sunulan Sözlü Bildiri, Ensar Vakfı Değerler Eğitim Merkezi, İstanbul.
- Kuşdil, M. E. & Kağıtçıbaşı, Ç. (2000). Türk öğretmenlerinin değer yönelimleri ve Schwartz değer kuramı. *Türk Psikoloji Dergisi*, 15(45),59-76.
- Küçük, S. (2019). *Çocuk kitaplarının temel değerler bakımından incelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). <https://tez.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Lickona, T. (1991). *Education for character: How our schools can teach respect and responsibility*. New York: Bantam.
- Lickona, T. (1993).The return of character education. *Character Education Pages*,51(3), 6-11.
- Lickona, T. (2001). *What is effective character education?* The Stony Brook School Symposium on Character'de Sunulan Sözlü Bildiri, State University of New York at Cortland. <https://wcharacter.org/wp-content/uploads/What-is-Effective-Character-Ed-Stonybrook-debate-by-Thomas-Lickona.pdf>,sayfasından erişilmiştir.
- Lukens, R. J., Smith, J. J. & Coffel, C. M. (2013). *A critical handbook of children's literature*. Boston: Pearson.
- Mahiroğulları, A. (2005). Küreselleşmenin kültürel değerler üzerindeki etkisi. *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, 50, 1275-1288.
- MEB. (2018). *Milli Eğitim Bakanlığı hayat bilgisi dersi öğretim programı (1, 2 ve 3. sınıflar için)*. Ankara: MEB.

- MEB. (2018). *Milli Eğitim Bakanlığı sosyal bilgiler dersi öğretim programı (İlkokul ve ortaokul 4,5, 6 ve 7. sınıflar için)*. Ankara: MEB.
- Milli Eğitim Temel Kanunu. (1973). *T. C. Resmi Gazete*, 14574, 24 Haziran 1973. http://oygm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_11/08144011_KANUN.pdf, sayfasından erişilmiştir.
- MEB. (2018). *Milli eğitim istatistikleri örgün eğitim 2017-2018*. https://sgb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2018_09/06123056_meb_istatistikleri_orgun_egitim_2017_2018.pdf, sayfasından erişilmiştir.
- Mehmedoğlu, A. U. (2006). Gençlik, değerler ve din. (Ed. Mehmedoğlu, Y.& Mehmedoğlu, A.U.).*Küreselleşme ahlak ve değerler*. İstanbul: Litera,251-319.
- Neydim, N. (2000). *1980 sonrası değişen paradigma açısından çeviri çocuk edebiyatı*. (Doktora Tezi). <https://tez.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Neydim, N. (2004). Popüler çocuk kitapları ve medyasının çocuk kültürüne etkilerine sosyolojik gerçeklikler açısından bakış. Popüler kültür ve gençlik [Özel Sayı]. *Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim*, 57, 76-80.
- Neydim, N. & Aslan, C. (2007). Dünyada ve Türkiye’de çocuk edebiyatının tarihsel gelişimi. (Ed. Güneş, Z.).*İlköğretimde çocuk edebiyatı*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi, 65-93.
- Oğuzkan, A. F. (2010). *Çocuk edebiyatı*. Ankara: Anı.
- O’Sullivan, S. (2004). Books to live by: Using children literature for character education. *The Reading Teacher*, 57(7), 640-645.
- Oktay, A. (2000). Çocuk eğitiminde edebiyat ürünlerinden nasıl yararlanılır?(Ed. Şirin, M.R.).*99 soruda çocuk edebiyatı*. İstanbul: Çocuk Vakfı, 175-179.
- Özensel, E. (2003). Sosyolojik bir olgu olarak değer. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 1(3), 217-240.
- Peker, H. (2011). Tüketim ahlakı eğitimi. *Diyanet Aylık Dergi*, 247, 15-17.
- Penguin Reference. (1998). *Dictionary of literary terms & literary theory*. J. A. Cuddon (Ed.). Oxford: Blackwell.
- Poyraz, H. (2004). Değerler nasıl oluşur? *Kalem Uluslararası Eğitim ve İnsan Bilimleri Dergisi*, 1(1), 61-71.

- Punch, K. F. (2014). *Sosyal araştırmalara giriş nicel ve nitel yaklaşımlar*. (Çev. Bayrak, D., Arslan, H.B.& Akyüz,Z.). Ankara: Siyasal.
- Quinton, A. (2004). A cultural crisis: The devaluation of values. (Ed. Haldane, J.). *Values, education and he human world: Essays on education, culture, politics, religion and science*. Charlottesville, VA: Imprint Academic, 33-49.
- Sağlık, ř. (2004). İletişim kavramı açısından popüler romanlar ve estetik romanlar. Popüler kültür ve gençlik. *Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim*, 57, 1-2.
- Sever, S. (2007a). Çocukların edebiyatının çocuğun gelişim sürecindeki yeri ve nemi. (Ed. Güneş, Z.).*İlköğretimde ocuk edebiyatı*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi, 1-37.
- Sever, S. (2007b). ocuk kitaplarında bulunması gereken temel zellikler. (Ed. Güneş, Z.).*İlköğretimde ocuk edebiyatı*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi, 39-64.
- Sever, S. (2013). *ocuk edebiyatı ve okuma kültürü*. İzmir: Tudem.
- Schwartz, S. H. & Bilsky, H.W. (1987). Toward a universal psychological structure of human values. *Journal of Personality and Social Psychology*, 53(3), 550-562.
- Sevinç, M. (2006). Evrensel ve yerel değerlerin eğitime yansımaları. (Ed. Mehmedoğlu, Y.& Mehmedoğlu, A.U.).*Küreselleşme ahlak ve değerler*. İstanbul: Litera, 205-230.
- şen, . (2007). *Milli eğitim bakanlığının 2005 yılında tavsiye ettiği 100 temel eser yoluyla Türkçe eğitiminde değerler ğretimi üzerine bir araştırma*. (Yüksek Lisans Tezi). <https://tez.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- şirin, M. R. (2000a). Çocuklar için yapılacak edebiyatın oluşumundaki temel kavramlar ve duyarlıklar olan çocuğa göre, çocuksu ve içimizdeki ocuk kavramlarını ocuk edebiyatı kültürü çerçevesinde açıklar mısınız? (Ed. şirin, M.R.).*99 soruda ocuk edebiyatı*. İstanbul: ocuk Vakfı, 18-21.
- şirin, M, R. (2000b). ocuk açısından edebiyatın anlamı nedir? (Ed. şirin, M.R.).*99 soruda ocuk edebiyatı*. İstanbul: ocuk Vakfı, 102-103.
- şirin, M, R. (2006). *İlk ve ortaöğretim öğrencileri için 100 temel eser Türkçe- edebiyat ğretimi, ocuk ve gençlik edebiyatı*. 2. Ulusal ocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumunda Sunulan Szli Bildiri, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- şirin, M, R. (2007). *ocuk edebiyatı kültürü "okuma alışkanlığı ve medya sarmalı*. Ankara: Kök.

- Tarhan, N. (2016). *Değerler psikolojisi ve insan: güzel insan modeli*. İstanbul: Timaş.
- Tatlıldil, E. & Esgin-Günder, E. (2013). Küreselleşen değerlerin eğitim kurumları üzerindeki etkisi. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 26(11), 259-270.
- Tillman, D. (2000). *Living values activities for young adults*. Florida: Health Communications.
- Turan, İ. (2010). Bazı Batı ve Türk çocuk klasiklerinde dini ve ahlaki değerler. *Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi*, 10(1), 171-194.
- Türk Dil Kurumu. (2018). *Güncel Türkçe sözlük*. <http://sozluk.gov.tr/sayfasından> erişilmiştir.
- Uysal, E. (2003). Değerler üzerine bazı düşünceler ve bir erdem tasnifi denemesi: İnsani erdemler- İslami erdemler. *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 12(1), 51-69.
- Uysal, E. (2008). Çağımızda değer kaynaklarının doğurduğu sonuçlar ve etik kimliğin korunması. *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 17(1), 67-79.
- Ünal, O. (2016). *Popüler Türk çocuk romanlarında çocuk imajı ve çocuk eğitimi (1980-2000)*. (Yüksek Lisans Tezi). <https://tez.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Yalçın, A. & Aytaş, G. (2012). *Çocuk edebiyatı*. Ankara: Akçağ.
- Yıldırım, A.& Şimşek, H. (2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin.
- Yıldız, D. (2016). Popüler çeviri çocuk romanlarının içerik bakımından incelenmesi. *SEFAD*, 36, 435-466. <http://dx.doi.org/10.21497/sefad.285287>, sayfasından erişilmiştir.
- Yiğittir, S. (2009). *İlköğretim sosyal bilgiler dersi 4 ve 5. sınıf değerlerinin kazanılma düzeyi*. (Doktora Tezi). <https://tez.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Yüksel, S. (2005). Kohlberg ve ahlak eğitiminde örtük program: Yeni ilköğretim programlarında yer alan ahlaki değerleri kazandırma için bir açılım. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri Dergisi*, 5(2), 309-329.

EKLER

Ek-1. Çok Okunan Çocuk Kitapları

1	Saftirik Greg'in Günlüğü 1
2	Kral Şakir 1/Tek Kişilik Dev Orkestra!
3	Kral Şakir 2/Macera Devam Ediyor!
4	Güneşi Bile Tamir Eden Adam
5	Levent Ankara'da
6	Kitaplardan Korkan Çocuk
7	Kral Şakir 3/Anlatsam Film Olur!
8	Levent Kapadokya'da
9	Levent Pamukkale'de
10	Saftirik Greg'in Günlüğü 3/ Türünün Son Örneği
11	Levent Çanakkale'de
12	Saftirik Greg'in Günlüğü 2/ Rodrick Kuralları
13	Saftirik Greg'in Günlüğü 4/ İşte Şimdi Yandık!
14	Saftirik Greg'in Günlüğü 5/Ama Bu Haksızlık!
15	Saftirik Greg'in Günlüğü 6/ Panik Yok!
16	Kral Şakir 5/Dostum Bu Çok Havalı!
17	Levent Mardin'de
18	Kral Şakir 4/Hayat Kısa Filler Uçuyor!
19	Levent 1- Dilek Kutusu Açılıyor
20	Levent Konya'da
21	Levent-5 Perili Evden Kaçış
22	Levent Gaziantep'te
23	Mustafa Kemal Atatürk ve Annesi
24	Nasreddin Hoca ile Bir Gün
25	Levent Rize'de
26	Saftirik Greg'in Günlüğü 7/ Ah Kalbim!
27	Levent Edirne'de
28	Mustafa Kemal Atatürk ve Çocuk
29	Levent Antalya'da
30	Levent İzmir'de

Ek-2. İncelenen Kitapların Sınıflanması ve Kitapların Künyeleri

Konu Sınıflaması	Kitabın Adı	Yazarı	Yayınevi	Basım Yılı	Sayfa Sayısı
Yakın çevre ile ilgili hikâye ve romanlar	Güneşi Bile Tamir Eden Adam	Behiç Ak	Günışığı Kitaplığı	2019	67
Hayvan hikâye ve romanları	Kral Şakir 1/Tek Kişilik Dev Orkestra!	Haluk Can Dizdaroğlu	Eksik Parça Çocuk	2019	207
Serüven (macera) hikâye ve romanları	Levent- Dilek Kutusu Açılıyor	Mustafa Orakçı	Timaş Çocuk	2018	94
Duygusal hikâye ve romanlar	Kitaplardan Korkan Çocuk	Susanna Tamaro	Can Çocuk	2015	42
Gezi hikâye ve romanları	Türkiye'yi Geziyorum- Levent Ankara'da	Mustafa Orakçı	Timaş Çocuk	2019	86
Günlük tarzı hikâye ve romanlar	Saftirik Greg'in Günlüğü 1	Jeff Kinney	Epsilon	2013	223

Ek-3. Değer Analiz Tablosu

DEĞER ANALİZ TABLOSU

Değerler	İlgili ifadeler	Kitapta Tespit Edilen Değer Belirten İfadeler	Değer Belirten İfadelerin Sayısı
Adalet	-Hak ve hukuka uygunluk, -Kendi ve baskalarının hakkını gözetme, -Herkes kendine uygun düşeni, kendi hakkı olanı verme, doğruluk.		
Aile Birliğine Önem Verme	-Aile kurumuna karşı görev ve sorumlulukların bilincinde olma, -Aile içindeki rollere uygun davranma, -Aile ve akrabalık ilişkilerinin kuvvetlendirilmesi, -Aile içi dayanışma, -Fertler arası ilişkilerin sevgi-saygı temeline oturtulması.		
Bağımsızlık	-İstiklal -Bayrak -Milli Egemenlik -Hürriyet -Vatan -Milli Mücadele -Cumhuriyet		
Barış	-Uyum, -Anlayışlı olma, -Affedici olma, -Sorunları fark etme, -Çözüm yollarını fark etme ve deneme, -Dayanışma içerisinde olma, -Benzerlik ve farklılıkların doğal olduğunu bilme, -Hatasını kabullenme, -Empatik davranma, -Hoşgörülü olma, -Kindarlıktan uzak olmak, -Huzur ortamı sağlama, -Savaş karşıtı olma, -Sorun çözmede yapıcı yaklaşım gösterme, -Arabulucu rolü üstlenme.		
Bilimsellik	-Yeni ürünler ortaya koymak, -Araştırmak, -Sorgulamak, -Merak, -Objektiflik, -Deney yapma, -Yöntemli araştırma süreci, -İnsanlığa fayda, -Teknolojik ürünler, -Bilim adamlarına ilgi duymak, -Doğadaki değişimin farkında olmak, -İnsan vücuduna ilgi duymak.		
Çalışkanlık	-Faaliyette bulunma, -Azim, -İsteklilik, -Başladığı işi başarıyla tamamlama, -Gayretlilik, -Sabırlı olma, -Zorluklarla mücadele, -Motivasyon, -Hedefe yönelik çabalama, -Kararlılık, -Faydalı olmaya çalışma, -Planlı ve amaca yönelik hareket etme, -Sorumluluk bilinci, Aktif, -Çözüm odaklı olma.		
Dayanışma	-Duygu- düşünce birliği, -Yardımlaşma, -Paylaşma, -Ortak çıkarlar için çabalama, -İmece, -Birlikteliğe önem verme, -Zor günlerde birlikte hareket etme,		

	<ul style="list-style-type: none"> -Birbirinin duygu ve düşüncelerini önemseme, -Fedakâr olma, -Bencillikten uzak olma, -Çözüm odaklı olma, -Birleştirici ve yönlendirici rol üstlenme, -Sivil toplum örgütleri bünyesinde görev alma, -Kamuoyu oluşturma. 		
Dostluk	<ul style="list-style-type: none"> -Arkadaşlık, -Yandaşlık, -Düşünce uyumu, -Sevilen, güvenilen yakın arkadaşlık, -Başkasının iyiliğini isteme, -Zor zamanda anında olma, -Kusurunu kapatma. 		
Duyarlılık	<ul style="list-style-type: none"> -Hassasiyet gösterme, -Başkalarının duygu ve düşüncelerini önemseme ve bunu hissettirme, -Sevinç ve kederi paylaşma, -Başkalarının başarısından haz duyma, -Saygılı olma, -Çevre bilincine sahip olma, -Uzak ve yakın çevresinde yaşanan olaylara sessiz kalmama. 		
Dürüstlük	<ul style="list-style-type: none"> -Dürüstlük-doğruluk, -Güvenilir olma, -Sözünde durma, -Yalan söylememe, -Tutamayacağı sözler vermeme, -Her durumda doğruyu söyleme, -Adalet, -Gerçeğe uygunluk, -Kişisel çıkarları arka plana atma. 		
Estetik	<ul style="list-style-type: none"> -Güzellik duygusu uyandıran, -Haz veren, -Hoş gözüken, -Çirkin-güzel, -Uyum, -Ahenk, -Armoni, -Kontrast, -Estetik bakış kazanma, -Sanatsal zevk geliştirme. 		
Eşitlik	<ul style="list-style-type: none"> -Denklik, -Ayrım yapmama, -Herkesin aynı haklara sahip olması, -Tarafsız davranma, yansızlık, objektiflik, -Kişisel haklara saygı. 		
Özgürlük	<ul style="list-style-type: none"> -Kısıtlaya uğramadan düşünebilme ve davranabilme, -Kararlarını kendi iradesiyle alabilme, -Hürriyet, -Bağımsızlık, -Duygu ve düşüncelerini özgürce ifade edebilme, -Demokrasi, -Eşitlik, -Özgürlüğün sınırlarını çizebilme. 		
Öz denetim	<ul style="list-style-type: none"> -Otokontrol -Kendine hâkim olma -Ölçülü olma -Kararlı olma 		
Sabır	<ul style="list-style-type: none"> -Dayanma gücü, -Üzücü durumlar karşısında sakinliğini koruma, geçmesini bekleme, -Sebat, -Kötünün içindeki iyiyi görebilme, -Ümidini koruma, -Zorluklara karşı direnme, -Zorlukların geçici süreçler olduğuna inanma. 		
Saygı	<ul style="list-style-type: none"> -Ölçülü olma, -Hürmet, -Hoşgörü, -Farklılıkları kabullenme, -Toplu yaşam kurallarının bilincinde olma ve buna uygun davranma, -İnsan ilişkilerinde yaş, cinsiyet, mevki vb. 		

	<ul style="list-style-type: none"> unsurları dikkate alarak davranma, -Başkalarını rahatsız etmekten çekinmek, -Dikkatli davranmak, -Milli kültür öğelerine karşı duyarlı ve saygılı olma. 		
Sevgi	<ul style="list-style-type: none"> -İlgi gösterme, -Bağlılık duyma, -Sadık olma, -İnsan ilişkilerini sevgi temelli kurma, -Çevresindeki kişi ve olaylara sevgi ile yaklaşma, -Ülkesini, dünyayı ve doğayı sevmeye, -Samimiyet, -Şefkat. 		
Sorumluluk	<ul style="list-style-type: none"> -Mesuliyet, -Görev bilinci, -Toplumsal hak, görev ve sorumlulukları yerine getirme, -Kendisi, ailesi, ülkesi ve dünya için çalışmak, -Eksiklerini kendiliğinden gidermeye çalışma, -Verdiği sözde durma, -Kişisel ve ortak kullanılan eşyaları temiz tutma ve koruma, -Görevi zamanında ve eksiksiz tamamlama, -Görevin doğuracağı her türlü sonucun mesuliyetini üstlenmek, -Başkalarının yönlendirmesine ihtiyaç duymamak, -Duyarlılık, -Çalışkanlık, -Yerine getiremediği görevlerden rahatsızlık duymak, -Grup çalışmalarında üzerine düşeni yapmak, -Doğal kaynakların korunması konusunda bilinç. 		
Tasarruf	<ul style="list-style-type: none"> -Tutumluluk, -Kanaatkâr olma, -Tasarruf bilinci, -Doğal kaynakların bilinçli kullanılması, -Maddi olanakların amaca uygun kullanılması, -Birikim yapma, -Eşyalarına özen gösterme, -İhtiyaç ve isteklerini ayırma, -Alışveriş yapabilme, -Bilinçli tüketici olma, -Zamanın kıymetini bilme. 		
Vatanseverlik	<ul style="list-style-type: none"> -Ulusal çıkarları gözetme, -Ulusal değerlere bağlı ve saygılı olma, -Ulusal değerleri koruma, -Ülkesinin temsilcisi olduğunun bilincinde olma, -Ulusal birlik ve beraberliği sağlayıcı davranışlarda bulunma, -Ulusal görevlerde üzerine düşeni yapma, -Çalışkan olma, -Sorumluluk. 		
Yardımseverlik	<ul style="list-style-type: none"> -Çevresindekilere yardımda bulunma, -Paylaşma, -Bağış yapma, hayırseverlik, -Yardımcı olmaktan haz duyma, -Dayanışma, -Çözüm odaklı olma, -Başkalarının duygu ve düşüncelerini önemseme, -Empatik davranma, -Duyarlılık, -Bencillikten uzak olma. 		

GAZİLİ OLMAK AYRICALIKTIR..

Facultas Medicinae et Chirurgiae

